

اَلصَّرف المُسَهَّل

تالیف

استاذ الحدیث **حضرت مولانا عبد الحلیم**(صاحب حق)صاحب

خلیفہ مجاز:

شفیق حضرت پیر **عزیز الرحمٰن ھزاروی** نوراللہُ مرقدَہُ

عبدالحلیم صاحب حق صاحب

مدرس ہ امام اعظم ابو حنیف

ملحقہ انغاپور تورورسک بونیر

بِسۡمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحۡمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

فهرست

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

اول سبق

پيژنګلو او اشنايئ- مونږ د علم الصرف نه نا اشنا يو نو اول د علم الصرف پيژنګلوضروری ده ځکه چه څوک پيژنيےنه او ته يئ ګورے نو ديته نامعلومه طلب وايئ دا بی فائدے دے- نوتاته څوک وايئ ته څه وائے ته وايے چه څه علم الصرف وايم نو ستا نه به هغو تپوس کوی چه دا کوم علم دی نو تا سره به جواب نه وی نو ځکه اول د علم الصرف پيژنګلو. پکار ده-

د علم الصرف پيژنګلو- دا هغه علم دے چه په دی علم سره دلفظونوګردان،د صيغوعلم يعنی د کلمه دخاص شکل وصورت علم او د يوی صيغه نه بله صيغه جوړولوطريقه يعنی کلمه د يو صورت او شکل نه بل صورت او شکل جوړولو طريقه معلومه شی- نو د وړومبی سبق خلاصه دا ده چه د دريوؤ خبرو معلومولوته علم الصرف وايئ- اول د صيغو پيژندل، دويم د کلماتو د ګردانولو طريقه او دريم د يوی صيغه نه بله صيغه جوړولو قاعده-

دويم سبق

موضوع او غرض- موضوع د علم پيژندل هم ضروری دی چه مقصدی خبره او بے مقصده خبره معلومه شی- نو مقصدی خبری ته به قصد کوے او بے مقصده خبره به پريږدے- نو موضوع د علم الصرف کلمه ده چه دا کومه صيغه ده- يعنی کوم يو خاص شکل

دے او کوم صورت دے نو موضوع هغه شی ته وایئ چه د کوم یو شی د احوالو بیان کولے کیږی- لکه جلسه د سیرت النبی صلی الله علیه وسلم یعنی دا جلسه د سیرت په موضوع ده- نو علم الصرف د کلمه په موضوع دے- د کلمه احوال، شکل و صورت پکښ بیانیږی نو خلاصه دری خبری شوی-

اول موضوع څه ته وایئ ؟ دوئم موضوع پیژندل ولی ضروری دی ؟ درئم موضوع د علم الصرف څه ده ؟ جوابونه یئ واضح شو که دویم سبق په غور سره بیا ؤلولے-

غرض د علم الصرف- غرض پیژندل ځکه ضروری دی چه عمل ضائع نشی- فضول او عبث کښ مشغول نشی اویا فاسد غرض په نیت کښ رانشی مثلا علم دین څله حاصلوے نو ته جواب کوے چه الله رانه رضا شی نو علم الصرف څله حاصلوے ته جواب کوی چه کلمه غلطه اوخطا اونه لولم یعنی ضَرَبَ چرته ضَرِبَ او یَضرِبُ چرته یُضْرِبُ اونه وائم لکه صحیح اِشْرَبْ دی او ته اِشْرِبْ وایئ-

څلورم سبق

تیر شوی دریواړوسبقونو په عربئ کښ خلاصه او د هغه ترجمه ذکر کیږی دا په یادو یاد کړئ-

تعریف یعنی پیژنګلو د علم الصرف- اَلصَّرْفُ عِلْمٌ بِأُصُوْلٍ یُّعْرَفُ بِهَااَحْوالُ صِیَغِ الْکَلِمِ -اَلصَّرْفُ علم الصرف عِلْمٌ بِأُصُوْلٍ د داسی قوانین پیژندلو نوم دی یُعْرَفُ بِهَااَحْوالُ صِیَغِ الْکَلِمِ چه د دغه قوانین په ذریعه یوه کلمه د بله کلمه نه د جوړولو طریقه معلومه شی-

موضوع د علم الصرف- مَوْضُوْعُ عِلْمِ الصَرْفِ اَلْکَلِمَةُ مِنْ حَیْثُ الصِیْغَةِ

مَوْضُوْعُ عِلْمِ الصَرْفِ موضوع د علم الصرف اَلْكَلِمَةُ كلمه ده مِنْ حَيْثُ الصِيْغَةِ چه د دی کلمه صیغه څه ده یعنی کوم خاص شکل يئ د ے-

غرض د علم الصرف- غَرَضُ عِلْمِ الصَّرْفِ صِيَا نَةُ الذِّهْنِ عَنِ الْخَطَاءِ اللَّفظِيِّ فِي الصِّيْغَةِ

غَرَضُ عِلْمِ الصَرْفِ غرض د علم الصرف صِيَا نَةُ الْذِّهْنِ ذهن بچ کول عَنِ الْخَطَاءِ د خطا کیدو نه اَلْلَفْظِيِّ د لفظ د غلط ویئلونه فِي الصِيْغَةِ په صیغه کښ-

نکته- زرګر ته صیاغ وايئ دی د زرو نه یو شکل جوړوی هغه ته کالی وايئ د بنګړی، امیل او والئ په شکل کښ – د علم الصرف غرض د کلمه خاص شکل پیژندل دغه خاص شکل وصورت ته صیغه وايئ-

نو معلومه شوه چه صیغه لفظ ته وايئ چه هغه لفظ په یوخاص شکل وصورت کښ جوړ کړے شوے وی-

پنځم سبق

د ے سبق کښ یو څو بنیادی اصطلاحات ذکر کیږی-

ضمه ُپیښ ته وايئ،فتحهزور َاو کسره ِزیر ته وايئ-

مضموم پیښ والا حرف، مفتوح زوروالا حرف او مکسور زیروالا حرف ته وايئ-

تنوین- دوه زورونه،دوه زیرونه او دوه پیښونو ته وايئ – لکه: (ً ، ٍ ، ٌ)

حرکت- زور،زیر او پیښ ته وايئ-

متحرک- هغه حرف د ے چه حرکت والا يئ-

سکون او جزم- د حرکت نیش والی ته وايئ-

ساکن- هغه حرف دے چه په هغے حرکت نه وی-

تشدید- یو حرف دوه ویئل لکه رَبٌّ کښ ب لیکلو کښ یوه ده ویئلو کښ دوه رَبْ بُ نْ او دا حرف مشدّد دے-علامت د حرف مشدّد (ّ)دا دے

نکتہ:تنوین اصل کښ نون ساکن ته وایئ آواز کښ دوه حرکته پیداشی لکه زَیْدٌ زَیْدُنْ ویئل کیږی-

حروف علت- واؤ،الف،یا ته حروف علت وایئ مجموعه یئ (وای) ده- علت بیماریٔ ته وایئ دا حروف بیماریٔ والا دی او بیمار په بیماریٔ کښ وائ وائ کوی-

حروف لین- واؤ ساکن وی مخکښ ترینه زور وی لکه خَوْفٌ او یا ساکن وی مخکښ ترینه زور وی لکه صَیْفٌ یا لکه لاَرَیْبَ / دے قسم واؤ او یا ته لین وایئ-

حروف مده- حرف علت ساکن وی مخکښ ترینه حرکت موافق وی یعنی واؤ ساکن مخکښ ترینه پیښ ،الف ساکن مخکښ ترینه زور او یا ساکن مخکښ ترینه زیر وی- نو دے واؤ ،یا او الف ته مده وایئ لکه سُوْءٌ،جِیْء، شآء چه مجموعه په نُوْحِیْهَاَ کښ ده – دے مجموعه کښ واؤ مده یائے مده او الف مده دریواړه دی-

حرکت موافق- الف سره زور موافق دے-

واؤ سره پیښ موافق دے-

یاء سره زیر موافق دے-

ځکه چه الف د دوؤ زورونو نه جوړ دے واؤ د دوؤ پیښونو نه جوړ دے او یا د دوؤ زیرونو نه جوړه ده بَ چه زور ولاړ کښ نو با الف به ترینه جوړ شی- بُ چه پیښ اُلټه کښ بُوواؤ به ترینه جوړ شی- بِ چه زیر ولاړ کښ نو بِی یا ساکن به ترینه جوړ شی-

شپږم سبق

لفظ- چه د انسان د خلې نه څه ګفت او وینا راوؤزی هغې ته لفظ وایئ-

مفرد- چه لفظ یووی او معنی ې یوه وی دی ته مفردوایئ- لفظ مفرد ته کلمه وایئ او د دے درے قسمه دی- اول اسم دویم فعل او دریم حرف-

اسم- اسم هغه مفرد لفظ دے چه یوه معنی خایئ او په خپله معنی خودلو کښ بله کلمه ته محتاجه. نه وی او په دریوؤ زمانو(ماضی،حال،مستقبل) کښ پکښ یوه هم نه وی- لکه قَلَمٌ، حَامِدٌ، زَیْدٌ، هُوَ، اَنَا، آنتَ-

فعل- فعل هغه لفظ مفرد دے چه د یو کار کولومعنی ترینه فهم شی او په دریوؤ زمانو کښ پکښ یوه زمانه هم وی- لکه سَمِعَ ،حَمِدَ، ضَرَبَ، کَرُمَ، یَسْمَعُ، یَحْمَدُ، یَضْرِبُ، یَکْرُمُ-

حرف- حرف هغه لفظ مفرد دے چه هغه په خپله معنی خودلو کښ د بله کلمه ، اسم او یا فعل ملاویدوته محتاجه وی یعنی د اسم یا فعل سره یوځائے راشی نو هله خپله معنی ورکوی- لکه مِنْ چه د ابتداء معنی خایئ خو پخپله څه معنی نشی خودلے تر څو چه ورسره هغه شے ذکر نه شی د کوم نه چه ابتداء کیږی- لکه مِنَ الْبَیْت – إِلٰی د انتها معنی خایئ خو چه کوم شی پورے چه انتها وی هغه ورسره ذکر شی- لکه إِلَی الْمَسْجِدْ –

مِنَ الْبَیْت(د کور نه) إِلَی الْمَسْجدِ (جومات ته)

اوؤم سبق

زمانه- زمانه وخت ته وایئ او زمانے درے دی-

اول ماضی- تیره شوی زمانه

دویم حال- موجوده زمانه

دریم مستقبل- راتلونکے زمانه

فعل- فعل کارته وایۍ- فاعل- فاعل کارکونکی ته وایۍ-

فعل ماضی- هغه فعل دے چه تیره شوے زمانه خایۍ لکه ضَرَبَ (هغه وهل کړیدی) تیره شوے زمانه کښ-

فعل مضارع-هغه فعل دے چه موجوده یا ائینده زمانه خایۍ لکه یَضْرِبُ هغه فی الحال وهل کوی یا ائینده زمانه کښ به وهل کوی-

فعل امر- هغه فعل چه په هغے سره د یو کار حکم اوکړے شی لکه اِضْرِبْ اووهه ته –

فعل نهی- هغه فعل دے چه په هغے سره د یو کارنه د منع کولو حکم وی لکه لاَتَضْرِبْ وهل مه کوه ته-

فعل معروف- هغه فعل دے چه فاعل ئے معلوم وی لکه ضَرَبَ زَیْدٌ زید وهل کړیدی-

فعل مجهول- هغه فعل دے چه فاعل ئے معلوم نه وی لکه ضُرِبَ زَیْدٌ زیدوهلے شویدوے-

فعل مثبت- هغه فعل دے چه د کار کولو خبر پکښ وی- لکه ضَرَبَ هغه وهل کړی دی-

فعل منفی- هغه فعل دے چه د کارنه کولو خبروی پکښ لکه مَا ضَرَبَ هغه وهل نه دی کړی-

اتم سبق

اشخاص درے دی غائب ، حاضر او متکلم

غائب- هغه شخص دے چه د خبره کولو په وخت کښ موجود نه وی-

حاضر- هغه شخص دے چه د هغه سره خبره کولے شی ده ته مخاطب هم وایۍ-

متکلم- هغه شخص دے چه خبره کوی او دا اشخاص د شمار په صورت کښ هم درے دی- واحد، تثنیه او جمع- واحد یو شخص ته تثنیه دوؤ ته او جمع دوؤ نه زیاتو ته وایئ-

<u>اشخاص د جنس په اعتبار-</u>

اشخاص د جنس/ذات په صورت کښ دوه دی-

<u>۱ مذکر ۲ مؤنث</u>

دماضی او مضارع صیغی- دماضی او مضارع څوارلس صیغی دی- درے د مذکر غائب، درے د مؤنث غائب، درے د مذکرحاضر، درے د مؤنث حاضراو دوه د متکلم دی-

نهم سبق

دمذکر غائب ړومبئ صیغه واحد دپاره،دوئمه تثنیه د پاره او دریمه د جمع د پاره دغه شانے مؤنث غائب،مذکر حاضر اومؤنث حاضر صیغے فهم کړه-او دمتکلم ړومبئ صیغه واحد مذکر او واحد مؤنث دواړو دپاره ده او دویمه صیغه د څلورو د پاره ده یعنی تثنیه مذکر،تثنیه مؤنث جمع مذکر او جمع مؤنث د پاره ده-

واحد مذکرغائب	تثنیه مذکرغائب	جمع مذکرغائب	واحد مؤنث غائب	تثنیه مؤنث غائب	جمع مؤنث غائب	واحد مذکرحاضر
تثنیه مذکرحاضر	جمع مذکرحاضر	واحد مؤنث حاضر	تثنیه مؤنث حاضر	جمع مؤنث حاضر	واحد متکلم مذکر و مؤنث	جمع متکلم مذکر و مؤنث

لسم سبق

د ماضی معروف مثبت د غائب شپږ صیغے دا دی-

فَعَلْنَ	فَعَلَتَا	فَعَلَتْ	فَعَلُوْا	فَعَلَا	فَعَلَ

یا

ضَرَبَ	ضَرَبَا	ضَرَبُوْا	ضَرَبَتْ	ضَرَبَتَا.	ضَرَبْنَ

یا

نَصَرنَ	نَصَرَتَا	نَصَرَتْ	نَصَرُوا	نَصَرَا	نَصَرَ

د فعل ماضی معروف مثبت صرف کبیر څوارلس صیغې دی – مونږ به يې په دوؤ سبقونو کښ جدا جدا ذکر کوؤ – دلته شپږ صیغےذکر شوے- باقی اته صیغې به بل سبق کښ ذکر شی –

صیغه د واحد مذکرغائب	فَعَلَ یا لکه ضَرَبَ یا لکه نَصَرَ	ړومبئ	۱
صیغه د تثنیه مذکرغائب	فَعَلَا یا ضَرَبَا یا نَصَرَا	دوئم	۲
صیغه د جمع مذکرغائب	فَعَلُوْا یا ضَرَبُوْا یا نَصَرُوْا	درئم	۳
صیغه د واحد مؤنث غائب	فَعَلَتْ یا ضَرَبَتْ یا نَصَرَتْ	څلورم	۴
صیغه د تثنیه مؤنث غائب	فَعَلَتَا یا ضَرَبَتَا یا نَصَرَتَا	پنځم	۵
صیغه د جمع مؤنث غائب	فَعَلْنَ یا ضَرَبْنَ یا نَصَرْنَ	شپږم	۶

اول دا شپږ واړه صیغې بغیر ترجمه کلکے یادے کړے شی او بیا د مشق سوالونه حل شی نو یوؤلسم سبق به ؤروستو ویئل شی -

<u>سوالات-</u>

س ۱ - د ماضی معروف مثبت شپږ صیغې ګردان ؤکړئ-

س ۲ – ضَرَبْنَ د څه صیغه ده- س ۳ – ضَرَبوُا د څه صیغه ده-

س ۴- تثنیه مؤنث غائب صیغه جوړه کړئ ؟جواب پنځم نمبر صیغه ده-

س ۵ – هغې دوؤ سړو وهل کړی دی دد ے عربی جوړه کړئ- جواب ئے د ضرب نه ورکړئ تثنیه. مذکرغائب دوئم نمبر صیغه-

س ۶ – هغې یوے ښځے مدد کړے دے د د ے عربی جوړه کړئ – جواب يې د نَصَرَ د ګردان نه ورکړئ واحد مؤنث غائب څلورم نمبر صیغه –

کَتَبَ- قَتَلَ- شَغَلَ- فَتَحَ- ظَهَرَ- شَکَرَ- ذَکَرَ- دَخَلَ- خَرَجَ- طَلَعَ- مَنَعَ-

ددے شپږو صیغو دغائبګردان اوکړئ- (مثلًا کَتَبَ کَتَبَا کَتَبُوا کَتَبَتْ کَتَبَتَا کَتَبْنَ دغه شان ددی نورو هم ګردان وکئ!

هغې یوے ښځے قرآن اولوستو- د قَرَءَ نه څلورم نمبر صیغه ددے عربی ده- جوړه ئی کړه-

هغې دوؤ ښځو خوراک اوکو- د اَکَلَ نه پنځم نمبر صیغه ددے عربی ده- جوړه ئی کړه-

هغې دوؤسړو لیکل کړیدی - د کَتَبَ نه دوئم نمبر صیغه ددے عربی ده- جوړه ئی کړه-

هغې ټولو ښځو کھولاؤ کړو - د فَتَحَ نه شپږم نمبر صیغه ددے عربی ده- جوړه ئی کړه-

یؤلسم سبق

د ماضی معروف مثبت د حاضر شپږ صیغے-

فَعَلْتُنَّ	فَعَلْتُمَا	فَعَلْتِ	فَعَلْتُمْ	فَعَلْتُمَا	فَعَلْتَ

یا

ضَرَبْتَ	ضَرَبْتُمَا.	ضَرَبْتُمْ	ضَرَبْتِ	ضَرَبْتُمَا	ضَرَبْتُنَّ

یا

نَصَرْتَ	نَصَرْتُمَا	نَصَرْتُمْ	نَصَرْتِ	نَصَرْتُمَا.	نَصَرْتُنَّ

د فعل ماضی مثبت صرف کبیر څوارلس صیغے دی- شپږ په لسم سبق کښ تیری شوی او شپږ دلته ذکر کولے شی -

صیغه واحد مذکر حاضر	فَعَلْتَ یا لکه ضَرَبْتَ یا لکه نَصَرْتَ	اوؤم	۷
صیغه تثنیه مذکر حاضر	فَعَلْتُمَا یا لکه ضَرَبْتُمَا. یا لکه نَصَرْتُمَا	اتم	۸

صیغه جمع مذکر حاضر	فَعَلْتُمْ یا لکه ضَرَبْتُمْ یا لکه نَصَرْتُمْ	نهم	۹
صیغه واحد مؤنث حاضر	فَعَلْتِ یا لکه ضَرَبْتِ یا لکه نَصَرْتِ	لسم	۱۰
صیغه تثنیه مؤنث حاضر	فَعَلْتُمَا یا لکه ضَرَبْتُما. یا لکه نَصَرْتُمَا	یولسم	۱۱
صیغه جمع مؤنث حاضر	فَعَلْتُنَّ یا لکه ضَرَبْتُنَّ یا لکه نَصَرْتُنَّ	دولسم	۱۲

اوس دا شپږ واړه صیغې بغیر ترجمې نه یادے کړئ بیا سوالات حل کړئ-

سوالات

س ۱ – دماضی حاضر شپږ صیغې بغیر ترجمې ګردان کړئ؟

س ۲ – د غائب او حاضر دولس واړه صیغې ګردان کړئ؟

س ۳ - فَعَلْتِ یا ضَرَبْتِ یا نَصَرْتِ د څه صیغه ده؟

س ۴- تاسو دوؤ سړو وهل کړیدی – عربی یئ څه ده – جواب یئ د ضَرَبَ نه ورکړئ تثنیه. مذکر حاضر اتم نمبر صیغه ده- د فَعَلْتُمَا په شکل کښ-

س۵- فَعَلْتُم یا ضَرَبْتُم یا نَصَرْتُم د څه صیغه ده ؟

س ۶- تا یوےښځے وهل کړیدی – دا عربئ ته نقل کړئ - جواب یئ د ضَرَبَ نه ورکړئ واحد مؤنث حاضر لسم نمبر صیغه ده –

س ۷- ضَرَبْتُنَّ د څه صیغه ده او ترجمه. ئ څه ده ؟ جواب کښ وهل ترجمه. کوه – تیره زمانه کښ ټولو زنانؤ مؤنث حاضر ترجمه. کښ اووایه – نو جواب دا شو چه تاسو ټولو ښځو وهل کړیدی-

س ۸- تاسو دوؤ ښځو مدد کړیدے ،عربی یئ څه ده ؟ جواب یئ د نَصَرَ ګردان نه ورکه صیغه تثنیه. مؤنث حاضریوؤلسم نمبر صیغه-د فَعَلْتُمَا په شکل.

س ۹- تَرَکَ، وَجَدَ، غَسَلَ، بَلَغَ، کَسَبَ، طَلَبَ، رَفَعَ، خَدَمَ، قَصَدَ، قَطَعَ، ظَلَمَ-

دد ے ټولو نه د ماضی حاضر شپږ صیغے اووایه- جواب یۓ مثلاً تَرَکْتَ، تَرَکْتُمَا، تَرَکْتُمْ، تَرَکْتِ، تَرَکْتُمَا، تَرَکْتُنَّ- دغه شان دا نورے جوړے کۓ-

س ۱۰- د دی جملو عربی جوړه کۓ-

۱- تا یوے ښځے پریخودےدے- د تَرَکَ نه واحد مؤنث حاضر صیغه لکه تَرَکْتِ دد ے عربی ده-د فَعَلْتِ په شکل-

۲- تاسو ټول سړی اورسیدئ- عربۓ جواب کښ د بَلَغَ نه جمع مذکر حاضر صیغه-د فَعَلْتُمْ په شکل-

۳- تاسو دواړو ظلم کړید ے- عربی جواب کښ د ظَلَمَ نه تثنیه مخاطب صیغه- د فَعَلْتُمَا په شکل-

۴- ته یو سړے داخل شوے- جواب یۓ عربۓ کښ فَعَلْتَ د دَخَلَ نه ورکه- فَعَلْتَ په وزن دَخَلْتَ راغے نو دائ عربی شوه چه ته یو سړے داخل شوے-

۵- تاسو ټولو سړو قصد کړے دے۔ فَعَلْتُم په شکل- د قَصَدَ نه جواب ورکه دغه یۓ عربی شی یعنی قَصَدْتُم-

دولسم سبق

د متکلم دوه صیغے د فعل ماضی معروف مثبت-

فَعَلْنَاَ	فَعَلْتُ

یا

ضَرَبْنَ اَ	ضَرَبْ تُ

یا

نَصَرْنَاَ	نَصَرْتُ

د فعل ماضی معروف مثبت صرف کبیر څوارلس صیغے پوره شوے -

دیارلسم - فَعَلْتُ یا لکه ضَرَبْتُ یا لکه نَصَرْتُ صیغه واحد متکلم-

څوارلسم – فَعَلْناَ یا لکه ضَرَبْناَ یا لکه نَصَرْناَ صیغه تثنیه ،جمع متکلم-

اوس دا دوه صیغه غور سره یاد ے کړئ-

سوالات

س ۱ د فعل ماضی معروف مثبت څوارلس واړه صیغو ګردان اوکئ ؟

س ۲ د غائب څو صیغې دی ؟ د حاضر څو صیغې دی؟ د متکلم څو صیغې دی ؟

س۳ ما وهل کړیدی د دی عربی جوړه کئ ،جواب یئ د ضَرَبَ نه ور کړئ- د صیغه واحد متکلم د فَعَلْتُ په شکل کښ-

ما یوے ښځے وهل کړیدی د دی عربی جوړه کئ ؟جواب یئ یو د ے-دا هم د فَعَلْتُ په شکل د ضَرَبَ نه جوړ که۔

مونږ دوؤ سړو وهل کړیدی- مونږ دوؤ ښځو وهل کړیدی-

مونږ ډیرو سړو وهل کړیدی- مونږ ډیرو ښځو وهل کړیدی-

جواب یئ یو د ے د ضَرَبَ نه یئ جوړ کئ د فَعَلْنا په شکل- صیغه تثنیه ،جمع متکلم-

ما یوے ښځے پریخودل کړیدی- ما یو سړی پریخودل کړیدی- ددی عربی جوړه کئ- جواب یئ یو د ے د تَرَکَ نه د فَعَلْتُ په شکل جوړ کئ صیغه واحد متکلم فعل ماضی معروف مثبت-

مونږ ټولو سړو وینځلی دی- مونږ ټولو ښځو وینځلی دی-

مونږ دوؤ سړو وینځلی دی- مونږ ټولوښځو وینځلی دی- جواب یئ یو د ے د غَسَلَ نه د فَعَلْناَ په شکل جوړ کئ څوارلسمه صیغه ده-

مونږ دوه سړی خارج شوی یو - مونږ دوه ښځی خارج شوی یو- مونږ ټول سړی خارج شوی یو - مونږ ټولے ښځے وتلی یو-د دے عربی څه ده ؟ جواب یۍ یو دے د خَرَجَ نه د فَعَلْناَ په شکل جوړ که څوارلسمه. صیغه ده-

څه یو سړے داخل شوے یم- څه یوه ښځه داخل شوے یم- د دی عربی جوړه که؟

جواب یۍ یو دے د دَخَلَ نه د فَعَلْتُ په شکل جوړ که دیارلسمه صیغه ده-

مونږ مدد کړیدے دوؤ سړو یا دوؤ ښځو یا ډیرو سړو یا ډیرو ښځو د دے عربی جوړه که؟ جواب یۍ یو دے د نَصَرَ نه د فَعَلْنَا په شکل جوړ که څوارلسمه صیغه جمع متکلم-

دیارلسم سبق

ماضی معروف کښ عین درېواړه حرکته ـَ ، ـِ ، ـُ راتلے شی – نو د ماضی معروف وزنونه درے دی- فَعَلَ ، فَعِلَ او فَعُلَ لکه نَصَرَ ، سَمِعَ ، کَرُمَ چه په عین زور یۍ دغه ګردان تیرشو یعنی د فَعَلَ ، نَصَرَ ، ضَرَبَ وغیره څوارلس صیغے تیرے شوے – اوس فَعِلَ ګردان دا دے-

فَعِلَ	فَعِلَا	فَعِلوُا	فَعِلَتْ	فَعِلَتاَ	فَعِلنَ	فَعِلْتَ
فَعِلْتُمَا	فَعِلْتُمْ	فَعِلْتِ	فَعِلْتُمَا	فَعِلْتُنَّ	فَعِلْتُ	فَعِلْناَ

یا لکه

سَمِعْتَ	سَمِعْنَ	سَمِعَتاَ	سَمِعَتْ	سَمِعُوْا	سَمِعَا	سَمِعَ
سَمِعْناَ	سَمِعْتُ	سَمِعْتُنَّ	سَمِعْتُمَا.	سَمِعْتِ	سَمِعْتُمْ	سَمِعْتُمَا

یا لکه

شَرِبَ	شَرِبَا	شَرِبُوْا	شَرِبَتْ	شَرِبّتَا	شَرِبْنَ	شَرِبْ تَ
شَرِبْتُمَا.	شَرِبْتُمْ	شَرِبْتِ	شَرِبْتُمَا	شَرِبْتُنَّ	شَرِبْتُ	شَرِبْنَا

دغه شان حَفِظَ، رَحِمَ، حَمِدَ، قَرِبَ، عَمِلَ ماضی مکسورالعین دے یعنی عین باندی زیر دے د

فَعِلَ په شکل دی-

د فَعِلَ ګردان اوشو اوس د فَعُلَ ګردان-

ماضی معروف مضموم العین چه په عین يئ پيښ وی-

فَعُلَ	فَعُلَا	فَعُلُوْا	فَعُلَتْ	فَعُلَتَا	فَعُلْنَ	فَعُلْتَ
فَعُلْتُمَا	فَعُلْتُمْ	فَعُلْتِ	فَعُلْتُمَا	فَعُلْتُنَّ	فَعُلْتُ	فَعُلْنَا

یا لکه

کَرُمَ	کَرُمَا	کَرُمُوْا	کَرُمَتْ	کَرُمَتَا	کَرُمْنَ	کَرُمْتَ
کَرُمْتُمَا	کَرُمْتُمْ	کَرُمْتِ	کَرُمْتُمَا	کَرُمْتُنَّ	کَرُمْتُ	کَرُمْنَا

یا لکه

شَرُفَ	شَرُفَا	شَرُفُوْا	شَرُفَتْ	شَرُفَتَا	شَرُفْنَ	شَرُفْتَ
شَرُفْتُمَا	شَرُفْتُمْ	شَرُفْتِ	شَرُفْتُمَا	شَرُفْتُنَّ	شَرُفْتُ	شَرُفْنَا

دغه شان کَثُرَ - قَرُبَ – بَعُدَ –عَظُمَ - صَعُبَ - بَصُرَ –

د ماضی معروف عین درے قسمه راغے- فَعَلَ، فَعِلَ، فَعُلَ خو معنی کښ يئ فرق نشته او صيغے يئ هم يوشان دی-

مثلاً اوريدلی هغے يوی ښځے د دے عربی جوړه که نو جواب يئ سَمِعَ نه جوړ که د فَعِلَتْ په شکل-

څکلی دی تا يو سړی- ددے عربی جوړه که نو جواب يئ شَرِبَ نه جوړ که د فَعِلْتَ په شکل-

نزدے شويدی هغه ټول سړی- ددے عربی جوړه که نو جواب يئ د قَرُبَ نه جوړ که د فَعُلُوْا په شکل-

څوارلسم سبق

د فعل ماضی پوره ګردان د ترجمه او صیغه بیان- صرف کبیر فعل ماضی معروف مثبت-

صیغه واحد مذکر غائب	هغه یو سړی کار کړید ے	فَعَلَ	۱
صیغه تثنیه مذکر غائب	هغه دوؤ سړو کار کړید ے	فَعَلَا	۲
صیغه جمع مذکرغائب	هغه ټولو سړو کار کړید ے	فَعَلُوا	۳
صیغه واحد مؤنث غائب	هغې یوے ښځے کار کړید ے	فَعَلَتْ	۴
صیغه تثنیه مؤنث غائب	هغې دوؤ ښځو کار کړید ے	فَعَلَتَا	۵
صیغه جمع مؤنث غائب	هغې ټولو ښځو کار کړید ے	فَعَلْنَ	۶
صیغه واحد مذکر حاضر	تا یو سړی کار کړید ے	فَعَلْتَ	۷
صیغه تثنیه مذکرحاضر	تاسودوؤ سړو کار کړید ے	فَعَلْتُمَا	۸
صیغه جمع مذکر حاضر	تاسو ټولو سړو کار کړید ے	فَعَلْتُمْ	۹
صیغه واحد مؤنث حاضر	تا یوے ښځے کار کړید ے	فَعَلْتِ	۱۰
صیغه تثنیه مؤنث حاضر	تاسو دوؤ ښځو کار کړید ے	فَعَلْتُمَا	۱۱
صیغه جمع مؤنث حاضر	تاسو ټولو ښځو کار کړید ے	فَعَلْتُنَّ	۱۲
صیغه واحد متکلم	ما یو سړی او یا ما یوے ښځے کار کړید ے	فَعَلْتُ	۱۳
صیغه جمع متکلم	مونږ دوؤ سړو یا دوؤ ښځو یا مونږ ټولو سړو یا ټولو ښځو کار کړید ے	فَعَلْنَا	۱۴

دغه شان څوارلس صیغې د ضَرَبَ ،ضَرَبَا ،ضَرَبُوْا اخیر پور ے –
نَصَرَ ،نَصَرَا ،نَصَرُوْا ....

کَتَبَ ،کَتَبَا ، کَتَبُوْا............ حَمِدَ ،حَمِدَا،حَمِدُوْا........ فَعِلَ ،فَعِلَا،
فَعِلُوْا .... شَرِبَ ، شَرِبَا ،شَرِبُوْا ....

عَمِلَ ، عَمِلَا ، عَمِلُوْا .... دغه شان څوارلس صيغې د فَعُلَ ، فَعُلَا ،فَعُلُوْا .... شَرُفَ ،شَرُفَا ، شَرُفُوْا ...... تر اخراپورې. سره د ترجمه. او صيغې اووايه-

ماضي معروف کښ فَعَلْتُمَا صيغه دوه پيرې راغليده دا شريکه ده صيغه تثنيه. مذکر حاضر هم ده او صيغه تثنيه مؤنث حاضر هم ده- که څوک تاته وايئ چه تاسو دوؤ سړو وهل کړيدی او يا تاسو دوؤښځو وهل کړيدی د دې عربي څه ده نوجواب يئ يو دې د فَعَلْتُمَا. په شکل – د ضَرَبَ نه يئ جواب ورکه وايه ضَرَبْتُمَا-

تاسو دوؤ سړو حمد کړيدے يا تاسو دوؤ ښځو حمد کړيدے د دے عربي يو شان ده د فَعِلْتُمَا په شکل د عين زير وايه د حَمِدَ نه يئ عربي جوړه که وايه حَمِدْتُمَا-

تاسو دوه سړی شرافت والا شوی يئ – تاسو دوه ښځےشريفانے شوے يئ- د دے عربي يو شان ده د فَعُلْتُمَا په شکل دشَرُفَ نه جوړه که او عين له پيښ ورکه وايه شَرُفْتُمَا-

تاسو ټولو سړو حفظ کړيدے عربي يئ څه ده ؟ صيغه جمع مذکر حاضر د فَعِلْتُم په شکل د حَفِظَ نه جوړ که وايه حَفِظْتُمْ-

دغه شان تاسو ټولو ښځو حفظ کړيدے- صيغه جمع مؤنث حاضر ماضی معروف د فَعِلْتُنَّ په شکل د حَفِظَ نه جوړ که وايه حَفِظْتُنَّ-

سوالات

س١- سسَمِعَ نه پوره گردان اوکئ ؟ س٢- د حَسُنَ نه پوره گردان اوکئ ؟

س٣- حَسِبْتُمْ د څه صيغه ده ؟ س ۴- د ذَكَرُوْا ترجمه. اوکئ ؟

س ۵- رَبِحَتْ د څه صيغه ده ؟ س ۶- د رَبِحُوا ترجمه اوکئ ؟

س ٧- خَسِرُوْا د څه صيغه ده ؟ ترجمه. يئ اوکئ – س٨- حَسُنَتْ د څه صيغه ده ؟ س٩- ظَلَمْتُمَا. ،ظَلَمْتُمْ ، ظَلَمُوْا د څه صيغې دی ترجمه. يئ اوکئ؟

س۱۰- كَسَبَتْ ، كَسَبْتُمْ ، كَسَبْنَا ، قَتَلُوا ، قَتَلْتُمْ ترجمه اوکئ-

س۱۱- عربئ کښ ترجمه اوکئ مونږ ټولو سړو حمد ؤکو- مونږ ټولو ښځو حمد ؤکه - جواب يئ يو دے د فَعِلْنَا په شکل دے-

مونږ دواړو سړو حمد ؤکه- مونږ دواړو ښځو حمد ؤکه- جواب يئ يو دے د فَعِلْنَا په شکل دے- د حَمِدَ نه-

ما يوسړی اوبه اوڅښلے- ما يوے ښځے اوبه اوڅښلے- جواب يئ يو دے د فَعِلْتُ په شکل د شَرِبَ نه-

تاسو ټولو سړو قتل کړيدے- شکل: فَعَلْتُم۔

تاسو ټولو ښځو قتل کړيدے-شکل: فَعَلْتُنَّ۔

هغو دوؤ سړو ظلم کړيدے- شکل :فَعَلَا۔

هغو دوؤ ښځو ظلم کړيدے- شکل :فَعَلَتَا۔

تاسو دوؤ سړو حفظ کړيدے- شکل :فَعِلْتُما۔

تاسو دوؤ ښځو حفظ کړيدے-شکل :فَعِلْتُما۔.

هغه يوسړے لرے شويدے- شکل :فَعُلَ د بَعُدَ نه۔

هغه يوه ښځه لرے شوی ده-شکل :فَعُلَتْ د بَعُدَ نه۔

ته يوسړے لرے شوے يئ-شکل :فَعُلْتَ د بعُدَ نه۔

ته يوه ښځه لرے شوے يئ- فَعُلْتِ د بعُدَ نه۔

پنځلسم سبق

د ماضی مجهول جوړولو طريقه – دماضی معروف آخری حرف پخپل حال پريږده او د

اخر نه مخکښ زیر ورکړه – که زیر نه وؤ باقي حرکت والا حرف که وی هغه له پیښ ورکه نو ماضی مجهول به جوړ شي- لکه ضَرَبَ نه ضُرِبَ سَمِعَ نه سُمِعَ ګردان فعل ماضی مثبت مجهول-

صیغه واحد مذکرغائب فعل ماضی مثبت مجهول	وُکړےشوهغه یوسړے-	فُعِلَ
صیغه تثنیه مذکر غائب فعل ماضی مثبت مجهول	کړی شویدی هغه دوه سړی	فُعِلَا
صیغه جمع مذکر غائب فعل ماضی مثبت مجهول	کړی شویدی هغوی ټول سړی	فُعِلُوْا
صیغه واحد مؤنث غائب فعل ماضی مثبت مجهول	کولے شویده هغه یوه ښځه	فُعِلَتْ
صیغه تثنیه مؤنث غائب فعل ماضی مثبت مجهول	کولے شویدی هغه دوه ښځے	فُعِلَتَا
صیغه جمع مؤنث غائب فعل ماضی مثبت مجهول	کولے شویدی هغه ټولے ښځے	فُعِلْنَ
صیغه واحد مذکر حاضرفعل ماضی مثبت مجهول	ته یوسړے کولے شوے یۍ	فُعِلْتَ
صیغه تثنیه مذکر حاضر فعل ماضی مثبت مجهول	تاسو دوه سړی کولے شوے یۍ	فُعِلْتُمَا
صیغه جمع مذکر حاضر فعل ماضی مثبت مجهول	تاسو ټول سړی کولے شوے یۍ	فُعِلْتُمْ
صیغه واحد مؤنث حاض فعل ماضی مثبت مجهول	ته یوه ښځه کولے شوے یۍ	فُعِلْتِ
صیغه تثنیه مؤنث حاض فعل ماضی مثبت مجهول	تاسو دوه ښځے کولے شوے یۍ	فُعِلْتُنَا
صیغه جمع مؤنث حاضر فعل ماضی مثبت مجهول	تاسو ټولے ښځےکولے شوے یۍ	فُعِلْتُنَّ
صیغه واحد متکلم مذکرومؤنث فعل ماضی مثبت مجهول	ځه کولے شوے یم یا ځه کولے شوی یمه	فُعِلْتُ
صیغه تثنیه جمع متکلم مذکرومؤنث فعل ماضی مثبت مجهول	مونږ کولےشوے یو	فُعِلْنَا

نُصِرَ ، ضُرِبَ ، سُمِعَ ،فُتِحَ ،کُتِبَ ،قُتِلَ نه پوره پوره ګردان ،ترجمه او صیغه فعل ماضی مثبت

مجهول لره ذکر کړۍ-

مثلاً نُصِرَ مدد کړے شوید ے هغه یو سړے - صیغه واحد مذکرغائب - فعل ماضی مثبت مجهول-

نُصِرَا مدد کړےشویدی هغه دوه سړی- صیغه تثنیه مذکر غائب - فعل ماضی مثبت مجهول- دغه شان اخر پورے-

سوالات-

س ۱- فعل ماضی مجهول مثبت ګردان ؤکه-

س۲- ته یوسړے وهلے یئ د دے عربی څه ده؟ فُعِلْتَ په شکل یئ د ضُرِبَ نه جواب جوړ کئ-

س۳- ضُرِبْنَ د څه صیغه ده ؟ هغه ډیرے ښځے وهلے شوی دی د دے عربی څه ده ؟جواب یئ د فُعِلْنَ په شکل جوړ که دغه به یئ عربی شی-

س۴- قُتِلَ ،ذُکِرَ،حُمِدَ ،حُفِظَ ،اُمِرَ نه صرف کبیر اووایه د فعل ماضی مجهول مثبت څوارلس څوارلس صیغے د ټولو ګردان اوکئ-

س۵- طَلَبَ ،عَلِمَ ،مُنِعَ ،سُمِعَ، عَرَفَ ، تُرِکَ ،وَجَدَ ،نَصَرَ ، قُرِءَ ،کَتَبَ ،حَفِظَ د دے صیغو که معروف ۓ مجهول ۓ جوړ کئ که مجهول یئ معروف یئ جوړ کئ-

س۶-مَنَعْنَ ،مُنِعْنَ د څه صیغے دی کوم معروف کوم مجهول ده؟

س۷- هغه ټولے ښځے منع کړے شوی دی – عربی څه ده ؟ جواب یئ ده فُعِلْنَ په شکل جوړ کئ دغه به یئ عربی شی –

هغه دوه سړی پیژندلے شویدی – عربی یئ څه ده ؟ جواب یئ د فُعِلَا په شکل دے د عُرِفَ نه-

هغه ټولے ښځے پیژندلے شویدی- عربی ده فُعِلْنَ په شکل ده څه ده؟

تاسو دوه سړی طلب کړی شوی یئ- تاسو دوه ښځے طلب کړی شوی یئ- جواب یئ عربئ کښ یو دے فُعِلْتُمَا په شکل د طَلَبَ نه څه دے ؟

تاسو ټول سړی مدد کړی شوی ئې– څه عربي ده؟ فُعِلْتُمْ شکل دے- د نَصَرَ نه-

تاسو ټولی ښځے مدد کړی شوی ئې- څه عربي ده؟ فُعِلْتُنَّ شکل دے- د نَصَرَ نه-

مونږ ټول سړی لیکل شوی یو- مونږ ټولے ښځے لیکل شوی یو-

مونږ دوه سړی لیکل شوی یو- مونږ دوه ښځے لیکل شوی یو- عربي جوړه که جواب ئې یو دے د فُعِلْنَا شکل دے د کُتِبَ نه-

تاسوسړو وهل کړیدی- تاسو ټول سړی وهلی شوی ئې- عربي ئې یوه ده صرف وزن کښې فرق دے جوړه که-د یَو وزن د فَعَلُوا دے د بل د فُعِلُوا دے د ضَرَبَ نه ۔

تاسو قتل کړیدے- تاسو وژلی شوی ئې-

فَعَلْتُمْ د قَتَلَ نه- فُعِلْتُمْ د قُتِلَ نه اووایه دغه به ئې عربي شی ۔

هغوئ ټولے ښځے وهلے شوی دی- عربي څه ده؟ فُعِلْنَ د ضُرِبَ نه جوړه که!

هغوئ ټولو ښځو وهل کړیدی- عربي څه ده؟ فَعَلْنَ د ضَرَبَ نه – جواب ئے یو دے فرق په معروف او په مجهول کښې دے- صیغه د جمع مؤنث غائب ده-

هغه دوه ښځے طلب کړی شوی دی-   هغه دوؤ ښځو طلب کړیدے-

فُعِلَتَا د طُلِبَ نه فَعَلَتَا د طَلَبَ نه د دے عربي یو شان ده فرق په معروف او په مجهول کښې دے- عربي ئې جوړکه-

عُرِفَا، عُرِفَتَا، عَرَفَ، عَرَفَتَا ترجمه اوکړئ-

سُئِلَتْ ، سُطِحَتْ ، رُفِعَتْ ، نُصِبَتْ ترجمه اوکړئ-

ظَلَمْنَا، ظُلِمْنَا، غَفَرَ، غُفِرَ، رُحِمَ، ظَلَمْنَ، ظُلِمْنَ، غَفَرْتُ، غُفِرْتُ، رَحِمَ ترجمه اوکړئ-

شپاړسم سبق

فعل ماضی منفی معروف- فعل ماضی منفی مجهول- فعل ماضی منفی جوړولو طریقه دا ده چه د هرے صیغے نه مخکښ مَا اولړوه- دیته مانا فیه وائۍ فعل ماضی معروف فعل ماضی مجهول مثبت ټولو صیغو نه مخکښ مانا فیه راشی- فعل ماضی منفی معروف او فعل ماضی منفی مجهول به جوړ شی- ترجمه کی به ئۍ ندے لفظ سیواشی- چه کار نه دے شوے- مدد نه دے کړے- یا کار نه دے کړے شوے یا مدد نه دے کړےشوے-

مثلاً فَعَلَ سره مَا اولړی نو مَا فَعَلَ به شی-

فُعِلَ سره مَا اولړی نو مَافُعِلَ به شی-

نَصَرَ سره مَا اولړی نو مَانَصَرَ به شی-

نُصِرَ سره مَا اولړی نو مَانُصِرَ به شی-

دغه شان معلوم څوارلسو او مجهول څوارلسو صیغو کښ به اول مَا اولړی ماضی معروف منفی او ماضی مجهول منفی به جوړ شی – دا خواری د طالب علم ده چی تیر شوی د مثبت ګردانونو باندی بیا واپس شی اود هرے صیغے سره مَا نا فیه اولړئۍ او ترجمه کښ د ندے اضافه اوکړی-

مثلاً فَعَلَ دے ترجمه ئۍ داده چه هغے یو سړی کار کړیدے – مَافَعَلَ ترجمه هم دغه ده چه هغے یو سړی کارندے کړیدے –صرف د ندے اضافه اوشوه- او بیا به ئۍ هم هغه شان وائۍ صیغه واحد مذکر غائب فعل ماضی منفی معلوم یعنی اخر کښ به فعل ماضی مثبت په ځائے منفی وائی -

سوالات-

س۱- فعل ماضی منفی معلوم ګردان اوکه؟

س۲- فعل ماضی منفی مجهول ګردان اوکه- جواب ئے اسان دے فَعَلَ ،فَعَلَا ، فَعَلُوْا اخیره پورے- اووایه سره د مَا نه مَافَعَلَ، مَافَعَلَا، مَافَعَلُوْا اخیره پورے-

دوئم جواب هم اسان دے فُعِلَ، فُعِلَا، فُعِلُوْا ټول ګردان اوکۍ مخکښ ترینه مَا لړوه مَافُعِلَ، مَافُعِلَا، مَافُعِلُوْا اخیره پورے-

س۳- نَصَرَ ، سَمِعَ ، مَنَعَ ، مَرِضَ ، حَسَدَ ټولو نه منفی معلوم جوړ که- جواب ئے آسان دے- دهرے صیغے نه د ګردان څوارلس صیغے پوره کړئ او دهرے صیغے سره مَانَا فیه وائی -

س۴- هغه حسد ندے کړے- تا حسد نه دےکړے عربی څه ده؟

جواب یۍ مَافَعَلَ د حَسَدَ نه - جواب یۍ مَافَعَلْتَ د حَسَدَ نه-

ما حسد ندے کړے- مونږ حسد ندے کړے- عربی یۍ څه ده ؟

جواب یۍ مَافَعَلْتُ د حَسَدَ نه- جواب یۍ مَافَعَلْنَا د حَسَدَ نه-جوړ که!

س۵- هغه سره حسد ندے کړے شوے- عربی څه دsه؟ جواب یۍ مَافُعِلَ دے د حُسِدَ نه -
تاسره حسد ندے کړے شوے- عربی څه ده؟ جواب یۍ مّافُعِلْتَ دے د مَاحُسِدَ نه-

تاسو ښځو حسد ندےکړے- عربی ئۍ د حَسَدَ نه جوړه که مَافَعَلْتُنَّ په شکل-

تاسو ښځو سره حسد ندےکړےشوے - عربی ئۍ د حُسِدَ نه مَافُعِلْتُنَّ په شکل جوړه که -

هغه ټولو ښځو سره حسد ندے کړےشوے- عربی یۍ مَا فُعِلْنَ د حُسِدَ نه-

هغے ټولو ښځو حسد ندے کړے – عربی یۍ مَافَعَلْنَ د حَسَدَ نه-

تاسو دواړه نه ئۍ ناجوړه شوی عربی څه ده ؟ جواب یئے مَافَعِلْتُمَا د مَرِضَ نه یعنی مَامَرِضْتُمَا-

اولسم سبق-

دفعل مضارع معروف مثبت ګردان-

يَفْعَلْنَ	تَفْعَلَانِ	تَفْعَلُ	يَفْعَلُونَ	يَفْعَلَانِ	يَفْعَلُ

دفعل مضارع معروف مثبت لوئے ګردان کښ هم څوارلس صیغی دی خومونږ دلته ړومبۍ شپږ صیغےراؤړی او باقی اته صیغے به بل سبق کښ راؤړو-

صیغه واحد مذکرغائب فعل مضارع معلوم	هغه یو سړے اوس کار کوی یا به ایئنده زمانه کښ کوی	يَفْعَلُ	۱
صیغه تثنیه مذکرغائب فعل مضارع معلوم	هغه دوه سړی اوس کار کوئ یا به ایئنده زمانه کښ کوئ	يَفْعَلَانِ	۲
صیغه جمع مذکرغائب فعل مضارع معلوم	هغه ټول سړی اوس کار کوئ یا به ایئنده زمانه کښ کوئ	يَفْعَلُونَ	۳
صیغه واحد مؤنث غائب فعل مضارع معلوم	هغه یوه ښځه اوس کار کوی یا به ایئنده زمانه کښ کوی	تَفْعَلُ	۴
صیغه تثنیه مؤنث غائب فعل مضارع معلوم	هغه دوه ښځےاوس کار کوئ یا به ایئنده زمانه کښ کوئ	تَفْعَلَانِ	۵
صیغه جمع مؤنث غائب فعل مضارع معلوم	هغه ټولے ښځے اوس کار کوئ یا به ایئنده زمانه کښ کوئ	يَفْعَلْنَ	۶

دا شپږواړه صیغے اول بغیر ترجمے نه پخے کړه بیا سره د ترجمه. اوسره د صیغے د بیان نه په ښه شان سره حل کوئ اوروستو به سوالات حل کړئ-

هم دغه شانِ

يَفْتَحْنَ	تَفْتَحَانِ	تَفْتَحُ	يَفْتَحُوْنَ	يَفْتَحَانِ	يَفْتَحُ
يَمْنَعْنَ	تَمْنَعَانِ	تَمْنَعُ	يَمْنَعُوْنَ	يَمْنَعَانِ	يَمْنَعُ
يَحْمَدْنَ	تَحْمَدَانِ	تَحْمَدُ	يَحْمَدُوْنَ	يَحْمَدَانِ	يَحْمَدُ

سوالات-

س۱-فعل مضارع مثبت معلوم شپږ صیغے بغیر د معنی نه اووایه؟

س۲- د فعل مضارع جمع مذکرغائب صیغه څه ده؟

س۳- يَفْتَحنَ د څه صیغه ده معنی ئے څه ده؟

س۴- د مضارع غائب د کومو صیغو نه مخکښ ی راغلے ده؟

س۵- دکومو صیغو په اول کښ ت راغلے ده ؟

س۶- هغه دوه ښځے اوس مَنَعَ کوی- د دی عربی جوړه که؟ جواب ئے د تَفْعَلَانِ په شکل د منع نه جوړ که-

س۷- يَمْنَعَانِ د څه صيغه ده؟ تَسْمَعُ څه ترجمه. ده؟ يَسْمَعُوْنَ ترجمه؟. يَحْمَدْنَ ترجمه ؟

هغه يوه ښځه به قرآن اوری- عربي ئې څه ده ؟ د تَفْعَلُ په وزن د يَسْمَعُ نه جواب جوړکه وايه تَسْمَعُ الْقُرْاَنَ-

هغه يو سړے اوس قرآن اوری عربي ئې څه ده ؟ د يَفْعَلُ په وزن د سَمِعَ نه جواب جوړکه-

هغه ټولے ښځے دروازه کهولاوئ عربي ئی څه ده؟ د يَفْعَلْنَ په وزن د فَتَحَ نه جواب ؤکه وايه يَفْتَحْنَ الْبَابَ-

هغه يو سړے دروازه کهولاوئ - جواب يَفْعَلُ کښ د فَتَحَ نه-

هغه دوه سړی دروازه کهولاوئ - جواب يَفْعَلَانِ کښ د فَتَحَ نه-

هغه ټول سړی دروازه کهولاوئ - جواب يَفْعَلُوْنَ کښ د فَتَحَ نه-

هغه ټولے ښځے مدح کوی- جواب يَفْعَلْنَ کښ د مَدَحَ نه-

هغه دوه ښځے حمد کوی- جواب تَفْعَلَانِ کښ د حَمِدَ نه-

اتلسم سبق

تَفْعَلْنَ	تَفْعَلَانِ	تَفْعَلِيْنَ	تَفْعَلُوْنَ	تَفْعَلَانِ	تَفْعَلُ

د فعل مضارع مثبت معلوم لوئے ګردان کښ ټولے څوارلس صيغے دی- شپږ د غائب تيرے شوے او شپږ د حاضر ذکر دی دا ټولے دولس شوے دوه د متکلم پاتيے دی-

۷	تَفْعَلُ	ته يو سړے اوس کار کوی يا به ائينده زمانه کښ کوی	صيغه واحد مذکرحاضر فعل مضارع معلوم
۸	تَفْعَلَانِ	تاسو دوه سړی اوس کار کوئ يا به ائينده زمانه کښ کوئ	صيغه تثنيه مذکرحاضر فعل مضارع معلوم
۹	تَفْعَلُوْنَ	تاسو ټول سړی اوس کار کوئ يا به ائينده زمانه کښ کوئ	صيغه جمع مذکرحاضر فعل مضارع معلوم
١	تَفْعَلِيْنَ	ته يوه ښځه اوس کار کوی يا به ائينده	صيغه واحد مؤنث حاضر فعل

٠		زمانه کښې کوی	مضارع معلوم
١ ١	تَفْعَلَانِ	تاسو دوه ښځےاوس کار کوئ یا به ایئنده زمانه کښې کوئ	صیغه تثنیه مؤنث حاضر فعل مضارع معلوم
١ ٢	تَفْعَلْنَ	تاسو ټولے ښځے اوس کار کوئ یا به ایئنده زمانه کښې کوئ	صیغه جمع مؤنث حاضر فعل مضارع معلوم

فعل مضارع کښې تَفْعَلُ – تَفْعَلُ دوه ځله راغې –غائب کښې هم تیر شو۔ دلته هم ذکر شو - دا شریکه شوه د واحد مؤنث غائب د پاره هم راغله اود واحد مذکر د پاره هم راغله – نو ددے عربی یوه ده چه هغه یوه ښځه کارکوی اوته یو سړے کار کوے ددواړو عربی تَفْعَلُ رازی-

دغه شان فعل مضارع کښې تَفْعَلَانِ ، تَفْعَلَانِ ، تَفْعَلَانِ درے ځله راغې یو غائب کښې تثنیه مؤنث غائب ، دوئم حاضر کښې تثنیه مذکر حاضر او دریم حاضر کښې تثنیه۔ مؤنث حاضرنودادرے ځایه۔ شریکه شوه- ځکه تاته۔ څوک وائی چه هغه دوه ښځے کار کوی- یا تاسو دوه سړی کار کوئ- یا تاسے دوه ښځے کار کوئ- عربی څه ده؟ تَفْعَلَانِ، تَفْعَلَانِ، تَفْعَلَانِ-

سوالات-

س١- د فعل مضارع حاضر شپږ صیغے اووایه؟

س٢- د فعل مضارع غائب،حاضر دولس واړه صیغے اووایه؟

س٣- تَسْمَعُوْنَ د څه صیغه ده ؟ يَسْمَعُوْنَ د څه صیغه ده؟

س۴- د مضارع حاضر په اول کښې ی رازی که ت رازی؟

س۵- يَمْنَعُ نه مضارع جمع حاضر مؤنث جوړ که- يَفْعَلْنَ په شکل ئے جواب دے-

س۶- يَمْنَعُ نه مضارع جمع غائب مؤنث جوړ که- تَفْعَلْنَ په شکل ئے جواب دے-

س٧- ته یوه ښځه حمد کوے- عربی څه ده ؟تَفْعَلِيْنَ ئے جواب دے دحمد نه-

س۸- ته یو سړے اوبه څښې- هغه یوه ښځه اوبه څښې عربی ئی څه ده؟ جواب یے یو دے تَفْعَلُ د شَرِبَ نه تَشْرَبُ الْمَاءَ-

س۹- تاسو دوه سړی قرآن لولئ- تاسو دوه ښځے قرآن لولئ- هغه دوه ښځے قرآن لولی –عربی څه ده جواب ئې دے تَفْعَلَانِ د قَرَأَ نه-

س۱۰- ته یوه ښځه اوری یا به واؤرے- جواب ئې دے تَفْعَلِيْنَ د سَمِعَ نه-

س۱۱- تاسو ټول سړی قرآن اورئ- جواب ئې دے تَفْعَلُوْنَ د سَمِعَ نه-

س۱۲- تاسو ټولے ښځے دروازه کولاؤ وئ- جواب ئې دے تَفْعَلْنَ د فَتَحَ نه-

س۱۳- تاسو دوه ښځے خبره اورئ- جواب ئې دے تَفْعَلَانِ د سَمِعَ نه- کَلَامًا خبره-

س۱۴- تاسو دوه سړی قرآن اورئ- جواب ئې دے تَفْعَلَانِ (دسَمِعَ نه) قُرْاٰنًا-

نولسم سبق

د مضارع متکلم دوه صیغے-

صیغه واحد متکلم مذکر و مؤنث فعل مضارع معلوم	**ځه یو سړے یا یوه ښځه کار کؤم یا به کومه**	اَفْعَلُ	۱۳
صیغه تثنیه وجمع متکلم مذکر و مؤنث فعل مضارع معلوم	مونږ کار کوؤ یا به اوکو	نَفْعَلُ	۱۴

دغه شان - اَمْنَعُ ، نَمْنَعُ ، اَحْمَدُ ، نَحْمَدُ ، اَشْرَبُ ، نَشْرَبُ

سوالات-

س۱- د غائب ، حاضر او متکلم صیغے یوځائے اووایه؟

س۲- ځه یو سړے مدح کؤم؟

س۳- ځه یوه ښځه مدح کؤم ؟ جواب ئے یو دے اَفْعَلُ د مَدَحَ نه-

س۴- مونږ دوه ښځے حمد کوؤ- مونږ دوه سړی حمد کوؤ-

مونږ ټولے ښځے حمد کوؤ- مونږ ټول سړی حمد کوؤ-

مونږ دوه ښځےبه حمد کوؤ- مونږ دوه سړی به حمد کوؤ-

مونږ ټولے ښځےبه حمد کوؤ- مونږ ټول سړی به حمد کوؤ- عربی څه ده ؟ جواب ئے یو دے – نَفْعَلُ د حَمِدَ نه یعنی نَحْمَدُ –

س۵- مضارع واحد متکلم کښ اول حرف څه دے؟ او جمع متکلم مضارع کښ اول حرف څه دے؟

س۶- د مضارع په اول کښ کم کم حرفونه رازی؟ جواب ی- ت- أ- ن-

أ یوځائے أَفْعَلُ، ن هم یو ځائے نَفْعَلُ، ی څلور ځایه. یَفْعَلُ، یَفْعَلَانِ، یَفْعَلُونَ او یَفْعَلْنَ او تا اته ځایه. تَفْعَلُ، تَفْعَلُ، تَفْعَلاَنِ، تَفْعَلاَنِ، تَفْعَلاَنِ، تَفْعَلُوْنَ، تَفْعَلِیْنَ او تَفْعَلْنَ-

واحد متکلم کښ أ- جمع متکلم کښ ن- واحد مذکرغائب کښ ی، تثنیه مذکر غائب کښ ی، تثنیه مؤنث غائب کښ ی او جمع مذکر غائب کښ هم ی-

واحد مذکرحاضر کښ ت، واحد مؤنث غائب کښ ت، تثنیه مذکر حاضرتثنیه. مؤنث حاضرکښ ت، جمع مذکر حاضر کښ ت، واحد مؤنث حاضر کښ ت او جمع مؤنث حاضر کښ هم ت-

س۷- د مضارع مشترکه صیغے بیان کړ ؟ په یَفْعَلْنَ- تَفْعَلْنَ کښ نون ته نون د جمع مؤنث وائ- دا دوه ځایه راغلے دے – باقی صیغو اخر کښ نون ته نون اعرابی وائ او

نون اعرابی اووه ځایه. دے-

س۸- نون اعرابی اووه ځایه بیان کړه؟ جواب ئے آسان دے- څلور ځایه څلور واړه تثنیه. یَفْعَلَانِ – درے پیرے تَفْعَلاَنِ دوه جمع مذکر،غائب حاضرکښ یَفْعَلُونَ – تَفْعَلُوْنَ او بل مؤنث حاضر تَفْعَلِینَ کښ دا ټول اووه ځایه. نون اعرابی شو-

س۹- نَسْمَعُ، أَشْرَبُ، أَمْنَعُ، نَفْتَحُ ترجمه اوکه-

س۱۰- څه يوه ښځه دروازه کولاؤم - څه يوسړے دروازه کولاؤم-

څه يوه ښځه به دروازه کولاؤم - څه يوسړے به دروازه کولاؤم- جواب ئے يو دے- أَفْعَلُ الْبَابَ د فَتَحَ نه د أَفْعَلُ شکل جوړ که نو د أَفْعَلُ په ځائے أَفْتَحُ اولږوه نو أَفْتَحُ البَابَ شو-

مونږ دوه ښځے قرآن اورو- مونږ دوه سړی قرآن اورو-

مونږ ټولے ښځے قرآن اورو- مونږ ټول سړی قرآن اورو-

مونږ دوه ښځے به قرآن اورو- مونږ دوه سړی به قرآن اورو-

مونږ ټولے ښځے به قرآن اورو- مونږ ټول سړی به قرآن اورو- ددے عربی څه ده؟ جواب ئې يو دے نَفْعَلُ الْقُرآنَ د نَفْعَلُ په ځائے د سَمِعَ نه د نَفْعَلُ په وزن اولږوه نو نَسْمَعُ الْقُرْآنَ-

دفعل مضارع معروف مثبت پوره ګردان-

يَفْعَلُ	يَفْعَلَانِ	يَفْعَلُونَ	تَفْعَلُ	تَفْعَلَانِ	يَفْعَلْنَ	تَفْعَلُ
تَفْعَلَانِ	تَفْعَلُوْنَ	تَفْعَلِيْنَ	تَفْعَلَانِ	تَفْعَلْنَ	أَفْعَلُ	نَفْعَلُ

شلم سبق

د فعل مضارع د جوړولو قاعده- د ماضی معروف شروع کښ علامت د مضارع اولګوه (ی- ت – أ – ن) اخری حرف له ئې پيښ ورکئ او داوؤه صيغو په آخرکښ نون اعرابی اولګوئ او د دوؤ صيغو په آخر کښ نون د جمع مؤنث کوم نون چه په ماضئ کښ په فَعَلْنَ کښ وو هغه به دلته باقی پريږدئ نو د فعل مضارع معروف تمامے صيغے به جوړی شی-

ی- څلور ځايه لګی واحد مذکر غائب – تثنيه مذکر غائب – جمع مذکر غائب –

جمع مؤنث غائب-

ت- اته ځایه لګی واحد مؤنث غائب- تثنیه مؤنث غائب- او شپږ صیغې د حاضر-

أ-یو ځاے لګی واحد متکلم کښ او ن هم یو ځاے لګی جمع متکلم کښ-

هغه پنځه صیغې چه په اخر کښ پیښ ورکړ هغه دا دی-

۱-واحد مذکرغائب-۲- واحد مؤنث غائب- ۳- واحد مذکرحاضر-۴- واحد متکلم-۵- جمع متکلم- یعنی **<u>يَفْعَلُ - تَفْعَلُ – تَفْعَلُ - اَفْعَلُ – نَفْعَلُ -</u>**

هغه اووه صیغې چه په اخر کښ نون اعرابی رازی - څلور تثنیه صیغې د دوئ نون اعرابی مکسور وی او دوه صیغې د جمع مذکر غائب وحاضر اویوه مؤنث حاضر د دوی نون اعرابی مفتوح وی-يَفْعَلاَنِ، درے پیرے تَفْعَلاَنِ،يَفْعَلُونَ،تَفْعَلُونَ،تَفْعَلِينَ-

هغه دوه صیغې چه په هغه کښ نون د جمع مؤنث (نون فاعلی)باقی دےهغه دا دجمع مؤنث غائب- او جمع مؤنث حاضر ،يَفْعَلْنَ، تَفْعَلْنَ-

یویشتم سبق

د مضارع مجهول د جوړولوقاعده- علامت د مضارع له پیښ ورکه که پیښ نه وؤاوداخر نه مخکښ حرف له زور ورکه – که زور پری نه وؤ نو باقی حروف پخپل حال پریږده مضارع مجهول به جوړ شی-

د فعل مضارع مجهول ګردان

تُفْعَلُ	يُفْعَلْنَ	تُفْعَلاَنِ	تُفْعَلُ	يُفْعَلُوْنَ	يُفْعَلاَنِ	يُفْعَلُ
نُفْعَلُ	أُفْعَلُ	تُفْعَلْنَ	تُفْعَلاَنِ	تُفْعَلِيْنَ	تُفْعَلُوْنَ	تُفْعَلاَنِ

د فعل مضارع منفی جوړولو قاعده- مضارع مثبت باندی لا شروع کښ راوړه نو مضارع منفی به جوړ شی-

فعل مضارع منفی معلوم-

لاَتَفْعَلُ	لاَيَفْعَلْنَ	لاَتَفْعَلاَنِ	لاَتَفْعَلُ	لاَيَفْعَلُوْنَ	لاَيَفْعَلاَنِ	لاَيَفْعَلُ

لاَنَفْعَلُ	لاَأَفْعَلُ	لاَتَفْعَلْنَ	لاَتَفْعَلَانِ	لاَتَفْعَلِيْنَ	لاَتَفْعَلُوْنَ	لاَتَفْعَلَانِ

فعل مضارع منفی مجهول-

لاَتُفْعَلُ	لاَيُفْعَلْنَ	لاَتُفْعَلَانِ	لاَتُفْعَلُ	لاَيُفْعَلُوْنَ	لاَيُفْعَلَانِ	لاَيُفْعَلُ
لاَنُفْعَلُ	لاَأُفْعَلُ	لاَتُفْعَلْنَ	لاَتُفْعَلَانِ	لاَتُفْعَلِيْنَ	لاَتُفْعَلُوْنَ	لاَتُفْعَلَانِ

منفی معلوم ترجمه نه کئ یا به اونه کی هغه یو سړے-

منفی مجهول ترجمه نه کولےکیږی یا به اونه کړےشی هغه یو سړے-

قاعده- د مضارع معروف عین هم د ماضی د عین په شان درے قسمه دے- ۔ ِ ۔ُ
-

يَفْعُلُ	**يَفْعِلُ**	**يَفْعَلُ**
يَنْصُرُ	**يَضْرِبُ**	**يَفْتَحُ**
يَنْقُلُ	**يَحْمِلُ**	**يَشْرَبُ**
يَكْرُمُ	**يَنْزِلُ**	**يَحْمَدُ**
يَحْسُدُ يَشْكُرُ يَكْفُرُ	**يَعْدِلُ**	**يَقْرَبُ يَحْزَنُ**

سوالات-

يَضْرِبُ، يَنصُرُ، يَسْمَعُ، يَفْتَحُ، يَأْكُلُ، يَكْتُبُ دمضارع خلور واړه ګردانه ددے نه جوړ کئ مثلاً يَضْرِبُ، يَضْرِبَانِ، يَضْرِبُوْنَ اخر اپورے-

يُضْرَبُ، يُضْرَبَانِ، يُضْرَبُوْنَ اخر اپورے-

لَايَضْرِبُ، لَايَضْرِبَانِ، لَايَضْرِبُوْنَ اخر اپورے-

لَايُضْرَبُ، لَايُضْرَبَانِ. لَايُضْرَبُوْنَ اخر اپورے- دغه شان د يَسْمَعُ، يَفْتَحُ، يَأْكُلُ، يَكْتُبُ نه جوړ کئ-

دوویشتم سبق

بیان د نفی تاکید به لن- لَنْ چه په فعل مضارع داخل شی نو مضارع منفی جوړه شی-

لفظی تبدیلی- دلَنْ د وجه نه د فعل مضارع هغه پنځه صیغې منصوبِ ګرځی په کوم چه پیښ وؤ نو د لَنْ د وجه نه به پری زبر راشی دے ته لَنْ ناصبه هم وایئ-او د اوؤ صیغو نه نون اعرابی غورزئ او په دوؤ صیغو کښ یَفْعَلْنَ او تَفْعَلْنَ کوم کښ چه نون د جمع مؤنث دے لفظ کښ څه عمل نه کوی دیته لفظی تبدیلی وائ-

معنوی تبدیلی- معنوی تبدیلی داده چه لَن فعل مضارع لره مثبت نه منفی ته اړوی- او د حال معنی ترینه. ختموی صرف مستقبل منفی به وی او په نفی د لَنْ د وجه نه تاکید پیداکیږی-

ګردان نفی تاکید به لَنْ در فعل مضارع معروف-

لَنْ تَفْعَلَ	لَنْ يَّفْعَلْنَ	لَنْ تَفْعَلَا	لَنْ تَفْعَلَ	لَنْ يَّفْعَلُوْا	لَنْ يَّفْعَلَا	لَنْ يَّفْعَلَ
لَنْ نَّفْعَلَ	لَنْ اَفْعَلَ	لَنْ تَفْعَلْنَ	لَنْ تَفْعَلَا	لَنْ تَفْعَلِیْ	لَنْ تَفْعَلُوْا	لَنْ تَفْعَلَا

ترجمه- هرګز نه به کئ هغه یو سړے - یا هیچرے. به نکوی هغه یو سړے-

ګردان نفی تاکید به لَنْ در فعل مضارع مجهول-

لَنْ تُفْعَلَ	لَنْ يُّفْعَلْنَ	لَنْ تُفْعَلَا	لَنْ تُفْعَلَ	لَنْ يُّفْعَلُوْا	لَنْ يُّفْعَلَا	لَنْ يُّفْعَلَ
لَنْ نُّفْعَلَ	لَنْ اُفْعَلَ	لَنْ تُفْعَلْنَ	لَنْ تُفْعَلَا	لَنْ تُفْعَلِیْ	لَنْ تُفْعَلُوْا	لَنْ تُفْعَلَا

ترجمه- هرګز به نهکولےکیږی هغه یو سړے - یا هیچرے به نه کولےکیږی هغه یوسړے-د باقی صیغو ترجمه د طالب علم په ذمه ده۔

دریشتم سبق

نفی جحد بلم جوړولو قاعده- مضارع مثبت نه منفی جوړولو دریمه طریقه داده چه لَمْ د فعل مضارع نه مخکښ راؤړے نو مضارع منفی به جوړ شی - لَمْ فعل مضارع لفظ کښ هم تبدیلی راولی او معنی کښ هم-

لفظی تبدیلی-لَمْ د مضار ع هغه پنځه صیغو له جزم ورکئ چه په کومو باندے پیښ ؤو

او که په دغه پنځؤ صیغو په اخر کښ حرفِ علت ؤو نو بیا به هغه غورزئ او د اوؤ صیغو نه به نون اعرابی غورزئ او دوؤ صیغو کښ په لفظ کښ تبدیلی نه رازی-

معنوی تبدیلی- لَمْ فعل مضارع مثبت له ماضی منفی معنی ته ګرزئ اوس په دی کښ به د حال او استقبال معنی نه وی بلکه په تیره شوے زمانه کښ د کار نه کولو خبر ورکئ- یعنی کومه ترجمه چه د مَا فَعَلَ، مَا فَعَلَا، مَافَعَلُوْا ده هم دغه ترجمه د لَمْ یَفْعَلْ، لَمْ یَفْعَلَا، لَمْ یَفْعَلُوْا ده-

ګردان نفی جحد به لَمْ در فعل مضارع معروف-

لَمْ تَفْعَلْ	**لَمْ یَفْعَلْنَ**	**لَمْ تَفْعَلَا**	**لَمْ تَفْعَلْ**	**لَمْ یَفْعَلُوْا**	**لَمْ یَفْعَلَا**	**لَمْ یَفْعَلْ**
لَمْ نَفْعَلْ	**لَمْ اَفْعَلْ**	**لَمْ تَفْعَلْنَ**	**لَمْ تَفْعَلَا**	**لَمْ تَفْعَلِیْ**	**لَمْ تَفْعَلُوْا**	**لَمْ تَفْعَلَا**

ترجمه- کار نه دے کړے هغه یو سړی تیره زمانه کښ صیغه فعل مضارع نفی جحد معلوم-

ګردان نفی جحد به لَمْ در فعل مضارع مجهول-

لَمْ تُفْعَلْ	**لَمْ یُفْعَلْنَ**	**لَمْ تُفْعَلَا**	**لَمْ تُفْعَلْ**	**لَمْ یُفْعَلُوْا**	**لَمْ یُفْعَلَا**	**لَمْ یُفْعَلْ**
لَمْ نُفْعَلْ	**لَمْ اُفْعَلْ**	**لَمْ تُفْعَلْنَ**	**لَمْ تُفْعَلَا**	**لَمْ تُفْعَلِیْ**	**لَمْ تُفْعَلُوْا**	**لَمْ تُفْعَلَا**

ترجمه- نه دے کړےشوے هغه یو سړے – صیغه واحد مذکرغائب نفی جحد فعل مضارع مجهول-

څلوریشتم سبق

لام تاکید با نون تاکید ثقیله وخفیفه-دمضارع په معنی کښ تاکید اوکلکوالے پیدا کولو دپاره په شروع کښ لام تاکید مفتوح او په اخر کښ نون تاکید ثقیله راؤړه- لَیَفْعَلَنَّ (خوامخوا به کئ هغه یو سړے) – یا په شروع کښ لام تاکید

مفتوح او په اخر کښ نون تاکید خفیفه. راؤړه لکه لَیَفْعَلَنْ (ضروربالضروربه کوی هغه یو سړے)- نون تاکید ثقیله په ټولو صیغو کښ لګی او نون تاکید خفیفه. صرف په اته صیغو کښ لګی - د تثنیه په څلورو واړو صیغو کښ او جمع مؤنث غائب، حاضر په صیغو کښ نه لګی او ده دواړه مضارع له د مستقبل د معنی سره خاص کئ یعنی ترجمه کښ به کئ یا اوبه کی نه وائۍ- د حال معنی به ختمه. شی-

ګردان لام تاکید با نون تاکید ثقیله در فعل مضارع معروف-

لَتَفْعَلَنَّ	لَیَفْعَلْنَانِّ	لَتَفْعَلَانِّ	لَتَفْعَلَنَّ	لَیَفْعَلُنَّ	لَیَفْعَلَانِّ	لَیَفْعَلَنَّ
لَنَفْعَلَنَّ	لَاَفْعَلَنَّ	لَتَفْعَلْنَانِّ	لَتَفْعَلَانِّ	لَتَفْعَلِنَّ	لَتَفْعَلُنَّ	لَتَفْعَلَانِّ

دفعل مضارع کومو پنځه صیغوچه په اخرکښ. پیښ وؤ اوس په هغۍ فتح وی-

ګردان لام تاکید با نون تاکید ثقیله در فعل مضارع مجهول-

لَتُفْعَلَنَّ	لَیُفْعَلْنَانِّ	لَتُفْعَلَانِّ	لَتُفْعَلَنَّ	لَیُفْعَلُنَّ	لَیُفْعَلَانِّ	لَیُفْعَلَنَّ
لَنُفْعَلَنَّ	لَاُفْعَلَنَّ	لَتُفْعَلْنَانِّ	لَتُفْعَلَانِّ	لَتُفْعَلِنَّ	لَتُفْعَلُنَّ	لَتُفْعَلَانِّ

قاعده- نون تاکید او نون اعرابی دواړه نه جمع کیږی-نون اعرابی اووه واړه ځایه اوغورزیدو- واؤ د جمع مذکر غائب حاضر هم اوغورزیدو- ن تاکید ثقیله نه چه مخکښ الف راشی نو نون به مکسور مشدد وی باقی به نون مفتوح مشدد وی-ګردان لام تاکید با نون تاکید خفیفه. در فعل مضارع معروف-

لَتَفْعَلَنْ	--------	---------	لَتَفْعَلَنْ	لَیَفْعَلُنْ	------	لَیَفْعَلَنْ
لَنَفْعَلَنْ	لَاَفْعَلَنْ	--------	--------	لَتَفْعَلِنْ	لَتَفْعَلُنْ	------

ګردان لام تاکید . با نون تاکید خفیفه. در فعل مضارع مجهول-

لَتُفْعَلَنْ	--------	---------	لَتُفْعَلَنْ	لَیُفْعَلُنْ	-------	لَیُفْعَلَنْ
لَنُفْعَلَنْ	لَاُفْعَلَنْ	-------	--------	لَتُفْعَلِنْ	لَتُفْعَلُنْ	-------

پنځیشتم سبق

ګردان امر حاضر معروف-

صیغه واحدمذکرحاضر،امرحاضرمعروف	ؤو که ته یو سړے	اِفْعَلْ	۱
صیغه تثنیه مذکرحاضر،امرحاضرمعروف	ؤو کۍ تاسو دوه سړی	اِفْعَلَا	۲
صیغه جمع مذکرحاضر،امرحاضرمعروف	ؤوکۍ تاسو ټول سړی	اِفْعَلُوْا	۳
صیغه واحدمؤنث حاضر،امرحاضرمعروف	ؤو که ته یوه ښځه	اِفْعَلِیْ	۴
صیغه تثنیه مؤنث حاضر،امرحاضرمعروف	ؤو کۍ تاسو دوه ښځے	اِفْعَلَا	۵
صیغه جمع مؤنث حاضر۔امرحاضرمعروف	ؤوکۍ تاسو ټولی ښځے	اِفْعَلْنَ	۶

اِفْعَلَا په کښ دوه پیرے راغے دا صیغه مشترکه ده تثنیه مذکرحاضراو تثنیه مؤنث حاضر کښ-

د امر معروف د جوړولو قاعده- د مضارع صیغه واحدمذکر حاضر نه علامت د مضارع ت لرے کړه بیا اوګوره چه اوس ت پسے حرف ساکن پاتے شو که متحرک – که متحرک وی نو اول کښ هیڅ مه لګوه او که ساکن وی نو عین کلمه حرکت اوګوره چه په هغے فتح یا کسره وی نو اول کښ همزه مکسور اولګوه او که ضمه وی نو همزه مضموم اولګوه اوکه په اخر کښ حرف علت وی نو هغه اوغورزوه او که نه وی نو اخر ئے ساکن که-

لکه تَضْرِبُ نه اِضْرِبْ – تَسْمَعُ نه اِسْمَعْ – تَنْصُرُ نه اُنْصُرْ – تَعِدُ نه عِدْ –تَرمِیْ نه اِرْمِ - تَدْعُوْا نه اُدْعُ – تَخْشیٰ نه اِخْشَ او تَرْضٰی نه اِرْضَ –

قاعده- په امر کښ نون د جمع مؤنث (نون فاعلی) باقی وی نه غورزیږی او نون اعرابی غورزیږی-

قاعده- په امر کښ چه کوم همزه په اول کښ مکسور یا مضموم سواکولے کیږی دیته همزه وصل وائۍ – یعنی د کلام درمیان کښ نه ویئل کیږی البته. لیکلےشی په اول کښ خو ویئل نه شی-

لکه فَاطْلُبْ - وَادْعُ – فَاضْرِبْ-

سوالات-

س۱- ذیل کلماتو عربی څه ده ؟ ۱- اولیکه ۲- مدد اوکه ۳- اوسښه ۴- دننه شه ۵- ؤوزه ۶- سجده اوکه ۷- رکوع اوکه ۸- عبادت اوکه ۹- شکر اوکه ۱۰- ذکر اوکه جواب ئۓ اسان دے دفعل مضارع حاضر صیغه معلومه که او امر تے جوړ که-

س۲- تَكْتُبُ، تَسْلَمُ، تَحْفَظُ، تَمْنَعُ او تَنْزِلُ نه امر جوړ که-

س۳- تَكْتُبَانِ، تَكْتُبُوْنَ، تَمْنَعْنَ، تَنْصُرَانِ. تَشْكُرُاو تَذْكُرُ نه امر جوړ که-

س۴- تَحْمَدُ نه امر جوړ که او ګردان ئۓ اوکه-

شپږیشتم سبق

امر حاضرمجهول او امرغائب، متکلم معروف ومجهول-ددے ګردانونه جدا نشته د مضارع ګردانونه هم ددے ګردانونه دی- بس صرف دومره تبدیلی غواړی چه د مضارع په شروع کښ لِ مکسور لامِ امر راوړی او په اخر کښ هغه عمل کولےشی کوم عمل چه د نفی جحد بلم په ګردان کښ کیدو – یعنی که په اخر کښ حرف علت وی نوغورزولے به شی – ورنه اخری حرف له به هم جزم ورکولے شی اونون اعرابی به غورزولے شی اونون فاعلی به باقی وی-

ګردان امر حاضر مجهول-

لِتُفْعَلْنَ	لِتُفْعَلَا	لِتُفْعَلِيْ	لِتُفْعَلُوْا	لِتُفْعَلَا	لِتُفْعَلْ

ترجمه- پکاردۓ چه اوکړے شی ته –

ګردان امر غائب، متکلم معروف-

لِنَفْعَلْ	لِاَفْعَلْ	لِيَفْعَلْنَ	لِتَفْعَلَا	لِتَفْعَلْ	لِيَفْعَلُوْا	لِيَفْعَلَا	لِيَفْعَلْ

ترجمه. - پکاردۓ چه هغۀو اوکی-

ګردان امر غائب، متکلم مجهول-

لِنُفْعَلْ	لِاُفْعَلْ	لِيُفْعَلْنَ	لِتُفْعَلَا	لِتُفْعَلْ	لِيُفْعَلُوْا	لِيُفْعَلَا	لِيُفْعَلْ

ترجمه - پکاردئ چه هغه اوکړےشي-

اوویشتم سبق

د امر په معنی کښ تاکید او زور پیداکولو دپاره ددے په اخر کښ هم نون تاکید ثقیله خفیفه لګی- په شروع کښ لام تاکید نه لګی ځکه چه د امر په شروع کښ لام امر مکسور د مخکښ نه لګیدلے دے- او دوه حرفه جمع کیدے نشی او امر حاضر معروف د دواړو لامونونه خالی وی-

ګردان امر حاضر معروف بانون تاکید ثقیله-

أِفْعَلْنَانِّ	أِفْعَلَانِّ	أِفْعَلِنَّ	أِفْعَلُنَّ	أِفْعَلَانِّ	أِفْعَلَنَّ

ترجمه- ضروربالضرور ؤکه-

ګردان امر حاضر مجهول بانون تاکید ثقیله-

لِتُفْعَلْنَانِّ	لِتُفْعَلَانِّ	لِتُفْعَلِنَّ	لِتُفْعَلُنَّ	لِتُفْعَلَانِّ	لِتُفْعَلَنَّ

ترجمه- ضرور پکار دی چه ته اوکړےشي-

ګردان امرغائب ومتکلم معروف بانون تاکید ثقیله-

لِنَفْعَلَنَّ	لِاَفْعَلَنَّ	لِيَفْعَلْنَانِّ	لِتَفْعَلَانِّ	لِتَفْعَلَنَّ	لِيَفْعَلُنَّ	لِيَفْعَلَانِّ	لِيَفْعَلَنَّ

ترجمه- هغه له پکار دی چه ضرور ؤکی-

ګردان امرغائب و متکلم مجهول بانون تاکید ثقیله-

لِنُفْعَلَنَّ	لِاُفْعَلَنَّ	لِيُفْعَلْنَانِّ	لِتُفْعَلَانِّ	لِتُفْعَلَنَّ	لِيُفْعَلُنَّ	لِيُفْعَلَانِّ	لِيُفْعَلَنَّ

ګردان امر حاضر معروف بانون تاکید خفیفه-

اِفْعَلِنْ	اِفْعَلُنْ	اِفْعَلَنْ

ګردان امر حاضر مجهول بانون تاکید خفیفه-

لِتُفْعَلِنْ	لِتُفْعَلُنْ	لِتُفْعَلَنْ

گردان امرغائب ومتكلم معروف بانون تاكيد خفيفه-

صيغه واحدمذكرغائب	هغه يو سړی له پکار دی چه ضرور ؤکی	لِيَفْعَلَنْ
صيغه جمع مذكرغائب	هغه ټولو سړو له پکار دی چه ضرور ؤکی	لِيَفْعَلُنْ
صيغه واحدمؤنث غائب	هغی يوی ښځے له پکار دی چه ضرور ؤکی	لِتَفْعَلَنْ
صيغه واحد متكلم	ماله پکار دی چه ضرور ؤکړم	لِاَفْعَلَنْ
صيغه جمع متكلم	مونږ له پکار دی چه ضرور ؤکړو	لِنَفْعَلَنْ

گردان امرغائب متكلم مجهول بانون تاكيد خفيفه-

لِنُفْعَلَنْ	لِاُفْعَلَنْ	لِتُفْعَلَنْ	لِيُفْعَلُنْ	لِيُفْعَلَنْ

ترجمه- پکار ده چه اوکړےشی هغه يو سړے-

اتويشتم سبق

دفعل نهی گردانونه هم نور نه دی دمضارع گردانونه د نهی هم دی – بس دومره تبديلی ده چه دمضارع په شروع کښ لائے نهی راؤړه او په اخر د مضارع کښ هغه د نفی جحدبلم والا عمل اوکه- مضارع منفی او مضارع نهی کښ فرق داد ےچه د مضارع منفی په اخر کښ پيښ وی او نون اعرابی اوحرف علت په اخر کښ باقی وی او د نهی په اخر کښ جزم وی او نون اعرابی اوحرف علت غورزيږی- اونون تاكيد ثقيله او خفيفه څنگه چه په مضارع کښ رازی دغه شان نهی کښ هم رازی خو په شروع کښ لام تاكيد نه رازی ځکه چه نهی په شروع کښ د مخکښ نه لانهی موجود وی او دوه حرفه نه جمع کيږی-

گردان فعل نهی معروف-

صيغه واحدمذكرغائب فعل نهی معلوم	نه کوی هغه يو سړے	لَايَفْعَلْ

صیغه تثنیه مذکرغائب فعل نهی معلوم	نه کوی هغه دوه سړی	لَایَفْعَلَا
صیغه جمع مذکرغائب فعل نهی معلوم	نه کوی هغه ټول سړی	لَایَفْعَلُوْا
صیغه واحد مؤنث غائب فعل نهی معلوم	نه کوی هغه یوه ښځه	لَاتَفْعَلْ
صیغه تثنیه مؤنث غائب فعل نهی معلوم	نه کوی هغه دوه ښځے	لَاتَفْعَلَا
صیغه جمع مؤنث غائب فعل نهی معلوم	نه کوی هغه ټولے ښځے	لَایَفْعَلْنَ
صیغه واحد مذکرحاضر فعل نهی معلوم	مه کوه ته یو سړے	لَاتَفْعَلْ
صیغه تثنیه مذکر حاضر فعل نهی معلوم	مه کوئ تاسو دوه سړی	لَاتَفْعَلَا
صیغه جمع مذکر حاضر فعل نهی معلوم	مه کوئ تاسو ټول سړی	لَاتَفْعَلُوْا
صیغه واحد مؤنث حاضر فعل نهی معلوم	مه کوه ته یوه ښځه	لَاتَفْعَلِیْ
صیغه تثنیه مؤنث حاضر فعل نهی معلوم	مه کوئ تاسو دوه ښځے	لَاتَفْعَلَا
صیغه جمع مؤنث حاضر فعل نهی معلوم	مه کوئ تاسو ټولے ښځے	لَاتَفْعَلْنَ
صیغه واحد متکلم فعل نهی معلوم	ځه دِ اونه کړم	لَاَافْعَلْ
صیغه جمع متکلم فعل نهی معلوم	مونږ دِ اونه کړو	لَانَفْعَلْ

گردان فعل نهی مجهول-

لَایُفْعَلْ، لَایُفْعَلَا، لَایُفْعَلُوْا اخره پورے- ؤو نه کړے شی هغه یو سړے-

گردان فعل نهی معروف بانون ثقیله-

لَا تَفْعَلَنَّ	لَا یَفْعَلْنَانِّ	لَا تَفْعَلَانِّ	لَا تَفْعَلَنَّ	لَا یَفْعَلُنَّ	لَا یَفْعَلَانِّ	لَایَفْعَلَنَّ
لَا نَفْعَلَنَّ	لَا اَفْعَلَنَّ	لَا تَفْعَلْنَانِّ	لَا تَفْعَلَانِّ	لَا تَفْعَلِنَّ	لَا تَفْعَلُنَّ	لَا تَفْعَلَانِّ

ترجمه- هرگز دِ نه کوی هغه یو سړے-

گردان فعل نهی مجهول بانون ثقیله-

لَا تُفْعَلَنَّ	لَا یُفْعَلْنَانِّ	لَا تُفْعَلَانِّ	لَا تُفْعَلَنَّ	لَا یُفْعَلُنَّ	لَا یُفْعَلَانِّ	لَایُفْعَلَنَّ

لَا نُفْعَلَنَّ	لَا اُفْعَلَنَّ	لَا تُفْعَلْنَانِّ	لَا تُفْعَلَانِّ	لَا تُفْعَلِنَّ	لَا تُفْعَلُنَّ	لَا تُفْعَلَانِّ

ترجمه- هرگز دِ ؤنه شی هغه یو سړے-

گردان فعل نهی معروف بانون خفیفه-

صیغه واحدمذکرغائب	هرگز دی نه کوی هغه یو سړے	لَایَفْعَلَنْ
صیغه جمع مذکرغائب	هرگز دی نه کوی هغه ټول سړی	لَایَفْعَلُنْ
صیغه واحدمؤنث غائب	هرگز دی نه کوی هغه یوه ښځه	لَاتَفْعَلَنْ
صیغه واحدمذکرحاضر	هرگز مه کوه ته یو سړے	لَاتَفْعَلَنْ
صیغه جمع مذکرحاضر	هرگز مه کوئ تاسو ټول سړی	لَاتَفْعَلُنْ
صیغه واحدمؤنث حاضر	هرگز مه کوه ته یوه ښځه	لَاتَفْعَلِنْ
صیغه واحد متکلم	هرگز دی نه کؤم ځه	لَاافْعَلَنْ
صیغه جمع متکلم	هرگز دی نه کوؤ مونږ	لَانَفْعَلَنْ

گردان فعل نهی مجهول بانون خفیفه-

لَانُفْعَلَنْ	لَااُفْعَلَنْ	لَاتُفْعَلِنْ	لَاتُفْعَلُنْ	لَاتُفْعَلَنْ	لَاتُفْعَلَنْ	لَایُفْعَلُنْ	لَایُفْعَلَنْ

ترجمه- هرگز دی نه کولےشی هغه یو سړے-

یوکم دیرشم سبق

فعل ماضی-

د ماضی قسمونه شپږدی- ۱- **ماضی مطلق -۲- ماضی قریب- ۳- ماضی بعید-۴- ماضی استمراری -۵- ماضی احتمالی-۶- ماضی تمنائۍ-**

۱-ماضی مطلق- ماضی مطلق هغه ماضی ده چه د څه خبرے دلرے والی یا نزدےوالی د قید نه خالی وی- لکه فَعَلَ – جَلَسَ دماضی مطلق گردانونه هم دغه دی چه تیر شو-

۲-ماضی قریب- دا هغه ماضی ده چه په هغه کښ قید د قریب وی یعنی هغه کار اوس اوس تیره زمانه کښ شوے وی- لکه مونږ وایو فلانے اوس اوس مړ

دے وخت ډیر نه دے شوے – د ماضی قریب ګردان هم هغه دے خو صرف په اول کښې د قَدْ اضافه اوشی – قَدْفَعَلَ – قَدْ سَمِعَ – اخیره پورے - قَدْ فُعِلَ – قَدْ مَا فَعَلَ وغیره-

۳- ماضی بعید- دا هغه ماضی ده چه مخکښې زمانه کښې یو کار شوے وی– پخوانۍ زمانه –

ماضی مطلق کښې کَانَ لګولو سره ماضی بعید جوړیږی- کَانَ فَعَلَ- کَانَا. فَعَلَا – کَانُوْا فَعَلُوْا

دغه شان اخیره پورے –

ددے دپاره د کَانَ ګردان ازده کړئ-

كُنْتَ	كُنَّ	كَانَتَا	كَانَتْ	كَانُوْا	كَانَا	كَانَ
كُنَّا	كُنْتُ	كُنْتُنَّ	كُنْتُمَا	كُنْتِ	كُنْتُمْ	كُنْتُمَا

۴- ماضی استمراری- (ماضی ناتمام) دا هغه ماضی ده د کوم نه چه تیرے شوےزمانه کښې د

یو کار مسلسل کیدلو کول معلوم شی مضارع باندی کَانَ راشی ماضی استمراری جوړه شی- لکه ګردان د ماضی استمراری مثبت معروف-

كُنْتَ تَفْعَلُ	كُنَّ يَفْعَلْنَ	كَانَتَا تَفْعَلَانِ	كَانَتْ تَفْعَلُ	كَانُوْا يَفْعَلُوْنَ	كَانَا يَفْعَلَانِ	كَانَ يَفْعَلُ
كُنَّا نَفْعَلُ	كُنْتُ اَفْعَلُ	كُنْتُنَّ تَفْعَلْنَ	كُنْتُمَا تَفْعَلَانِ	كُنْتِ تَفْعَلِيْنَ	كُنْتُمْ تَفْعَلُوْنَ	كُنْتُمَا تَفْعَلَانِ

دغه شانِ د ماضی استمراری مثبت مجهول ګردان-

كُنْتَ تُفْعَلُ	كُنَّ يُفْعَلْنَ	كَانَتَا تُفْعَلَانِ	كَانَتْ تُفْعَلُ	كَانُوْا يُفْعَلُوْنَ	كَانَا يُفْعَلَانِ	كَانَ يُفْعَلُ
كُنَّا نُفْعَلُ	كُنْتُ اُفْعَلُ	كُنْتُنَّ تُفْعَلْنَ	كُنْتُمَا تُفْعَلَانِ	كُنْتِ تُفْعَلِيْنَ	كُنْتُمْ تُفْعَلُوْنَ	كُنْتُمَا. تُفْعَلَانِ

دغه شانِ د ماضی استمراری منفی معروف ګردان-

مَاكُنْتَ تَفْعَلُ	مَاكُنَّ يَفْعَلْنَ	مَاكَانَتَا تَفْعَلَانِ	مَاكَانَتْ تَفْعَلُ	مَاكَانُوْا يَفْعَلُوْنَ	مَاكَانَا يَفْعَلَانِ	مَاكَانَ يَفْعَلُ

مَاكُنَّا نَفْعَلُ	مَاكُنْتُ اَفْعَلُ	مَاكُنْتُنَّ تَفْعَلْنَ	مَاكُنْتُمَا تَفْعَلَانِ	مَاكُنْتِ تَفْعَلِيْنَ	مَاكُنْتُمْ تَفْعَلُوْنَ	مَاكُنْتُمَا تَفْعَلَانِ

دغه شانِ د ماضی استمراری منفی مجهول گردان-

مَاكُنْتَ تُفْعَلُ	مَاكُنَّ يُفْعَلْنَ	مَاكَانَتَا تُفْعَلَانِ	مَاكَانَتْ تُفْعَلُ	مَاكَانُوْا يُفْعَلُوْنَ	مَاكَانَا يُفْعَلَانِ	مَاكَانَ يُفْعَلُ
مَاكُنَّا نُفْعَلُ	مَاكُنْتُ اُفْعَلُ	مَاكُنْتُنَّ تُفْعَلْنَ	مَاكُنْتُمَا تُفْعَلَانِ	مَاكُنْتِ تُفْعَلِيْنَ	مَاكُنْتُمْ تُفْعَلُوْنَ	مَاكُنْتُمَا تُفْعَلَانِ

۵- ماضی احتمالی (شکی)- کوم کار کښ چه شک وی تیره زمانه کښ ماضی مطلق باندی لَعَلَّمَا

راشی- ماضی احتمالی ترینه. جوړه شی- لَعَلَّمَا فَعَلَ – لَعَلَّمَا فَعَلَا – لَعَلَّمَا فَعَلُوْا اخیره اپورے که معروف او که مجهول مثبت وی- او که منفی وی مخکښ ترینه لَعَلَّمَا لګوه لَعَلَّمَا مَا فَعَلَ وغیره-

گردان د ماضی احتمالی معروف مثبت-

لَعَلَّمَافَعَلَ	لَعَلَّمَافَعَلَا	لَعَلَّمَافَعَلُوا	لَعَلَّمَافَعَلَتْ	لَعَلَّمَافَعَلَتَا	لَعَلَّمَافَعَلْنَ	لَعَلَّمَافَعَلْتَ
لَعَلَّمَافَعَلْتُما	لَعَلَّمَافَعَلْتُم	لَعَلَّمَافَعَلْتِ	لَعَلَّمَافَعَلْتُما	لَعَلَّمَافَعَلْتُنَّ	لَعَلَّمَافَعَلْتُ	لَعَلَّمَافَعَلْنَا

دغه شان د گردان د ماضی احتمالی مجهول مثبت-

لَعَلَّمَافُعِلَ	لَعَلَّمَافُعِلَا	لَعَلَّمَافُعِلُوا	لَعَلَّمَافُعِلَتْ	لَعَلَّمَافُعِلَتَا	لَعَلَّمَافُعِلْنَ	لَعَلَّمَافُعِلْتَ
لَعَلَّمَافُعِلْتُما	لَعَلَّمَافُعِلْتُم	لَعَلَّمَافُعِلْتِ	لَعَلَّمَافُعِلْتُما	لَعَلَّمَافُعِلْتُنَّ	لَعَلَّمَافُعِلْتُ	لَعَلَّمَافُعِلْنَا

خو د ماضی احتمالی معروف او ماضی احتمالی مجهول منفی جوړولو کښ د لَعَلَّمَا نه وروستو

مَا لګولو باندی منفی جوړیږی- لکه ماضی احتمالی معروف منفی-

لَعَلَّمَا ما فَعَلُوا	لَعَلَّمَا ما فَعَلَا	لَعَلَّمَا ما فَعَلَ

اخیره اپورے-

دغه شان ماضی احتمالی مجهول منفی-

لَعَلَّمَامَا فُعَلُوا	لَعَلَّمَا مَا فُعَلَا	لَعَلَّمَا مَا فُعَلَ

اخیره اپورے-

۶- ماضی تمنائۍ- دا هغه ماضی ده چه د هغےنه تیره زمانه کښ دیو کار آرزو او ارمان ظاهر شی- ماضی مطلق باند لَیْتَمَا. راشی ماضی تمنائۍ جوړیږی-

لکه ګردان د ماضی تمنائۍ معروف مثبت-

لَیْتَمَا فَعَلَ	لَیْتَمَا فَعَلَا	لَیْتَمَا فَعَلُوا	لَیْتَمَا فَعَلَتْ	لَیْتَمَا فَعَلَتَا	لَیْتَمَا فَعَلْنَ	لَیْتَمَا فَعَلْتَ
لَیْتَمَا فَعَلْتُمَا	لَیْتَمَا فَعَلْتُم	لَیْتَمَا فَعَلْتِ	لَیْتَمَا فَعَلْتُما	لَیْتَمَا فَعَلْتُنَّ	لَیْتَمَا فَعَلْتُ	لَیْتَمَا فَعَلْنَا

ترجمه- کاش چه کړےوے-

دغه شان ګردان د ماضی تمنائۍ مجهول مثبت-

لَیْتَمَا فُعِلَ	لَیْتَمَا فُعِلَا	لَیْتَمَا فُعِلُوا	لَیْتَمَا فُعِلَتْ	لَیْتَمَا فُعِلَتَا	لَیْتَمَا فُعِلْنَ	لَیْتَمَا فُعِلْتَ
لَیْتَمَا فُعِلْتُما	لَیْتَمَا فُعِلْتُم	لَیْتَمَا فُعِلْتِ	لَیْتَمَا فُعِلْتُما	لَیْتَمَا فُعِلْتُنَّ	لَیْتَمَا فُعِلْتُ	لَیْتَمَا فُعِلْنَا

ترجمه- کاش چه هغه وے کړے- اخیره اپورے-

دغه شان ګردان د ماضی تمنائۍ معروف منفی-

لَیْتَمَامَا. فَعَلُوا	لَیْتَمَامَا. فَعَلَا	لَیْتَمَامَا. فَعَلَ

ترجمه- کاش چه هغه نوے کړے- اخیره اپورے-

دغه شان ګردان د ماضی تمنائۍ مجهول منفی-

لَیْتَمَامَا فُعِلُوا	لَیْتَمَامَافُعِلَا	لَیْتَمَامَافُعِلَ

ترجمه- کاش چه هغه نوے کړے شوے- اخیره اپورے-

دیرشم سبق

د اسم فاعل بیان- اسم فاعل هغه اسم دے چه کار کؤنکے خائے – لکه ضَارِبٌ وخونکے- کَاتِبٌ لیکونکے – ذَاکِرٌ ذکر کؤنکے – صَائِمٌ روژتی-

د جوړولو قاعده- چه کله ماضی درے حرفزی وی د اسم فاعل صیغه به د فاعل په وزن جوړیږی-

ګردان د اسم فاعل-

صیغه واحد مذکر	کؤونکے یو سړے	فَاعِلٌ
صیغه تثنیه مذکر	کؤونکی دوه سړی	فَاعِلَانِ
صیغه جمع مذکر	کؤونکی ټول سړی	فَاعِلُوْنَ
صیغه واحد مؤنث	کؤونکے یوه ښځه	فَاعِلَةٌ
صیغه تثنیه مؤنث	کؤونکی دوه ښځے	فَاعِلَتَانِ
صیغه جمع مؤنث	کؤونکی ټولی ښځے	فَاعِلَاتٌ

ضَارِبٌ – کَاتِبٌ – سَاجِدٌ – رَاکِعٌ – نَائِمٌ - تَارِکٌ – صَادِرٌ – وَاعِدٌ – جَابِرٌ – وَافِرٌ – شَاتِمٌ – قَائِمٌ – قَاعِدٌ – نَاصِرٌ – کَاشِفٌ – وَالِدٌ – ګردان اوکئ-

اسم مفعول

اسم مفعول هغه اسم دے چه هغه شی خائے چه په هغه باندی کار واقع شوے ئے – لکه مَضْرُوْبٌ وهلے شوے او مَکْتُوْبٌ لیکلے شوے-

د جوړولو قاعده- چه کله ماضی درے حرفزی وی نو د اسم مفعول صیغه واحد مذکر د مفعول په وزن رازی-

ګردان د اسم مفعول-

صیغه واحد مذکر	کړے شوے هغه یو	مَفْعُوْلٌ
صیغه تثنیه مذکر	کړے شوی هغوی دوه	مَفْعُوْلَانِ
صیغه جمع مذکر	کړے شوی هغه ټول	مَفْعُوْلُوْنَ
صیغه واحد مؤنث	کړے شوے هغه یوه	مَفْعُوْلَةٌ

صیغه تثنیه مؤنث	کړے شوی هغې دواړه	مَفْعُوْلَتَانِ
صیغه جمع مؤنث	کړے شوی هغې ټولی	مَفْعُوْلَاتٌ

د اسم ظرف بیان-

اسم ظرف هغه اسم دے چه د کار ځائے یا وخت خائځ- لکه مَکْتَبٌ د لیکلو ځایے- مَطْبَخٌ د پخلی ځایے – مَطْعَمٌ د خوراک ځایے - مَدْرَسَةٌ د درس ځایے-

د جوړولو قاعده- د ماضی درے حرفیزے نه د اسم ظرف دوه وزنونه دی مَفْعَلٌ- مَفْعِلٌ که د مضارع د عین په کلمه باندی پیښ وی یا زیر وی نو اسم ظرف به مَفْعَلٌ رازی- لکه د یَنْصُرُ نه مَنْصَرٌ - یَفْتَحُ نه مَفْتَحٌ – یَسْجُدُ نه مَسْجَدٌ – یَعْبُدُ نه مَعْبَدٌ – یَشْرَبَ نه مَشْرَبٌ – یَطْبَخَ نه مَطْبَخٌ او د یَرْکُزُ نه مَرْکَزٌ وغیره-

او که د مضارع په عین باندیزیروی نو مَفْعِلٌ به رازی – لکه دیَضْرِبُ نه مَضْرِبٌ – یَنْزِلُ نه مَنْزِلٌ او د یَجْلِسُ نه مَجلِسٌ-

خلاف قیاس مشهور مَسْجِدْ دے مَسْجَدْ نه وائځ او مشهور مَجْلَسْ دے مَجْلِسْ څوک نه وائځ-

د اسم ظرف ګردان-

صیغه واحد	د کار کولو یو ځایے یا یو وخت	مَفْعِلٌ مَفْعَلٌ
صیغه تثنیه	د کار کولو دوه ځایونه. یا دوه وختونه	مَفْعِلَانِ مَفْعَلَانِ
صیغه جمع	د کار کولو ټول ځایونه یا ټول وختونه	مَفَاعِلُ

داسم آله بیان-

اسم آله هغه اسم دے چه دکار کولو اوزار، مشېن یا آله خائځ- لکه مِفْتَاحٌ کُنجی او مِکْنَسَةٌ جارو- د اسم آله درے وزنونه دی- مِفْعَلْ – مِفْعَلَةٌ – مِفْعَالٌ-

د اسم آله ګردانونه-

صیغه واحد	دکارکولو یوه آله	مِفْعَلٌ

صیغه تثنیه	دکارکولو دوه آلے	مَفْعَلَانِ
صیغه جمع	دکارکولو ټولے آلے	مَفَاعِلُ
صیغه واحد	دکارکولو یوه آله	مِفْعَلَةٌ
صیغه تثنیه	دکارکولو دوه آلے	مِفْعَلَتَانِ
صیغه جمع	دکارکولو ټولے آلے	مَفَاعِلُ
صیغه واحد	دکارکولو یوه آله	مِفْعَالٌ
صیغه تثنیه	دکارکولو دوه آلے	مِفْعَالَانِ
صیغه جمع	دکارکولو ټولے آلے	مَفَاعِیْلُ

مَفَاعِلُ مشترک جمع داسم ظرف او اسم آله دواړوده-

یو دیرشم سبق

د اسم تفضیل بیان-

اسم تفضیل هغه اسم دے چه د بل په مقابله کښ زیات والےخائ- لکه اَکْبَرُ – اَصْغَرُ -

د جوړولو قاعده- ماضی درےحرفیزی نه اسم تفضیل واحد مذکر اَفْعَلُ په وزن او واحد مؤنث د فُعْلٰی په وزن رازی- او په کوم ماضی کښ چه د دریؤحرفونونه زیات حرفونه وی نو د هغے اسم تفضیل نه رازی-

ګردان د اسم تفضیل-

صیغه واحد مذکر	زیات کوؤنکے یو سړے	أَفْعَلُ
صیغه تثنیه مذکر	زیات کوؤنکے دوه سړی	أَفْعَلَانِ
صیغه جمع مذکر	زیات کوؤنکے ټول سړی	أَفْعَلُوْنَ
صیغه جمع مذکر	زیات کوؤنکے ټول سړی	أَفَاعِلُ
صیغه واحد مؤنث	زیات کوؤنکے یوه ښځه	فُعْلٰی
صیغه تثنیه مؤنث	زیات کوؤنکے دوه ښځے	فُعْلَیَانِ
صیغه جمع مؤنث	زیات کوؤنکے ټولے ښځے	فُعْلَیَاتٌ
صیغه جمع مؤنث	زیات کوؤنکے ټولے ښځے	فُعَلٌ

سوالات۔ درج ذیل نه داسم تفضیل ګردان وکئ!

اَسْمَعُ، اَنصَرُ،اَضْرَبُ،اَعْلَمُ، اَفْضَلُ، اَكْبَرُ، اَشْرَفُ۔

دوه ديرشم سبق

وزن- د لفظونو تلَلَو (وزن کولو) دپاره علم الصرف ف- ع- ل تله مقرر کړېده چه دیته وزن وائې-

فا کلمه هغه حرف دے چه د ف په مقابله کښ واقع وی-

عین کلمه هغه حرف دے چه د ع په مقابله کښ واقع وی-

لام کلمه هغه حرف دے چه د ل په مقابله کښ واقع وی- لکه ضَرَبَ د فَعَلَ په وزن دے- ض د **ف** کلمه ،ر د **ع** کلمه او ب د **ل** کلمه- دغه شان سَمِعَ د فَعِلَ په وزن دے- س د **ف** کلمه ،م د **ع** کلمه او ع د **ل** کلمه-

حروف اصلی- هغه حروف دی چه په وزن کولو کښ ف- ع – ل مقابل وی- لکه نَصَرَ د فَعَلَ په وزن نو دی کښ ټول حروف اصلی دی- نون هم اصلی دے د ف مقابل دے- ص هم اصلی دے د ع مقابل دے او ر هم اصلی ده دل مقابل ده-

حروف زائد- هغه حروف دی چه په وزن کولو کښ ف- ع – ل مقابل نه وی- لکه أَكْرَمَ د أَفْعَلَ په وزن دے خو دی کښ أ زائد دے یا لکه اِسْتَغْفَرَ د اِسْتَفْعَلَ په وزن دے خو دی کښ اِس او ت زائد دی او غَفَرَ غ – ف – ر اصلی دی-

د حروف اصلی په اعتبار سره فعل په دوه قسمه دے – ثلاثی او رباعی-

ثلاثی- دا هغه فعل دے چه په هغې کښ اصلی حروف درےوی او دا پته به ئې د ماضی د اولنۍ صیغې نه لګی – لکه نَصَرَ – حَمِدَ او غَفَرَ –

رباعی- دا هغه فعل دے چه په هغې کښ اصلی حروف څلوروی- لکه دَحرَجَ- بَعْثَرَ او فَعْلَلَ په وزن-

او بیا د حروف اصلی او حروف زائد په اعتبار سره د ثلاثی او رباعی هر یو دوه دوه قسمه دی-

ثلاثی مجرد- هغه ثلاثی دے چه د ماضئ صیغه واحد مذکر غائب کښ یو حرف هم زائد نه وی- لکه نَصَرَ- سَمِعَ او کَرُمَ-

ثلاثی مزیدٌ فیه- هغه ثلاثی دے چه د هغے د ماضئ صیغه واحد مذکر غائب کښ څه حروف زائد هم وی- لکه اَکْرَمَ د أَفْعَلَ په وزن او اِجْتَنَبَ د اِفْتَعَلَ په وزن-

رباعی مجرد- هغه رباعی دے چه د ماضئ صیغه واحد مذکر غائب کښ یو حرف هم زائد نه وی- لکه دَحرَجَ – بَعْثَرَ –

رباعی مزیدٌ فیه- هغه رباعی دے چه د هغے د ماضئ صیغه واحد مذکر غائب کښ څه حروف زائد هم وی- لکه تَدَحرَجَ د تَفْعَلَلَ په وزن دے کښ ت زائده ده-

بیا د ثلاثی مجرد دوه قسمه دی مُطَّرِد او شَاذ-

مُطَّرِد- هغه ثلاثی مجرد دے چه استعمال ئې ډیر وی-

شَاذ - هغه ثلاثی مجرد دے چه استعمال ئې کم وی-

الحاق- په ثلاثی مجرد یو حرف دی دپاره سیوا کول چه د رباعی هَم وزن شی دیته الحاق وائې- لکه جَلَبَ نه جَلْبَبَ دا د دَحْرَجَ په وزن شو او دیته ملحق به رباعی وائې نو جَلْبَبَ ته ملحق وائې او دَحْرَجَ ته ملحق بهٖ وائې-

درے دیرشم سبق

۱- ثلاثی مجرد مطرد- ددی پنځه بابه دی- نَصَرَ – ضَرَبَ – سَمِعَ – فَتَحَ – کَرُمَ-

اَلنَّصْرُ مدد کول	په وزن د فَعَلَ یَفْعُلُ	نَصَرَ یَنْصُرُ	۱
اَلضَرْبَ وهل	په وزن د فَعَلَ یَفْعِلُ	ضَرَبَ یَضْرِبُ	۲
اَلسَمْعُ اوریدل	په وزن د فَعِلَ یَفْعَلُ	سَمِعَ یَسْمَعُ	۳

اَلفَتْحُ کولا ؤل	په وزن د فَعَلَ یَفْعَلُ	فَتَحَ یَفْتَحُ	۴
اَلکَرَامَةُ بزرگ کیدل	په وزن د فَعُلَ یَفْعُلُ	کَرُمَ یَکْرُمُ	۵

۲- ثلاثی مجردشاذ-

ددی دری بابه دی – حَسِبَ – فَضِلَ او گادَ-

۱	حَسِبَ یَحْسِبُ	په وزن د فَعِلَ یَفْعِلُ	الحسب والحسبانُ گمان کول
۲	فَضِلَ یَفْضُلُ	په وزن د فَعِلَ یَفْعُلُ	الفضلُ زیات کیدل
۳	گادَ یَگادُ کَوُدَ یَکْوَدُ	په وزن د فَعُلَ یَفْعَلُ	الکودوالکیدودةُ نزدے کیدل

خلور دیرشم سبق

۳- ثلاثی مزیدٌ فیه باهمزہ وصل- ددی نهه بابونه دی-

اِجتِناب است ودیگر اِسْتِنْصَارُ   اِنفِطَاَر وِاحْمِرَار. وِاحمِیرَار

باز اِخْشِیْشان است و اِجْلِوَّاذُ   در آخر اِثّاقُلْ و اِطَّهُّرُ ازبردار

اجتناب دے او بل استنصار دے اِنفِطَاَر وِاحْمِرَار. وِاحمِیرَار

بیا اِخْشِیْشان دے هم اِجلوّاذ آخر د اثّاقُل و اِطَّهُّرُ شه په لار-

۱	باب اِفْتِعَال	لکه اجتناب	یچ کیدل
۲	باب اِسْتِفْعَال	لکه اَلِاسْتِنْصَارُ	مدد طلب کول
۳	باب اِنْفِعَال	لکه اَلِانفَطَارُ	شلیدل /خرے کیدل
۴	باب اِفْعِلَال	لکه اَلِاحْمِرَارُ	سرخ کیدل
۵	باب اِفْعِیْلَال	لکه اَلِاحْمِیرارُ	سرخ کیدل
۶	باب اِفْعِیْعَال	لکه اَلِاخْشِیْشانُ	سخت زِگ کیدل
۷	باب اِفْعِوَّال	لکه اَلِاجْلِوَّاذُ	د اُبښ منده وهل
۸	باب اِفَّاعُل	لکه اَلِاثّاقُلْ	دروند کیدل
۹	باب اِفَّعُّلْ	لکه اَلِاطَّهُّرُ	خه پاک کیدل

پنځه دیرشم سبق-

۴- ثلاثی مزیدٌ فیه بې همزه وصل – ددی پنځه. بابه دی-

۱	باب اِفْعَال	اَلْاِكْرَام	عرت کول
۲	باب تَفْعِیْل	اَلتَّصْرِیْف	اړول
۳	باب تَفَعُّلْ	اَلتَّقَبُّلْ	قبلول
۴	باب مُفَاعَلة.	اَلْمُقَاتَلَةُ	باهم مقابله کول
۵	باب تَفَاعُلْ	اَلتَّعَارُفْ	یو بل پیژندل

۵- رباعی مجرد- دا یو باب دے- فَعْلَلَةٌ لکه دَحْرَجَةٌ –

۶- رباعی مزید فیه با همزه وصل- دا دوه بابه. دی-

۱-باب اِفْعِنْلَال – لکه اَلْاِبرِنْشَاقُ (خوشحالیدل)-

۲- باب اِفْعِلَّال – لکه اَلْاِقْشِعْرَارُ (ویخته اودریدل)

۷- رباعی مزید فیه بې همزه وصل- دد ےیو باب د ے تَفَعْلُلٌ-

شپږ دیرشم سبق

<u>۸- ثلاثی مزید فیه ،ملحق برباعی مجرد</u>- دد ے اووه بابه دی-

جَلْبَبَ، قَلْنَسَ پس جَوْرَبَ داں

سَرْوَلَ، خَیعَلَ پس شَرْیَفَ خواں

هفتمین باب قَلْساة است بے گماں-

۱-باب فَعْلَلَةٌ لکه اَلْجَلْبَبَةُ څادر یا قمیص اغوستل دغه وزن د رباعی مجرد هم د ے فرق داد ے چه رباعی مجرد کښ دواړه لامونه اصل دی او په د ے باب کښ دوئم لام زائد د ے-

۲- باب فَعْلَلَةٌ لکه اَلْقَلْنَسَةُ ټوپۍ پسرول-

۳- باب فَوْعَلَة لکه اَلْجوْرَبَةُ ګورپا (جوراب)پخپوکول-

۴- باب فَعْوَلة لکه اَلسَّرْوَلَةُ پرتوګ اغوستل-

۵- باب فَیْعَلَةُ لکه اَلْخَیْعَلَةُ بې نستونړو قمیص اغوستل-

۶- باب فعْیَلَة لکه اَلشَّرْیَفَة لوئ شوې فصل سرسر رودل یا ریبل-

۷- باب فَعْلَاة لکه اَلْقَلْسَاة ټوپۍ پسرول-

اووه دیرشم سبق

۹- ثلاثی مزید فیه ،ملحق به تدحرج- ددې اته بابونه دی-

اِلتَّجَلْبُب ،تَقَلْنُس ، تَمَسْکُن ،تَعَفْرُت ، تَجَوْرُب تَسَرُوْل تَخَیْعُل ،تَقَلسٍ –

۱-باب تَفَعْلُل لکه اَلتَّجَلْبُبْ څادر یا قمیص اغوستل- مخکښ جلببه تیرشوهغه اغوستؤل ؤو دا اغوستل دې-

۲- باب تَفَعْنُل لکه اَلتَّقَلْنُسُ ټوپۍ پسرول پخپله- مخکښ قلنسه تیر شو هغه بل ته پسرول-

۳- باب تَمَفْعُل لکه اَلتَّمَسْکُنُ مسکین غریب کیدل-

۴- باب تَفَعلُة لکه اَلتَّعَفْرُةُ (بهوت) پیرې جوړیدل-

۵- باب تَفَوْعُل لکه اَلتَّجَوْرُبُ ګورپا(جورابه) اغوستل-

۶- باب تَفَعْوُل لکه اَلتَّسَرْوُلُ پرتوګ اغوستل-

۷- باب تَفَیْعُل لکه اَلتَّخَیْعُلُ بېنستونړو قمیص اغوستل-

۸- باب تَفَعْلٍ لکه تَقَلْسٍ ټوپۍ اغوستل-

۱۰- ثلاثی مزید فیه ،ملحق به اِحْرَنْجَمَ- ددې دوه بابه دی-

۱-باب اِفْعِنْلَال لکه اَلْاِقْعِنْسَاسٌ سینه راوتل او ګیډه دننه ننوتل-

۲- باب اِفْعِنْلَاءٍ لکه اَلْاِسْلِنْقَاءُ ستونی ستغ سملاستل-

قَلْسَاةٌ اصل کښ قَلْسَيَةٌ ؤو- ی متحرک ما قبل فتحه وښبدل شوه په الف سره-

تَقَلْسٍ اصل کښ تَقَلْسُيٌ ؤواو تَفْعُلٍ هم اصل کښ تَفَعْلُيٌ ؤو- ی ما قبل کسره غواړی نو تَقَلْسِيٌ تَفَعْلِيٌ شو- ضمه په ی ثقیله وه لرے خو کړه تَقَلْسِيْنٌ پاتے شو- اجتماع راغله دی ساکن او نون تنوین ساکن کوم چه په یٌ کښ ؤو نو ی ساکن حذف کړه او نْ د تنوین هو سِينْ له ورکو نو تَقَلْسٍ شو-

اِفْعَنْلَلَ اِقْعَنْسَسَ او رباعی مزید فیه با همزه وصل اِبْرَنْشَقَ یو شان دی خو فرق صرف دادے چه اِبْرَنْشَقَ کښ دوه حروف زائد دی- همزه وصل اونون برشق اصلی دے یعنی دوئم لام اصلی دے- او اِقْعَنْسَسَ کښ درے حروف زائد دی- ۱-همزه وصل -۲- نون -۳- اخرے س او اصلی قَعِسَ دے-

اته دیرشم سبق

د هفت اقسام- د هفت اقسامو اؤوه قسمونه دی- **<u>۱- صحیح -۲- مهموز- ۳- معتل فا(مثال) -۴- معتل عین(اجوف) - ۵- معتل لام (ناقص)- ۶- لفیف مفروق، مقرون – ۷- مضاعف ثالثی ورباعی-</u>**

شعر- صحیح است ومثال است ومضاعف لفیف و ناقص ومهموز واجوف

<u>۱-**صحیح**</u>- دا هغه کلمه ده چه حروف اصلی ئے د همزه ،حرف علت نه او دوه حرف یوشان کیدلو نه خالی وی- لکه ضَرَبَ ، بَعْثَرَ ، رَجُلٌ ، جَعْفَرٌ- دی کښ همزه هم نشته، حرف علت هم نشته او دوه یو شان هم نشته

<u>۲- مهموز-</u> دا هغه کلمه ده چه په حروفواصلی کښ ئۓ همزه راغلےوی- لکه أَمَرَ دیته

مهموزالفاء وائۓ – سَأَلَ دیته مهموزالعین وائی – قَرَأَ دیته مهموزاللام وائی-

<u>۳- معتل فا</u> - دا هغه کلمه ده چه حروف اصلی کښ ئی د فاء کلمه په ځائے حرف علت وی- لکه وَعَدَ دیته معتل الفاء یا مثال وائی یا لکه وَرْدٌ-

۴- معتل عین- دا هغه کلمه ده چه د عین کلمه په ځاے ئې حرف علت وی- لکه قَالَ ، لَيْلٌ دیته معتل العین یا اجوف وائې-

۵- معتل لام- دا هغه کلمه ده چه د لام کلمه په ځاے ئې حرف علت وی- لکه رَّمی، ظَبیٌ- دیته معتل لام یا ناقص ویئل شی-

۶- لفیف- دا هغه کلمه ده چه دوه حروف علت په کښ ئې- او ددی دوه قسمه دی-

لفیف مفروق- داهغه کلمه ده چه دوه حروف علت په کښ وی خو جداجدا. ئې- لکه وَلْيٍ، وَحْیٌ-

لفیف مقرون- داهغه کلمه ده چه دوه حروف علت په کښ وی خو یو ځاے وی- لکه طَوْی ، یَوْمٌ-

۷- مضاعف- دا هغه کلمه ده چه یو حرف پکښ دوه پیرے راغلے ئې-

مضاعف ثلاثی لکه مَدَّ ، سَبَبٌ –

مضاعف رباعی لکه زَلْزَلَةٌ ، وَسْوَسَ-

یو کم خلویښتم سبق

د اسماۓ مشتقا تو بیان- دا اسم درے قسمه دے-۱- مصدر -۲- مشتق -۳- جامد-

اسم مصدر- دا هغه اسم دے چه د هغې نه نور افعال او اسماۓ مشتقه جوړیږی- لکه ضَرْبٌ نه ضَرَبَ – یَضْرِبُ – ضَارِبٌ – مَضْرُوْبٌ وغیره کلمات جوړیوی نو ضَرْبٌ مصدر شو مصدر اسم ظرف دے ځاۓ د راوتلو-

۲- اسم مشتق- دا هغه اسم دے چه د مصدر نه راؤوزی – لکه ضَارِبٌ – مَضْروبٌ وغیره- اشتقاق چولو ته وائې چولی شوی اسمونه یعنی ډکے – لرګے ئې چولے دے دړی ئې تری جدا کړی

دی- دهغ شان مصدر ئې چولے دے دا کلمات ترے راوستلی شوی-

۳- اسم مشتق- دا هغه اسم دے چه نه پخپله د څه شی نه جوړ وی او نه یو لفظ د ده نه جوړوی- لکه رَجُلٌ – فَرَسٌ وغیره-

طالبان بخیل ته جامد وائۍ شوم دے اشتقاق ترینه نه کیږی- کوټلے لرګے چول ګران وی دړه تری نه جدا کیدل مشکل وی- فلانے ګټه ده یعنی شوم دے څه تری جدا کیږی نه-

د اسم مشتق د فعل سره جور تعلق دے- دے ته ضمیمه د فعل وائۍ نو ځکه د افعال نه بعد داسم مشتق بیان کولے شی-

مشهور اسمائے مشتقه اته دی- ۱- اسم فاعل -۲- اسم مفعول -۳- اسم ظرف -۴- اسم آله -۵- اسم تفضیل -۶- اسم مبالغه -۷- صفت مشبه -۸- اسم مصدر-

د اسم فاعل بیان-

۱-اسم فاعل- دا هغه اسم مشتق دے چه هغه ذات خائۍ چه د هغه نه کوم فعل صادر شوے ئۍ –یا په هغه پورے چه کوم فعل قائم وی-

لکه ضَارِبٌ هغه کس خائۍ چه د هغه ضَرْبٌ وهل صادر(راوتی)ئۍ- او جَالِسٌ هغه کس خائۍ چه د هغه پورے کیناستل قائم وی-

د اسم فاعل د جوړولو قاعده-

۱-ثلاثی مجرد بابونو نه اسم فاعل د فَاعِلٌ په وزن دے-

۲- د کَرُمَ بَاب نه اسم فاعل د فَعِیْلٌ په وزن دے- کَرِیْمٌ –

۳- مزید فیه او رباعی د ټولو بابونونه اسم فاعل هم ددغه باب د مضارع نه جوړ دے- طریقه ئۍ دا ده علامت د مضارع حذف که یعنی اوغورزوه او د هغے په ځاے م مضموم راوړه او آخر نه مخکښ حرف له کسره ورکه – که کسره نه وه نو د لام کلمه تنوین ورکه نو اسم فاعل واحد مذکر به جوړ شی-

لکه یَجْتَنِبُ نه مُجْتَنِبٌ – یُقَاتِلُ نه مُقَاتِلٌ – یَسْتَنْصِرُ نه مُسْتَنْصِرٌ- یَسْتَغْفِرُ نه مُسْتَغْفِرٌ-

ګردانونه ئې دادی -

۱	فَاعِلٌ	فَا عِلَانِ	فَاعِلُوْنَ

اخر پورے-

۲	فَعِيْلٌ	فَعِيْلَانِ	فَعِيْلُوْنَ	فَعِيْلَةٌ	فَعِيْلَتَانِ	فَعِيْلَاتٌ

۳	مُجْتَنِبٌ	مُجْتَنِبَانِ	مُجْتَنِبُوْنَ	مُجْتَنِبَةٌ	مُجْتَنِبَتَانِ	مُجْتَنِبَاتٌ

غائب حاضر متکلم فرق په اسم فاعل کښ نشته دا فرق به دضمیر په ذریعه کولے شی- لکه هُوَضَارِبٌ – اَنْتَ ضَارِبٌ – اَنَا ضَارِبٌ-

سوالات-

س۱-لاندنی افعالو نه اسم فاعل جوړ که او ګردان ئې اوکه-

مَنَعَ يَمْنَعُ مُنْعًا مَانِعٌ	كَبُرَ يَكْبُرُ كِبْرًا وَكُبْرًا كَبِيْرٌ لوړے مرتبے والا کیدل
أَمَنَ يَأْمَنُ أَمَانَةً مُوءْمِنٌ	تَقَبَّلَ يَتَقَبَّلَ تَقَبُّلاً قبولول
اِسْتَنْصَرَ يَسْتَنْصِرَ اِسْتِنْصَارً مدد کول	اِجْتَنِبَ يَجْتَنِبُ اِجْتِنَابًا بچ کيدل
أَكْرَمَ يُكْرِمُ اِكْرَامًا عزت کول	دَحْرَجَ يُدَحْرِجُ دَحْرَجَةً ارغړول

د اسم مفعول بیان-

۲- اسم مفعول- دا هغه اسم مشتق دے چه هغه څوک خائ چه په چا فعل واقع شوےئ – لکه مَضْرُوْبٌ وهلے شوے هغه څوک خائ چه په چا وهل واقع شوی دی- اسم مفعول دجوړولو قاعده-

۱-ثلاثی مجرد د هر متعدی باب نه د اسم مفعول صیغه واحد مذکر مَفْعُوْلٌ په وزن رازی-

۲- مزید فیه او رباعی د هر متعدی باب نه اسم مفعول د دغه باب د مضارع مجهول نه جوړیږی- طریقه ئې داده- چه علامت د مضارع به حذف کړے د هغه په ځاے به م مضموم راوړی او داخر نه مخکښ حرف له به فتحه ورکړی که فتحه نه وی او د لام کلمه تنوین ورکه نو اسم مفعول وړومبئ صیغه به جوړه شی- لکه یُکْرَمُ نه مُکْرَمٌ عزت کړےشوے—یُجْتَنَبُ

نه مُجْتَنَبٌ بچاؤ شوے- یُسْتَنْصَرُ نه مُسْتَنْصَرٌ مدد طلب کړے شوے-

فائده-اسم مفعول صرف د فعل متعدی نه جوړیږی- د فعل لازم نه اسم مفعول نه وی- فعل متعدی هغه فعل دے چه په فاعل نه تمامیږی خو د مفعول تقاضه کوی- لازمی فعل په فاعل تمام شی لکه جَلَسَ ، قَعَدَ ، ذَهَبَ

فائده- اسم مفعول کښ هم د غائب، حاضر، متکلم فرق د ضمیرونو په ذریعه وی- لکه

هُوَ مَضْرُوْبٌ	اَنْت مَضْرُوْبٌ	اَنَا مَضْرُوْبٌ
هُمَا مَضْرُوْبَانِ	اَنْتُمَا مَضْرُوْبَانِ	نَحْنُ مَضْرُوْبَانِ ومَضْرُوْبُوْنَ
هُمْ مَضْرُوْبُوْنَ	اَنْتُمْ مَضْرُوْبُوْنَ	نَحْنُ مَضْرُوْبُوْنَ
هِیَ مَضْرُوْبَهٌ	اَنْتِ مَضْرُوْبَهٌ	أَنَا مَضْرُوْبَهٌ
هُمَا مَضْرُوْبَتَانِ	اَنْتُمَا مَضْرُوْبَتَانِ	نَحْنُ مَضْرُوْبَتَانِ
هُنَّ مَضْرُوْبَاتٌ	أَنْتُنَّ مَضْرُوْبَاتٌ	نَحْنُ مَضْرُوْبَاتٌ

اسم مفعول ګردان-

۱-مَفْعُوْلٌ – مَفْعُوْلَانِ – مَفْعُوْلُوْنَ – اخره اپورے-

۲- مُجْتَنَبٌ- مُجْتَنَبَانِ۔ مُجْتَنَبُوْنَ- مُجْتَنَبَهٌ۔ مُجْتَنَبَتَانِ- مُجْتَنَبَاتٌ-

سوالات-

س۱-افعالِ ذیل یاد کړئ، اسم مفعول تری جوړ کړئ او د معنی سره ئې ګردان اوکړئ-

غَسَلَ یَغْسِلُ غَسْلًا وَغُسْلًا وینځل	کَذَبَ یَکْذِبُ کِذْبًا دروغ ویئل

قَتَلَ يَقْتُلُ قَتْلًا وژل فَتَلَ يَفْتُلُ فَتْلًا ؤدل	غَلَبَ يَغْلِبُ غَلْبًا غالب كيدل
فَصَلَ يَفْصِلُ فَصْلًا جدا كول	فَصَّلَ يُفَصِّلُ تَفْصِيْلًا جدا جدا كول
كَسَّرَ يُكَسِّرُ تَكْسِيْرًا ټكړے ټكړے كول	كَذَّبَ يُكَذِّبُ تَكْذِيْبًا دروغژن ګڼړل

س۲- صيغې او معنى اوخايه-

مُكْرَمٌ	مَقْتُوْلَهٌ	مَشْهُوْدَاتٌ	مَنْصُوْرٌ
مَظْلُوْمٌ	مُسْتَنْصَرَاتٌ	مَطْلُوْبَانِ	مَغْلُوْبُوْنَ

داسم ظرف بيان-

<u>۳- اسم ظرف-</u> دا هغه اسم مشتق دےچه د يو كار ځاے يا وخت خائئ- لكه مَكْتَبٌ د ليكلو ځاے ډسک يا تپايئ ديته ظرف مكان وايئ- مَوْعِدٌ نيټه ديته ظرف زمان وايئ-

د اسم ظرف د جوړولو قاعده-

۱-ثلاثي مجرد نه د اسم ظرف د جوړولو طريقه تيره شويده- چه وزن يئ مَفْعَلٌ يا مَفْعِلٌ دے- اول چه دمضارع عين كلمه مفتوح يا مضموم وى او دويم وزن چه دمضارع عين كلمه مكسور وى- مګرمثال نه هميشه مَفْعِلٌ رازى-او د ناقص نه او مضاعف نه مَفْعَلٌ رازى- لكه يَنْصُرُ نه مَنْصَرٌ د مدد كولو ځاے- يَفْتَحُ نه مَفْتَحٌ د كولاؤلو ځاے- يَجْلِسُ نه مَجْلِسٌ د كيناستلو ځاے- يَوْجَلُ نه مَوْجِلُ د يرے او خوف ځاے- يَرْمِيْ نه مَرْمًى د ويشتلو ځاے-يَمُدُّ نه مَمَدٌّ-

۲- د ثلاثي مجرد نه علاوه اسم ظرف د نورو بابونونه د اسم مفعول په طريقه دے- لكه مُجْتَنَبٌ اسم مفعول هم دے او اسم ظرف هم دے-

<u>د اسم ظرف ګردان-</u>

۱-يَدْخُلُ نه مُدْخَلٌ- مُدْخَلَانِ – مُدْخَلُوْنَ-

۲- مَفْعِلٌ – مَفْعِلَانِ- مَفَاعِلُ-

<u>سوالات-</u>

س۱-افعالِ ذیل یاد کړئ، اسم ظرف تری جوړ کئ او د معنی سره ئ ګردان اوکئ-

فَهِمَ يَفْهَمُ فَهْمًا پوهیدل	حَفِظَ يَحْفَظُ حِفْظًا. زبانی یادول
أَفْهَمَ يُفْهِمُ إِفْهَامًا پوهه کول	أَكْرَمَ يُكْرِمُ إِكْرَامًا عزت کول
عَزَلَ يَعْزِلُ عَزْلًا جدا کول	جَهِلَ يَجْهَلُ جَهْلًا جټ کیدل
تَقَبَّلَ يَتَقَبَّلَ تَقَبُّلاً قبولول	وَجِلَ يَوْجَلُ وَجْلًا یریدل

س۲- صیغې او معنی اوخایه-

مَحْذَرٌ	مَقَاتِلُ	مَسْمَعَانِ	مَعْلَمٌ

داسم آله بیان-

۴- اسم آله- دا هغه اسم مشتق دے چه د کار کولو آله او اوزار خائ- لکه مِفْتَاحٌ کنجی وغیره-

د اسم آله د جوړولو قاعده-

۱-ثلاثی مجرد نه د اسم آله درے وزنه دی- لکه مِفْعَلٌ- مِفْعَلَةٌ- مِفْعَالٌ-

۲- د ثلاثی مجرد نه علاوه د نورو بابونونه. اسم آله نه جوړیږی که چرے د اسم آله معنی ادا کولو ضرورت وی نو دغه باب د مصدر په شروع کښ مَا بِهٖ راوړی- لکه مَابِهِ الْاِجْتِنَابُ د بچکیدلو آله-

د اسم آله ګردانونه-

۱- مِفْعَلٌ- مِفْعَلَانِ- مَفَاعِلُ-

۲- مِفْعَلَهٌ- مِفْعَلَتَانِ- مَفَاعِلُ –

۳- مِفْعَالٌ – مِفْعَالَانِ- مَفَاعِيْلٌ-

سوالات-

س۱-افعالِ ذیل یاد کړئ، اسم آله ترې جوړ کړئ او د معنی سره ئې ګردان اوکړئ-

صَبَغَ يَصْبِغُ صَبْغًا رنګ کول	سَلَخَ يَسْلُخُ سَلْخًا څرمن راخکل
اِقْتَرَبَ يَقْتَرِبُ اِقْتِرَابًا. نزدے کیدل	اِسْتَمْتَعَ يَسْتَمْتِعُ اِسْتِمْتَاعًا. فائده اوچتول
خَافَ يُخَافُ خَوْفًا یریدل	حَمَلَ يَحْمِلُ حَمْلًا اوچتول

س۲- صیغې او معنی اوخایه-

مِحْفَظٌ	مِكْتَبٌ	مَضَارِبُ	مَشَاهِيْدُذ
مِنْصَرَةٌ	مِرْوَحَتَانِ	مَفَاتِيْحُ	مِسْلَخٌ

داسم تفضیل بیان-

<u>۵- اسم تفضیل-</u> دا هغه اسم مشتق دے چه د بل په نسبت معنی فاعلي کښ زیادتي خائې- معنی فاعلی معنی مصدری ته وائې لکه ضَارِبٌ (وخونکے)او أَضْرَبُ (زیات وخونکے) دواړوکښ ضَرْبٌ (وخل) معنی ده- البته اسم فاعل مطلق معنی مصدری باندې دلالت کئ او اسم تفضیل د بل په نسبت معنی مصدری په زیات والی دلالت کئ- معنی فاعلی ته معنی حدثي او معنی وصفی هم وائې-

أَكْبَرُ (لوئے) أَفْضَلُ (غوره) په هغه کس باندې دلالت کئ چه په هغه کښ د بل په نسبت لوئې او غوره والے زیات وی- اسم تفضیل ته أَفْعَلُ التَّفْضِيْلِ هم وائې-

د اسم تفضیل د جوړولو قاعده-

۱- اسم تفضیل صرف د ثلاثي مجرد نه جوړیږی په دی شرط چه په هغې کښ رنګ،عیب او حلیه په معنی نه وی- اسم تفضیل واحد مذکر وزن اَفْعَلُ دےاو د واحد مؤنث وزن ئې فُعْلٰی دے- اومذکر جمع مکسر اَفَاعِلُ په وزن رازی او د مؤنث جمع مکسر فُعَلٌ په وزن او د تثنیه او جمع سالم د پاره به د هغې علامات لګولے کیږی-

۲- چه د کوموبابونونه اسم تفضیل نه رازی او د اسم تفضیل معنی ادا کولو اراده وی نو اَشَدُّ- اَکْبَرُ- اَزْیَدُ وغیره راؤړه د هغې نه وروستو د دغه باب مصدر منصوب راؤړے شی د کرُم باب نه چه د اسم تفضیل معنی ظاهر کول مقصود وی- لکه اَشَدُّ سَوَادًا – اَکْثَرُ حُمْرَةً – اَزْیَدُ اِکْرَامًا- اَکْبَرُاِسْتِخْرَاجًا- اَکْثَرُاِسْتِغْفَارًا-

فائده- اسم تفضیل کله د معنی مفعولی په زیات والی هم دلالت کئ- لکه اَشْهَرُ د زیات

مشهور په معنی سره – اَشْغَلُ د زیات مشغول په معنی سره-

فائده- اسم تفضیل کله د بل شی د لحاظ کولو نه بغیر فی نفسه معنی وصفی په زیات والی باندی هم دلالت کئ- لکه صفات باری تعالٰی اَعْلَمُ – اَکْبَرُ- اَرْحَمُ –

د اسم تفضیل گردانونه-

اَفْعَلُ	اَفْعَلَانِ	اَفْعَلُوْنَ	اَفَاعِلُ	فُعْلٰی	فُعْلَیَانِ	فُعْلَیَاتٌ	فُعَلٌ

سوالات-

س۱-افعالِ ذیل یاد کړئ، اسم آله تری جوړ کئ او د معنی سره ئ گردان اوکئ-

طَالَ یَطُوْلُ طُوْلاً اوږدیدل	نَالَ یَنَالُ نَیْلًا حاصلول
بَاعَ یَبِیْعُ بَیْعًا خرخول	کَثُرَ یَکْثُرُ کَثْرَةً ډیریدل
حَسُنَ یَحْسُنُ حُسْنًا خکلے کیدل	لَطَفَ یَلْطُفُ لُطْفًا مهربانی کول
اِحْتَمَلَ یَحْتَمِلُ اِحْتِمَالًا برداشت کول	اِسْتَمَعَ یَسْتَمِعُ اِسْتِمَاعًا غوږکیخودل
ثَقُلَ یَثْقُلُ ثِقْلًا دروند کیدل	طَهُرَ یَطْهُرُ طُهْرًا وَطَهَارَةً پاکیدل

<u>س۲- صیغې او معنی اوخایه-</u>

سُمْعٰی	أَضَارِبُ	أَسْمَعَانِ	ضُرْبٰی

أَعْلَمُوْنَ	أَنَاصِرُ	كُرْمَيَاتٌ	سُعَدٌ

د اسم مبالغه بیان-

۴- اسم مبالغه- دا هغه اسم مشتق دے چه د دے نه فی نفسه معنیٰ فاعلی وصفی زیاتیدل معلوم شی- لکه ضَرَّابٌ (ډیر وخونکے) په هغه کس دلالت کوی چه معنی مصدری ضَرْبٌ کښ زیات والے اوموندل شی- په اسم مبالغه او په اسم تفضیل کښ فرق دا دے چه اسم تفضیل کښ معنی فاعلی د بل په نسبت زیاته وی او داسم مبالغه معنی وصفی فی نفسه د بل د نسبت د لحاظ نه بغیر زیاته وی- دا صرف د ثلاثی مجرد نه جوړیږی او دد‌ے اوزان سماعی دی یعنی د دی د جوړولو څه قاعده نشته خو صرف د اهل لسان نه په اوریدلو موقوف دی-

یوڅو ډیر استعمالیدونکی اوزان د اسم مبالغه دادی-

١	فَعَّالٌ لکه عَلَّامٌ	ډیرو معلومات والا
٢	فَعَّالَةٌ لکه عَلَّامَةٌ	ډیرو معلومات والا
٣	فَعِيْلٌ لکه عَلِيْمٌ	ډیرو معلومات والا
۴	فَعِّيْلٌ لکه صَدِيْقٌ	ډیر زیات رشتینے ډیر تصدیق والا
۵	فَعُّوْلٌ لکه قَيُّوْمٌ	ډیر سنهبالؤنکے ډیره نګرانئ والا
۶	فُعُّوْلٌ لکه قُدُّوسٌ	ډیر پاکیزه
٧	مِفْعَالٌ لکه مِنعَامٌ	ډیر انعام والا
٨	مِفْعِيْلٌ لکه مِنْطِيْقٌ	خبرلوس ،خلَوَر
٩	فَاعُوْلٌ لکه فَارُوْقٌ	ډیر فرق کؤنکے بین الحق ولباطل
١٠	فَعُوْلٌ لکه أَكُوْلٌ	ډیر خوراکی

د صفت مشبه بیان-

٧- د مشبه معنی ده تشبیه ورکړے شوے- صفت مشبه د اسم فاعل سره تشبیه ورکړے شوے ده- دواړو کښ فرق دا دے چه اسم فاعل کښ معنی مصدری عارضی طور وی اوپه صفت مشبه کښ دائمی طورباندی وی او

صفت مشبه همیشه د لازمی فعل نه وی او د اسم فاعل لازمی او متعدی دواړو نه رازی لکه جَالِسٌ او أٰکِلٌ-

پس سَامِعٌ او سَمِیْعٌ کښ فرق دا دے چه سَامِعٌ اسم غاعل په داسی ذات دلالت کوی چه بالفصل اوریدو سره موصوف وی ددے وروستو مفعول هم راتلے شی – لکه سَامِعٌ کَلَامَکَ-

او سَمِیْعٌ صفت مشبه په داسی ذات دلالت کوی چه د اوریدو صفت سره بطوردوام موصوف وی او د څه شی سره ئۓ تعلق ملحوظ نه وی- پس سَمِیْعٌ کَلَامَکَ نه شی ویئلے-

نو صفت مشبه هغه اسم مشتق دے چه هغه ذات خائۓ چه په هغه کښ معنی مصدری دائمی موندلے شی- لکه شَرِیْفٌ ښه سړے- حَسَنٌ ښکلے -

صفت مشبه همیشه لازمی وی- اګر چه د فعل متعدی نه جوړ شی- د صفت مشبه د جوړولو څه قاعده نشته د دے ټول اوزان سماعی دی یو څو قاعدے درجه ذیل دی مګر هغه هم سماعی دی-

۱-ماضی مکسورالعین نه صفت مشبه فَعِلٌ په وزن دے لکه فَرِحٌ (خوشحاله) په دے شرط چه په دے کښ د رنګ، عیب، حلیه معنی نه وی ګنی بیا به صفت مشبه د أَفْعَلُ په وزن رازی- او دا قاعده کلیه د سماعی نه ده- او د دے مؤنث به د فَعَلَا په وزن رازی- لکه أَحْمَرُ – حَمْرآءُ – اَعْوَرُ(کانا سړے) – عَوْرَآءُ (کانړ ښځه)- د فَعَلَاء همزه په تثنیه. کښ او په جمع کښ په واؤ بدلیږی- لکه حَمْرَاوَانِ حَمْرَاوَاتٌ ویئل شی-

۲- ماضی مضموم العین نه صفت مشبه د فَعِیْلٌ په وزن دے- لکه کَرُمَ نه کَرِیْمٌ-

۳- ماضی مفتوح العین نه صفت مشبه د فَعَلٌ په وزن دے- لکه حَقَّ نه حَقٌّ په اصل کښ حققٌ ؤو-

یو څو سماعی اوزان دا هم دی-

۱	فَعْلٌ لکه صَعْبٌ ګران	۶	فَعُلٌ لکه جُنُبٌ ناپاک

۲	فِعْلٌ لکه صِفْرٌ خالی	۷	فَعِيْلٌ لکه شَرِيْفٌ شائسته
۳	فُعْلٌ لکه صُلْبٌ سخت	۸	فَاعِلٌ لکه جَاهِلٌ نادان
۴	فَعَلٌ لکه حَسَنٌ ښکلے	۹	فَعَالٌ لکه شُجَاعٌ بهادر
۵	فَعِلٌ لکه خَشِنٌ زګ	۱۰	فَعْلَانُ لکه عَطْشَانُ تږے سړے

فَعْلَانُ مؤنث فَعْلٰى دے- لکه عَطْشَانُ نه مؤنث عَطْشٰى تږې ښځه-

د مصدر بیان-

<u>**۸- مصدر-**</u> دا هغه اسم دے چه د یو کار په کیدویا کولو دلالت کوی- فارسی کښې د دے په اخر کښې دَن یا تَن رازی، اردو کښې نا رازی، پښتو کښې لام رازی- لکه اَلضَّرْبُ (زدن ، مارنا ،وهل) اَلْقَتْلُ (کشتن ، مار ڈالنا ، وژل)-

د ثلاثی مجرد د مصادر څه قاعده نشته ټول اوزان ئې سماعی دی- یو څو ډیر استعمالدونکی اوزان دادی-

۱	**فَعْلٌ لکه قَتْلٌ**	۲	**فِعْلٌ لکه فِسْقٌ**	۳	**فُعْلٌ لکه شُغْلٌ**	۴	**فَعْلَةٌ لکه رَحْمَةٌ**	۵	**فِعْلَةٌ لکه نِشْدَةٌ قسم ورکول**
۶	**فُعْلَةٌ لکه کُدْرَةٌ**	۷	**فَعَلٌ لکه طَلَبٌ**	۸	**فَعِلٌ لکه خَنِقٌ په مرئ زور کول**	۹	**فَعَلَةٌ لکه غَلَبَةٌ**	۱۰	**فَعِلَةٌ لکه سَرِقَةٌ غلا کول**

سوالات-

س۱-د اسم څو قسمه دی او څه څه دی؟

س۲- اسمائے مشتقه څو دی او کوم کوم دی؟

س۳- افعالو پسے اسمائے مشتقه ولی بیان شو؟

س۴- د اسم فاعل او اسم مفعول تعریف اوکه؟

س۵- دے کښې به د غائب ، حاضر او متکلم فرق څنګه کوے؟

س۶- د اسم فاعل او اسم مفعول د جوړولو قاعدے څه دی؟

س۷- مزید فیه ابواب اسم فاعل او اسم مفعول کښې څه فرق دے؟

س۸- د اسم ظرف تعریف اوکه ؟ مع مثال-

س۹- د اسم ظرف اوزان څه دی؟

س۱۰- ظرف زمان او مکان چاته وائۍ؟

س۱۱- د اسم آله تعریف اوکه؟ مع مثال-

س۱۲- د اسم آله اوزان څه دی؟ د هر یو ګردان اوکه-

س۱۳- د کوم ابواب نه اسم آله نه رازی نو د اسم آله معنی به څنګه ادا کۍ؟

س۱۴- د اسم تفضیل تعریف مع مثال اوکه: اسم تفضیل د کومو بابونو نه جوړیږی- د اسم تفضیل ګردان اوکه ؟

س۱۵- د کومو ابواب نه چه اسم تفضیل نه رازی نو څنګ به ئۍ ادا کۍ؟

س۱۶- د اسم مبالغه تعریف اوکه او د اسم تفضیل نه ئۍ فرق څه دے؟

س۱۷- د اسم مبالغه مشهور اوزان ذکر که؟

س۱۸- صفت مشبه تعریف مع مثال بیان که؟

س۱۹- د مصدر تعریف مع مثال بیان که؟

س۲۰- د مصدر کثیرالاستعمال اوزان څه دی؟

څلوېښتم سبق

د بابونو بیان-

باب- ماضی او مضارع د عین کلمه حرکت د اختلاف نه مختلف وزنونه جوړیږی- دیته بابونه وائۍ- د فعل دوه قسمه دی- ۱- ثلاثی او ۲- رباعی فعل خماسی نه شی کیدے او بیا د هر یو دوه دوه قسمونه دی- مجرد او مزید فیه نو ټول څلور قسمونه شو-

۱-**<u>ثلاثی مجرد</u>**- لکه نَصَرَ او دَخَلَ-

۲- **ثلاثی مزید فیه** لکه أَدْخَلَ-

۳- **رباعی مجرد-** دَحْرَجَ-

۴- **رباعی مزید فیه** تَدَحْرَجَ-

زائد حروف به د ماضی د ړومبۍ صیغې نه پته لګی – که زائد وی نو مزید فیه او که نه وی نو مجرد –

د ثلاثی مجرد دوه قسمه دی- مطرد یعنی کثیرالاستعمال او شاذ یعنی قلیل الاستعمال-

د ثلاثی مجرد مطرد پنځه بابه دی- ۱نَصَرَیَنْصُرُ- ۲ ضَرَبَ یَضْرِبُ- ۳ سَمِعَ یَسْمَعُ- ۴ فَتَحَ یَفْتَحُ- ۵ کَرُمَ یَکْرُمُ-

د ثلاثی مجرد شاذ درے بابه دی- ۱ حَسِبَ یَحْسِبُ- ۲ فَضِلَ یَفْضُلُ-۳ ګَادَ یَګَادُیا فَعُلَ یَفْعَلُ-

ثلاثی مجرد مطرد پنځه بابه-

باب اول- فَعَلَ یَفْعُلُ ماضی مفتوح العین اومضارع مضموم العین لکه أَلنَّصْرُ وَالنُّصْرَةُ مدد کول أَلطَّلَبُ – أَلْقَتْلُ – أَلدُّخُولُ- اَلْخُرُوْجُ- اَلتَّرْکُ- اَلْفَتْلُ-

صرف صغیر- نَصَرَیَنْصُرُ نَصْرًا فَهُوَ نَاصِرٌ وَنُصِرَ یُنْصَرُ نَصْرًا فَهُوَمَنْصُوْرٌ الامرُ مِنْهُ : اُنْصُرْ وَالنَّهْیُ عَنْهُ : لَا تَنْصُرْ، اَلظَّرْفُ مِنْهُ : مَنْصَرٌ مَنْصَرَانِ مَنَاصِرُ وَالْآلَةُ مِنْهُ : مِنْصَرٌ مِنْصَرَانِ مَنَاصِرُ وَمِنْصَرَةٌ مِنْصَرَتَانِ مَنَاصِرُ وَمِنْصَارٌ مِنْصَارَانِ مَنَاصِیْرُ أَفْعَلُ التَّفْضِیْلِ مِنْهُ : اَنْصَرُ اَنْصَرَانِ أَنْصَرُوْنَ أَنَاصِرُ وَ نُصْرٰی نُصْرَیَانِ نُصْرَیَاتٌ نُصَرٌ دغه شان ددی نور مثالونه لکه طَلَبَ یَطْلُبُ طَلَبًا فَهُوَ طَالِبٌ اخر اپورے-

په صرف صغیر مصدر دوه پیرے راغے- وړومبے مصدر معلوم دوئم ته مصدرمجهول وائۍ- معنی کښ ئې فرق دے لفظ کښ ئۍ نشته- مصدر معلوم ترجمه کول اومصد مجهول کولے کیدل دی-

د نورو بابونو صرف صغیر هم دغه شان دے- فرق به کله امر کښ او د ظرف صیغه

کښې رازي- لکه دلته امر اُنْصُرْ دے- ضَرَبَ او سَمِعَ باب کښې به امر اِضْرِبْ او اِسْمَعْ وی او ظرف به ئې مَفْعِلٌ وی او دلته مَفْعَلٌ

دويم باب- فَعَلَ يَفْعِلُ ماضی مفتوح العين اومضارع مکسورالعين-
أَلضَّرْبُ وَالضَّرْبَةُ يا لکه اَلْغَسْلُ وَالْغُسْلُ او غَلَبَ يَغْلِبُ غَلْبًا- غَسَلَ يَغْسِلُ غَسْلًا- كَذَبَ يَكْذِبُ كِذْبًا- ظَلَمَ يَظْلِمُ ظُلْمًا- فَصَلَ يَفْصِلُ فَصْلًا- جَلَسَ يَجْلِسُ جُلُوْسًا- نَزَلَ يَنْزِلُ نُزُوْلًا- عَدَلَ يَعْدِلُ عَدْلًا اخر اپورے-

صرف صغير- ضَرَبَ يَضْرِبُ ضَرْبًا فَهُوَضَارِبٌ وَضُرِبَ يُضْرَبُ ضَرْبًا فَهُوَ مَضْرُوْبٌ اَلاَمْرُ مِنْهُ : اِضْرِبْ وَالنَّهىُ عَنْهُ : لَا تَضْرِبْ، اَلظَّرْفُ مِنْهُ : مَضْرِبٌ مَضْرِبَانِ مَضَارِبُ وَالْآلَةُ مِنْهُ : مِضْرَبٌ مِضْرَبَانِ مَضَارِبُ وَمِضْرَبَةٌ مِضْرَبَتَانِ مَضَارِبُ وَمِضْرَابٌ مِضْرَابَانِ مَضَارِيْبُ أَفْعَلُ التَّفْضِيْلِ مِنْهُ : اَضْرَبُ اَضْرَبَانِ اَضْرَبُوْنَ اَضَارِبُ وَ ضُرْبٰى ضُرْبَيَانِ ضُرْبَيَاتٌ ضُرَبٌ-

باب دريم- فَعِلَ يَفْعَلُ ماضی مکسورالعين اومضارع مفتوح العين- لکه اَلسَّمْعُ وَالسَّمَاعُ يا لکه اَلْحِفْظُ - حَفِظَ يَحْفَظُ حِفْظًا- يا شَهِدَ يَشْهَدُ شَهَادَةً- يا لکه فَهِمَ يَفْهَمَ فَهْمًا- يا لکه حَمِدَ يَحْمَدُ حَمْدًا- عَلِمَ يَعْلَمُ عِلْمًا- جَهِلَ يَجْهَلُ جَهْلًا- سَلِمَ يَسْلَمُ سَلْمًا- ضَحِکَ يَضْحَکُ ضِحْکًا-بَخِلَ يَبْخَلُ بُخْلًا- حَزِنَ يَحْزَنُ حُزْنًا- شَرِبَ يَشْرَبُ شُرْبًا- دا ټول د بابِ سَمِعَ نه دی-

صرف صغير- سَمِعَ يَسْمَعُ سَمْعًافَهُوَسَامِعٌ سُمِعَ يُسْمَعُ سَمْعًافَهُوَ مَسْمُوْعٌ الامرُ مِنْهُ : اِسْمَعْ وَالنَّهىُ عَنْهُ : لَا تَسْمَعْ، اَلظَّرْفُ مِنْهُ : مَسْمَعٌ مَسْمَعَانِ مَسَامِعُ واَلْآلَةُ مِنْهُ : مِسْمَعٌ مِسْمَعَانِ مَسَامِعُ وَ: مِسْمَعَةٌ مِسْمَعَتَانِ مَسَامِعُ وَمِسْمَاعٌ مِسْمَاعَانِ مَسَامِيْعُ أَفْعَلُ التَّفْضِيْلِ مِنْهُ : اَسْمَعُ اَسْمَعَانِ اَسْمَعُوْنَ اَسَامِعُ وَسُمْعٰى سُمْعَيَانِ سُمْعَيَاتٌ سُمَعٌ-

ددے باب خصوصيت دادے چه اکثر لازم رازی او ددے باب نه اکثر هغه افعال رازی چه رنج، خوشی، بيماری،رن ګ ، عيب يا جسمانی نقص باندی دلالت کوی-

فائده- باب نَصَرَ- ضَرَبَ – سَمِعَ امّهات الابواب دی- اکثر افعال د دی دريو بابونونه رازی-

باب خلورم- فَعَلَ يَفْعَلُ ماضی اومضارع دواړه مفتوح العين- لکه فَتَحَ يَفْتَحُ فَتْحًا- مَنَعَ يَمْنَعُ مَنعًا- صَبَغَ يَصْبَغُ صَبْغًا- سَلَخَ يَسْلَخُ سَلْخًا- جَعَلَ يَجْعَلُ جَعْلًا- ګرزول- رَهَنَ يَرْهَنُ رَهنًا ګانړه کول- اَلْجَحْدُ جَحَدَ يَجْحَدُ جَحدًا- انکار کول- جَهَدَ يَجهَدُ جَهدًا- کوشش کول- جَهَرَ يَجْهَرُ جَهْرًا- ظَهَرَ يَظْهَرُ ظَهْرًا-

صرف صغير- فَتَحَ يَفْتَحُ فَتْحًا فَهُوَفَاتِحٌ فُتِحَ يُفْتَحُ فَتْحًا فَهُوَمَفْتُوْحٌ اَلاَمْرُ مِنْهُ : اِفْتَحْ وَالنَّهىُ عَنْهُ : لَا تَفْتَحْ، اَلظَّرْفُ مِنْهُ : مَفْتَحٌ مَفْتَحَانِ مَفَاتِحٌ وَالْآلَةُ مِنْهُ : مِفْتَحٌ مِفْتَحَانِ مَفَاتِحٌ وَمِفْتَحَةٌ مِفْتَحْتَانِ مَفَاتِحُ وَ مِفْتَاحٌ مِفْتَاحَانِ مَفَاتِيْحُ أَفْعَلُ التَّفْضِيْلِ مِنْهُ : اَفْتَحُ اَفْتَحَانِ اَفْتَحُوْنَ اَفَاتِحُ وَفُتْحٰی فُتْحَيَانِ فُتْحَيَاتٌ فُتَحٌ-

د دے باب خصوصيت دے چه د دے عين يا لام کلمه حرف حلقي وی- حروف حلقي شپږ دی أ ه – ع ح –غ خ - رَكَنَ يَرْكَنُ-اَبٰى يَأبٰى هم د دے باب نه راغلی دی اګر چی حرف حلقي پکښ نشته-

پنځم باب- كَرُمَ يَكْرُمُ- فَعُلَ يَفْعُلُ ماضی اومضارع دواړه مضموم العين- لکه قَرُبَ يَقْرُبُ – بَعُدَ يَبْعُدُ دا دوه قَرُبَ يَقْرُبُ- بَعِدَ يَبْعِدُ هم راغلی دی- كَثُرَ يَكْثُرُ – حَسُنَ يَحْسُنُ – لَطفَ يَلْطُفُ لَطَافَةٌ پاکيدل كَبُرَ يَكْبُرُ كُبْرًا-

صرف صغير- كَرَمَ يَكْرُمُ كَرَمًاوَ كَرَامَةً فَهُوَكَرِيْمٌ اَلاَمْرُ مِنْهُ : اُكْرُمْ، وَالنَّهىُ عَنْهُ : لَاتَكْرُمْ، اَلظَّرْفُ

مِنْهُ : مَكْرَمٌ مَكْرَمَانِ مَكَارِمُ والاٰلة مِنْهُ : مِكْرَمٌ مِكْرَمَانِ مَكَارِمُ وَمِكْرَمَةٌ مِكْرَمَتَانِ مَكَارِمُ وَمِكْرَامٌ مِكْرَامَانِ مَكَارِيْمُ أَفْعَلُ التَّفْضِيْلِ مِنْهُ : اَكْرَمُ اَكْرَمَانِ اَكْرَمُوْنَ اَكَارِمُ وَ كُرْمٰی كُرْمَيَانِ كُرْمَيَاتٌ كُرَمٌ-

دا باب لازم دے مجهول ئې نه رازی او اسم مفعول ئې هم نه رازی-

د ثلاثي مجرد شاذ درے بابونه-

اول باب- فَعِلَ يَفْعِلُ ماضی اومضارع دواړه مکسورالعين- لکه اَلْحِسْبَانِ ګمان کول-

صرف صغیر- حَسِبَ یَحْسِبُ حِسْبَانًا. فَهُوَحَاسِبٌ وَحُسِبَ یُحْسَبُ حِسْبَانًا فَهُوَمَحْسُوْبٌ الامرُ مِنْهُ : اِحْسِبْ، وَالنَّهیُ عَنْهُ : لَا تَحْسِبْ، اَلظَّرْفُ مِنْهُ : مَحْسِبٌ مَحْسِبَانِ مَحَاسِبُ والاٰلة مِنْهُ : مِحْسِبٌ مِحْسِبَانِ مَحَاسِبُ وَمِحسَبَةٌ مِحْسَبَتَانِ مَحَاسِبُ وَ مِحْسَابٌ مِحْسَابَانِ مَحَاسِیْبُ أَفْعَلُ التَّفْضِیْلِ مِنْهُ : اَحْسَبُ اَحْسَبَانِ اَحْسَبُوْنَ اَحَاسِبُ وَحُسْبٰی حُسْبَیَانِ حُسْبَیَاتٌ حُسَبٌ-

دویم باب- فَعِلَ یَفْعُلُ ماضی مکسور العین او مضارع مضموم العین – لکه اَلْفَضْلُ زیاتیدل-

صرف صغیر- فَضِلَ یَفْضُلُ فَضْلًا فَهُوَفَاضِلٌ وَ فُضِلَ یُفْضَلُ فَضْلًا فَهُوَمَفْضُوْلٌ الامرُ مِنْهُ : اُفْضُلْ، وَالنَّهیُ عَنْهُ : لَا تَفْضُلْ، اَلظَّرْفُ مِنْهُ : مَفْضَلٌ مَفْضَلَانِ مَفَاضِلُ والاٰلةُ مِنْهُ : مِفْضَلٌ مِفْضَلَانِ مَفَاضِلُ وَ مِفْضَلَةٌ مِفْضَلَتَانِ مَفَاضِلُ وَمِفْضَالٌ مِفْضَالَانِ مَفَاضِیْلُ أَفْعَلُ التَّفْضِیْلِ مِنْهُ : اَفْضَلُ اَفْضَلَانِ اَفْضَلُوْنَ اَفَاضِلُ وَ فُضْلٰی فُضْلَیَانِ فُضْلَیَاتٌ فُضَلٌ-

دریم باب- فَعُلَ یَفْعَلُ ماضی مضموم العین او مضارع مفتوح العین- لکه ګَادَ یَګَادُ اصل کښ ګَوُدَ یَکْوُدُ-

صرف صغیر- ګَادَ یَګَادُ کَوْدًا فَهُوَګَائِدٌ وَکِیْدَ یُګَادُ کَوْدًا فَهُوَ مَکُوْدٌ الامرُ مِنْهُ : کَدْ، وَالنَّهیُ عَنْهُ : لَا تَکَدْ، اَلظَّرْفُ مِنْهُ : مَکَادٌ مَکَادَانِ مَکَاوِدُ والاٰلةُ مِنْهُ : مِکْوَدٌ مِکْوَدَانِ مَکَاوِدُ وَ مِکْوَدَةٌ مِکْوَدَتَانِ مَکَاوِدُوَمِکْوَادٌمِکْوَادَانِ مَکَاوِیْدُ أَفْعَلُ التَّفْضِیْلِ مِنْهُ : اَکْوَدُ اَکْوَدَانِ اَکْوَدُوْنَ اَکَاوِدُ وَکُوْدیٰکُوْدَیَانِ کُوْدَیَاتٌ کُوَدٌ-

فائده- ظرف یَفْعِلُ مَفْعِلٌ اِلَّا از ناقص اے کمال ، وَز غیر یَفْعِلُ مَفْعَلٌ اِلَّا از ابواب مثال-

یعنی مضارع مکسورالعین وی او صحیح یا مهموز یا اجوف نو ظرف به ئۍ د مَفْعِلٌ په وزن

رازی- لکه مَضْرِبٌ بکسر العین خو ناقص نه چه لام کلما کښ حرف علت وی- او دغه شان لفیف او مضاعف- د دوئ ظرف به همیشه د مَفْعَلٌ په وزن رازی- (بفتح العین) لکه مطویً- مَرْمیً- مَمَدٌّ- مَفَرٌّ- خواه که مضارع مکسورالعین وئ که مضموم العین وی او که مفتوح العین وی-

د شعر دویمے جملے مطلب داد ےچه یَفْعِلُ مضارع مکسورالعین نه علاوه وی یَفْعَلُ یا یَفْعُلُ وی نو ظرف به مَفْعَلٌ رازی- لکه مَسْمَعٌ- مَنْصَرٌ- بفتح العین-

خو چه کومے صیغے د مثال وی یعنی په کلمه کښې ئې حرف علت راغلے وی- لکه وَعَدٌ- وَعَظٌ نو ظرف به ئې مَفْعِلٌ رازی لکه مَوْعِدٌ- مَوْعِظٌ-

فائده- د صیغے د معلومولو طریقه-

د کوم لفظ چه صیغه معلومول وینو اول ئې ف- ع – ل سره وزن که او ماده ئې هم معلومه که- لکه اِسْتَخْرَجَ د ے وزن ئے اِستَفْعَلَ د ےوزن سره معلومه شوه چه مزید دی او اصل حروف ئې معلوم شو چه خَرَجَ د ے دیته ماده وائې- بیا ئې علامات سره معلوم که چه اسم د ے که فعل-

بیا ئے معلوم که چه ثلاثی د ے که رباعی،مجرد او که مزید- بیائے هفت اقسام کښې معلوم که چه صحیح د ے که معتل،مهموز د ےکه لفیف-

نو ان شاءالله په د ے طریقه به صیغه معلومول اسان شی- یو څو ورځے مشق کولو نه به اورستو مهارت پیدا شی-

فائده- دعلم الصرف خلاصه درے علوم دی- د افعالو د صیغو علم،د تعلیلات و تخفیفات علم او د ابدال علم او دریم د خاصیات. د ابواب علم-

دصحیح صیغے کښې تعلیلات نه وی- هغه آسا نے دی هغه ئے مخکښې کړ ے-

بیا به د حرف علت والا صیغے او همزه والا صیغے ذکر کویهغه چه تعلیلات به حرف علت والا صیغو کښې وی او ابدال او تخفیفات په همزه والا کلمات کښې وی- اهم علم او مشکل علم د خاصیات. د ے هغه به آخر کښې ذکر کوی-

د صحیح صیغے ختمے شو ے، د مجرد ابواب هم ختم شو، تعلیلات په کښې نشته صرف

خاصیات به ئے ذکر کیږی- **<u>(د خاصیات خلاصه داده)</u>**

١- نَصَرَ مشهور خاصه ئے غلبه ده چه د مفاعله. نه بعد راشی- لکه خَاصَمَنِیْ زَیْدٌ فَخَصَمْتُه زید راسره جنګ اوکه څه پر ے زورآور شوم-

۲- ضَرَبَ مشهور خاصه ئې مبالغه ده چه مثال یا اجوف یائۍ یا ناقص یائۍ وی- لکه بَا یَعَنِیْ زَیْدٌ په اغستلو خرخولو کښ ځه په زید باندی تیز شومه-

۳- د باب سَمِعَ نه خاصیت لازم اکثر د بیمارۍ، رنج،عیب،خوشحالۍ یا په جسمانی عیب دلالت کۍ- لکه مَرِضَ- حَزِنَ- فَرِحَ- كَدِرَ-

۴- فَتَحَ حرف حلقی عین کلمه-

۵- کَرُمَ لازمی خلقی فطری صفات لکه حَسُنَ- صَغُرَ- کَبُرَ-

۶- حَسِبَ شاذ- قلیل استعمال-

د ثلاثی مزیدٌ فیه بیان

ثلاثی مزیدٌ فیه هغه فعل دے چه د هغې د ماضی أو ړومبۍ صیغه کښ د دریو اصلی حروف نه علاوه څه زاید حرف هم وی- لکه اِسْتَنْصَرَ - ثلاثی مزیدٌ فیه په ثلاثی مجرد کښ یو، دوه ،دری حرفه سیوا کولو سره جوړیږی- په کوم فعل کښ چه کوم حرف زاید وی هم هغه د دغه باب علامت وی-

حروف زیادت لس دی- چه مجموعه ئۍ **(الیوم تنساه)** ده- یعنی حرف زاید د دے مجموعه نه یو وی- د ثلاثی مزیدٌ فیه دوه قسمه دی-

۱-مُلْحَقَ به رباعی نه وی-

۲- مُلْحَقَ به رباعی وی-

د ثلاثی مزیدٌ فیه غیرمُلْحَقَ به رباعی څوارلس بابه دی- نهه همزه وصل سره او پنځه بغیر د همزه وصل-

د ثلاثی مزیدٌ فیه غیرمُلْحَقَ به رباعی باهمزه وصل نهه بابونه-

اِخْشِیْشانٌ	۶	اِحْمِیرارٌ	۵	اِسْتِنْصَارٌ	۲	اجتنابٌ	۱
اِثّاقُلٌ	۸	اِجْلِوَّاذٌ	۷	اِحْمِرَارٌ	۴	اِنفِطَارٌ	۳
						اِطَّهُّرٌ	۹

اول باب-

ثلاثی مزیدٌ فیه غیرمُلْحَقَ به رباعی باهمزه وصل- اِجْتِنَاب.

صرف صغیر- اِجْتَنَبَ یَجْتَنِبُ اِجْتِنَابًا فَهُوَ مُجْتَنِبٌ وَ اُجْتُنِبَ یُجْتَنَبُ اِجْتِنَابًا فَهُوَ مُجْتَنَبٌ اَلْاَمْرُ مِنْهُ : اِجْتَنِبْ، وَالنَّهْیُ عَنْهُ : لَاتَجْتَنِبْ-

لاندی مصادر یاد که او صرف صغیر ئۍ اوکه-

اَلْاِحْتِمَالُ برداشت کول	اَلْاِعْتِزَالُ یوازی کیدل	اَلْاِقْتِنَاصُ ښکار کول
اَلْاِلْتِمَاسُ طلب کول	اَلْاِقْتِرَابُ نزدے کیدل	اَلْاِسْتِمَاعُ غوږ کیخودل
اَلْاِحْتِطَابُ لرګی کول	اَلْاِجْتِمَاعُ جمع کیدل	اَلْاِخْتِطَافُ حمله سره رانیول
اِرْتِکَابُ ککړ کیدل،مرتکب کیدل،ذمه دار ګرزیدل	اِنْتِظَامُ نظم کول	اِشْتِمَالُ شاملیدل
اِعْتِزَازُ اعزاز واله کیدل	اِنْتِصَارُ بدله اغیستل	اِفْتِرَاقُ جُدا کیدل
الاجْتِماعُ راغواندیدل		

دویم باب- اِسْتِفْعَالٌ-

صرف صغیر- اِسْتَنْصَرَ یَسْتَنْصِرُ اِسْتِنْصَارًا فَهُوَ مُسْتَنْصِرٌ وَاُسْتُنْصِرَ یُسْتَنْصَرُ اِسْتِنْصَارًا فَهُوَ مُسْتَنْصَرٌ اَلْاَمْرُ مِنْهُ : اِسْتَنْصِرْ وَالنَّهْیُ عَنْهُ : لَا تَسْتَنْصِرْ-

لاندی مصادر یاد که او صرف صغیر ئۍ اوکه-

اَلْاِسْتِخْلَافُ خلیفه جوړول	**اَلْاِسْتِمْتَاعُ فائده اچتول**	**اَلْاِسْتِفْسَارُ تپوس کول**	**اَلْاِسْتِغْفَارُ مغفرت طلب کول**
اِستِنْصارٌ مدد طلب کول	**الاِستِبشَارُ خوشحاله کیدل**	**اَلْاِسْتِکْبَارُ متکبر کیدل**	**اَلْاِسْتِنْفَارُ تختیدل**

دریم باب- اِنفِعَالٌ- لکه اِنْفِطَارٌ ماتیدل – دا باب لازم دے- مجهول او اسم مفعول ئۍ نه رازی-

صرف صغیر- اِنْفَطَرَ یَنْفَطِرَ اِنْفِطَارًا فَهُوَ مُنْفَطِرٌ اَلْاَمْرُ مِنْهُ : اِنْفَطِرْ وَالنَّهْیُ عَنْهُ : لَاتَنْفَطِرْ-

لاندی مصادر یاد که او صرف صغیر ئۓ اوکه-

اَلْاِنْصِرَافُ منع کیدل| واپس کیدل	اَلْاِنْقِلَابُ اؤختیدل
اَلْاِنْخِفَافُ سپکیدل	اَلْاِنْشِعَابُ خاخ در خاخ کیدل
اَلْاِنْکِسَارُ ماتیدل عاجزئ واله کیدل	اَلْاِنْخِدَاعُ دوکه خوړل

ثلورم باب- اِفْعِلَالٌ- لکه اِحْمِرَارٌ سُور کیدل-

صرف صغیر- اِحْمَرَّ یَحْمَرَّ،اِحْمِرَارًا. فَهُوَمَحْمَرٌّ اَلْاَمْرُ مِنْهُ : اِحْمَرَّ اِحْمَرِّ اِحْمَرِرْ وَالنَّهْیُ عَنْهُ : لَاتَحْمَرَّ لَاتَحْمَرِّ لَاتَحْمَرِرْ-

اِحْمَرّ په اصل کښ اِحْمَرَرَ وه- دوه حرفه یوشان دی اول ئی ساکن کړو او په دویم کښ مدغم کړو اِحْمَرّ شو- دغه شان یَحْمَرُّ یَحْمَرِرُ ؤو- او په امر ونهی کښ د وقف په وجه اجتماع. ساکنین رازی نو ځکه دویمه را کله فتحه ورکولے شی او کله کسره او کله فَکِّ ادغام کولے شی-

مَحْمَرٌّ اسم فاعل دے- مَحْمِرٌّ پکار ؤو- جواب ئے دا دے چه م د اخری حرف نه مخکښ والا حرف نه دے په کوم چه په اسم فاعل کښ کسره پکار ده- ځکه چه دا په اصل کښ مُحْمَرِرٌ ؤو-

لاندی مصادر یاد که او صرف صغیر ئۓ اوکه-

اَلْاِصْفِرَارُ زیړ کیدل	اَلْاِخْضِرَارُ شنه کیدل
اَلْاِغْبِرَارُ دوړجن کیدل	اَلْاِبْیِضَاضُ سپینید ل
اَلْاِسْوِدَادُ توریدل	اَلْاِبْلِقَاقُ سپین تور داغونو والا کیدل برګ کیدل

پنځم باب- اِفْعِيْلَالٌ- لکه اِحْمِيْرَارٌ په قلاره قلاره ډير سُر کيدل-د دے په ماضی کښ د فا کلمه نه مخکښ، دهمزه عين کلمه نه ؤروستو، الف او لام کلمه نه ؤروستو دويم لام زايد دے او دا الف مصدر کښ په ی سره بدليږی-

صرف صغير- اِحْمَارَّ يَحْمَارُّ اِحْمِيْرَارًا. فَهُوَ مُحْمَارٌّ اَلْاَمْرُ مِنْهُ : اِحْمَارَّ اِحْمَارِّ اِحْمَارِرْ وَالنَّهْیُ عَنْهُ : لَاتَحْمَارَّ لَاتَحْمَارِّ لَاتَحْمَارِرْ-

لاندی مصادر ياد که او صرف صغير ئې اوکه-

اَلْاِدْهِيْمَامُ سخت توريدل	اَلْاِسْمِيْرَارُ غنم رنګے کيدل
اَلْاِكْمِيْتَاتُ سور رنګ چی د زيات سر والی نه تور ښکاری	اَلْاِصْحِيْرَارُ واخه وچيدل

دا دواړه بابونه لازم دی- د دے نه زيات هغه افعال رازی په کومو کښ چه درنګ او عيب

معنی وی-

<u>**شپږم باب-**</u>اِفْعِيْعَالٌ- لکه اِخشِيْشَانٌ سخت زيګ کيدل- د دے په ماضی کښ د فا کلمه نه مخکښ، دهمزه عين کلمه نه ؤروستو واؤ او د لام کلمه نه مخکښ د عين کلمه هم جنس حرف زايد وی- او دا واؤ مصدر کښ ی سره بدليږی-

صرف صغير- اِخْشَوْشَنَ يَخشَوْشِنُ اِخْشِيْشَانًا. فَهُوَمُخْشَوْشِنٌ اَلْاَمْرُ مِنْهُ : اِخْشَوْشِنْ وَالنَّهْیُ عَنْهُ : لَاتَخشَوْشِنْ اَلظَّرْفُ مِنه : مُخْشَوْشَنٌ-

لاندی مصادر ياد که او صرف صغير ئې اوکه-

اَلْاِحْدِيْدَابُ کبړا کيدل	اَلْاِمْلِيْلَاحُ اوبه ترويدل
اَلْاِخْلِيْلَاقُ جامے زړيدل	اَلْاِخْرِيْرَاقُ جامے شليدل

فايده- دا باب اکثر لازم رازی او کله متعدی هم رازی- لکه اِحْلَوْ لَيْتُه ما دا شے خوږ کړو-

اوؤم باب-اِفْعِوَّالٌ- لکه اِجْلِوَّاذٌ د اس منډا وهل- د دے په ماضی کښې د فا کلمه نه مخکښې همزه، د لام کلمه نه مخکښې واؤ مشدد (ډبل و) درے حرفه زاید دی- دا باب لازم دے او په قرآن مجید کښې نه دے راغلے-

صرف صغیر- اِجْلَوَّذَ یَجْلَوِّذُ اِجْلِوَّاذًا فَهُوَمُجْلَوِّذٌ اَلْاَمْرُ مِنْهُ : اِجْلَوِّذْ وَالنَّهْیُ عَنْهُ : لَاتَجْلَوِّذْ اَلظَّرْفُ مِنْه : مُجْلَوَّذٌ-

لاندی مصادر یاد که او صرف صغیر ئې اوکه-

اَلْاِعْلِوَّاطُ اوخ ته د سټ د غاړے سوریدل	اَلْاِخْرِوَّاطُ سفر اوږدیدل

باب اتم- اِفَّاعُلٌ- لکه اِثَّاقُلٌ بوجهل کیدل- د دے په ماضی کښې د فا کلمه نه مخکښې همزه، د

فا کلمه نه مخکښې د فا کلمه ړومبې مدغم حرف او د فا کلمه نه روستو الف زاید دے-

صرف صغیر- اِثَّاقَلَ یَثَّاقَلُ اِثَّاقُلًا فَهُوَ مُثَّاَقِلٌ اَلْاَمْرُ مِنْهُ : اِثَّاقِلْ وَالنَّهْیُ عَنْهُ : لَا تَثَّاقُلْ-

لاندی مصادر یاد که او صرف صغیر ئې اوکه-

اَلْاِصَّالُحُ باهم روغه کول	اَلْاِشَّابُهُ یوشان کیدل	اَلْاِسَّاقُطُ د ونې نه میوه غورزیدل

نهم باب- اِفَّعُّلٌ- لکه اِطَّهُّرٌ پاک کیدل- د دے په ماضی کښې د فا کلمه نه مخکښې همزه، د فا

کلمه ړومبې مدغم حرف اود عین نه بعد د هغه هم جنس حرف زاید دے-

صرف صغیر- اِطَّهَّرَ یَطَّهَّرُ اِطَّهُّرًا فَهُوَ مُطَّهِّرٌ اَلْاَمْرُ مِنْهُ : اِطَّهَّرْ وَالنَّهْیُ عَنْهُ : لَا تَطَّهَّرْ-

لاندی مصادر یاد که او صرف صغیر ئې اوکه-

اَلْاضَّرُّعُ زاری کول	اَلْاِزَّمُّلُ جامے په سر راښکل

اَلْاِذَّكُرُ نصيحت قبلول	اَلْاِجَّنُّبُ لرے کيدل

فايده- باب اِفَّاعُلٌ او باب اِفَّعُّلٌ دواړه مستقل بابونه نه دی بلکه د باب تَفَاعُلٌ اوتَفَعُّلٌ فرع دی- د دےوجه نه بعض حضرات د باهمزه وصل اووه بابونه بيانوی-

تَثَاقَلَ- تَطَهَّرَ (ت) ئی فا کلمه سره بدل کړه او ادغام ئی ؤکه او د مدغم ړومبے حرف چونکه ساکن دے د دے وجه نه په شروع کښ همزه وصل راؤړو نو دوه بابونه نور جوړ شو-

ثلاثی مزيد فيه غير ملحق برباعی، بے همزه وصل پنځه بابه-

<u>اِکْرَام، تَکْرِيْم، تَقَبُّلْ نام   مُقَاتَلَه و تَقَابُل شدتمام</u>

اول باب- اِفْعَالٌ لکه اِکْرَامٌ- د دے باب په ماضی کښ د فا کلمه نه مخکښ همزه قطعی زايد دے-

صرف صغير- اَکْرَمَ يُکْرِمُ اِکْرَامًا فَهُوَ مُکْرِمٌ وَاُکْرِمَ يُکْرَمُ اِکْرَامًا فَهُوَ مُکْرَمٌ اَلْاَمْرُ مِنْهُ : اَکْرِمْ وَالنَّهْیُ

عَنْهُ : لَاتُکْرِمْ-

فائده- د دے باب په امر حاضر کښ همزه قطعی دے او په مضارع کښ دا همزه غورزيدل دے- ځکه چه په واحد متکلم کښ دوه همزه يو ځاے کيږی- چه باعث د ثقل دی په دی وجه ئ ړومبے د واحد متکلم نه همزه حذف که او بيا ئ د باقی صيغو نه هم حذف که چه ټولے صيغے يوشان راشی- امر حاضر کښ همزه واپس رازی نو د واحد غائب مضارع اصل کښ يُاَکْرِمُ ؤو او واحد متکلم ے اصل کښ أُأَکْرِمُ ؤؤ-

نور مصادر د دی باب دا دی-

اَلْاِسْلَامُ مسلمان کيدل	اَلْاِذْهَابُ بوؤستل
اَلْاِعْلَانُ ښکاره کول	اَلْاِخْرَاجُ ويستل
اَلْاِطعَامُ خوروَل	اَلْاِصْلَاحُ سمَول ټيک کول

دویم باب- تَفْعِیْلٌ- لکه تَصْرِیْفٌ اړول- د دے باب د ماضی عین کلمه هم جنس حرف زاید دے-

صرف صغیر- صَرَّفَ یُصَرِّفُ تَصْرِیْفًا فَهُوَ مُصَرِّفٌ وَصُرِّفَ یُصَرَّفُ تَصْرِیْفًا. فَهُوَ مُصَرَّفٌ اَلْاَمْرُ مِنْهُ : صَرِّفْ وَالنَّهْیُ عَنْهُ : لَاتُصَرِّفْ-

فائده- د باب تفعیل مصدر فِعَالٌ، فِعَّالٌ، تَفْعَالٌ اوتَفْعِلَةٌ هم رازی- لکه کِذَابٌ، کِذَّابٌ، تَکْرَارٌ او تَجْرِبَةٌ-

نور مصادر د دی باب دا دی-

اَلتَّکْذِیْبُ دروغژنول	**اَلتَّقْدِیمُ مخکښ کول**	**اَلتَّعْجِیلُ تادی کول**
اَلتَّعْظِیمُ عزت کول	**اَلتَّبْلِیغُ رسوَل**	**اَلتَّذْکِیْرُ بل ته یادول**

تفسیر- تعلیم- تدریس- تنظیم- تدبیر- تبشیر- تکریم- تفعیل- تأویل- تقدیر- تقبیل- تنویر- تضحیک-

دریم باب- تَفَعُّلٌ- لکه تَقَبُّلٌ قبلول- د دے باب په ماضی کښ د فا کلمه نه مخکښ ت او د عین کلمه نه اوروستود هغے هم جنس حرف زاید وی-

صرف صغیر- تَقَبَّلَ یَتَقَبَّلُ تَقَبُّلًا فَهُوَمُتَقَبِّلٌ وَ تُقُبِّلَ یُتَقَبَّلُ تَقَبُّلًا فَهُوَمُتَقَبَّلٌ اَلْاَمْرُ مِنْهُ :

تَقَبَّلْ وَالنَّهْیُ عَنْهُ : لَاتَقَبَّلْ-

فائده- د باب تَفَعُّلٌ،تَفَاعُلٌ، تَفَعْلُلٌ او د دے ملحقات کښ چرته اول کښ دوه ت جمع شی نو یوه حذف کول جائز دی- لکه تَتَقَبَّلُ کښ تَقَبَّلُ وئیل جائز دی- صیغه واحد فعل مضارع مؤنث غائب او مذکرحاضر-

د دے باب نور مصادر لکه

تَبَسُّمٌ مسکے کیدل	تَفَکُّهٌ میوه خوړل	تَلَبُّثٌ ناوخته کول
تَعَجُّلٌ تادی کول	تَدَبُّرٌ غور کول	تَنَزُّلٌ نازلیدل

تَفَکُّرٌ	تَصَرُّفٌ	تَشَکُّرٌ
تَمَدُّنٌ	تَحَفُّظٌ	تَرَنُّمٌ
تَفَهُّمٌ	تَرَدُّدٌ	تَعَلُّمٌ علم حاصلول

او د تفعيل نه تعليم بل ته علم خودل- د ے وجه نه استاذ ته معلم او طالب ته متعلم وائۍ-

ځلورم باب- مُفَاعَلَةٌ- لکه مُقَاتَلَةٌ آپس کښ جنګ کول- د د ے په ماضی کښ د فا کلمه نه بعد الف زايد د ے-

صرف صغير- قَاتَلَ يُقَاتِلُ مُقَاتَلَةً وَقِتَالًا فَهُوَمُقَاتِلٌ وَقُوْتِلَ يُقَاتَلُ مُقَاتَلَةً وَقِتَالًا فَهُومُقَاتَلٌ اَلْاَمْرُ مِنْهُ : قَاتِلْ وَالنَّهْىُ عَنْهُ : لَاتُقَاتِلْ-

نور مصادر د دى باب دا دى-

مُقَابَلَةٌ	مُخَادَعَةٌ خِدَاعٌ	مُعَائَنَةٌ	مُذَاکَرَةٌ
مُشَاوَرَةٌ	مُجَادَلَةٌ جِدَالٌ	مُوَازَنَةٌ	مُفَاهَمَةٌ
مُضَارَبَةٌ	اَلْمُعَاقَبَةُ عِقَابُ سزاورکول	مُنَافَقَةٌ نِفَاق	مُفَاخَرَةٌ
مُکَالَمَةٌ	مُلَازَمَةٌ يوبل سره لازم کيدل	مُحَاوَرَةٌ	قرآن کښ دى وَهُوَ يُحَاوِرُه

پنځم باب- تَفَاعُلٌ- لکه تَقَابُلٌ يوبل سره مخامخ کيدل- د د ے په ماضی کښ د فا کلمه نه

مخکښ ت او د فا کلمه نه اوروستو الف زايد وی-

صرف صغير-تَقَابَلَ يَتَقَابَلُ تَقَابُلًا فَهُوَمُتَقَابِلٌ وَتُقُوْبِلَ يَتَقَابَلُ تَقَابُلًا فَهُوَمُتَقَابَلٌ اَلْاَمْرُ مِنْهُ : تَقَابَلْ وَالنَّهْىُ عَنْهُ : لَاتَقَابَلْ-

نور مصادر د دى باب دا دى-

تَعَارُفٌ	تَذاکُرٌ	تَفَاخُرٌ	تَخَافُةٌ پټے خبر ے کول
تَقَاتُلٌ	تدابُرٌ	تناصُرٌ	تَضَارُبٌ

تَقَابُلٌ	تَمَاثُلٌ	تَوَاعُدٌ	تَوَالُدٌ
تَشَاوُرٌ	تَنَاسُلٌ	تَضَاعُفٌ	تَلَازُمٌ
تَجَاهُلٌ	تَبَاعُدٌ	تَقَارُبٌ	

نوټ- ثلاثی مزید فیه ملحق برباعی به د رباعی د بیان نه اورستو رازی-

فائده- همزه قطعی چه په درج کلام کښ نه غورزیږی اوهمزه وصل چه په درج کلام کښ غورزیږی – لکه اِضْرِبْ دے وَاضْرِبْ به ړائۍ- همزه فطعی لکه أَکْرِمْ دے نو وَاکْرِمْ به نه وائۍ وَاَکْرِمْ به وائۍ-

همزه قطعی اته زایه رازی-۱-باب افعال لکه اَکْرَمَ- ۲- د متکلم همزه لکه اَفْعَلُ، اَضْرِبُ، اَفْتَحُ، اَنْصَرُ- ۳- د جمع همزه لکه اَصْحَابٌ، اَقْوَالٌ- ۴- همزه اسم تفضیل لکه اَکْبَرُ، اَکْثَرُ،اَفْصَلُ- ۵-اعلامو همزه لکه ابراهیم، اسحٰق،اسمٰعیل-۶- د مبنی کلماتو همزه لکه اِنْ،اَنْ، اَنْتَ- ۷- فعل تعجب همزه مَا اَحْسَنَه وَاَحْسِنْ بِهِ ۸- همزه استفهام لکه أأَنْتَ قُلْتَ لِلْنَّاسْ -

د فعل رباعی بیان

رباعی هغه فعل دے چه په کوم کښ څلور حرفه اصلی وی-رباعی په دوه قسمه دی رباعی مجرد او رباعی مزید فیه-

۱-رباعی مجرد- دا هغه رباعی دے چه د هغې په ماضی کښ صرف څلور خپل اصلی حروف

وی زاید په کښ نه وی- د رباعی مجرد صرف یو باب دےچه لازم او متعدی دواړه ئۍ رازی-

۲- رباعی مزید فیه- دا هغه رباعی دے چه د هغې په ماضی کښ د څلور حروف اصلیؤ نه علاوه یو حرف زاید هم وی- د دی دوه قسمه دی- ۱-باهمزه وصل- ۲- بے همزه وصل-

۱-باهمزه وصل- د دے دوه بابونه دی او دواړه لازم دی-

۲- بے همزه وصل- د دے صرف یو باب دے او هغه هم لازم دے-

د رباعی مجرد یو باب دے-رباعی مجرد فَعْلَلَةٌ لکه دَحْرَجَةٌ ارغړول- د دے باب مصدر دفِعْلَالٌ په وزن رازی- لکه زِلْزَالٌ)پخلا کول)- قَهْقَرٰی (پشا تلل)

صرف صغیر- دَحْرَجَ یُدَحْرِجُ دَحْرَجَةً فَهُوَ مُدَحْرِجٌ وَدُحْرِجَ یُدَحْرَجُ دَحْرَجَةً فَهُوَ مُدَحْرَجٌ اَلْاَمْرُ مِنْهُ : دَحْرِجْ وَالنَّهْیُ عَنْهُ : لَاتُدَحْرِجْ-

د دے باب نور مصادر دا دی-

بَعْثَرَةٌ راپورته کول	اَلْعَسْکَرَةُ لښکر جوړول	اَلْقَنْطَرَةُ پل جوړول
اَلزَّعْفَرَةُ زعفران رنګ کول	اَلزَّلْزَلَةُ خوزول	اَلوسْوَسَةُ یوسوس فی صدورالناس
اَلْحَصْحَصَةُ اْلْاٰنَ حَصْحَصَلْ الحَقّ ظاهر کیدل		

د رباعی مزید فیه با همزه وصل دوه بابه دی-

اول باب- اِفْعِنْلَال- لکه اِحْرِنْجَام جمع کیدل- ددے باب په ماضی کښ د فا کلمه نه مخکښ همزه وصلی او د عین کلمه نه اوروستو ن زاید وی-

صرف صغیر- اِحْرَنْجَمَ یَحْرَنْجِمُ اِحْرِنْجَامًا فَهُوَ مُحْرَنْجِمٌ اَلْاَمْرُ مِنْهُ : اِحْرَنْجِمْ وَالنَّهْیُ عَنْهُ : لَاتَحْرَنْجِمْ-

د دے باب نور مصادر دا دی-

اَلْاِبْرِنْشَاقُ خوشحالیدل	اَلْاِبْلِنْدَاحُ زائے ارت کیدل
اَلْاِسْلِنْطَاحُ سیدهاسملاستل	اَلْاِعْرِنْگَاسُ ویخته توریدل

دویم باب-اِفْعِلْلَال- لکه اِقْشِعْرَارْ رپیدل- ددے باب د ماضی په شروع کښ همزه وصلی او په آخر کښ د دویم لام یوشان حرف زاید وی-

صرف صغیر- اِقْشَعَرَّ یَقْشَعِرُّ اِقْشِعرَارًا. فَهُوَ مُقْشَعِرٌّ اَلْاَمْرُ مِنْهُ : اِقْشَعِرَّ اِقْشَعِرِّ اِقْشَعْرِرْ وَالنَّهْیُ عَنْهُ : لَاتَقْشَعِرَّ لَاتَقْشَعِرِّ لَاتَقْشَعْرِرْ-

د دے باب نور مصادر دا دی-

اَلْاِقْمِطْرَارُ خوریدل	اَلْاِشْتِفْرَارُ تِتَّربِتَّر کیدل
اَلْاِزْمِهْرَارُ ستر ګے سرے کیدل، زوره وره سړزی	اَلْاِشْمِخْرَارُ دنګیدل

درباعی بے همزه وصل یو باب دے-

رباعی مزید فیه بے همزه وصل تَفَعْلُلٌ- لکه تَدَحْرُجٌ ارغختل- د دے باب د ماضی په اول کښ ت زایده ده-

صرف صغیر- تَدَحْرَجَ یَتَدَحْرَجُ تَدَحرُجًا فَهُوَ مُتَدَحْرِجٌ اَلْاَمْرُ مِنْهُ : تَدَحْرَجْ وَالنَّهْیُ عَنْهُ : لَاتَتَدَحْرَجْ-

د دے باب نور مصادر دا دی-

اَلتَّبَرْقُعُ برقع اچول	تَبَختُرٌ ناز سره تلل	تَزَنْدُقٌ بد دین کیدل

ثلاثی مزید فیه ملحق به رباعی بیان-

ثلاثی مزید فیه ملحق به رباعی هغه ثلاثی مجرد دے چه په هغے کښ یو حرف په دی غرض زائد وی چه رباعی هم وزن شی- لکه جَلَبَ کښ ب زائده کړه جَلْبَبَ چه د دَحْرَجَ په وزن شی- دیته الحاق وائۍ-

الحاق د پاره شرط دا دے چه د دواړوبابونو مصدر به هم وزن وی- دے وجه نه اَکْرَمَ ته ملحق بر رباعی نه وائۍ ځکه چه مصدر ئۍ اِکْرَامٌ دے د رباعی د مصدر هم وزن نه دے او د جَلْبَبَ مصدر جَلْبَبَةٌ د دَحْرَجَةٌ په وزن دے نو دا ملحق بر رباعی دے-

د کوم فعل چه الحاق ؤ شی دیته ملحق وائۍ او چه د چا سره ئے الحاق ؤشی هغه ته ملحق به وائۍ- لکه جَلْبَبَ ملحق دے او دَحْرَجَ ملحق بهٖ دے-

د الحاق فائده-

دا ده چه په ملحق هم هغه خاصیت پیدا شی چه کوم په ملحق به کښ دے- او د خاصیات بیان به ؤروستو رازی-

د ثلاثی مزید فیه ملحق به رباعی مجرد اووه بابه دی-

١جَلبَبَ، ٢ قَلْنَسَ ٣ جَوْرَبَ دان

٤ سَرْوَلَ، ٥ خَيْعَلَ، ٦شَرْيَفَ خوان

هفتمین باب قَلْسَاة است بے گمان

فائده- دا اووه بابونه. متعدی دی نو ځکه به د دی په ګردانونو کښ مجهول او اسم مفعول رازی-

اول باب- فَعْلَلَةٌ لکه جَلْبَبَةٌ څادر یا قمیص اغوستل- د دے په ماضی کښ دلام کلمه نه ؤروستو د دے هم جنس حرف زائد دے- یعنی دلته دویم لام زائد دے او ملحق به دَحْرَجَ کښ دویم لام اصلی دے-

صرف صغیر- جَلْبَبَ يُجَلْبِبُ جَلْبَبَةً فَهُوَ مُجَلْبِبٌ وَجُلْبِبَ يُجَلْبَبُ جَلْبَبَةً فَهُوَ مُجَلْبَبٌ اَلْاَمْرُ مِنْهُ : جَلْبِبْ وَالنَّهْىُ عَنْهُ : لَاتُجَلْبِبْ-

دویم باب- فَعْنَلَةٌ لکه قَلْنَسَةٌ ټوپۍ بل ته پسرول- د دے په ماضی کښ د عین کلمه نه ؤروستو نون زائد دے-

صرف صغیر- قَلْنَسَ يُقَلْنِسُ قَلْنَسَةً فَهُوَ مُقَلْنِسٌ وَقُلْنِسَ يُقَلْنَسُ قَلْنَسَةً فَهُوَ مُقَلْنَسٌ اَلْاَمْرُ مِنْهُ : قُلْنِسْ وَالنَّهْىُ عَنْهُ : لَاتُقُلْنِسْ-

دریم باب- فَوْعَلَةٌ لکه جَوْرَبَةٌ ګورګابه اغوستل- د دے په ماضی کښ د ف کلمه نه ؤروستو واؤ زائد دے-

صرف صغیر- جَوْرَبَ يُجَوْرِبُ جَوْرَبَةً فَهُوَ مُجَوْرِبٌ وَجُوْرِبَ يُجَوْرَبُ جَوْرَبَةً فَهُوَ مُجَوْرَبٌ اَلْاَمْرُ

مِنْهُ : جَوْرِبْ وَالنَّهْىُ عَنْهُ : لَاتُجَوْرِبْ-

څلورم باب- فَعْوَلَةٌ لکه سَرْوَلَةٌ پرتوګ اغستول- د دے په ماضی کښ د عین کلمه نه ؤروستو واؤ زائد دے-

صرف صغیر- سَرْوَلَ یُسَرْوِلُ سَرْوَلَةً فَهُوَ مُسَرْوِلٌ وَ سُرْوِلَ یُسَرْوَلُ سَرْوَلَةً فَهُوَ مُسَرْوَلٌ اَلْاَمْرُ مِنْهُ : سَرْوِلْ وَالنَّهْیُ عَنْهُ : لَاتُسَرْوِلْ-

پنځم باب- فَیْعَلَةٌ لکه خَیْعَلَةٌ بې نستونړو کرته اغوستول- د دې په ماضی کښې د ف کلمه نه وُروستو ی زائده ده- او صرف دا باب په قرآن کښې شته- سورة الغاشیه ایة نمبر ۲۲ اَلصَّیْطَرَةٌ محافظ کیدل-

صرف صغیر- خَیْعَلَ یُخَیْعِلُ خَیْعَلَةً فَهُوَ مُخَیْعِلٌ وَخُوْعِل یُخَیْعَلُ خَیْعَلَةً فَهُوَ مُخَیْعَلٌ اَلْاَمْرُ مِنْهُ : خَیْعِلْ وَالنَّهْیُ عَنْهُ : لَاتُخَیْعِلْ-

خُوْعِلَ په اصل کښې خُیْعِلَ وُود ی ساکن نه مخکښې پیښ وُو نو ی په واؤ سره بدله شوه-

شپږم باب- فَعْیَلَةٌ لکه شَرْیَفَةٌ د فصل لوئ شوې پاڼې ورې کول یا ریبل- د دې په ماضی کښې د عین کلمه نه وُروستو ی زائده ده-

صرف صغیر- شَرْیَفَ یُشَرْیِفُ شَرْیَفَةً فَهُوَ مُشَرْیِفٌ وَشُرْیِفَ یُشَرْیَفُ شَرْیَفَةً فَهُوَ مُشَرْیَفٌ اَلْاَمْرُ مِنْهُ : شَرْیِفْ وَالنَّهْیُ عَنْهُ : لَاتُشَرْیِفْ-

اووم باب- فَعْلَاةٌ لکه قَلْسَاةٌ ټوپۍ پسرَوَل بل ته- سر ته ټوپۍ پسرول- د دې باب په ماضی کښې د لام کلمه نه وُروستو الف زائد دې چه په ی سره بدل شوېدې- ځکه چه قَلْسَاةٌ په اصل کښې قَلْسَیَةٌ دې- ی متحرکه ده او مخکښې ترینه زور دې نو په الف سره بدله شوه-

صرف صغیر- قَلْسٰی یُقَلْسِیْ قَلْسَاةً فَهُوَ مُقَلْسٍ وَ قُلْسِیَ یُقَلْسٰی قَلْسَاةً فَهُوَ مُقَلْسًی اَلْاَمْرُ مِنْهُ : قَلْسِ وَالنَّهْیُ عَنْهُ : لَاتُقَلْسِ-

د دې باب په اکثرو صیغو کښې تعلیل شوې دې بیان به ئې وُروستو رازی- اووه بابونه د ثلاثی مزید فیه ملحق بر رباعی ختم شو-

دثلاثی مزید فیه ملحق به تَدَحْرَجَ اته بابونه دی

رباعی مزید فیه سره ملحق بابونه ټول لازمی دی- ځکه چه ملحق به لازم دې یعنی تَدَحْرَجَ چه په ده پورې الحاق کړې شوې دې او دې لازم دې نو

ملحق به هم لازم وی- نو بیا به د دی بابونو نه مجهول او اسم مفعول نه رازی- ملحق به تَدَحْرَجَ په اته واړو بابونو کښ دوه دوه حرفه زائد دی- یوه ت او دویم بل حرف چه په هر باب کښ مختلف دے او دغه علامت د باب دےدا ټول بابونه. په قرآن مجید کښ نه دی راغلی- او د دی په مضارع او نهی کښ چرته چه دوه ت جمع شی نو د یوی ت غورزول جائز دی- دغه اته بابونه دا دی-

اَلتَّجَلبُبْ د کړ تَقَلْنُسْ خوان پس تَمَسْکِنْ دی کړ تَعَفْرُتْ دان

پس تَجَوْرُبْ هم از تَسَرُوْلْ کو پس تَخَیْعُلْ، تَقَلْسٍ اے خوش خو

د دی اته واړه بابونو صرف صغیر د تَدَحرَجَ په شان دے- د ت نه علاوه چه کوم حرف زائد دے هغه د دی باب علامت دے-

اول باب- تَفَعْلُلٌ لکه تَجَلْبُبٌ خادر یا قمیص اغوستل- د دے په ماضی کښ د ت نه علاوه ل ثانی زائد دے-

صرف صغیر- تَجَلْبَبَ یَتَجَلْبَبُ تَجَلْبُبًا فَهُوَ مُتَجَلْبِبٌ اَلْاَمْرُ مِنْهُ : تَجَلْبَبْ وَالنَّهْیُ عَنْهُ : لَاتَجَلْبَبْ-

دویم باب- تَفَعْنُلٌ لکه تَقَلْنُسٌ ټوپۍ پسرَوَل- د دے په ماضی کښ د ت نه علاوه د عین نه ؤروستو ن زائد دے-

صرف صغیر- تَقَلْنَسَ یّتَقَلْنَسُ تَقَلْنُسًا فَهُوَ مُتَقَلْنِسٌ اَلْاَمْرُ مِنْهُ: تَقَلْنَسْ وَالنَّهْیُ عَنْهُ: لَاتَقَلْنَسْ-

دریم باب- تَمَفْعُلٌ لکه تَمَسْکُنٌ مسکین کیدل- د دے په ماضی کښ اول کښ ت او م زائد دی-

صاحب میزان دی باب ته شاذ بلکه غلط ویئلے دے- تفصیل به ئۓ راشی-

صرف صغیر- تَمَسْکَنَ یَتَمَسْکَنُ تَمَسْکُنًا فَهُوَ مُتَمَسْکِنٌ اَلْاَمْرُ مِنْهُ: تَمّسْکَنْ وَالنَّهْیُ عَنْهُ : لَا تَمَسْکَنْ-

خلورم باب- تَفَعْلُةٌ لکه تَفَعْرُةٌ بهوت جوړيدل، ديو کيدل، خبيث کيدل- د دے باب د ماضی په شروع کښ يوه ت او په آخر کښ هم يوه ت زائده ده-

صرف صغير- تَفَعْرَتَ يَتَفَعْرَتُ تَفَعْرُتًا فَهُوَ مُتَفَعْرِتٌ اَلْاَمْرُ مِنْهُ: تَفَعْرَتْ وَالنَّهْیُ عَنْهُ : لَا تَفَعْرَتْ-

پنځم باب- تَفَوْعُلٌ لکه تَجَوْرُبٌ ګورګابه اغوستل- د دے باب په ماضی کښ د ت نه علاوه د عين کلمه نه ؤروستو واؤ زائد دے-

صرف صغير- تَجَوْرَبَ يَتَجَوْرَبُ تَجَوْرُبًا فَهُوَ مُتَجَوْرِبٌ اَلْاَمْرُ مِنْهُ: تَجَوْرَبْ وَالنَّهْیُ عَنْهُ : لَاتَتَجَوْرَبْ-

شپږم باب- تَفَعْوُلٌ لکه تَسَرْوُلٌ پرتوګ اغستول- د دے په ماضی کښ د ت نه علاوه د عين کلمه نه ؤروستو واؤ زائد دے-

صرف صغير- تَسَرْوَلَ يَتَسَرْوَلُ تَسَرْوُلًا فَهُوَ مُتَسَرْوِلٌ اَلْاَمْرُ مِنْهُ: تَسَرْوَلْ وَالنَّهْیُ عَنْهُ: لَاتَتَسَرْوَلْ-

اوؤم باب- تَفَيْعُلٌ لکه تَخَيْعُلٌ ے نستونړو کرته اغوستول- د دے په ماضی کښ دت او ف کلمه نه ؤروستو ی زائده ده-

صرف صغير- تَخَيْعَلَ يَتَخَيْعَلُ تَخَيْعُلًا فَهُوَ مُتَخَيْعِلٌ اَلْاَمْرُ مِنْهُ: تَخَيْعَلْ وَالنَّهْیُ عَنْهُ: لَاتَتَخَيْعَلْ-

اتم باب- تَفَعلِ لکه تَقَلْسٍ ټوپۍ پسرَوَل- د دے باب په ماضی کښ د ت او لام کلمه نه ؤروستو ی زائده ده چه په الف سره بدل شوےده- تَفَعلِ په اصل کښ تَفَعلُیٌ ؤو لکه تَقَلْسٍ په اصل کښ تَقَلْسُیٌ ؤو ی ما قبل کسره غواړی تَقَلْسِیٌ شو- بيا په ی باندی ضمه درنه وه ضمه حذف شوه تَقَلْسِيْن پاتی شو يعنی ی ساکنه پاتی شوه او نون د تنوين د مخکښ نه ساکن ؤو یٌ چه وئيلے شی يُنْ- د ی نه ضمه لرے که يْنْ به پاتی شی ی هم ساکنه او نون هم ساکن نو دوه ساکنين يو ځائے راغله ديته اجتماع د ساکنين وائۍ نو تَقَلْسِيْن وئيل نه شی نو ی حذف شوه تَقَلْسِنْ شو چه ليکلے تَقَلْسٍ شی يعنی نون د تنوين س له راغے-

نو په اصل کښې ضمه منوّنه وه یعنی تنوین والا وه اوس په آخر کښې کسره منوّنه تنوین والا شوه-

یا داسی اووایه۔ چه په اصل کښې په آخره کښې ی زائده باندی تنوین ؤو نو ی زائده حذف شوه او تنوین لام کلمه له ورکړو نو مصدر ئې تَقَلْسٍ شو-

صرف صغیر تَقَلْسٰی دا ماضی ده چه په دی کښې د ت نه علاوه بل په آخر کښې د لام کلمه نه

بعد ی زائده ده تَقَلْسَىَ خو وئیلے تَقَلْسٰی شی یا په الف سره بدله شویده لکه بَيَعَ چه بَاعَ وئیلے شی-

صرف صغیر- تَقَلْسٰی یَتَقَلْسٰی تَقَلْسِیًا فَهُوَ مُتَقَلْسٍ اَلْاَمْرُ مِنْهُ : تَقَلْسَ وَالنَّهْیُ عَنْهُ : لَاتَتَقَلْسَ-

فائده- په وزن د فَعَلَ سره د کلماتو د معلومولو طریقه- که په وزن کښې یو لام وی نو ثلاثی، که حروف د وزن سره پوره وی نو ثلاثی مجرد او که یو حرف د وزن نه زائد وی نو ثلاثی مزید فیه نو اَکْرَمَ ته به رباعی نه شی وئیلے اګرچه په ماضی کښې ئې څلور حروف دی ځکه چه وزن ئې اَفْعَلَ دے او په وزن کښې ئې یو لام دے-

ثلاثی مزید فیه ملحق به اِحْرَنْجَمَ دوه بابه دی-

اول باب- اِفْعِنْلَالٌ لکه اِقْعِنْسَاسٌ سینه راوتل/ملا ننوتل-(یعنی د اِحدِیْدَابْ ضد دے/ملا ټیټے)- د دے په ماضی کښې د ف کلمه نه مخکښې همزه، د عین کلمه نه ؤروستو ن او د لام کلمه نه ؤروستو د هغې هم جنس حرف زائد دے-

صرف صغیر- اِقْعَنْسَسَ یَقْعَنْسِسُ اِقْعِنْسَاسًا فَهُوَ مُقْعَنْسِسٌ اَلْاَمْرُ مِنْهُ: اِقْعَنْسِسْ وَالنَّهْیُ عَنْهُ: لَاتَقْعَنْسِسْ-

دویم باب- اِفْعِنْلَاءٌ لکه اِسْلِنْقَاءٌ ستونی ستغ سملاستل- د دے په ماضی کښې د ف کلمه نه مخکښې همزه، د عین کلمه نه ؤروستو ن او د لام کلمه نه ؤروستو ی زائده ده چه په الف سره بدله شویده- او مصدر ئې په اصل کښې اِفْعِنْلَایٌ یعنی اِسْلِنْقَایٌ ؤو- ی د کلمه په طرف کښې د الف زائد نه ؤروستو واقع دے

نو ی په همزه سره بدل کړے شوه- اِسْلَنْقٰی ماضی په اصل کښ دا اِسْلَنْقَیَ ؤو نو ی په الف سره بدل شوه-

صرف صغیر- اِسْلَنْقٰی یَسْلَنْقِیْ اِسْلِنْقَاءً فَهُوَ مُسْلَنْقٍ اَلْاَمْرُ مِنْهُ: اِسْلَنْقِ وَالنَّهْیُ عَنْهُ: لَاتَسْلَنْقِ-

نکته- کلمات د عرب د وزن کولو دپاره درے حروف مقرر دی- ف، ع او ل چه مجموعه ئې فَعَلَ ده- دا ځکه چه اصول د مخارج هم درے دی-

۱ شونډې، ۲ ژبه او ۳ مرئ (حلق)-

ف کلمه د شونډو نه ادا کیږی، ل کلمه د ژبے نه ادا کیږی او ع کلمه چه په مرئ کښ ادا کیږی-

نو د اصول د مخرج نه ئې یو یو حرف راواخیستو اود کلمات د عرب د پاره ئې د وزن کولو تله

جوړه کړه-

د ثلاثی مزید فیه خاصیات

اول خو صحیح کلمات او صیغه جات ذکرکیږی پسے تعلیلات د معتل او تخفیفات د مهموز ذکر کیږی او خاصیات په آخر کښ ذکر کیږی- دثلاثی مجرد خاصیات چه څنګه ذکر شو دغه شان د مزیدو د خاصیاتو خلاصه ذکر کولے شی- آخر ته طالب اکثر تختی او د ملا مزغے مات وی نو خاصیات چه اهم دی غیر اهم اوګرزولے شی-

د باب اِفعال خاصیات-

د دے باب خاصیات تر پنځلس پوری دی خو مشهور دوه دی-

۱ تعدیه- متعدی کیدل- کوم باب چه مجرد لازم وی هغه افعال کښ متعدی شی- او که مجرد کښ یو مفعول غواړی نو افعال کښ داسی متعدی شی چه بیا

دوه مفعوله غواړی- او که په مجردعو کښی دوه مفعوله غواړی نو باب افعال کښ درے مفعولو ته متعدی شی۔

لکه خَرَجَ زَیْدٌ زید اووت- دا لازمی دے په فاعل تام شوید ے-

اَخْرَجَ زَیْدٌ عَمْرواً زید عمرو اوو یستو- اوس متعدی شولو مفعول ته-

یا لکه عَلِمْتُ زَیْدًا فَاضِلًا عَلِمْتُ متعدی دے، مجرد دے او دوه مفعوله غواړی نو اَعْلَمْتُ زَیْدًا وَ عَمْرواً فَاضِلًا اِفعال کښ دریو مفعولو ته متعدی شو- ۔

۲ سلب ماخذ- یعنی مصدری معنی منفی کول- لکه اَقْسَطَ زَیْدٌ زید د خپل ځان نه ظلم لرے کړو- یا اَفْلَسَ زَیْدٌ زید د خپل ځان نه فلوس لرے کړو- (مفلس شو/ غریب شوید ے)-

یا لکه شَکٰی زَیْدٌ فَاَشْکَیْتُهُ زید شکایت اوکړو ما د هغه شکایت لرے کړو- اَشْکَیْتُهُ اِشْکَاءٌ باب اِفعال دے یعنی شکایت لرے کول-

۳ صَیْرُوْرَتْ- لکه اَحْمَدَ زَیْدٌ اَیْ صَارَ زَیْدٌ ذَا حَمْدٍ زید کښ صیرورت اوشو حمد والا شو-

د باب تفعیل خاصیات-

د دے باب دیارلس خاصیتونه دی- ضروری څلور پکښ دا دی-

۱ تعدیه- نَزَلَ لازمی دے نَزَّلَ متعدی شو نَزَلَ معنی کوزیدل او نَزَّلَ معنی کوزول-

۲ سلب- قَذَّیْتُ عَیْنَهُ ما د هغه د سترګی نه خسنړکے سلب که-(لرے کړو خسنړکے)- قَذْیٌ خسنړکی ته وائۓ دا ماخذ شولو نو دلته سلب ماخذ دے-

۳ مبالغه- دا خاصه ډیره رازی- د مبالغے درے قسمه دی-

۱ یوه مبالغه په فعل کښ لکه صَرَّحَ ښه ظاهر شو-

۲ دویمه مبالغه په فاعل کښ لکه مَوَّتَ الْاِبِلُ اوخانو کښ مرګ ډیر خور شو-

۳ دريمه مبالغه په مفعول کښ قَطَّعْتُ الْثِّيَابَ ما ډيری کپړے کټ کړے-

۴ قَصَرْ- د اوګود کلام نه لنړ تعبير کول لکه لَااِلَهَ اِلَااللّٰه نه تعبير په هَلَّلَ سره-

د باب تَفَعُّلْ خاصيات-

دد ے باب يوؤلس خاصيتونه. دی په دی کښ مشهور پنځه دی-

۱ تَكَلُّفْ- بناوټ ځان خوؤل- تَمَرُّضْ ځان ناجوړه خوول-

۲ تَحَوُّلْ- لکه تَنَصُّرْ ځان عيسائ کول- تَبَحُّرْ ځان د درياب په شان کول-

د يو شی عين جوړيدل يا د هغ مثل جوړيدل ديته تَحَوُّلْ وائ- بل شی ته بدليدل يا د بل شی مثل جوړيدل هغه بل شے به د ماد ے د صيغ نه معلوم وی لکه تَنَصُّرْ ماده نَصْرَانيَتْ او تَبَحُّرْ ماده بحر ده-

۳ صَيْرُوْرَتْ د ماد ے ماخذ والا کيدل- لکه تَمَوَّلَ زَيْدٌ زيد مالدار شو-

۴ تدريج- يو شے په قلاره قلاره لږلږ کول- تَجَرُّعٌ ګوټ ګوټ کول- تَعَلُّمٌ مصدر لږلږ علم حاصلول- متعلم طالب ته وائ په قلاره قلاره عالم جوړيدونکے وی- تَحَفُّظَ عَمْرٌوٌ عمرو لږ لږ حفظ اوکړو-

۵ تَجَنُّبْ- د ماد ے د ماخذ نه پرهيز کول- لکه تَحَوُّبٌ د ګناه نه پرهيز کول- حوب ئ ماده ماخذ د ے د حُوْب د ماخذ نه پرهيز حُوْبًا كَبِيْرًا قرآن کښ دی ګناه کبيره ئ ترجمه ده- دا باب لازم رازی-

د باب مُفَاعَلَةٌ خاصيات-

د د ے باب اووه خاصيتونه. دی- مشهور په کښ دوه دی-

۱ مُشَارَكَةْ- دوه کسان کار کوی د يو کار په بل واقع وی يعنی فاعل او مفعول کښ هم واحد هر فاعل جوړيږی او هم مفعول- لکه قَاتَلَ زَيْدٌ عَمْرواً زيد او عمرو د يو بل سره يعنی زيد د عمرو سره او عمرو د زيد سره جنګ وکو-

۲ تَصْيِيْرٌ- د يو شی ماده ماخذ والا جوړول- لکه عَافَا كَ اللّٰهُ يعنی الله پاک د تا عافيت والا جوړ کړی-ګويا که دا د صيرورة تعديه ده۔

د باب تَفَاعُلْ خاصيات-

د دے باب هم اووه خاصيتونه دی- مشهور په کښ دوه دی-

١ تَشَارُكْ- د دے مطلب او مُشَارَکَةْ مطلب يو دے خو فرق په کښ دا دے چه مُفَاعَلَةٌ کښ يو فاعل دويم مفعول راؤړے شی او دلته دواړه په صورت د فاعل کښ ذکر کيږی- لکه تَشَاتَمَ زَيْدٌ عَمْرواً-

٢ تَخْيِيْل- فاعل خپل ځان د ماده ماخذ صورت خائ او حقيقت نه وی- لکه تَمَارَضَ زَيْدٌ زيد د خودو د پاره خپل ځان بيمار جوړ کړو- دا باب لازمی او متعدی دواړه رازی-

د باب اِنفِعَال خاصيات-

د دے باب اووه خاصيتونه دی- مشهور په کښ دوه دی-

١ لُزُوْم- لُزُوْم معنی د باب متعدی نه رازی هميشه لازم وی-

٢ اِبْتِدَاءْ- د يو فعل ابتداء د دی باب سره کيدل- لکه اِنْطَلَقَ روان شو-

د باب اِفْتِعَال خاصيات-

د دے باب شپږ خاصيتونه دی- مشهور په کښ پنځه دی-

١ تَصَرُّفْ- کوشش صرف کول- اِکْتَسَبَ کسب کښ ئۓ کوشش اوکو- اِسْتَمَعَ اوريدلو کښ کوشش کړے دے- سَمِعَ اوريدل ئۓ کړی دی-

٢ اِتِّخَاذْ- يعنی ماده او ماخذ نيول / جوړول- اِجْتَحِارْ سوراخ جوړول- اِغْتَذَ الشَّاةَ بيزه ئۓ غذا جوړه کړه- اِجْتَنَبَ جانب ډډه ئۓ اونيوه- اِعْتَضَدَ هغه ئۓ په ترخ کښ اونيوۀ-

٣ تَخْيِيْر- د فاعل خپل ځان له کوشش کول- اِکْتَالَ ځان له ئۓ کيل اوکو/ناپ وکو-

٤ طلب- ماخذ او مادے لره طلب کول يعنی غوختل- لکه اِکْتَدَّ د مشقَّت طلب ئۓ اوکو-

۵ اِبْتِدَاءْ- اِسْتَلَمَ بوسه ئۍ ورکړه-

د باب اِسْتِفْعَال خاصيات-

د دے باب لس خاصيتونه دی- مشهور په کښ پنځه دی-

۱ طلب- اِسْتَغْفَرَ مغفرت ئۍ طلب کړو- ماخذ ئۍ طلب کړو-

۲ وِجْدَانْ- اِسْتَكْرَمْتُهُ ما هغه كريم وجدان كړو يعنى اومے موندو-

۳ قَصَرْ- لكه اِنَّا للهِ وَاِنَّا اِلَيْهِ رَاجِعُوْن نه مختصر تعبير اِسْتَرْجَعَ هغه دا كلمات اووئيل-

۴ تَكَلُّفْ- لكه اِسْتَجْرَأَ بناؤټ ئۍ د جرأت او بهادرئ اوخوؤ-

۵ تَحَوُّلْ- اِسْتَحْجَرَالطِّيْن خټه (ماخذ)يعنى حجر كانړے جوړ شو-

د باب اِفْعِيْعَال خاصيات-

د دے باب څلور خاصيتونه دی- مشهور په کښ دوه دی-

۱ لُزُوْمْ- دا باب اكثر لازم رازی او كله متعدی هم رازی- لكه اِحْلَوْلَيْتُهُ د دی شی می خوږ خيال ؤكه-

۲ مبالغه- اِعْشَوْشَبَ الْاَرْضُ زمكه زياته وخو والا شوه-

د باب اِفْعِلَال او اِفْعِيْلَال خاصيات-

د دے دواړوبابونو څلورڅلور خاصيتونه دی- مشهور په كښ يويو دے-

۱ مبالغه- لكه اِسْوَدَّالَّيْلُ شپه تكه توره شوه- اِحْمَارَّالْمَاءُ اوبه تکے سرے شوے- اكثر دا باب د رنګونو او عيبونو د معنى د پاره رازی-

د باب اِفْعِوَّال خاصيت-

د دے باب صرف يو خاصيت دے- مبالغه- لكه: اِجْلِوَّاذ د اس ډيره تيزه منډه كول-

د باب فَعْلَلٌ خاصيات-

د دے باب ډیر خاصیتونه دی- مشهور په کښ دوه دی-

۱ قَصَرْ- لکه بَسْمَلَةٌ د بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ نه مخفف دے-

۲ اِلْبَاسْ- د مادے او د ماخذ اغوستل- لکه بَرْقَعْتُهٗ ما هغه ته برقعه واغوستوله- برقعه ئې ماده ده- د دے باب نه مضاعف رباعی اکثر رازی-لکه زَلْزَلَ، وَسْوَسَ او حَصْحَصَ-

اَلْحَمْدُلِلّٰه حصه اول د روژے په وؤمه ورځ اختتام ته اورسیده- یوه هفته کښ د دے د تکمیل توفیق خدائے راکړو-

د اللّٰه پاک نه سوال دے چه قبولیت ورله ورکړی،نافع ئې اوګرزوی او د دویمی حصے د تکمیل توفیق راکړی- آمین یا رب العا لمین-

۷ رمضان المبارک یوم الجمعه-

بِسۡمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحۡمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

د علم الصرف خلاصه درے مضامین دی- تصریفات، تعلیلات او خاصیات- او دقت او مشکل حل آسانولو دپاره ترتیب هم دا دے-

اسان تر د صحیح گردانونه دی، د دے نه گران د هفت اقسام گردانونه دی او د دے نه گران بیا په هفت اقسام کښ د تبدیلۍ قواعد او د هغه اجراء ده یعنی تعلیلات دی او بیا ډیر گران د خاصیات علم دے- او د اهمیت په اعتبار سره ترتیب بالعکس دے یعنی د ټولو نه اهم د خاصیات۔ علم دے خو په تعلیم کښ تدریج ضروری دے نو په دے وجه تعلیلاتو او خاصیاتو په دوئم کال کښ لوستلے شی- دلته هم زیات کوشش د دے کیږی چه د تدریج خاطر ؤشی چه د حصول د علم د پاره ضروری دے-

اوله حصه کښ د صحیح گردانونه ؤو اوس دویمه حصه کښ به د هفت اقسام د گردانونو کوشش کیږی- ځائے پځائے به لږلږ تعلیلات او قواعد ته اشاره هم کیږی اگرچه تعلیلات او خاصیات علم د دوئم کال سبق دے-

تصریفات گردانونه- په هفت اقسام کښ اول قسم د صحیح دے د صحیح گردانونه تیر شوی دی- دویم مهموز دے-

د مهموز بیان

د مهموز په گردان کښ تبدیلی ډیره کمه وی او کومه تبدیلی چه وی هغه د لاندینو قاعدو تحت وی-

۱-قاعده- په کلمه کښ همزه یا به یو وی یا دوه ړومبی صورت کښ تخفیف د پاره تبدیلی کول جائز دی واجب نه دی- داسی قاعده ته جوازی وائۍ- وائۍ دا

قاعده جوازی ده وجوبی نه ده او که دوه همزه وی په کلمه کښ نو بیا تخفیف کول واجب دی-

۲- قاعده- که چری کلمه کښ یو همزه وی او هغه ساکن وی او د دے ماقبل متحرک وی وی نو دغه همزه په حرف علت سره بدلول جائز وی کوم حرف علت چه د همزه ماقبل حرکت موافق وی- لکه رَأْسٌ رَاسٌ وئیلے شی (سر)،بُؤْسٌ نه بُوْسٌ (خسته حالی) او ذِئْبٌ ذِيْبٌ (شرمخ) بدلول جائز دی-

۳- قاعده- او کچرے په کلمه کښ دوه همزه وی او ړومبے متحرک او دویم ساکن وی نو دویم همزه به د ړومبی همزه حرکت موافق حرف علت سره بدلول واجب دی- لکه أَمِنْ نه چه باب افعال جوړ کړ أَفْعَلَ په وزن أَأْمَنَ جوړیږی خو وئیل أٰمَنْ شی-

مجهول ئے أُأْمِنَ جوړیږی خو وئیل اُوْمِنَ شی او مصدر ئے اِءْمَان جوړیږی خو اِيْمَان وئیل شی- د دغه ۳ نمبر قاعده د وجه نه دا قاعده وجوبی ده-

فائده- كُلْ (اوخره)، خُذْ (واخله) او مُرْ (حکم ورکه) د دے قاعده نه مستثنٰی دی-

یعنی تَأْكُلُ نه امر جوړئ نو د قاعده موافق أُؤْكُلْ پکار دے خو وئیل كُلْ شی- دواړه همزه خلاف قیاس حذف شویدی-

دغه شان تَأْمُرُ نه د امر صیغه جوړئ نو أُأْمُرْ جوړیږی د ۳ نمبر قاعده موافق أُؤْمُرْ پکار دے خو مُرْ وئیل شی- دلته هم دواړه همزه خلاف قیاس حذف دی-

۴- قاعده- او که دواړه همزه متحرک وی او یو پکښ مکسور ؤو نو دویم همزه په ی سره بدلول واجب دی- لکه جَاءٍ

جَاءٍ اسم فاعل اصل کښ جَايِءٌ د دے فعل جَاءَ (جَیَءَ) اجوف یا مهموز لام دے په جَايِءٌ ي د الف زائده نه روستو واقع ده- دا ي په همزه بدل شوه جَاءِءٌ شو- بیا ئے د څلورمی قاعده په وجه دویم همزه په یا بدل شو جَاءِیٌ شو- بیا ضمه په یا درنه وه لرے شوه ي ساکنه پاتے شوه او نون د تنوین هم ساکن ؤو جَاءِیْ نْ شو ځکه چه جَاءِیٌ لیکل په اصل کښ داسی دی جَاءِيُنْ- ضمه لرے

شوه نو جَاءِيْنْ شو نو اجتماع د ساکنین راغله. ي ساکنه او نون ساکن د تنوین- نو ي ئۍ اوغورزوله چه اجتماع د ساکنین ختمه. شی او نون د تنوین د جَاءِ د همزی سره اولګیده نوجَاءِنْ شو چه لیکلے جَاءٍ شی- (دوئم مثال اَءِمَّةٌ دے چی اصل ئی اَءْمِمَةٌ دے بیا اَءِمَّةٌ شو،جمع د امام ده نو د دے قاعدے مطابق به اَیِمَّةٌ وئیلے شی خو ددی قاعدے نه اَءِمَّةٌ مستثنیٰ دے ځکه چه په قرآن پاک کښ اَءِمَّةٌ راغلے دے- سوره توبه آیت نمبر ۱۲-)

۵- قاعده- که دواړه همزه متحرک وی او یو هم مکسور نه ؤو نو دوئم همزه په واؤ بدلول واجب دی- لکه اَءَدِمُ نه أَوَادِمُ د آدم جمع او أَءَمِّلُ نه أُوَمِّلُ (ځه امید لرم صیغه واحد متکلم مضارع)

فائده- أُکْرِمُ مضارع صیغه واحد متکلم از باب افعال په اصل کښ أُءَکْرِمُ ؤو، خلاف قیاس

دوئم همزه حذف که نو بیا باقی صیغو نه هم د موافقت د پاره همزه حذف که-

ګردان مهموزالفاء. ازباب نَصَرَ: اَلْاَمْرُ حکم ورکول-

صرف صغیر- أَمَرَ یَأْمُرُ أَمْرًا فَهُوَآمِرٌ اُمِرَ یُؤْمَرُ اَمْرًا فَهُوَمَأْمُوْرٌ اَلْاَمْرُمِنْهُ: مُرْ وَالنَّهْیُ عَنْهُ: لَا تَأْمُرْ اَلظَّرْفُ مِنْهُ: مَاْمَرٌ وَالْآلَةُ مِنْهُ: مِئْمَرٌ وَمِئْمَرَةٌ وَ مِئْمَارٌ وَاِسْمُ التَّفْضِیْلِ مِنْهُ: آمَرُ وَالْمُؤَنَّثُ مِنْهُ: أُمْرٰی-

د دے باب صرف کبیر د صحیح پشان دے-

۱-مضارع معروف و مجهول، اسم مفعول، فعل نهی، اسم ظرف او اسم آله همزه ساکن ماقبل حرکت موافق حرف علت سره بدل کول جائز دی- یَامُرُ یُوْمَرُ مَامُوْرٌ لَا تَامُرُ مَامَرٌ او مِیْمَرٌ وئیل هم جائز دی-

۲- مُرْ خلاف قیاس. دواړه همزه حذف شویدی- اَمَرَ او سَأَلَ نه فعل أمر چه کله په شروع د کلام کښ واقع شی نو همزه حذف کولے شی- لکه مُرُوْا اَوْلَادَکُمْ بِالصَّلَاةِ وَهُمْ اَبْنَاءُ سَبْعِ سِنِین- الحدیث {سَلْ بَنِي اِسْرَآءِیْلَ} القران-

او که په درمیان د کلام کښې راشی نو حذف کول د همزه او باقی پاتی کول دواړه جائز دی- لکه قِيْلَ لَهُ: وَاْمُرْ اَهْلَکَ بِالصَّلَاةِ وَاصْطَبِرْ عَلَيْهَا- القرآن، وَاسْئَلْ- القرآن او فَاسئَلُوْا اَهْلَ الذِّكْرِ- القرآن-

۳- اسم تفضيل أَأْمَرُ کښې دوئم همزه په الف سره بدلول واجب دی- اٰمَرُ به وئیل شی-

تمرین

۱-اَسَرَ يَأْسِرُ اَسْرًا قيد کول باب ضَرَبَ نه ګردان ؤکئ (امر: اِيْسِرْ او نهی لَاتَأْسِرْ)

۲- اَذِنَ يَأْذَنُ اِذْنًا اجازت ورکول/حکم کول- لکه فِیْ بُيُوْتٍ اَذِنَ اللهُ اَنْ تُرْفَعَ- القرآن- دلته اَذِنَ معنی الله پاک حکم کړے دے- اَذِنَ يَأْذَنُ اِذْنًا سَمِعَ يَسْمَعُ نه ګردان ؤکئ-(امر اِيْذَنْ)

۳- اَمُنَ يَأْمُنُ اَمَانَةً امانت دار کيدل باب كَرُمَ نه ګردان ؤکئ-(امر أُوْمُنْ)

۴- اَمِنَ يَأْمَنُ أَمْنًا د باب سَمِعَ نه هم راغلے- په امن کيدل-

<u>ګردان مهموزالفاء ازباب اِفعال: اَلْأِيْمَانُ يقين کول-</u>

صرف صغیر- اٰمَنَ يؤْمِنُ اِيْمَانًا. فَهُوَمؤْمِنٌ اُوْمِنَ يُؤْمَنُ اِيْمَانًا. فَهُوَمُؤْمَنٌ اَلْاَمْرُمِنْهُ: اٰمِنْ وَالنَّهْىُ عَنْهُ: لَا تُؤْمِنْ اَلْظَّرْفُ مِنْهُ: مُؤْمَنٌ وَالْآلَةُ مِنْهُ: مَابِهِ الْأِيْمَانُ وَاِسْمُ التَّفْضِيْلِ مِنْهُ: اَشَدُّ أِيْمَانًا-

آمَنَ په اصل کښې اَءْمَنَ اَفْعَلَ په وزن- دوه همزه يو ځائے شو ړومبے متحرک دوئم ساکن نو دوئم همزه ئ د ړومبے همزه د حرکت موافق حرف علت سره بدل که- هم دا تعليل به د دے باب په امر اٰمِنْ کښې هم کيږی-

يُوْمِنُ په اصل کښې يُؤْمِنُ ؤو- همزه ساکن ماقبل مضموم نو همزه په واؤ بدل که-(ماضی مجهول، مضارع مجهول، اسم فاعل، اسم مفعول او نهی کښې به هم دا تعليل کيږی)-

اِیْمَانًا. په اصل کښې اِءْمَانًا ؤو- دوه همزه یوځاۓ شول ړومبے متحرک او دوئم ساکن وو نو دوئم همزه ئۍ د ړومبی همزه د حرکت موافق حرف علت ی سره بدل کړو-

تمرین

۱-اِیْتَمَرَ یَاْتَمِرُ اِیْتِمَارًا. په حکم عمل کول/فرمانبرداری کول- د باب افتعال نه ګردان ؤکه-(اَلْاَمْرُمِنْهُ اِیْتَمِرَ)-

لکه د قصیده بردے شعر دے-

اَمَرْتُکَ الْخَیْرَ وَلٰکِنْ مَاأْ تَمَرْتُ بِهِ   وَمَا اسْتَقَمْتُ فَمَا قَوْلِیْ لَکَ اِسْتَقِمي-

ترجمه- تاته د نیکۍ حکم کوم او پخپله م پری عمل نه دے کړے څه پخپله سم نه یم نو ځما د وینا به څه وزن ئۍ چه تاته. وائم چه سم شه-

۲- اِسْتَأْذَنَ یَسْتَأْذِنُ اِسْتِأْذَانًا اجازت غوښتل/طلب کول- د باب استفعال نه ګردان ؤکه-(امر: اِسْتَأْذِنْ)

۳- اَدَّبَ یُؤَدِّبُ تَأْدِیْبًا بل ته ادب خودل- د باب تفعیل نه ګردان ؤکه-(اَلْاَمْرُمِنْهُ أَدِّبْ)

۴- اٰخَذَ یُؤَاخِذُمُؤَاخَذَةً نیول کول- د باب مفاعله نه ګردان ؤکه-(اَلْاَمْرُمِنْهُ اٰخِذْ)

۵- تَأَدَّبَ یَتَأَدَّبُ تَأَدُّبًا ادب حاصلول- د باب تفعُّل نه ګردان ؤکه-(اَلْاَمْرُمِنْهُ تَأَدَّبْ)

ګردان مهموزالعین ازباب فتح:اَلسُّؤَالُ تپوس کول-

صرف صغیر- سَأَلَ یَسْأَلُ سُؤَالًا فَهُوَسَائِلٌ سُئِلَ یُسْأَلُ سُؤَالًا فَهُوَمَسْؤُوْلٌ اَلْاَمْرُمِنْهُ: سَلْ وَالنَّهْیُ عَنْهُ: لَا تَسْأَلْ اَلظَّرْفُ مِنْهُ: مَسْأَلٌ وَالْآلَةُ مِنْهُ: مِسْأَلٌ وَمِسْأَلَةٌ وَمِسْآلٌ وَاِسْمُ التَّفْضِیْلِ مِنْهُ: اَسْأَلُ وَالْمُؤَنَّثُ مِنْهُ: سُؤْلٰی-

تمرین

سَئِمَ یَسْأَمُ سَأْمًا د باب سمع نه ګردان ؤکه سَأَمٌ خفه. کیدل (امر اِسْاَمٌ)

ګردان مهموزاللام ازباب فتح: اَلْبَدْءُ(شروع کول)

بَدَأَ يَبْدَأُ بَدْأً فَهُوَ بَادِئٌ بُدِئَ يُبْدَأُ بَدْءًا فَهُوَمَبْدُوْءٌ اَلْاَمْرُمِنْهُ: اِبْدَأْ وَالنَّهْىُ عَنْهُ: لَا تَبْدَأْ اَلْظَّرْفُ مِنْهُ: مَبْدَأٌ وَالْآلَةُ مِنْهُ: مِبْدَأٌ وَمِبْدَأَةٌ وَمِبْدَاءٌ وَاِسْمُ التَّفْضِيْلِ مِنْهُ: اَبْدَأُ وَالْمُؤَنَّثُ مِنْهُ: بُدْئ-

مَبْدُوْءٌ اسم مفعول مَبْدُوٌّ هم وئيلے شے-ځکه چه همزه متحرک دے مخکښ ترينه واو ساکن په يوه کلمه کښ جمع شو- همزه په واؤبدلول او واو په واؤ کښ مدغم کولے شی-

تمرين

دد ے مصادرو نه ګردان ؤکه

اَلْقِرَاءَةُ لوستل د باب فتح نه	اِقْرَأْ، لَاتَقْرَأْ
اَلْجُرْأَةُ بهادر کيدل د باب کرم نه رازی	جَرِيْءٌ، اُجْرُؤْ، لَاتَجْرُؤْ

ګردان مهموزاللام از باب افتعال: اَلْاِجْتِرَاءُ (زړه ور توب خودل)

صرف صغير **اِجْتَرَأَ يَجْتَرِئُ اِجْتِرَاءً فَهُوَ مُجْتَرِئٌ اُجْتُرِئَ يُجْتَرَأُ اِجْتِرَاءً فَهُوَ مُجْتَرَئٌ** اَلْاَمْرُمِنْهُ: اِجْتَرِئْ وَالنَّهْىُ عَنْهُ: لَا تَجْتَرِئْ-

د مهموز بيان ختم شو

مهموزالفا،مهموزالعين، مهموزاللام،ثلاثی مجرد او ثلاثی مزيد فيه ذکر شول-

د معتل بيان

په کومه کلمه کښ چه حرف علت وی هغه ته معتل وائی-معتل په دوه قسمه دی- يو حرفی

اودوه حرفی- بيا د يو حرفی درےقسمه دی-

١-معتل الفاء يعنی مثال، ٢- معتل العين يعنی اجوف او ٣-معتل اللام يعنی ناقص-

۱-معتل الفاء یعنی مثال- مثال معتل الفاء ته وائی چه په فا کلمه کښ حرف علت وی-بیا حرف علت که واؤ ؤو فا کلمه کښ مثال واوی، که یا وه نو مثال یائی ورته وائی-

مثال واوی یا معتل الفاء واوی مثال وَعَدَ، وَعَظَ، وَفَرَ او وَجَزَ-

مثال یائی یا معتل الفاء یائی مثال یَسَرَ، یَنَعَ-

او دیته (معتل الفاء) ته مثال ځکه وائی چه ګردان يې د صحیح پشان دے په ماضی کښ څه تعلیل نه دے شوے البته په مضارع معروف کښ تعلیل شوے دے-

د مثال د تعلیل قواعد

قاعده ۱- که چرته واؤ د حرف مضارعت (اتین) مفتوح او عین کلمه مکسور درمیان واقع شی نو دا واؤ به حذف کولے شی- لکه وَعَدَ یَوْعِدُ نه یَعِدُ ویئلے شی او که عین کلمه مکسور نه وی مګر عین یا لام کلمه حرف حلقی وی نو بیا به هم واؤ حذف کیږی- لکه یَوْهَبُ نه یَهَبُ او یَوْضَعُ نه یَضَعُ- خو د دے قاعدے نه یو څو فعله مستثنیٰ دی- لکه وَسِخَ یَوْسَخُ او وَجِعَ یَوْجَعُ-

قاعده ۲- که د مثال واوی مصدر فَعَلٌ په وزن يې او د دی د مضارع نه واؤ حذف کړے شوے وی نو دا واؤ به د مصدر نه هم حذف کولے شی- بیا به د واؤ په بدل کښ ګول ۃ په آخر کښی اضافه شی او عین کلمه لره به کسره ورکړے شی د پاره د دی چه ابتداء بالسکون لازم نه شی- لکه وَعْدٌ نه عِدَةٌ-

قاعده ۳- چه کوم واؤ ساکن غیر مدغم وی او د هغه ما قبل مکسور وی نو دغه واؤ به په یا سره بدلیږی- لکه مِوْزَانٌ نه مِیْزَانٌ او مِوْلَادٌ نه مِیْلَادٌ نوپه اِجْلِوَّاذٌ دا قاعده نه جاری کیږی ځکه چه په دی کښ ړومبے واؤ ساکن مدغم دے-

قاعده ۴- کومه یا چه ساکن غیر مدغم وی او ماقبل یئ مضموم وی نو دغه یا به په واؤ سره بدلیږی- لکه مُیْقِنٌ نه مُوْقِنٌ مُیَّزَ کښ دا قاعده نه جاری کیږی ځکه چه ړومبے یا ساکنه مدغمه ده-

قاعده ۵- کله چه د باب اِفْتِعَال فا کلمه په مقابله کښ و یا ی راشی او دا په همزه سره نه وی بدل شوی نو دا ***و*** او ***ی*** به په ***ت*** سره بدلیږی او ***ت*** به په ***ت*** کښ مدغم کیږی- لکه اِوْتَقَدَ نه اِتَّقَدَ او اِیْتَسَرَ نه اِتَّسَرَ په اِیْتَمَرَ کښ دا قاعده نه جاری کیږی ځکه چه دا ی دا همزه نه بدله ده- ځکه چه په اصل کښ اِءْتَمَرَ دے-

د مثال واوی بیان

مثال واوی ثلاثی مجرد نه پنځه بابونه رازی- ضَرَبَ، سَمِعَ، فَتَحَ، کَرُمَ او حَسِبَ-

مثال واوی ازباب ضَرَبَ: اَلْوَعْدُ (وعده کول)

صرف صغیر- وَعَدَ یَعِدُ وَعْداً وَعِدَةً فَهُوَ وَاعِدٌ وُعِدَ یُوْعَدُ وَعْداً وَعِدَةً فَهُوَمَوْعُوْدٌ اَلْاَمْرُمِنْهُ: عِدْ وَالنَّهْیُ عَنْهُ: لَا تَعِدْ اَلْظَّرْفُ مِنْهُ: مَوْعِدٌ وَالْآلَةُ مِنْهُ: مِیْعَدٌ وَمِیْعَدَةٌ وَمِیْعَادٌ وَاِسْمُ التَّفْضِیْلِ مِنْهُ: اَوْعَدُ وَالْمُؤَنَّثُ مِنْهُ: وُعْدٰی-

<u>**صرف کبیر**</u>

<u>**فعل ماضی مثبت معروف**</u>

وَعَدَ	وَعَدَا	وَعَدُوْ	وَعَدَتْ	وَعَدَتَا	وَعَدْنَ	وَعَدْتَّ
وَعَدْتُّمَا.	وَعَدْتُّمْ	وَعَدْتِّ	وَعَدْتُّمَا	وَعَدْتُّنَّ	وَعَدْتُّ	وَعَدْنَا

فعل ماضی مثبت مجهول

وُعِدَ	وُعِدَا	وُعِدُوْ	وُعِدَتْ	وُعِدَتَا	وُعِدْنَ	وُعِدْتَّ
وُعِدْتُّمَا.	وُعِدْتُّمْ	وُعِدْتِّ	وُعِدْتُّمَا	وُعِدْتُّنَّ	وُعِدْتُّ	وُعِدْنَا

<u>**فعل ماضی منفی معروف**</u>- مَا اولاً وَعَدَ آخر پورے-

<u>فعل ماضی منفی مجهول</u>- مَا اولَا وُعِدَ آخر پورے- ټول ګردانونه سره د ترجمه ضروري دی-

ماضی مثبت په ما او لا دواړو سره منفي ګرزی خو د لا استعمال ډیر کم دے- لکه په قرآن کښ دی فَلَاصَدَّ+قَ وَلَاصَلّٰی-

<u>فعل مضارع مثبت معروف</u>

يَعِدُ	يَعِدَانِ	يَعِدُوْنَ	تَعِدُ	تَعِدَانِ	يَعِدْنَ	تَعِدُ
تَعِدَانِ	تَعِدُوْنَ	تَعِدِيْنَ	تَعِدَانِ	تَعِدْنَ	اَعِدُ	نَعِدُ

يَعِدُ د وَعَدَ يَعِدُ نه او د ضَرَبَ يَضْرِبُ نه دے نو يَعِدُ په اصل کښ يَوْعِدُ پکار وؤ بروزن يَضْرِبُ و واقع د علامت مضارع مفتوح او د عين کلمه مکسور په مينځ کښ نو حذف شو نو يَعِدُ پاتی شو- دغه تعليل په باقی صيغو کښ هم شوے دے-

فعل مضارع مثبت مجهول

يُوْعَدُ	يُوْعَدَانِ	يُوْعَدُوْنَ	تُوْعَدُ	تُوْعَدَانِ	يُوْعَدْنَ	تُوْعَدُ
تُوْعَدَانِ	تُوْعَدُوْنَ	تُوْعَدِيْنَ	تُوْعَدَانِ	تُوْعَدْنَ	اُوْعَدُ	نُوْعَدُ

دے کښ څه تعليل تبديلی نه ده شوے ټول ګردان د يُضْرَبُ په شان اوکه-

فعل مضارع منفی معروف و مجهول

بره دواړو ګردانونو شروع کښ لَا لګوه نو فعل مضارع مثبت معروف نه به فعل مضارع منفی معروف جوړ شی او فعل مضارع مثبت مجهول نه به فعل مضارع منفی مجهول جوړ شی ګردانونه ئې اوکه-

نفی تاکيد به لَنْ درفعل مضارع معروف

لَنْ يَّعِدَ	لَنْ يَّعِدَا	لَنْ يَّعِدُوْا	لَنْ تَعِدَ	لَنْ تَعِدَا	لَنْ يَّعِدْنَ	لَنْ تَعِدَ
لَنْ تَعِدَا	لَنْ تَعِدُوْا	لَنْ تَعِدِیْ	لَنْ تَعِدَا	لَنْ تَعِدْنَ	لَنْ اَعِدَ	لَنْ نَّعِدَ

دے ټولو صيغو کښ د يَوْعِدُ نه يَعِدُ په شان تعليل شوے دے- د لَنْ په وجه پنځه صيغے منصوب ويئلے شی- يَعِدَ، تَعِدَ، تَعِدَ، اَعِدَ او نَعِدَ او د اوؤه صيغو نه د لَنْ په وجه نون اعرابی اوغورزيدو،څلورواړه تثنيه او يَعِدونَ او تَعِدونَ دوه

جمع مذکر غائب او حاضر نه او اوؤم د تَعِدينَ نه واحد مؤنث حاضر نه او دوه صيغې يَفْعِلْنَ يَعِدْنَ او تَفعِلْنَ تَعِدْنَ کښې نون فاعلی نون د جمع مؤنث باقی پاتی شوے دے دا دوه صيغې فعل مضارع کښې مبنی دی لَنْ پکښې

څه لفظی تبديلی په آخر کښې نده کړی۔

نفی تاکيد بلَنْ در فعل مضارع مجهول:

لَنْ يوعَدَ	لَنْ يوعَدَا	لَنْ يُّوعَدوا	لَنْ توعَدَ	لَنْ توعَدَا	لَنْ يوعَدْنَ	لَنْ توعَدَ
لَنْ توعَدَا	لَنْ توعَدُوا	لَنْ توعَدِی	لَنْ توعَدَا	لَنْ توعَدْنَ	لَنْ اُوْعَدَ	لَنْ نُوْعَدَ

نفی جحد بلمْ درفعل مضارع معروف:

لَمْ يَعِدْ	لَمْ يَعِدَا	لَمْ يَعِدُوا	لَمْ تَعِدْ	لَمْ تَعِدَا	لَمْ يَعِدْنَ	لَمْ تَعِدْ
لَمْ تَعِدَا	لَمْ تَعِدُوا	لَمْ تَعِدِی	لَمْ تَعِدَا	لَمْ تَعِدْنَ	لَمْ اَعِدْ	لَمْ نَعِدْ

دلته هم ټولو صيغو کښې د يَعِدُ پشان تعليل شوے دے او د ټولو صيغو ترجمه د ما وَعَدَ فعل ماضی منفی معلوم ترجمه ده۔

دلَمْ په وجه پنځه صيغو کښې جزم راغلے دے لَمْ يَعِدْ، لَمْ تَعِدْ، لَمْ تَعِدْ، لَمْ اَعِدْ، لَمْ نَعِدْ۔

اوؤه صيغو نه د لَمْ په وجه نون اعرابی اوغورزيدو،څلورواړه تثنيه او يَعِدونَ او تَعِدونَ دوه جمع مذکر غائب او حاضر نه او اوؤم د تَعِدينَ نه واحد مؤنث حاضر نه او دوه صيغې يَفْعِلْنَ يَعِدْنَ او تَفعِلْنَ تَعِدْنَ کښې نون فاعلی نون د جمع مؤنث باقی پاتی شوے دے دا دوه صيغې فعل مضارع کښې مبنی دی لَمْ پکښې څه لفظی تبديلی په آخر کښې نده کړی۔

نفی جحد بلم فعل مضارع مجهول۔لَمْ يُوعَدْ، لَمْ يُوعَدا، لَمْ يُوعَدُوا الخ د لَمْ يُضرَبُ پشان۔

لام تاکيد بانونِ تاکيد ثقيله درفعل مستقبل معروف۔

لَيَعِدَنَّ	لَيَعِدَانِّ	لَيَعِدُنَّ	لَتَعِدَنَّ

لَتَعِدَانِّ	لَیَعِدْنَانِّ	لَتَعِدِنَّ	لَتَعِدَانِّ
لَتَعِدُنَّ	لَتَعِدِنَّ	لَتَعِدَانِّ	لَتَعِدْنَانِّ
	لَاَعِدَنَّ	لَنَعِدَنَّ	

لام تاکید بانون تاکید ثقیله درفعل مستقبل مجهول۔

لَیُوعَدَنَّ ، لَیُوعَدَانِّ، لَیُوعَدُنَّ :الخ د لَیُضْرَبَنَّ پشان۔

لام تاکید بانون تاکید خفیفه درفعل مستقبل معروف۔

لَیَعِدَنْ	لَیَعِدُنْ	لَتَعِدَنْ	لَتَعِدَنْ
لَتَعِدُنْ	لَتَعِدِنْ	لَاَعِدَنْ	لَنَعِدَنْ

لام تاکید بانون تاکید خفیفه درفعل مستقبل مجهول۔

لَیُوعدَنْ لَیُوعَدُنْ الخ دلَیُضْرَبَنْ پشان۔

امر حاضر معروف

عِدْ	عِدَا	عِدُوا
عِدِی	عِدَا	عِدْنَ

عِدْ د تَعِدُ نه جوړدے حرف مضارعت لرے شو اول حرف متحرک وو د همزه وصل ضرورت نه وو او آخر مجزوم شو۔ عِدْ شو۔

امرغائب و متکلم :

لِتَعِدْ	لِیَعِدُوا	لِیَعِدَا	لِیَعِدْ
لِنَعِدْ	لِاَعِدْ	لِیَعِدْنَ	لِتَعِدَا

امر مجهول:

لِیُوعَدْ	لِیُوعَدَا	لِیُوعَدُوا
لِتُوعَدْ	لِتُوعَدَا	لِیُوعَدْنَ
لِتُوعَدْ	لِتُوعَدَا	لِتُوعَدُوا

لِتُوعَدِی	لِتُوعَدَا	لِتُوعَدْنَ
لِأُوعَدْ	لِنُوعَدْ	

فائده:لام امر ہمیشه مکسور وی ۔

امر حاضر معروف بانون ثقیله :

عِدَنَّ	عِدَانِّ	عِدُنَّ
عِدِنَّ	عِدَانِّ	عِدْنَانِّ

امرغائب و متکلم بانون ثقیله:

لِتَعِدَنَّ	لِيَعِدُنَّ	لِيَعِدَانِّ	لِيَعِدَنَّ
لِنَعِدَنَّ	لِاَعِدَنَّ	لِيَعِدْنَانِّ	لِتَعِدَانِّ

امر مجهول بانون ثقیله :

لِيُوعَدَنَّ	لِيُوعَدَانِّ	لِيُوعَدُنَّ
لِتُوعَدَنَّ	لِتُوعَدَانِّ	لِيُوعَدْنَانِّ
لِتُوعَدَنَّ	لِتُوعَدَانِّ	لِتُوعَدُنَّ
لِتُوعَدِنَّ	لِتُوعَدَانِّ	لِتُوعَدْنانِّ
لِأُوعَدَنَّ	لِنُوعَدَنَّ	

امر حاضر معروف بانون خفیفه:

عِدَنْ	عِدُنْ	عِدِنْ

امرغائب و متکلم بانون خفیفه:

لِتَعِدَنْ	لِيَعِدُنْ		لِيَعِدَنْ
لِنَعِدَنْ	لِاَعِدَنْ		

امر مجهول بانون خفیفه :

لِيُوعَدَنْ		لِيُوعَدُنْ
لِتُوعَدَنْ		
لِتُوعَدَنْ		لِتُوعَدُنْ
لِتُوعَدِنْ		

لِاُوعَدَنْ	لِنُوعَدَنْ	

نهی معروف:

لَا يَعِدْ	لَا يَعِدَا	لَا يَعِدُوا	لَا تَعِدْ	لَا تَعِدَا	لَا يَعِدْنَ
لَا تَعِدْ	لَا تَعِدَا	لَا تَعِدُوا	لَا تَعِدِی	لَا تَعِدَا	لَاتَعِدْنَ
		لَا اَعِدْ	لَانَعِدْ		

په مثل د لَمْ يَعِدْ الخ۔

نهی مجهول:

لايُوعَدْ لا يُوعَدَا لا يُوعَدوا الخ لا يُضْرَبْ په مثل۔

نهی معروف بانون ثقيله :

لا يَعِدَنَّ   لا يَعِدانِّ لا يَعِدُنَّ الخ اخيره پورے ۔

نهی مجهول بانون ثقيله :

لايُوعَدَنَّ لا يُوعَدَا نِّ لا يُوعَدُنَّ الخ۔

نهی معروف بانون خفيفه :

لَايَعِدَنْ	لايَعِدُنْ	لَاتَعِدَنْ	لَاتَعِدَنْ
لَاتَعِدُنْ	لَاتَعِدِنْ	لَااَعِدَنْ	لَانَعِدَنْ

نهی مجهول بانون خفيفه :

لَايُوعدَنْ	لَايُوعَدُنْ	لا تُوعَدَنْ	لا تُوعَدَنْ
لا تُوعَدُنْ	لا تُوعَدِنْ	لا اُوعَدَنْ	لا نُوعَدَنْ

اسم فاعل :

وَاعِدٌ	وَاعِدانِ	وَاعِدُونَ
وَاعِدَةٌ	وَاعِدَتانِ	وَاعِدَاتٌ

اسم مفعول :

مَوعُودٌ	مَوعُودَانِ	مَوعُودُونَ
مَوعُودَةٌ	مَوعُودَتانِ	مَوعُودَاتٌ

اسم ظرف:

مَوْعِدٌ	مَوْعِدَانِ	مَوَاعِدُ

اسم اٰله :

مِيْعَدٌ	مِيْعَدَانِ	مَواعِدُ
مِيْعَدَةٌ	مِيْعَدَتانِ	مَوَاعَدُ
مِيعادٌ	مِيعادَانِ	مَواعيْدُ

اسم تفضيل :

اَوْعَدُ	اَوْعَدَانِ	اَوْعَدُونَ	اَوَاعِدُ
وُعْدىٰ	وُعْديانِ	وُعْدياتٌ	وُعَدٌ

فائده: اَوْعَدُونَ جمع مذكر سالم ده اَوَاعِدُ جمع مكسر ده ـ

وُعْدياتٌ جمع مؤنث سالم ده او وُعَدٌ جمع مكسر ده ـ

تمرين:

افعال ذيل نه ګردان وكه !

1ـوَثَبَ يَثِبُ وَثبًا ووَثبَة ټوپ وهل ،دانګل ـ

2ـوَثِقَ يَثِقُ وثوقًا وثقة اعتماد كول بهروسه كول ـ

3ـوَجَدَ يَجِدُ وجدًا ووِجدانًا موندل حاصلول.

4ـوَرَدَ يَرِدُ وَردًا ووُرُودًا راتلل.

5ـوَصَفَ يَصِفُ وصفًا وصفةً ديو شى حالت بيانول تعريف كول ـ

6ـوَجَبَ يَجِبُ وُجُوبًا لازم كيدل.

7ـوَضَحَ يَضِحُ وُضُوحًا واضح كيدل.

8۔وَعَظَ یَعِظُ وَعْظًا وَ عِظَةً نصیحت کول ،انجام مخے ته کول ۔

9۔وَقَفَ یَقِفُ وَقْفًا و وُ قُوفًا   اودریدل ،بس کول ۔

10۔وَلَجَ یَلِجُ وُلُوجًا   داخل کیدل دننه کیدل ۔

مثال واوی ازباب سَمِعَ یَسمَعُ : الوَجْلُ یَره راتلل

صرف صغیر:

وَجِلَ یَوْجَلُ وَجْلاً، فَھُوَوَاجِلٌ، وَوُجِلَ بِہٖ یُوْجَلُ بِہٖ وَجْلاً، فَذَاکَ مَوْجُوْلٌ بِہٖ، لَمْ یَوْجَلْ لَمْ یُوْجَلْ بِہٖ، لَایَوْجَلُ لَایُوْجَلُ بِہٖ، لَنْ یَّوْجَلَ لَنْ یُّوْجَلَ بِہٖ، لَیَوْجَلَنَّ لَیُوْجَلَنَّ بِہٖ، لَیَوْجَلَنْ لَیُوْجَلَنْ بِہٖ۔

الامرمنه:اِیْجَلْ لِیُوْجَلْ بِکَ، لِیَوْجَلْ لِیُوْجَلْ بِہٖ۔

والنهی عنه:لاتَوْجَلْ لاتُوْجَلْ بِکَ، لایَوْجَلْ لایُوْجَلْ بِہٖ۔

والظرف منه:مَوْجِلٌ مَوْجِلانِ مَوَاجِلُ وَمُوَیْجِلٌ۔

والاٰلة منه:مِیْجَلٌ مِیْجَلانِ مَوَاجِلُ وَمُوَیْجِلٌ، مِیْجَلَةٌ مِیْجَلَتَانِ مَوَاجِلُ وَمُوَیْجِلَةٌ، مِیْجَالٌ مِیْجَالانِ مَوَاجِیْلُ وَمُوَیْجِیْلٌ وَمُوَیْجِیْلَةٌ۔

افعل التفضیل المذکرمنه:اَوْجَلُ اَوْجَلانِ اَوْجَلُوْنَ اَوَاجِلُ وَاُوَیْجِلٌ۔

والمؤنث منه:وُجْلٰی وُجْلَیَانِ وُجْلَیَاتٌ وُجَلٌ وَوُجَیْلٰی۔

فعل التعجب منه:مَااَوْجَلَهٗ، وَاَوْجِلْ بِہٖ، وَوَجُلَ۔

یَوجَلُ کښې د یَوْ عِدُ پشان تعلیل نه ے شوے یعنی واو نه ے
غورزیدلے ،علامت د مضارع اګر چی مفتوح دے خو عین کلمه مکسوره نده
او عین یا لسم حرف حلقی هم ندی ۔

سوال: الوجلُ خو لازم دے د لازم خو مجهول نه رازی دلته مجهول هم ذکر شو ؟

جواب: دا خبره صحیح ده خو ګردان ددی دپاره ذکر شو چې ګردان کښې خلل رانشي ، او بله داچه کله د باء په ذریعه متعدی کولے شی نو بیا هلته مجهول رازی لکه ذُهِبَ بِهٖ نو دلته به وُجِلَ بهٖ وائی ۔

صرف کبیر:

وَجِلَ وَجِلَا وَجِلُوا وَجِلَتْ الخ سَمِعَ په طرز۔

يَوْجَلُ يَوْجَلَانِ يَوْجَلُونَ الخ يَسْمَعُ په طرز۔

وُجِلَ وُجِلَا وُجِلُوا وُجِلَتْ الخ سُمِعَ په طرز۔

يُوْجَلُ يُوْجَلَانِ يُوْجَلُونَ الخ يُسْمَعُ په طرز۔

په يوه صيغه کښې تعليلي تبديلی نده شوی ۔

امر حاضر معروف:

اِيْجَلْ اِيْجَلَا اِيْجَلُوا اِيْجَلِي اِيْجَلَا اِيْجَلْنَ۔

امر دتَوْجَلُ نه جوړدے اِوْجَلْ وو خو وئيل شی اِيجَلْ ۔ځکه دا قائده تيره شوے ده چې واو ساکن غير مدغم دے او ماقبل مکسور نو بدل شو په ياء باندی دغه شان تعليل اسم اٰله کښې هم شوے دے ۔

اسم اٰله :

مِيْجَلٌ مِيْجَلانِ مَوَاجِلُ وَمُوَيْجِلٌ، مِيْجَلَةٌ مِيْجَلَتَانِ مَوَاجِلُ وَمُوَيْجِلَةٌ، مِيْجَالٌ مِيْجَالانِ مَوَاجِيْلُ وَمُوَيْجِيْلٌ وَمُوَيْجِيْلَةٌ۔

تمرين:

افعال ذيل ګردان ؤکه!

1۔وَسِعَ يَسَعُ سعةً فراخه کيدل۔

2۔وَجِعَ يَوجَعُ وَجَعًا تکليف کيدل ۔

3-وَبِقَ يَوْبَقُ وَبَقًا هلاکیدل۔

4-وَلِعَ يَولَعُ وَلَعًا دلداده کیدل،ز ړه ورکول،عاشق کیدل۔

5-وَسِخَ يَوسَخُ وَسَخًا خیرنیدل۔

<u>فائده:</u> يَوجَعُ يَولَعُ يَوسَخُ دی کښې ا کر چی لام کلمه حرف حلقی دے خو بیا هم مضارع نه واو ندے غورزید لے ځکه چی دا درے افعال د قاعدے نه مستثنیٰ دی ۔

دد ے افعالو امر : اِیسَعْ،اِیجَعْ،اِیبَقْ، اِیلَعْ ،اِیسَعْ۔

مثال واوی ازباب فَتَحَ یَفتَحُ الوهبُ والهِبَةُ ورکول بَخَل۔صرف صغیر:

وَهَبَ يَهَبُ هِبَةً، فَهُوَوَاهِبٌ، وَوُهِبَ يُوْهَبُ هِبَةً، فَذَاکَ مَوْهُوْبٌ، لَمْ يَهَبْ لَمْ يُوْهَبْ، لَايَهَبُ لَايُوْهَبُ، لَنْ يَّهَبَ لَنْ يُّوْهَبَ، لَيَهَبَنَّ لَيُوْهَبَنَّ، لَيَهَبَنْ لَيُوْهَبَنْ۔

الامرمنه:هَبْ لِتُوْهَبْ، لِيَهَبْ لِيُوْهَبْ۔

والنهی عنه:لاتَهَبْ لاتُوْهَبْ، لايَهَبْ لايُوْهَبْ۔

والظرف منه:مَوْهَبٌ مَوْهَبَانِ مَوَاهِبُ وَمُوَيْهِبٌ۔

والاٰلة منه:مِيْهَبٌ مِيْهَبَانِ مَوَاهِبُ وَمُوَيْهِبٌ، مِيْهَبَةٌ مِيْهَبَتَانِ مَوَاهِبُ وَمُوَيْهِبَةٌ، مِيْهَابٌ مِيْهَابَانِ مَوَاهِيْبُ وَمُوَيْهِيْبٌ وَمُوَيْهِيْبَةٌ۔

افعل التفضيل المذكر منه:اَوْهَبُ اَوْهَبَانِ اَوْهَبُوْنَ اَوَاهِبُ وَاُوَيْهِبٌ۔

والمؤنث منه:وُهْبٰى وُهْبَيَانِ وُهْبَيَاتٌ وُهَبٌ وَوُهَيْبٰى۔

فعل التعجب منه:مَااَوْهَبَه،، وَاَوْهِبْ بِهٖ، وَوَهُبَ۔

ددی فعل ماضی د صحیح پشان ده هیڅ تبدیلی پکښی نده شوی ،

او په مضارع کښی يَهَبُ يَوهَبُ وو ۔واو د علامت مضارع مفتوح او دداسی فعل د فتحے درمیان راغے چی د هغے عین کلمه حرف حلقی ده ،نو عین اوغورزیدو د مضارع معروف باقی صیغو کښی هم داسی تعلیل شوے دے،

او مضارع مجهول يُوهَبُ د صحيح په مثل ده۔

او امر حاضر معروف هَبْ د تَهَبُ نه جوړ دے ،علامت مضارع حذف که او آخر ساکن که هَبْ شو ۔

او اسم آله مِيهَب مِوْ هَب وو د ميعد په مثل تعليل پکښې شوے دے۔

صرف كبير: ماضي معروف مثبت:

وَهَبَ	وَهَبَا	وَهَبُوا
وَهَبَتْ	وَهَبَتَا.	وَهَبْنَ
وَهَبْتَ	وَهَبْتُما	وَهَبْتُم
وَهَبْتِ	وَهَبْتُما	وَهَبْتُنَّ
وَهَبْتُ	وَهَبْنَا.	

ماضي مجهول: وُهِبَ وُهِبَا وُهِبُوا الخ (يعنی د آخيره پوری)مثل فُتِحَ۔

مضارع معروف:

يَهَبُ	يَهَبَانِ	يَهَبُونَ
تَهَبُ	تَهَبَانِ	يَهَبْنَ
تَهَبُ	تَهَبَانِ	تَهَبُونَ
تَهَبِينَ	تَهَبَانِ	تَهَبْنَ
اَهَبُ	نَهَبُ	

مضارع مجهول:

يُوهَبُ يُوهَبَانَ يُوهَبُونَ الخ يُفْتَحُ پشان۔

نفي تاكيد بلن درفعل مستقبل معروف:

لَنْ يَهَبَ	لَنْ يَهَبَا	لَنْ يَهَبُوا
لَنْ تَهَبَ	لَنْ تَهَبَا	لَنْ يَهَبْنَ
لَنْ تَهَبَ	لَنْ تَهَبَا	لَنْ تَهَبُوا
لَنْ تَهَبِي	لَنْ تَهَبَا	لَنْ تَهَبْنَ

لَنْ اَهَبَ	لَنْ نَهَبَ	

نفی تاکید بلن درفعل مستقبل مجهول : لَنْ یُوهَبَ، لَنْ یُوهَبَا، لَنْ یُوهَبُوا الخ لَنْ یُفْتَحَ پشان۔

نفی جحد بلم معروف :

لَمْ یَهَبْ	لَمْ یَهَبَا	لَمْ یَهَبُو
لَمْ تَهَبْ	لَمْ تَهَبَا	لَمْ یَهَبْنَ
لَمْ تَهَبْ	لَمْ تَهَبَا	لَمْ تَهَبُو
لَمْ تَهَبِی	لَمْ تَهَبَا	لَمْ تَهَبْنَ
لَمْ اَهَبْ	لَمْ نَهَبْ	

نفی جحد بلم مجهول:

لَمْ یُوهَبْ، لَمْ یُوهَبَا، لَمْ یُوهَبُو الخ لَمْ یُفْتَحْ پشان۔

لام تاکید بانون تاکید ثقیله:

لَیَهَبَنَّ	لَیَهَبَانِّ	لَیَهَبُنَّ
لَتَهَبَنَّ	لَتَهَبَانِّ	لَیَهَبْنَانِّ
لَتَهَبَنَّ	لَتَهَبَانِّ	لَتَهَبُنَّ
لَتَهَبِنَّ	لَتَهَبَانِّ	لَتَهَبْنَانِّ
لَاَهَبَنَّ	لَنَهَبَنَّ	

لام تاکید بانون تاکید خفیفه:

لَیُوهَبَنَّ	لَیُوهَبَانِّ	لَیُوهَبُنَّ
لَتُوهَبَنَّ	لَتُوهَبَانِّ	لَیُوهَبْنانِّ
لَتُوهَبَنَّ	لَتُوهَبَانِّ	لَتُوهَبُنَّ
لَتُوهَبِنَّ	لَتُوهَبَانِّ	لَتُوهَبْنانِّ
لَاُوهَبَنَّ	لَنُوهَبَنَّ	

لام تاکید بانون تاکید خفیفه معروف:

لَیَهَبَنْ		لَیَهَبُنْ

لَتَهَبَنْ		
لَتَهَبَنْ		لَتَهَبُنْ
لَتَهَبِنْ		
لَاَهَبَنْ	لَنَهَبَنْ	

لام تاکید بانون تاکید خفیفه مجهول:

لَيُوهَبَنْ		لَيُوهَبُنْ
لَتُوهَبَنْ		
لَتُوهَبَنْ		لَتُوهَبُنْ
لَتُوهَبِنْ		
لَاُوهَبَنْ	لَنُوهَبَنْ	

امر حاضر معروف:

هَبْ	هَبَا	هَبُوا	هَبِی	هَبَا	هَبْنَ

امر غائب و متکلم معروف:

لِيَهَبْ	لِيَهَبَا	لِيَهَبُوا	لِتَهَبْ
لِتَهَبَا	لِيَهَبْنَ	لِاَهَبْ	لِنَهَبْ

لِيَهَبْ اصل کښي يَوهَبْ وو او هَبْ اصل کښی تَهَبُ وو د يَهَبُ پشان تعليل پکښی شوے دے۔

امر مجهول:

لِيُوهَبْ	لِيُوهَبَا	لِيُوهَبُوا
لِتُوهَبْ	لِتُوهَبَا	لِيُوهَبْنَ
لِتُوهَبْ	لِتُوهَبَا	لِتُوهَبُوا
لِتُوهَبِی	لِتُوهَبا	لِتُوهَبْنَ
لِاُوهَبْ	لِنُوهَبْ	

امر حاضر معروف بانون ثقیله:

هَبَنَّ	هَبَانِّ	هَبُنَّ	هَبِنَّ	هَبَانِّ	هَبْنَانِّ

امر غائب و متکلم معروف بانون ثقیله:

لِيَهَبَنَّ	لِيَهَبَانِّ	لِيَهَبُنَّ	لِتَهَبَنَّ
لِتَهَبَانِّ	لِيَهَبْنَانِّ	لِاَهَبَنَّ	لِنَهَبَنَّ

امر مجهول بانون ثقیله:

لِيُوهَبَنَّ	لِيُوهَبَانِّ	لِيُوهَبُنَّ
لِتُوهَبَنَّ	لِتُوهَبَانِّ	لِيُوهَبْنانِّ
لِتُوهَبَنَّ	لِتُوهَبَانِّ	لِتُوهَبُنَّ
لِتُوهَبِنَّ	لِتُوهَبانِّ	لِتُوهَبْنَانِّ
لِأُوهَبَنَّ	لِنُوهَبَنَّ	

امر حاضر معروف بانون خفیفه:

هَبَنْ		هَبُنْ	هَبِنْ		

امر غائب و متکلم معروف بانون خفیفه:

لِيَهَبَنْ		لِيَهَبُنْ	لِتَهَبَنْ
		لِاَهَبَنْ	لِنَهَبَنْ

امر مجهول بانون خفیفه:

لِيُوهَبَنْ		لِيُوهَبُنْ
لِتُوهَبَنْ		
لِتُوهَبَنْ		لِتُوهَبُنْ
لِتُوهَبِنْ		
لِأُوهَبَنْ	لِنُوهَبَنْ	

نہی حاضر معروف:

لاتهَبْ	لاتهَبَا	لاتهَبُوا	لاتهَبِی	لاتهَبَا	لاتهَبْنَ

نہی غائب و متکلم معروف:

لايَهَبْ	لايَهَبَا	لايَهَبُوا	لاتَهَبْ
لاتَهَبَا	لايَهَبْنَ	لاآهَبْ	لانَهَبْ

نہی مجهول:

لایُوهَبْ	لایُوهَبَا	لایُوهَبُوا
لاتُوهَبْ	لاتُوهَبَا	لایُوهَبْنَ
لاتُوهَبْ	لاتُوهَبَا	لاتُوهَبُوا
لاتُوهَبِی	لاتُوهَبا	لاتُوهَبْنَ
لااُوهَبْ	لانُوهَبْ	

نہی حاضر معروف بانون ثقیلہ:

لاتهَبَنَّ	لاتهَبَانِّ	لاتهَبُنَّ	لاتهَبِنَّ	لاتهَبَانِّ	لاتهَبْنَانِّ

نہی غائب و متکلم معروف بانون ثقیلہ:

لایَهَبَنَّ	لایَهَبَانِّ	لایَهَبُنَّ	لاتَهَبَنَّ
لاتَهَبَانِّ	لایَهَبْنَانِّ	لاآهَبَنَّ	لانَهَبَنَّ

نہی مجہول بانون ثقیلہ:

لایُوهَبَنَّ	لایُوهَبَانِّ	لایُوهَبُنَّ
لاتُوهَبَنَّ	لاتُوهَبَانِّ	لایُوهَبْنَانِّ
لاتُوهَبَنَّ	لاتُوهَبَانِّ	لاتُوهَبُنَّ
لاتُوهَبِنَّ	لاتُوهَبانِّ	لاتُوهَبْنَانِّ
لااُوهَبَنَّ	لانُوهَبَنَّ	

نہی حاضر معروف بانون خفیفہ:

لاتهَبَنْ		لاتهَبُنْ	لاتهَبِنْ		

نہی غائب و متکلم معروف بانون خفیفہ:

لایَهَبَنْ		لایَهَبُنْ	لاتَهَبَنْ
		لاآهَبَنْ	لانَهَبَنْ

نہی مجہول بانون خفیفہ:

لایُوهَبَنْ		لایُوهَبُنْ
لاتُوهَبَنْ		
لاتُوهَبَنْ		لاتُوهَبُنْ
لاتُوهَبِنْ		

لاأُوهَبَنْ	لانُوهَبَنْ	

اسم فاعل:

وَاهِبٌ	وَاهِبَانِ	وَاهِبُونَ
وَاهِبَةٌ	وَاهِبَتانِ	وَاهِبَاتٌ

اسم مفعول:

مَوْهُوبٌ	مَوْهُوبَانِ	مَوْهُوبُونَ
مَوْهُوبَةٌ	مَوْهُوبَتانِ	مَوْهُوبَاتٌ

اسم تفضيل:

افعل التفضيل المذكر :اَوْهَبُ اَوْهَبَانِ اَوْهَبُوْنَ اَوَاهِبُ وَاُوَيْهِبٌ۔

والمؤنث :وُهْبٰی وُهْبَیَانِ وُهْبَیَاتٌ وُهَبٌ وَوُهَیْبٰی۔

تمرین:

افعال ذیل نه مختلف ګردانونه وکه:

1۔وَضعَ یَضَعُ وضعًا کیخودل۔

2۔وَدَعَ یَدَعُ دَعَةً پریخودل۔

3۔وقَعَ یقَعُ وقعًا و وقوعًا واقع کیدل۔

4۔وَلَغَ یَلَغُ ولوغًا ددرنده ځناور ځټل۔

مثال واوی از باب کرُمَ یکرُمُ الوسمُ والوسامةُ خوبصورت کیدل :

صرف صغیر:

وَسُمَ یَوْسُمُ وَسْمًا، فَهُوَ وَاسِمٌ، وَوُسِمَ یُوْسَمُ وَسْمًا، فَذَاکَ مَوْسُوْمٌ، لَمْ یَوْسُمْ لَمْ یُوْسَمْ، لایَوْسُمُ لایُوْسَمُ، لَنْ یَّوْسُمَ لَنْ یُّوْسَمَ، لَیَوْسُمَنَّ لَیُوْسَمَنَّ، لَیَوْسُمَنْ لَیُوْسَمَنْ۔

الامرمنه:اُوْسُمْ لِتُوْسَمْ، لِیَوْسُمْ لِیُوْسَمْ۔

والنهی عنه:لاتَوْسُمْ لاتُوْسَمْ، لایَوْسُمْ لایُوْسَمْ۔

والظرف منه:مَوْسِمٌ مَوْسِمَانِ مَوَاسِمُ وَمُوَیْسِمٌ۔

والاٰلة منه:مِیْسَمٌ مِیْسَمَانِ مَوَاسِمُ وَمُوَیْسِمٌ، مِیْسَمَةٌ مِیْسَمَتَانِ مَوَاسِمُ وَمُوَیْسِمَةٌ، مِیْسَامٌ مِیْسَامَانِ مَوَاسِیْمُ وَمُوَیْسِیْمٌ۔

افعل التفضیل المذکر منه:اَوْسَمُ اَوْسَمَانِ اَوْسَمُوْنَ اَوَاسِمُ وَاُوَیْسِمٌ۔

والمؤنث منه:وُسْمٰی وُسْمَیَانِ وُسْمَیَاتٌ وُسَمٌ وَوُسَیْمٰی۔

فعل التعجب منه:مَااَوْسَمَه،، وَاَوْسِمْ بِهٖ، وَوَسُمَ۔

ددی صرف کبیر د کَرُمَ په مثل دے تعلیل پکښی نشته ۔

مِیْسَمٌ اصلًا مِوْسَمٌ وو واو ساکن غیر مدغم ما قبل مکسور وو نو واو په یاء بدل شو۔

تمرین:

درج ذیل افعالو نه گردانونه وکه!

1۔وَثُقَ یَوثُقُ وثاقَةً پائیدار ،مضبوط کیدل۔

2۔وَشُکَ یَوشُکُ وشگًا ووشاکةً نزدے کیدل۔

مثال واوی ازباب حَسِبَ یَحسَبُ الورمُ (سوجنا) پړسیدل۔

صرف صغیر:

وَرِمَ یَرِمُ وَرْمًا، فَهُوَ وَارِمٌ، وَوُرِمَ بِهٖ یُوْرَمُ بِهٖ وَرْمًا، فَذَاکَ مَوْرُوْمٌ بِهٖ، لَمْ یَرِمْ لَمْ یُوْرَمْ بِهٖ، لایَرِمُ لایُوْرَمُ بِهٖ، لَنْ یَّرِمَ لَنْ یُّوْرَمَ بِهٖ، لَیَرِمَنَّ لَیُوْرَمَنَّ به، لِیَرِمَنْ لَیُوْرَمَنْ۔

الامرمنه:رِمْ لِتُوْرَمْ بِکَ، لِیَرِمْ لِیُوْرَمْ بِهٖ۔

والنهی عنه:لاتَرِمْ لاتُوْرَمْ بِکَ، لایَرِمْ لایُوْرَمْ بِهٖ۔

والظرف منه:مَوْرِمٌ مَوْرِمَانِ مَوَارِمُ وَمُوَيْرِمٌ۔

والاٰلة منه:مِيْرَمٌ مِيْرَمَانِ مَوَارِمُ وَمُوَيْرِمٌ، مِيْرَمَةٌ مِيْرَمَتَانِ مَوَارِمُ وَمُوَيْرِمَةٌ، مِيْرَامٌ مِيْرَامَانِ مَوَارِيْمُ وَمُوَيْرِيْمٌ۔

افعل التفضيل المذكر منه:اَوْرَمُ اَوْرَمَانِ اَوْرَمُوْنَ اَوَارِمُ وَاُوَيْرِمٌ۔

والمؤنث منه:وُرْمٰى وُرْمَيَانِ وُرْمَيَاتٌ وُرَمٌ وَوُرَيْمٰى۔

فعل التعجب منه:مَاَاَوْرَمَه،، وَاَوْرِمْ بِهٖ، وَوَرُمَ۔

ددی باب صرف کبیر د وَعَدَ يَعِدُ په مثل د ے ، ګردان کولو په وخت د عین کلمې د حرکت خیال ساته!۔

يَرِمُ په اصل کښی يورِمُ وو واو ساكن درميان علامت مضارع مفتوح او عین کلمه مکسور

واقع شو نو واو حذف شو ۔

رِمْ د تَرِمُ نه جوړد ے علامت مضارع حذف که او آخر ساکن که رِمْ شو۔

مِيْرَمٌ اصلًا مِوْرَمٌ وو واو ساكن غير مدغم ماقبل مكسور وو واو په ياء بدل شو۔

تمرين:

<u>درج ذیل افعالو نه ګردانونه وکه!</u>

1-وَبِقَ يَبِقُ وبقًا هلاكيدل۔

2-وَثِقَ يثِقُ ثِقَةً په چا باور کول۔

3-وَرِثَ يَرِثُ وِرثًا وارث كيدل۔

4-وَرِعَ يَرِعُ ورعًا پرهيز کول۔

ثلاثی مزید فیه

1۔صرف صغیر ثلاثی مزید فیه مثال واوی از باب اِفْعَالٌ۔ جیسے: اِیْعَادٌ (یرول)

اَوْعَدَ یُوْعِدُ اِیْعَادًا، فَهُوَ مُوْعِدٌ، وَاُوْعِدَ یُوْعَدُ اِیْعَادًا، فَذَاکَ مُوْعَدٌ، لَمْ یُوْعِدْ لَمْ یُوْعَدْ، لایُوْعِدُ لایُوْعَدُ، لَنْ یُّوْعِدَ لَنْ یُّوْعَدَ، لَیُوْعِدَنَّ لَیُوْعَدَنَّ، لَیُوْعِدَنْ لَیُوْعَدَنْ۔

الامرمنه:اَوْعِدْ لِتُوْعَدْ، لِیُوْعِدْ لِیُوْعَدْ۔

و النهی عنه:لاتُوْعِدْ لاتُوْعَدْ، لایُوْعِدْ لایُوْعَدْ۔

الظرف منه:مُوْعَدٌ مُوْعَدَانِ مُوْعَدَاتٌ۔ والاٰلة منه:مَابِهٖ الْاِیْعَادُ۔

افعل التفضیل منه:اَشَدُّ اِیْعَاداً۔

فعل التعجب منه: مَااَشَدَّ اِیْعَاداً، وَاَشْدِدْ بِاِیْعَادِهٖ۔

اِیعاد اصلًا اِوعاد وو ،واو ساکن غیر مدغم ماقبل مکسور وو واو په یاء سره بدل شو،باقی تعلیل ندے شوے۔

<u>2۔باب تفعیل ۔التوحیدُ د یو والی عقیده ساتل۔</u>

صرف صغیر:

وَحَّدَ یُوَحِّدَ تَوحِیدًا فهو مُوَحِّدٌ و وُحِّدَ یُوَحَّدُ تَوحِیدًا مُوَحَّدٌ

الامرُ منهُ وَحِّدْ والنهی عنهُ لاتُوَحِّدْ والظرف منهُ مُوَحَّدٌ والاٰلة منهُ ما بهٖ التوحیدُ

اسم التفضیل منهُ ما اشَدُّ توحیدًا۔

3۔باب تفاعُل التوافقُ (باهم متفق کیدل)

صرف صغیر: توافَقَ یَتوافَقُ تَوافُقًا. فهو مُتَوافِقٌ و تُوُوفِقَ یُتَوافَقُ تَوافُقًا فذاک مُتَوافَقٌ

الامرُ منهُ تَوافَقْ النهی عنهُ لا تَوافَقْ الظرف منهُ مُتَوافَقٌ۔

4۔باب مفاعله المواظبةُ (پابندی کول)

وَاظَبَ يُواظِبُ مُواظبةً فهو مُواظِبٌ و وُوظِبَ يُواظَبُ مواظبةً فذاکَ مُواظَبٌ

الامرُ منهُ وَاظِبْ النهی عنهُ لا تُواظِبْ والظرف منهُ مُواظَبٌ۔

ددی بابونو ګردانونه د صحیح په مثل دی ۔

5۔باب افتعال الاتِّقاد (د اور بلیدل) الوقدُ وُقُودًا۔

اِتَّقَدَ يَتَّقِدُ اِتَّقادًا فهو مُتَّقِدٌ و اُتُّقِدَ يُتَّقَدُ اِتِّقادًا فذاک مُتَّقَدٌ

الامرُ منهُ اِتَّقِدْ والنهی عنهُ لا تَتَّقِدْ والظرف منهُ مُتَّقَدٌ۔

والاٰلة منهُ مابهٖ الاِتَّقادُ افعل التفضيل ما اشَدُّ اِتَّقادًا۔

اِتَّقاد اصلًا اِوْتقاد وو واو په تاء بدل شوه او تاء په تاء کښی مدغم شوه۔

قاعده : کله چی واو د فاء د افتعال په مقام راشی نو په تاء بدلیږی ۔

6۔باب استفعال الاستیجابُ (د یو شی مستحق کیدل) اصلًا الاستِوجاب مجرد وَجَبَ۔

صرف صغير:

اِسْتَوْجَبَ يَسْتَوْجِبُ استيجابًا. فهو مُسْتَوجِبٌ و اُستُوجِبَ يُستَوجَبُ استيجابًا. فذاک مُسْتَوجَبٌ

الامرُ منهُ اِسْتَوْجِبْ والنهی عنهُ لاتَسْتَوْجِبْ الظرف منهُ مُسْتَوجَبٌ والاٰلةُ منهُ ما بهٖ الاستيجاب افعلُ التفضيل ما اَشَدُّ استيجابًا۔

دی باب کښي هيڅ تعليل ندے شوے سوا د مصدر نه استيجابًا اصلًا اِستِوجابًا وو واو ساکن غير مدغم ما قبل کسره ده ۔واو بدل شو په ياء باندی۔

7۔باب تفَعُّل التَّوقُّد (اور بليدل)

صرف صغير:

تَوَقَّدَ يَتَوَقَّدُ تَوَقُّدًا فهو مُتَوَقِّدٌ و تُوُقِّدَ يُتَوَقَّدُ تَوَقُّدًا فهو مُتَوَقَّدٌ

الامرُ منهُ تَوَقَّدْ والنهی عنهُ لاتَتَوَقَّدْ الظرف منهُ مُتَوَقَّدٌ والاٰلة منهُ مابهٖ التَوَقُّد افعل التفضیل اشَدُّ تَوَقُّدًا ۔

درج ذیل نه ګردانونه وکړئ!

1۔اوجَزَ ایجازًا بلیغ اختصار کول۔	2۔اوقَدَ ایقادًا اور بلوَل۔
2۔ودَّعَ تودیعًا رخصت کول۔	4۔ورَّثَ توریثًا وارث کیدل۔
5۔تواتَرَ تواتُرًا پرله پسے کول۔	6۔تَوَا صَلَ تَواصُلًا یو بل سره میلاویدل۔
7۔وافَقَ مُوافَقةً مَحبت کول۔	8 ۔واعَدَ مُواعَدَةً وعده کول۔
9۔اِتَّعَظَ اِتِّعاظًا نصیحت کول۔	10۔اِتَّفَقَ اِتِّفاقًا اتفاق کول۔
11۔اِسْتَوعَبَ استِیعابًا را ګیرول۔	12۔اِستَوهَبَ اِستیهابًا بخشش غوختل۔
13۔تَوَسَّخَ تَوَسُّخًا خیرن کیدل۔	14۔تَوَجَّدَ تَوَجُّدًا غم ګین کیدل۔

د مثال یایی بیان

مثال یایی صرف د څلورو بابونو نه رازی ۔1۔ضربَ 2۔سمِعَ 3۔فَتحَ 4۔کَرُمَ

1۔مثال یایی ازباب ضرب الیسرُ ۔جواری کول۔

صرف صغیر: یَسَرَ یَیْسِرُ یُسْرًا، فَهُوَ یَاسِرٌ، وَیُسِرَبِهٖ یُوْسَرُبِهٖ یُسْرًا، فَذَاکَ مَیْسُوْرٌ بِهٖ، لَمْ یَیْسِرْ لَمْ یُوْسَرْبِهٖ، لایَیْسِرْ لایُوْسَرْبِهٖ، لَنْ یَّیْسِرَ لَنْ یُّوْسَرَبِهٖ، لَیَیْسِرَنَّ لَیُوْسَرَنَّ بِهٖ، لَیَیْسِرَنْ لَیُوْسَرَنْ بِهٖ۔

الامرمنه:اِیْسِرْ لِتُوْسَرْ بِکَ، لِیَیْسِرْ لِیُوْسَرْ بِهٖ۔

والنهی عنه:لاتَیْسِرْ لاتُوْسَرْبِک

والظرف منهُ مَیسِرٌ والاٰلۃُ منهُ مِیسَرٌ و میسرة و میسارٌ و اسم التفضیل منهُ اَیسَرُ اَیسَرَانِ اَیسَرُونَ ایاسِرُ والمؤنث منهُ یُسریٰ یُسریانِ یُسریاتٌ یُسَرٌ ۔

دی باب کښی تعلیل ندے شوے۔

مثال یاِی ازباب سمِعَ یسمَعُ الیُبسُ و الیبوسةُ وچیدل۔

صرف صغیر: ددی باب مجهول مستعمل ندے او لکه د سمِعَ یسمعُ پشان دے تعلیل پکښی ندے شوے۔

یَبِسَ یَیْبَسُ یُبسًا و یبوسةً الامرُ منهُ اِیبَسْ والنهی عنهُ لا تَیْبَسْ الظرف منهُ مَیبَسٌ والاٰلة منهُ مِیبَسٌ مِیبَسةٌ و مِیبَاسٌ اسم التفضیل اَیبَسُ ولمؤنث منهُ یُبْسیٰ۔

مثال یاِی ازباب فَتَحَ یَفتَحُ الیَنعُ میوه پخیدل چی د شوګَولو قابله شی ۔

صرف صغیر:

یَنَعَ یَیْنَعُ ینعًا فهو یانِعٌ و یُنِعَ یُونَعُ ینعًا فذاک مَینُوعٌ ،اِینَعْ ،لا تَینَعْ ،مَینَعٌ ،مِینَعٌ مِینَعَةٌ مِینَاعٌ، اَینَعُ یُنعیٰ۔

مثال یاِی ازباب کَرُمَ یَکرُمُ الیَقْظُ ویخیدل(د خوب نه پاسیدل)

یَقُظَ یَیقُظُ یُقظاً، فَهُوَ یَقِیْظٌ، وَیُقِظَ بِهٖ یُوْقَظُ بِهٖ یُقظاً، فَذَاکَ مَیْقُوْظٌ بِهٖ، لَمْ یَیْقُظْ لَمْ یُوْقَظْ بِهٖ، لایَیْقُظُ لایُوْقَظُ بِهٖ، لَنْ یَّیْقُظَ لَنْ یُّوْقَظَ بِهٖ، لَیَیْقُظَنَّ لَیُوْقَظَنَّ بِهٖ، لَیَیْقُظَنْ لَیُوْقَظَنْ بِهٖ۔

الامر منه:اُوْقُظْ لِتُوْقَظْ بِکَ، لِیَیْقُظْ لِیُوْقَظْ بِهٖ۔

والنهی عنه:لاتَیْقُظْ لاتُوْقَظْ بِکَ، لایَیْقُظْ لایُوْقَظْ بِهٖ۔

الظرف منه:مَیْقِظٌ مَیْقِظَانِ مَیَاقِظُ وَمُیَیْقِظٌ۔

والاٰلة منه:مِيْقَظٌ مِيْقَظَانِ مَيَاقِظُ وَمُيَيْقِظٌ، مِيْقَظَةٌ مِيْقَظَتَانِ مَيَاقِظُ وَمُيَيْقِظَةٌ، مِيْقَاظٌ مِيْقَاظَانِ مَيَاقِيْظُ وَمُيَيْقِيْظٌ۔

افعل التفضيل المذكر منه:اَيْقَظُ اَيْقَظَانِ اَيْقَظُوْنَ اَيَاقِظُ وَاُيَيْقِظٌ۔

والمؤنث منه:يُقْظىٰ يُقْظَيَانِ يُقْظَيَاتٌ يُقَظٌ وَيُقَيْظى۔

فعل التعجب منه:مَااَيْقَظَه،، وَاَيْقِظْ بِهٖ، وَيَقُظَ۔

اُوْقُظْ اصلًا اُيْقُظ وو ياء ساكن غير مدغم ما قبل مضموم بدل شوه په واو باندی ۔

مثال يايی از ابواب ثلاثی مزيدٌ فيهٖ

1۔ مثال يايی ازباب افعال الايسارُ مالداره کيدل۔

صرف صغير:

اَيْسَرَ يُوسِرُ ايسارًا فهو مُوسِرٌ و اُوسِرَ يُوسَرُ ايسارًا فهو مُوسَرٌ

الامرُ منهُ اَيْسِرْ والنهیُ عنهُ لا تُوسِرْ الظرف منهُ مُوسَرٌ ولاٰلةُ منهُ ما بهٖ الايسار

اسم التفضيل اشَدُّ ايسارًا۔

يُوسِرُ يُوسَرُ اصلًا يُيسِرُ او يُيسَرُ وو خو يا ساکن ماقبل مضموم ياء په واو بدل شوه دا تعليل په نورو مشتقاتو.کښی هم دے لکه نفی تاکيد وغيره۔

2۔باب تفعيل التيسيرُ اسانول۔

صرف صغير:

يَسَّرَ يُيَسِّرُ تَيسِيْرًا، فَهُوَمُيَسِّرٌ، وَيُسِّرَ يُيَسَّرُ تَيسِيْرًا، فَذَاکَ مُيَسَّرٌ، لَمْ يُيَسِّرْ لَمْ يُيَسَّرْ،لايُيَسِّرُلايُيَسَّرُ، لَنْ يُّيَسِّرَ لَنْ يُّيَسَّرَ، لَيُيَسِّرَنَّ لَيُيَسَّرَنَّ، لَيُيَسِّرَنْ لَيُيَسَّرَنْ۔

الامرمنه:يَسِّرْ لِتُيَسَّرْ، لِيُيَسِّرْ لِيُيَسَّرْ۔

والنہی عنه:لاتُیَسِّرْ لاتُیَسَّرْ، لایُیَسِّرْ لایُیَسَّرْ۔

الظرف منه:مُیَسَّرٌ مُیَسَّرَانِ مُیَسَّرَاتٌ۔والاٰلة منه:مَابِهٖ التَّیْسِیْرُ۔

افعل التفضیل منه:اَشَدُّ تَیْسِیْراً۔

فعل التعجب: مَااَشَدَّ تَیْسِیْراً، وَاَشْدِدْ بِتَیْسِیْرِهٖ۔

3۔ صرف صغیر ثلاثی مزید فیه مثال یائی از باب اِفْتِعَالٌ: اِتِّسَار (آسان کیدل)

اِتَّسَرَ یَتَّسِرُ اِتِّسَاراً، فَهُوَ مُتَّسِرٌ، وَاُتُّسِرَ بِهٖ یُتَّسَرُ بِهٖ اِتِّسَاراً، فَذَاکَ مُتَّسَرٌ بِهٖ، لَمْ یَتَّسِرْ لَمْ یُتَّسَرْ بِهٖ، لایَتَّسِرُ لایُتَّسَرُ بِهٖ، لَنْ یَّتَّسِرَ لَنْ یُّتَّسَرَ بِهٖ،

لَیَتَّسِرَنَّ لَیُتَّسَرَنَّ بِهٖ، لَیَتَّسِرَنْ لَیُتَّسَرَنْ بِهٖ۔

الامرمنه:اِتَّسِرْ لِیُتَّسَرْ بِکَ، لِیَتَّسِرْ لِیُتَّسَرْ بِهٖ۔

والنہی عنه:لاتَتَّسِرْ لایُتَّسَرْ بِکَ، لایَتَّسِرْ لایُتَّسَرْ بِهٖ۔

والظرف منه:مُتَّسَرٌ مُتَّسَرَانِ مُتَّسَرَاتٌ۔والاٰلة منه:مَابِهٖ الْاِتِّسَارُ۔

افعل التفضیل منه: اَشَدُّ اِتِّسَاراً۔

فعل التعجب: مَااَشَدَّ اِتِّسَاراً، وَاَشْدِدْ بِاِتِّسَارِهٖ۔

اِتَّسَرَ اصلًا اِیْتَسَرَ دے یاء د باب افتعال فاء کلمه کښې راغله نو په تاء بدله شوه۔بیا د تاء ادغام په تاء کښې وشو۔

4۔ صرف صغیر ثلاثی مزیدفیه مثال یائی از باب اِسْتِفْعَالٌ: اِسْتِیْسَارٌ (آسانی طلب کول)

اِسْتَیْسَرَ یَسْتَیْسِرُ اِسْتِیْسَارًا، فَهُوَ مُسْتَیْسِرٌ، وَاُسْتُوْسِرَ یُسْتَیْسَرُ اِسْتِیْسَارًا، فَذَاکَ مُسْتَیْسَرٌ، لَمْ یَسْتَیْسِرْ لَمْ یُسْتَیْسَرْ، لایَسْتَیْسِرُ لایُسْتَیْسَرُ، لَنْ یَّسْتَیْسِرَ لَنْ یُّسْتَیْسَرَ، لَیَسْتَیْسِرَنَّ لَیُسْتَیْسَرَنَّ، لَیَسْتَیْسِرَنْ لَیُسْتَیْسَرَنْ۔

الامرمنه:اِسْتَیْسِرْ لِتُسْتَیْسَرْ، لِیَسْتَیْسِرْ لِیُسْتَیْسَرْ۔

والنهی عنه:لاتَسْتَیْسِرْ لاتُسْتَیْسَرْ، لایَسْتَیْسِرْ لایُسْتَیْسَرْ۔

والظرف منه:مُسْتَیْسَرٌ مُسْتَیْسَرَانِ مُسْتَیْسَرَاتٌ۔ والاٰلة منه:مَابِہٖ الْاِسْتِیْسَارُ۔

افعل التفضیل منه:اَشَدُّ اِسْتِیْسَاراً۔

فعل التعجب منه: مَااَشَدَّ اِسْتِیْسَاراً، وَاَشْدِدْ بِاِسْتِیْسَارِہٖ۔

اُسْتُوْسِرَ اصلًا اُستُیْسِرَ وو یاء ساکن غیر مدغم ماقبل ضمه وه په واو بدل شوه۔

5۔باب تَفَعُّل تَیَسُّرٌ اسان کیدل۔

تَیَسَّرَ یَتَیَسَّرُ تَیَسُّرًا فهو مُتَیَسِّرٌ و تُیُسِّرَ یُتَیَسَّرُ تَیَسُّرًا فهو مُتَیَسَّرٌ الامر منهُ تَیَسَّرَ والنهی عنهُ لاتَتَیَسَّرَ الظرف منهُ مُتَیَسَّرٌ۔

تمرین :

افعال ذیل نه ګردان وکه!

1۔ اَیقَظَ ائقاظًا بیدارول۔

2۔تَیَقَّظَ تَیَقُّظًا بیداریدل۔

3۔تَیَمَّمَ تَیَمُّمًا تیمم کول۔

4۔اِسْتَیسَرَ اِستِیسارًا آسانیدل۔

د مثال بحث ختم شو ۔

د اجوف بیان

اجوف یعنی معتل العین چی په عین کلمه کښی ی حرف علت راغلے وی :اجوف یایی او اجوف واوی ۔اجوف الفی اصلی نشته۔

اجوف په لغت کښی دَډْ والی ته وایی او ددی نه هم کله کله د مینځ حرف اوغورزیږی نو کلمهډډه پاتی شی۔

داجوف د تعلیل قاعدے:

<u>قاعده 1-:</u> کوم واو او یاء چی متحرک وی او ماقبل تری فتحه وی نو په الف سره به دغه واو او یاء بدلیږی ـلکه: قَوَلَ نه قَالَ او بَیَعَ نه بَاعَ خو که واو یا ساکن وی نو هغه به نه بدلیږی۔لکه :یَوْمٌ لَیْلٌ، قومٌ، بَیعٌ

دغه شان که دواړه متحرک وی خو ماقبل تری فتحه نوی نو بیا به هم نه بدلیږی۔لکه :صُوَرٌ۔

او ددی قاعدے جاری کیدو دپاره نهه شرطونه دی په علم الصیغه کښی به راشی ۔

<u>قاعده 2۔</u>کچرے د ثلاثی مجرد عین کلمه واو وی او دغه واو په الف بدل شی او بیا د اجتماع ساکنین د وجے نه حذف شی او ماقبل یې مکسور العین نه وی نو فاء کلمے له به ضمه ورکولے شی لکه: قَوَلْنَ نه قُلْنَ شو۔

او که ماضی مکسور العین وی نو فاء کلمے له به کسره ورکولے شی لکه: خَوِفْنَ نه خِفْنَ۔

قَوَلْنَ کښی واو متحرک ماقبل فتحه په الف سره بدل شو قَالْنَ شو بیا الف د التقاء ساکنین د وجے حذف شو قَلْنَ شو بیا قاف له ضمه ورکړه چی دلالت وکی په حذف د واو نو قُلْنَ شو۔

خَوِفْنَ واو متحرک ماقبل مفتوح واو په الف باندی بدل شو خَافْنَ شو بیا الف د التقاء ساکنین د وجے حذف شو نو خَفْنَ شو بیا خ له کسره ورکړه چی دلالت وکی چی عین کلمه مکسور وه نو خِفْنَ شو،

<u>قاعده 3:</u>کچرے ثلاثی مجرد عین کلمه یاء وی او په الف سره بدل وی او الف د التقاء ساکنین د وجے حذف شی نو فاء کلمے له به کسره ورکولے شی لکه: بَیَعْنَ نه بِعْنَ۔

دلته یاء متحرک ما قبل مفتوح بدل شوه په الف بَاعْنَ شو،بیا الف د التقاء ساکنین د وجے نه حذف شو بَعْنَ شو ،بیا یې باء له کسره ورکړه چی دلالت وکی په حذف د یاء باندی بِعْنَ شو۔

قاعده 4: اجوف واوی او یایی که چرے د ماضی مجهول عین کلمه کښی واو یا یاء وی مکسور وی او ماضی معروف کښی تعلیل شوے وی نو د دواړو کسره ماقبل له ورکولے شی یعنی د ماقبل حرکت لرے کولو نه بعد بیا په اجوف واوی کښی واو په یاء باندی بدلوی لکه: قُوِلَ نه قِیْلَ او اجوف یایی کښی یاء قائم وی لکه: بُیِعَ نه بِیْعَ۔

قاعده 5: په واو کلمه کښی واو یا یاء متحرک وی او ماقبل حرف صحیح ساکن وی نو د واو او یاء حرکت ماقبل له ورکوی لکه: یَقْوُلُ نه یَقُولُ،یَبْیِعُ نه یَبِیْعُ۔

قاعده 6: کچرے واو او یاء مفتوح وی او ماقبل حرف صحیح ساکن وی نو د هغې فتحه ماقبل له ورکی او دا په الف سره بدل کی ۔یُقْوَلُ نه یُقَالُ ۔یُبْیَعُ نه یُبَاعُ۔

قاعده 7: کوم واو او یاء چی د الف زائده یعنی د اسم فاعل د الف نه روستو راشی نو دی واو او یاء لره به په همزه سره بدلوی۔لکه: بَایِعٌ نه بائِعٌ او قاوِلٌ نه قَائِلٌ۔

قاعده 8: مصدر کښی واو د کسرے نه بعد راشی او د هغې په فعل کښی تعلیل شوے وی ۔نو داواو په یاء سره بدلوی لکه: د قَامَ مصدر قِوَامًا نه قِیَامًا وئیل۔

قاعده 9: د باب افعال یا استفعال په عین کلمه کښی کچرے واو یا یاء وی نو په مصدر کښی دا په الف سره بدل کړی او الف حذف کړی او ددی په بدل کښی په آخر کښی د تاء زیادت وکړی۔لکه: اِقوَامٌ نه اِقامَةٌ او اِستِقْوامٌ نه اِستِقَامةٌ ۔

نوټ: یاد ساتل پکار دی کله کله د یو لفظ په تعلیل کښی متعدد ے قاعدے هم جمع کیږی مثلًا: مَبِیعٌ اصلًا مَبْیُوعٌ وو۔

پدی کښی یؔ متحرک او ماقبل ساکن وؤ نو د یؔ حرکت ۓ ماقبل له ورکو اوس دوه ساکنان جمع شو مَبُیْوْعٌ بیا یؔ حذف شو نو بیا مَبُوعٌ شو ۔

بیا د بؔ ضمه ئی په کسرے سره بدل کړه تاکه په حذف یاء باندی دلالت وکی نو مَبِوْعٌ شو۔

بیا واو ساکن ماقبل مکسور شو نو واو په یاء سره بدل شو مَبِیعٌ شو ۔

د اجوف واوی بیان

اجوف واوی ثلاثی مجرد د دریو بابونو نه رازی ،نَصَرَ ،ضَرَبَ ، سَمِعَ۔

<u>اجوف واوی ازباب نصر :القولُ وئیل ۔</u>

صرف صغیر (وړوکے ګردان)

قَالَ یَقُولُ قَولًا فهو قَائِلٌ و قِیلَ یُقَالُ قَولًا فذاکَ مَقُولٌ الامر منهُ قُلْ والنهی عنهُ لاتَقُلْ الظرف منهُ مَقَالٌ والاٰلةُ منهُ مِقْوَلٌ مِقْوَلَةٌ مِقْوالٌ اسم التفضیل اَقْوَلُ والمؤنث منهُ قُولیٰ۔

صرف کبیر:

قَالَ قَالَا قَالُوا قَالَتْ قَالَتَا قُلْنَ قُلْتَ قُلْتُما قُلْتُم قُلْتِ قُلْتُما قُلْتُنَّ قُلْتُ قُلْنا۔

قال په اصل کښې قَوَلَ بروزن نَصَرَ وؤ ،واو ما قبل مفتوح وو بدل شو په الف باندی د قالَتا پورے دغه تعلیل شوے دے۔

قُلْنَ په اصل کښې قَوَلْنَ وو بروزن نَصرنَ واؤ ماقبل مفتوح بدل شو په الف سره قَالْنَ شو الف التقاء ساکنین د وجے نه حذف شو نو قَلْنَ شو ،بیا ئی فتحه په ضمه سره بدل کړو تاکه په واو محذوف باندی دلالت وکی قُلْنَ شو ،

هم دغه تعلیل د قُلْنا پورے شوید ے۔

<u>ماضی مثبت مجهول:</u>

قِیلَ قِیلا قِیلُوا قِیلَتْ قِیلَتا قُلْنَ قُلْتَ قُلْتُما قُلْتُم قُلْتِ قُلْتُما قُلْتُنَّ قُلْتُ قُلْنا۔

قِیلَ په اصل کښې قُوِلَ وؤ بروزن نُصِرَ دواو کسره نقل که ماقبل له ئی ورکه د ماقبل دحرکت لرے کولو نه بعد قِوْلَ شو ، اُس واو ساکن ماقبل مکسور شو نو واو په یاء بدل شو قِیْلَ شو ۔

هم دغه تعلیل د قِیْلَتا پورے دے۔

قُلْنَ په اصل کښې قُوِلْنَ وۀ د نْصِرْنَ په وزن دواو کسره نقل که ماقبل له ئی ورکه د ماقبل دحرکت لرے کولو نه بعد قِوْلْنَ شو ۔

بیا واو ساکن ماقبل کسره په وجه واو په یاء بدل شو قِیْلْنَ شو بیا دوه ساکنه جمع شول نو یاء حذف شو قِلْنَ شو ۔

بیا ئی د قؔ کسره په ضمه سره بدل کړو تاکه په واو محذوف باندی دلالت وکی قُلْنَ شو ، هم دغه تعلیل د قُلْنا پورے شویدے۔

(او په دی دوؤ گردانونو کښې د قُلْنَ نه تر آخره پورې د معرف او مجهول صیغې ظاهرًا یوشان دی د ما ضی مثبت معروف او مجهول په شروع کښې ما لګوه او د منفی گردانونه تری وکه!۔

مضارع مثبت معروف:

یَقُوْلُ	یَقُوْلانِ	یَقُوْلُونَ
تَقُوْل	تَقُوْلانِ	یَقُلْنَ
تَقُوْلُ	تَقُوْلانِ	تَقُوْلونَ
تَقُوْلِینَ	تَقُوْلانِ	تَقُلْنَ
اَقُوْلُ	نَقُـــــــوْلُ	

یَقُولُ په اصل کښې یَقْوُلُ وۀ بروزن یَنْصُرُ واو متحرک ما قبل حرف صحیح ساکن نو د واو حرکت ماقبل له ورکو یَقُولُ شو ،

دا تعلیل د دوؤ(یَقُلْنَ ، تَقُلْنَ)صیغو نه علاوه په ټولو صیغو کښې دے ۔

یَقُلْنَ په اصل کښې یَقْوُلْنَ بروزن یَنْصُرْنَ وۀ ،واو متحرک ما قبل حرف صحیح ساکن نو د واو حرکت ماقبل له ورکو،یَقُوْلْنَ شو دوه ساکنان جمع شو واو حذف شو یَقُلْنَ پاتی شو ۔هم دغه تعلیل په تَقُلْنَ کښې دے۔

مضارع مثبت مجهول:

یُقَالُ	یُقَالانِ	یُقَالُونَ

تُقَالُ	تُقَالانِ	يُقَلْنَ
تُقَالُ	تُقَالانِ	تُقَالُونَ
تُقَالِينَ	تُقَالانِ	تُقَلْنَ
أُقَالُ	نُقَالُ	

يُقَالُ په اصل کښې يُقْوَلُ وو بروزن يُنْصَرُ واو متحرک ما قبل حرف صحيح ساکن نو د واو حرکت ماقبل له ورکو يُقَوْلُ شو نو بله قاعده مخامخ شوه ،چې واو اصلاً متحرک وو او ماقبل ئې متحرک شو نو واو په الف سره بدل شو يُقَالُ شو هم دغه تعليل د دوؤ صيغو(يُقَلْنَ،تُقَلْنَ) نه علاوه په ټولو کښې شوے دے۔ **يُقَلْنَ** په اصل کښې يُقْوَلنَ وو ، واو متحرک ما قبل حرف صحيح ساکن نو د واو حرکت ماقبل له ورکو ، نو بله قاعده مخامخ شوه ،چې واو اصلاً متحرک وو او ماقبل ئې متحرک شو نو واو په الف سره بدل شو نو يُقالْنَ شو ،

دوه ساکنين جمع شول نو الف وغرزيدو يُقَلْنَ شو ،هم دغه تعليل په تُقَلْنَ کښې شوے دے۔

نفی تاکيد بلَن معروف :

لَنْ يَقُوْلَ	لَنْ يَقُوْلا	لَنْ يَقُوْلُوا
لَنْ تَقُوْلَ	لَنْ تَقُوْلا	لَنْ يَقُلْنَ
لَنْ تَقُوْلَ	لَنْ تَقُوْلا	لَنْ تَقُوْلوا
لَنْ تَقُوْلِي	لَنْ تَقُوْلا	لَنْ تَقُلْنَ
لَنْ اَقُوْلَ	لَنْ نَقُـــــــــوْلَ	

نفی تاکيد بلَن مجهول:

لَنْ يُقَالَ	لَنْ يُقَالا	لَنْ يُقَالُوا
لَنْ تُقَالَ	لَنْ تُقَالا	لَنْ يُقَلْنَ
لَنْ تُقَالَ	لَنْ تُقَالا	لَنْ تُقَالُوا
لَنْ تُقَالی	لَنْ تُقَالا	لَنْ تُقَلْنَ
لَنْ اُقَالَ	لَنْ نُقَالَ	

پدی دوؤ ګردانونو کښی د مضارع معروف او مجهول پشان تعلیل شوے دے ـد لَنْ عمل یاد ساتئ!ـ

نفی جحد بَلَمْ معروف:

لَمْ یَقُلْ	لَمْ یَقُوْلا	لَمْ یَقُوْلُو
لَمْ تَقُلْ	لَمْ تَقُوْلا	لَمْ یَقُلْنَ
لَمْ تَقُلْ	لَمْ تَقُوْلا	لَمْ تَقُوْلوا
لَمْ تَقُوْلِی	لَمْ تَقُوْلا	لَمْ تَقُلْنَ
لَمْ اَقُلْ	لَمْ نَقُـــــــــلْ	

په کومو صیغو کښی چی د عین کلمه نه واو حذف شوے دے په هغوی کښی د یَقُلنَ پشان تعلیل شوے دے او په کومو صیغو کښی چی واو موجود دے په هغوی کښی د یَقُولُ په مثل تعلیل شوے دے ـ

نفی جحد بَلَمْ مجهول:

لَمْ یُقَلْ	لَمْ یُقَالا	لَمْ یُقَالُوا
لَمْ تُقَلْ	لَمْ تُقَالا	لَمْ یُقَلْنَ
لَمْ تُقَلْ	لَمْ تُقَالا	لَمْ تُقَالُوا
لَمْ تُقَالی	لَمْ تُقَالا	لَمْ تُقَلْنَ
لَمْ اُقَلْ	لَمْ نُقَلْ	

په کومو صیغو کښی چی الف حذف شوے دے په هغوی کښی د یُقَلنَ پشان تعلیل شوے دے ،

او په کومو صیغو کښی چی الف موجود دے په هغوی کښی د یُقَالُ په مثل تعلیل شوے دے

لام تاکید بانون تاکید ثقیله معروف:

لَیَقُوْلَنَّ	لَیَقُوْلانِّ	لَیَقُوْلُنَّ
لَتَقُوْلَنَّ	لَتَقُوْلانِّ	لَیَقُلْنَانِّ
لَتَقُوْلَنَّ	لَتَقُوْلانِّ	لَتَقُوْلُنَّ
لَتَقُوْلِنَّ	لَتَقُوْلانِّ	لَتَقُلْنَانِّ

لَاَقُوْلَنَّ	لَنَقُــــــــوْلَنَّ	

لام تاکید بانون تاکید ثقیله مجهول:

لَيُقَالَنَّ	لَيُقَالانِّ	لَيُقَالُنَّ
لَتُقَالَنَّ	لَتُقَالانِّ	لَيُقَلْنَانِّ
لَتُقَالَنَّ	لَتُقَالانِّ	لَتُقَالُنَّ
لَتُقَالِنَّ	لَتُقَالانِّ	لَتُقَلْنَانِّ
لَاُقَالَنَّ	لَنُقَالَنَّ	

لام تاکید بانون تاکید خفیفه معروف:

لَيَقُوْلَنْ		لَيَقُوْلُنْ
لَتَقُوْلَنْ		
لَتَقُوْلَنْ		لَتَقُوْلُنْ
لَتَقُوْلِنْ		
لَاَقُوْلَنْ	لَنَقُــــــــوْلَنْ	

لام تاکید بانون تاکید خفیفه مجهول:

لَيُقَالَنْ		لَيُقَالُنْ
لَتُقَالَنْ		
لَتُقَالَنْ		لَتُقَالُنْ
لَتُقَالِنْ		
لَاُقَالَنْ	لَنُقَالَنْ	

امر معروف:

لِيَقُلْ	لِيَقُوْلا	لِيَقُوْلُو
لِتَقُلْ	لِتَقُوْلا	لِيَقُلْنَ
قُلْ	قُوْلا	قُوْلوا
قُوْلِی	قُوْلا	قُلْنَ
لِاَقُلْ	لِنَقُــــــــلْ	

په کومو صیغو کښې چې د عین کلمه نه واو حذف شوے دے په هغوی کښې د يَقُلنَ پشان تعلیل شوے دے او په کومو صیغو کښې چې واو موجود دے په هغوی کښې د يَقُولُ په مثل تعلیل شوے دے ۔

قُلْ په اصل کښې اُقْوُلْ وو د اُنْصُرْ پشان د يَقُلْنَ په مثل تعلیل نه بعد قّ کلمه متحرک شوه نو د همزه وصل ضرورت رانغے۔

امر مجهول:

لِيُقَلْ	لِيُقَالا	لِيُقَالُوا
لِتُقَلْ	لِتُقَالا	لِيُقَلْنَ
لِتُقَلْ	لِتُقَالا	لِتُقَالُوا
لِتُقَالی	لِتُقَالا	لِتُقَلْنَ
لِاُقَلْ	لِنُقَلْ	

په کومو صیغو کښې چې الف حذف شوے دے په هغوی کښې د يُقَلنَ پشان تعلیل شوے دے ،

او په کومو صیغو کښې چې الف موجود دے په هغوی کښې د يُقَالُ په مثل تعلیل شوے دے

امر معروف بانون ثقیله:

لِيَقُوْلَنَّ	لِيقُوْلانِّ	لِيَقُوْلُونَّ
لِتَقُوْلنَّ	لِتَقُوْلانِّ	لِيَقُلْنَانِّ
قُوْلَنَّ	قُوْلانِّ	قُوْلُنَّ
قُوْلِنَّ	قُوْلانِّ	قُلْنَانِّ
لِاَقُوْلَنَّ	لِنَقُــــــوْلَنَّ	

فائده: قُولَنَّ اصل کښې اُقْوُلْنَّ وؤ د يَقُولُ په مثل تعلیل سره دهمزه وصل ضرورت پاتے نه شو

قُلنانِّ په اصل کښې قُوْلنانِّ وو واو د اجتماع ساکنین د وجے نه حذف شو۔

امر مجهول بانون ثقیله :

لِيُقَالَنَّ	لِيُقَالانِّ	لِيُقَالُنَّ
لِتُقَالَنَّ	لِتُقَالانِّ	لِيُقَلْنَانِّ
لِتُقَالَنَّ	لِتُقَالانِّ	لِتُقَالُنَّ
لِتُقَالِنَّ	لِتُقَالانِّ	لِتُقَلْنَانِّ
لِأُقَالَنَّ	لِنُقَالَنَّ	

امر معروف بانون خفيفه:

لِيَقُوْلَنْ		لِيَقُوْلُنْ
لِتَقُوْلنْ		
قُوْلَنْ		قُوْلُنْ
قُوْلِنْ		
لِاَقُوْلَنْ	لِنَقُـــــــــوْلَنْ	

امر مجهول بانون خفيفه:

لِيُقَالَنْ		لِيُقَالُنْ
لِتُقَالَنْ		
لِتُقَالَنْ		لِتُقَالُنْ
لِتُقَالِنْ		
لِأُقَالَنْ	لِنُقَالَنْ	

نهي معروف:

لَايَقُلْ	لَا يَقُوْلا	لَا يَقُوْلُو
لَا تَقُلْ	لَا تَقُوْلا	لَايَقُلْنَ
لَا تَقُلْ	لَا تَقُوْلا	لَاتَقُوْلوا
لَاتَقُوْلِي	لَاتَقُوْلا	لَا تَقُلْنَ
لَا اَقُلْ	لَا نَقُـــــــلْ	

پدى كښې د نفى جحد بلم په مثل تعليل شوے دے۔

نهي مجهول:

لَا يُقَلْ	لَا يُقَالا	لَا يُقَالُوا

لَا تُقَلْ	لَا تُقَالا	لَايُقَلْنَ
لَا تُقَلْ	لَاتُقَالا	لَا تُقَالُوا
لَا تُقَالِي	لَا تُقَالا	لَا تُقَلْنَ
لَااُقَلْ	لَا نُقَلْ	

نهی بانون تاکید ثقیله معروف:

لَايَقُوْلَنَّ	لَايَقُوْلانِّ	لَايَقُوْلُنَّ
لَاتَقُوْلَنَّ	لَاتَقُوْلانِّ	لَايَقُلْنَانِّ
لَاتَقُوْلَنَّ	لَاتَقُوْلانِّ	لَاتَقُوْلُنَّ
لَاتَقُوْلِنَّ	لاتَقُوْلانِّ	لَاتَقُلْنَانِّ
لَااَقُوْلَنَّ	لَانَقُـــــــــوْلَنَّ	

پدی گردان کښې د لام بانون ثقیله معروف په مثل تعلیل شوے دے۔

نهی بانون تاکید ثقیله مجهول:

لَايُقَالَنَّ	لَايُقَالانِّ	لَايُقَالُنَّ
لَاتُقَالَنَّ	لَاتُقَالانِّ	لَايُقَلْنَانِّ
لَاتُقَالَنَّ	لاتُقَالانِّ	لَاتُقَالُنَّ
لَاتُقَالِنَّ	لَاتُقَالانِّ	لَاتُقَلْنَانِّ
لَااُقَالَنَّ	لَانُقَالَنَّ	

نهی بانون تاکید خفیفه معروف:

لَايَقُوْلَنْ		لَايَقُوْلُنْ
لَاتَقُوْلَنْ		
لَاتَقُوْلَنْ		لَاتَقُوْلُنْ
لَاتَقُوْلِنْ		
لَااَقُوْلَنْ	لَانَقُـــــــوْلَنْ	

نهی بانون تاکید خفیفه مجهول:

لَايُقَالَنْ		لَايُقَالُنْ
لَاتُقَالَنْ		

لَاتُقَالَنْ		لَاتُقَالَنْ
لَاتُقَالِنْ		
لَاأُقَالَنْ	لَانُقَالَنْ	

اسم فاعل :

قائِلونَ	قائِلانِ	قَائِلٌ
قائِلاتٌ	قائِلتانِ	قَائِلَةٌ

قائِلٌ اصل کښې قاوِلٌ وو ،واو د الف زائد نه بعد راغے په همزه بدل شو ۔

اسم مفعول :

مَقُولونَ	مَقُولانِ	مَقُولٌ
مَقُولَاتٌ	مَقُولَتانِ	مَقُولَةٌ

مَقُولٌ اصل کښې مَقْوُولٌ وو ،د يَقولُ پشان تعليل پکښې وشو بيادوه ساکنان جمع شول دے وجے نه يو واو حذف شو ۔

اسم اٰله:

مَقَاوِلُ	مِقْوَلانِ	مِقْوَلٌ
مَقَاوِلُ	مِقْوَلَتانِ	مِقْوَلَةٌ
مَقَاوِيلُ	مِقوالانِ	مِقْوالٌ

اسم تفضيل :

اَقاوِلُ	اَقْوَلُونَ	اَقْوَلانِ	اَقْوَلُ
قُوَلٌ	قُولَياتٌ	قُولَيانِ	قُولٰی

تمرين:

درج ذيل مصادرو نه ګردانونه وکئ!

1: البولُ بول کول: بائِلٌ بُلْ لاتَبُلْ۔۔

2:التوبةُ توبه کول تائبٌ تُبْ لاتَتُبْ

3:الجُوعُ وږي کيدل جائعٌ جُعْ لاتَجُعْ

4: الذوقُ څکنه کول ذائقٌ ذُقْ لاتذُقْ

5: العودُ واپس کیدل عائدٌ عُدْ لاتَعُد

6: القیامُ ودریدل قائمٌ قُمْ لاتَقُم ۔

اجوف واوی د باب نصرَ نه ختم شو ،وس اجوف واوی د باب ضربَ نه شروع کیږی ۔

طَاحَ یَطِیحُ ضَرَ بَ یضرِبُ:

طَاحَ د الطوح نه ماضی ده طَوَحَ وو واؤ متحرک ماقبل مفتوح واؤ په الف سره بدل شو د قالَ پشان۔

طَاحَ یَطِیحُ طوحًا فهو طائحٌ و طِیحَ یُطاحُ طوحًا فهو مطوحٌ الامر منهُ طِحْ

والنهیُ عنهُ لاتَطِحْ والظرف منهٗ مَطِیحٌ مَطیحانِ مطاوِحُ والاٰلةُ منهُ مِطْوَحٌ مِطوَحانِ مَطاوِحُ مِطوحةٌ مِطوَحتانِ مَطاوِحُ مِطواحٌ مِطواحانِ مَطاوِیحُ۔

اسم التفضیل منهُ اَطْوَحُ اطوَحانِ اطاوِحُ و المؤنث منهُ طُوحیٰ طوحیانِ طُوحیاتٌ طُوَحٌ۔

یَطِیحُ اصل کښې یَطْوِحُ وؤ د یضربُ په وزن باندی واو متحرک ما قبل حرف صحیح ساکن نو د واو حرکت ماقبل له ورکو ،نو وس واو ساکن ماقبل مکسور شو واو په یاء سره بدل شو ۔

طائحٌ : در اصل طاوِحٌ وو ، واو د الف زائد نه بعد راغې په همزه بدل شو ۔

طِیحَ: دراصل طُوِحَ وو بروزن ضُرِبَ دواو کسره نقل که ماقبل له ئې ورکه د ماقبل دحرکت لرے کولو نه بعد طِوحَ شو ، اُس واو ساکن ماقبل مکسور شو نو واو په یاء بدل شو ۔

مطوحٌ: دراصل مَطوُوحٌ وؤ بروزن مضروبٌ ړومبې واو متحرک ماقبل حرف صحیح ساکن حرکت دواو ماقبل له ورکو نو وس دوه ساکنان جمع شول نو یو واو حذف شو ۔

طِحْ: دراصل اطْوَحْ بروزن اِضْرِبْ وو ،د واو حرکت ماقبل له ورکو نو وس دوه ساکنه جمع شول واو حذف شو او دهمزه وصل ضرورت پاتی نشو هغه هم حذف شو طِحْ شو۔

لَا تَطِحْ : دراصل لا تَطوِح وؤ بروزنِ لا تَضْرِبْ واو حرکت ماقبل له ورکو بیا دوه ساکنان جمع شول واو حذف شو۔

مَطِيحٌ: دراصل مَطوِحٌ وو بروزنِ مَضْرِبٌ په دی کښی د يَطِيحُ په مثل تعليل شوے دے۔

صرف کبیر:

<u>ماضی مثبت معروف:</u>

طَاحَ	طَاحَا.	طَاحُوا
طَاحَتْ	طَاحَتا.	طُحْنَ
طُحْتَ	طُحْتُما.	طُحْتُم
طُحْتِ	طُحْتُما.	طُحْتُنَّ
طُحْتُ	طُحْنا	

طَاحَ د الطوح نه ماضی ده طَوَحَ وو واؤ متحرک ماقبل مفتوح واؤ په الف سره بدل شو د قالَ پشان۔

طُحْنَ دراصل طَوَحْنَ وو بروزن ضَرَبْنَ وؤ، واو متحرک ماقبل مفتوح واو په الف بدل شو ،بیا دوی ساکنه جمع شول ،اکف حذف شو طؔ له ئی ضمه ورکه چی دلالت وکی د واو په حذف باندی هم دغه تعلیل تر آخره پورے دے۔

<u>ماضی مجهول:</u>

طِيحَ	طِيحَا	طِيحُوا	طِيحَتْ	طِيحَتَا	طُحْنَ	طُحْتَ
طُحْتُما.	طُحْتُم	طُحْتِ	طُحْتُما.	طُحْتُنَّ	طُحْتُ	طُحْنا

پدی گردانکښی هم د قِيلَ او قُلنَ پشان تعليل شوے دے۔ دلته هم طُحنَ نه تر آخره پورے د معروف او مجهول صيغے يو شان دی.

<u>مضارع مثبت معروف:</u>

يَطِيحُ	يَطيحانِ	يَطيحونَ	تَطِيحُ	تَطِيحَانَ	يَطِحنَ	تَطِيحُ
تَطِيحَانِ	تَطِيحُونَ	تَطِيحِينَ	تَطيحانِ	تَطِحنَ	اَطِيحُ	نَطِيحُ

يَطِحنَ دراصل يَطْوِحنَ وو بروزن يضربنَ دواو حركت ما قبل ته وركو او بيا واو په یٓ سره بدل شو بيا د اجتماع ساكنين د وجې نه یٓ حذف شوه۔

<u>مضارع مجهول :</u>

يُطَاحُ	يُطَاحَانِ	يُطَاحُونَ	تُطَاحُ	تُطَاحَانِ	يُطَحنَ	تُطَاحُ
تُطَاحانِ	تُطَاحُونَ	تُطَاحِينَ	تُطَاحَانِ	تُطَحْنَ	اُطَاحُ	نُطَاحُ

<u>نفی تاكيد بلَنْ معروف:</u>

لَنْ يَطِيحَ	لَنْ يَطيحا	لَنْ يَطيحوا	لَنْ تَطِيحَ	لَنْ تَطِيحَا	لَنْ يَطِحْنَ	لَنْ تَطِيحَ
لَنْ تَطِيحَا	لَنْ تَطِيحُوا	لَنْ تَطِيحِى	لَنْ تَطِيحا	لَنْ تَطِحنَ	لَنْ اَطِيحَ	لَنْ نَطِيحَ

<u>نفی تاكيد بلَنْ مجهول :</u>

لَنْ يُطَاحَ	لَنْ يُطَاحَا.	لَنْ يُطَاحُوا	لَنْ تُطَاحَ	لَنْ تُطَاحَا.	لَنْ يُطَحنَ	لَنْ تُطَاحَ
لَنْ تُطَاحا	لَنْ تُطَاحُوا	تُطَاحِى	لَنْ تُطَاحَا	لَنْ تُطَحنَ	لَنْ اُطَاحَ	لَنْ نُطَاحَ

<u>نفی جحد بلَمْ معروف:</u>

لمْ يَطِحْ	لمْ يَطيحا	لمْ يَطيحوا	لمْ تَطِحْ	لمْ تَطِيحَا	لمْ يَطِحنَ	لمْ تَطِحْ
لمْ تَطِيحَا	لمْ تَطِيحُوا	لمْ تَطِيحِى	لمْ تَطِيحا	لمْ تَطِحنَ	لمْ اَطِحْ	لمْ نَطِحْ

<u>نفی جحد بلَمْ مجهول :</u>

لمْ يُطَحْ	لمْ يُطَاحَا	لمْ يُطَاحُوا	لمْ تُطَحْ	لمْ تُطَاحَا	لمْ	لمْ تُطَحْ

					يُطَحنَ	
لمْ تُطَاحا	لمْ تُطَاحُوا	لمْ تُطَاحِي	لمْ تُطَاحَا	لمْ تُطَحنَ	لمْ اُطَحْ	لمْ نُطَحْ

لامِ تاکید بانونِ تاکید ثقیله معروف:

لیَطِیحَنَّ	لَیَطیحانِّ	لَیَطیحُنَّ	لَتَطِیحَنَّ	لَتَطِیحَانِّ	لَیَطِحنَانِّ	لَتَطِیحنَّ
لَتَطِیحَانِّ	لَتَطِیحُنَّ	لَتَطِیحِنَّ	لَتَطِیحانِّ	لَتَطِحنَانِّ	لَاَطِیحَنَّ	لَنَطِیحَنَّ

لامِ تاکید بانونِ تاکید ثقیله مجهول :

لیُطَاحَنَّ	لیُطَاحَانِّ	لیُطَاحُنَّ	لتُطَاحَنَّ	لتُطَاحَانِّ	لیُطَحنَانِّ	لتُطَاحَنَّ
لتُطَاحانِّ	لتُطَاحُنَّ	لتُطَاحِنَّ	لتُطَاحَانِّ	لتُطَحنَانِّ	لاُطَاحَنَّ	لنُطَاحَنَّ

لامِ تاکید بانونِ تاکید خفیفه معروف:

لیَطِیحَنْ		لَیَطیحُنْ	لَتَطِیحَنْ			لَتَطِیحَنْ
	لَتَطِیحُنَّ	لَتَطِیحِنْ			لَاَطِیحَنْ	لَنَطِیحَنْ

لامِ تاکید بانونِ تاکید خفیفه مجهول :

لیُطَاحَنْ		لیُطَاحُنْ	لتُطَاحَنْ			لتُطَاحَنْ
	لتُطَاحُنْ	لتُطَاحِنَ			لاُطَاحَنْ	لنُطَاحَنْ

امر معروف:

لِیَطِحْ	لِیَطیحا.	لِیَطیحوا.	لِتَطِحْ	لِتَطِیحَا	لِیَطِحنَ	طِحْ
طِیحَا	طِیحُوا	طِیحِی	طِیحا	طِحنَ	لِاَطِحْ	لِنَطِحْ

امر مجهول :

لِیُطَحْ	لِیُطَاحَا	لِیُطَاحُوا.	لِتُطَحْ	لِتُطَاحَا.	لِیُطَحنَ	لِتُطَحْ
لِتُطَاحا	لِتُطَاحُوا	لِتُطَاحِی	لِتُطَاحَا	لِتُطَحنَ	لِاُطَحْ	لِنُطَحْ

امر معروف بانون ثقیله:

لِیَطِیحَنَّ	لِیَطیحانِّ	لِیَطیحُنَّ	لِتَطِیحَنَّ	لِتَطِیحَانِّ	لِیَطِحنَانِّ	طِیحَنَّ
طِیحَانِّ	طِیحُنَّ	طِیحِنَّ	طِیحانِّ	طِحنَانِّ	لِاَطِیحَنَّ	لِنَطِیحَنَّ

امر مجهول بانون ثقیله:

لِیُطَاحَنَّ	لِیُطَاحَانِّ	لِیُطَاحُنَّ	لِتُطَاحَنَّ	لِتُطَاحَانِّ	لِیُطَحنَانِّ	لِتُطَاحَنَّ
لِتُطَاحانِّ	لِتُطَاحُنَّ	لِتُطَاحِنَّ	لِتُطَاحَانِّ	لِتُطَحنَانِّ	لِاُطَاحَنَّ	لِنُطَاحَنَّ

امر معروف بانون خفیفه:

لِیَطِیحَنْ		لِیَطِیحُنْ	لِتَطِیحَنْ			طِیحَنْ
	طِیحُنْ	طِیحِنْ			لِاَطِیحَنْ	لِنَطِیحَنْ

امر مجهول بانون خفیفه:

لِیُطَاحَنْ		لِیُطَاحُنْ	لِتُطَاحَنْ			لِتُطَاحَنْ
	لِتُطَاحُنْ	لِتُطَاحِنْ			لِاُطَاحَنْ	لِنُطَاحَنْ

نهی معروف:

لایَطِحْ	لایَطِیحا	لایَطِیحوا	لاتَطِحْ	لاتَطِیحَا	لایَطِحنَ	لاتَطِحْ
لاتطِیحَا	لاتطِیحُوا	لاتطِیحِی	لاتطِیحا	لاتطِحنَ	لااَطِحْ	لانَطِحْ

نهی مجهول :

لایُطَحْ	لایُطَاحَا	لایُطَاحُوا.	لاتُطَحْ	لاتُطَاحَا.	لایُطَحنَ	لاتُطَحْ
لاتُطَاحا	لاتُطَاحُوا	لاتُطَاحِی	لاتُطَاحَا.	لاتُطَحنَ	لااُطَحْ	لانُطَحْ

نهی معروف بانون ثقیله:

لایَطِیحَنَّ	لایَطِیحانِّ	لایَطِیحُنَّ	لاتَطِیحَنَّ	لاتَطِیحَانِّ	لایَطِحنَانِّ	لاتطِیحَنَّ
لاتطِیحَانِّ	لاتطِیحُنَّ	لاتطِیحِنَّ	لاتطِیحانِّ	لاتطِحنَانِّ	لااَطِیحَنَّ	لانَطِیحَنَّ

نهی مجهول بانون ثقیله:

لایُطَاحَنَّ	لایُطَاحَانِّ	لایُطَاحُنَّ	لاتُطَاحَنَّ	لاتُطَاحَانِّ	لایُطَحنَانِّ	لاتُطَاحَنَّ
لاتُطَاحانِّ	لاتُطَاحُنَّ	لاتُطَاحِنَّ	لاتُطَاحَانِّ	لاتُطَحنَانِّ	لااُطَاحَنَّ	لانُطَاحَنَّ

نهی معروف بانون خفیفه:

لایَطِیحَنْ		لایَطیحُنْ	لاتَطِیحَنْ			لاتطِیحَنْ
	لاتطِیحُنْ	لاتطِیحِنْ			لاأَطِیحَنْ	لانَطِیحَنْ

نهی مجهول بانون خفیفه:

لایُطَاحَنْ		لایُطَاحُنْ	لاتُطَاحَنْ			لاتُطَاحَنْ
	لاتُطَاحُنْ	لاتُطَاحِنْ			لاأُطَاحَنْ	لانُطَاحَنْ

اجوف واوی از نصر ختم شو ـ

تمرین

درج ذیل مصادرو نه صرف کبیر ګردان وکړئ!

1ـعاد یعودُ عودًا عُدْ لا تعُدْ واپس کیدل۔

2ـطافَ یطوفُ طوافًا طُفْ لا تطفْ چاپیره ګرزیدل۔

3ـذاقَ یذوقُ ذوقًا ذُقْ لا تَذُقْ څکه کول۔

4ـقالَ یقولُ قولًا قُلْ لاتقُل وینا کول۔

5ـبال یبولُ بولًا بُلْ لاتبُلْ بول کول۔

6ـدام یدومُ دوامًا دُم لاتدُمْ دوام کول۔

7ـقامَ یقومُ قِیامًا قُمْ لاتقُمْ قیام کول۔

8ـصامَ یصومُ صومًا صُمْ لا تصُمْ روژه نیول۔

9ـفاز یفوز فوزًا فُزْ لاتفُز کامیاب کیدل۔

10ـعاذ یعوذُ عوذًا عُذْ لا تعُذْ پناه غوختل۔

11ـکان یکونُ کونًا کُنْ لاتکُنْ کیدل۔

12ـذابَ یذوبُ ذوبًا ذُبْ لاتذبْ ویلی کیدل۔

13ـساقَ یسوقُ سوقًا سُقْ لاتسُقْ شړل۔

14۔تَابَ یتوبُ توبةً تُبْ لاتَتُبْ رجوع کول۔

اجوف واوی از سَمِعَ شروع شو۔ لکه: الخَوفُ یریدل:

خَوِفَ یَخْوَفُ خو وئیل خَافَ یَخافُ شی۔

صرف صغیر :

خَافَ یَخَافُ خَوفًا فهو خَائِفٌ و خِیفَ یُخافُ خوفًا فهو مخوفٌ الامر منهُ خَفْ والنهی عنهُ لاتَخَفْ الظرف منهُ مَخَافٌ مخافانِ مَخاوِفُ والاٰلة منهُ مِخوَفٌ مِخوَفانِ مَخاوِفُ مِخوفةٌ مِخوفتانِ مَخاوفُ مِخوافٌ مِخوافانِ مَخاوِیفُ و اسم التفضیل منهُ اَخوَفُ اخوفانِ اخوفونَ اَخاوِفُ والمؤنث منهُ خُوفیٰ خُوفیانِ خُوفیاتٌ خُوَفٌ ۔

<u>خافَ</u> دراصل خَوِفَ وو بروزن سَمِعَ واؤ متحرک ماقبل مفتوح نو بدل شو په الف باندی ۔

<u>یَخَافُ</u> دراصل یَخْوَفُ وو بر وزن یَسمَعُ واؤ متحرک ما قبل حرف صحیح ساکن وؤ نو د واؤ حرکت ماقبل له ورکو ،نو وس بله قاعده راله :چی واؤ دراصل متحرک وو او وس ئی ماقبل مفتوح شو نو بدل شو په الف باندی ۔

<u>خِیفَ</u> دراصل خُوِفَ وو بروزن سُمِعَ، کسره په واو ثقیله وه نو ماقبل له ئی ورکه نو خِوْفَ شو ،وس واؤ ساکن ماقبل مکسور شو نو په یاء سره بدل شو ،خِیفَ شو ۔

<u>خائفٌ</u> کښی د قائلٌ تعلیل شوے دے ۔

<u>مَخوفٌ</u> کښی د مَقولٌ تعلیل شوے دے۔

<u>خَفْ</u> دراصل اِخْوَفْ بروزن اِسْمَعْ وو، واؤ متحرک ما قبل حرف صحیح ساکن وؤ نو د واؤ حرکت ماقبل له ورکو نو اِخَوْفْ پاتی شو واو د التقاۓ ساکنین د وجے نه حذف شو او د همزه وصل ضرورت پاتی نه شو۔

<u>مَخَافٌ</u> د مقالٌ پشان دے۔

صرف کبیر :

فعل ماضی معروف:

خَافَ	خَافَا	خَافُوا	خَافَتْ	خَافَتا	خِفْنَ	خِفْتَ
خِفْتُما.	خِفْتُم	خِفْتِ	خِفْتُما	خِفْتُنَّ	خِفْتُ	خِفْنَا

خِفْنَ دراصل خَوِفنَ وو، بروزن سَمِعنَ د قَالَ په مثل تعلیل نه بعد الف د اجتماع ساکنین د وجے حذف شو خَفْنَ پاتی شو خ له مو کسره ورکړه چی دلالت وکی چی عین کلمه مکسوره وه۔ سَمِعَ وو۔

فعل ماضی مجهول:

خِیفَ	خِیفَا.	خِیفُوا	خِیفَتْ	خِیفَتَا.	خِفْنَ	خِفْتَ
خِفْتُما.	خِفْتُم	خِفْتِ	خِفْتُما.	خِفْتُنَّ	خِفْتُ	خِفْنَا

دلته خِفْنَ بروزن سُمِعنَ وو ،دی کښی هم دغه تعلیل شوے دے کوم چی په معروف کښیشوے دے۔

مضارع معروف:

یَخافُ	یَخافانِ	یَخافُونَ	تَخافُ	تَخافانِ	یَخفْنَ	تَخافُ
تَخافَانِ	تَخافُونِ	تَخافِینَ	تَخافَانِ	تَخفْنَ	اَخافُ	نَخافُ

یَخفْنَ دراصل یَخْوَفْنَ وو بروزن یَسمَعنَ ، د یُقَالُ په مثل تعلیل وشو نو بیا الف د التقاۓ ساکنین د وجے نه حذف شو ۔او یَخَافُ او یُخافُ کښی د یُقالُ په مثل تعلیل شوے دے۔

مضارع مجهول:

یُخافُ	یُخافانِ	یُخافُونَ	تُخافُ	تُخافانِ	یُخفْنَ	تُخافُ
تُخافَانِ	تُخافُونَ	تُخافِینَ	تُخافَانِ	تُخفْنَ	اُخافُ	نُخافُ

نفی تاکید بَلن معروف:

لَنْ یَخافَ	لَنْ یَخافا	لَنْ یَخافُوا	لَنْ تَخافَ	لَنْ تَخافا	لَنْ یَخفْنَ	لَنْ تَخافَ

لَنْ تَخافَا	لَنْ تَخافُوا	لَنْ تَخافِی	لَنْ تَخافَا	لَنْ تَخفْنَ	لَنْ اَخافَ	لَنْ نَخافَ

نفی تاکید بَلن مجهول:

لَنْ یُخافَ	لَنْ یُخافا	لَنْ یُخافُوا	لَنْ تُخافَ	لَنْ تُخافا	لَنْ یُخفْنَ	لَنْ تُخافَ
لَنْ تُخافَا	لَنْ تُخافُوا	لَنْ تُخافِی	لَنْ تُخافَا	لَنْ تُخفْنَ	لَنْ اُخافَ	لَنْ نُخافَ

نفی جحد بلمْ معروف:

لَمْ یَخفْ	لَمْ یَخافا	لَمْ یَخافُوا	لَمْ تَخفْ	لَمْ تَخافا	لَمْ یَخفْنَ	لَمْ تَخفْ
لَمْ تَخافَا	لَمْ تَخافُوا	لَمْ تَخافِی	لَمْ تَخافَا	لَمْ تَخفْنَ	لَمْ اَخفْ	لَمْ نَخفْ

نفی جحد بلمْ مجهول:

لَمْ یُخفْ	لَمْ یُخافا	لَمْ یُخافُوا	لَمْ تُخفْ	لَمْ تُخافا	لَمْ یُخفْنَ	لَمْ تُخفْ
لَمْ تُخافَا	لَمْ تُخافُوا	لَمْ تُخافِی	لَمْ تُخافَا	لَمْ تُخفْنَ	لَمْ اُخفْ	لَمْ نُخفْ

لام تاکید بانون تاکید ثقیله معروف:

لَیَخافَنَّ	لَیَخافانِّ	لَیَخافُنَّ	لَتَخافَنَّ	لَتَخافانِّ	لَیَخفْنَانِّ	لَتَخافَنَّ
لَتَخافَانِّ	لَتَخافُنَّ	لَتَخافِنَّ	لَتَخافَانِّ	لَتَخفْنَانِّ	لَاَخافَنَّ	لَنَخافَنَّ

لام تاکید بانون تاکید ثقیله مجهول:

لَیُخافَنَّ	لَیُخافانِّ	لَیُخافُنَّ	لَتُخافَنَّ	لَتُخافانِّ	لَیُخفْنَانِّ	لَتُخافَنَّ
لَتُخافَانِّ	لَتُخافُنَّ	لَتُخافِنَّ	لَتُخافَانِّ	لَتُخفْنَانِّ	لَاُخافَنَّ	لَنُخافَنَّ

لام تاکید بانون تاکید خفیفه معروف:

لَیَخافَنْ		لَیَخافُنْ	لَتَخافَنْ			لَتَخافَنْ
	لَتَخافُنْ	لَتَخافِنْ			لَاَخافَنْ	لَنَخافَنْ

لام تاکید بانون تاکید خفیفه مجهول:

لَیُخافَنْ		لَیُخافُنْ	لَتُخافَنْ			لَتُخافَنْ
	لَتُخافُنْ	لَتُخافِنْ			لَأُخافَنْ	لَنُخافَنْ

امر معروف:

لِیَخفْ	لِیَخافا	لِیَخافُوا.	لِتَخفْ	لِتَخافا.	لِیَخفْنَ	خَفْ
خافَا	خافُوا	خافِی	خافَا	خَفْنَ	لِاَخفْ	لِنَخفْ

امر مجهول:

لِیُخفْ	لِیُخافا	لِیُخافُوا	لِتُخفْ	لِتُخافا.	لِیُخفْنَ	لِتُخفْ
لِتُخافَا	لِتُخافُوا	لِتُخافِی	لِتُخافَا	لِتُخفْنَ	لِأُخفْ	لِنُخفْ

امر بانون تاکید ثقیله معروف:

لِیَخافَنَّ	لِیَخافانِّ	لِیَخافُنَّ	لِتَخافَنَّ	لِتَخافانِّ	لِیَخفْنَانِّ	خافَنَّ
خافَانِّ	خافُنَّ	خافِنَّ	خافَانِّ	خَفْنَانِّ	لِاَخافَنَّ	لِنَخافَنَّ

امر بانون تاکید ثقیله مجهول:

لِیُخافَنَّ	لِیُخافانِّ	لِیُخافُنَّ	لِتُخافَنَّ	لِتُخافانِّ	لِیُخفْنَانِّ	لِتُخافَنَّ
لِتُخافَانِّ	لِتُخافُنَّ	لِتُخافِنَّ	لِتُخافَانِّ	لِتُخفْنَانِّ	لِأُخافَنَّ	لِنُخافَنَّ

امر بانون تاکید خفیفه معروف:

لِیَخافَنْ		لِیَخافُنْ	لِتَخافَنْ			لِتَخافَنْ
	لِتَخافُنْ	لِتَخافِنْ			لِاَخافِنْ	لِنَخافِنْ

امر بانون تاکید خفیفه مجهول:

لِیُخافَنْ		لِیُخافُنْ	لِتُخافَنْ			لِتُخافَنْ
	لِتُخافُنْ	لِتُخافِنْ			لِأُخافَنْ	لِنُخافَنْ

نهی معروف:

لایَخفْ	لایَخافا	لایَخافُوا	لاتَخفْ	لاتَخافا	لایَخفْنَ	لاتخَفْ
لاتخافَا	لاتخافُوا	لاتخافِی	لاتخافَا	لاتخَفْنَ	لااَخفْ	لانَخفْ

نهی مجهول:

لایُخفْ	لایُخافا	لایُخافُوا	لاتُخفْ	لاتُخافا	لایُخفْنَ	لاتُخفْ
لاتُخافَا	لاتُخافُوا	لاتُخافِی	لاتُخافَا	لاتُخفْنَ	لااُخفْ	لانُخفْ

نهی بانون تاکید ثقیله معروف:

لایَخافَنَّ	لایَخافانِّ	لایَخافُنَّ	لاتَخافَنَّ	لاتَخافانِّ	لایَخفْنَانِّ	لاتَخافَنَّ
لاتخافَانِّ	لاتَخافُنَّ	لاتَخافِنَّ	لاتَخافَانِّ	لاتَخَفْنَانِّ	لااَخافَنَّ	لانَخافَنَّ

نهی بانون تاکید ثقیله مجهول:

لایُخافَنَّ	لایُخافانِّ	لایُخافُنَّ	لاتُخافَنَّ	لاتُخافانِّ	لایُخفْنَانِّ	لاتُخافَنَّ
لاتُخافَانِّ	لاتُخافُنَّ	لاتُخافِنَّ	لاتُخافَانِّ	لاتُخفْنَانِّ	لااُخافَنَّ	لانُخافَنَّ

نهی بانون تاکید خفیفه معروف:

لایَخافَنْ		لایَخافُنْ	لاتَخافَنْ			لاتَخافَنْ
	لاتَخافُنْ	لاتَخافِنْ			لااَخافِنْ	لانَخافِنْ

نهی بانون تاکید خفیفه مجهول:

لایُخافَنْ		لایُخافُنْ	لاتُخافَنْ			لاتُخافَنْ
	لاتُخافُنْ	لاتُخافِنْ			لااُخافَنْ	لانُخافَنْ

اجوف واوی معتل العین از باب سَمِعَ ختم شول ۔

تمرین:

صرف کبیر وکئ!

1۔نَامَ ینامُ نومًا اوده کیدل۔

اجوف واوی از ثلاثی مزیدٌ فیه:

1۔باب افعال: الاقامة ودریدل۔

اَقَامَ یُقِیمُ اِقَامةً فهو مُقیمٌ و اُقِیمَ یُقَامُ اِقامةً فذاکَ مُقامٌ الامر منه اَقِمْ والنهی عنهُ لاتُقِمْ والظرف منه مُقامٌ۔

اَقَامَ دراصل اقوَمَ وؤ بروزن اَفعَلَ، د یُقَالُ تعلیل پکښې شوے دے۔

يُقِيمُ دراصل يُقْوِمُ وو بروزن يُفعِلُ ،واو حركت ماقبل له وركو نو واو ساكن ما قبل مكسور واو په ياء سره بدل شو۔

اِقامةٌ دراصل اِقوامٌ وو بروزن اِفعالٌ ،دواو حركت ماقبل له وركو بيا واو الف سره بدل شو بيا يو الف حذف شو د هغې په عوض آخر كښې ةٌ راوړے شوه اِقامةٌ شو۔

اُقِيمَ دراصل اُقْوِمُ وؤ اُكْرِمَ په مثل پدى كښې د يُقِيمُ تعليل شوے دے۔

يُقَامُ دراصل يُقوَمُ وؤ بروزن يُكرَمُ دلته هم د يُقالُ تعليل شوے دے۔

مُقامٌ دراصل مُقوَمٌ وؤ بروزن مُكرَمٌ ، دلته هم د يُقالُ تعليل شوے دے۔

اَقِمْ د امر صيغه ده دراصل اَقْوِمْ وو د يُقِيمُ په مثل تعليل كولو نه بعد ىٓ د التقاۓ ساكنين د وجے حذف شو۔

لاتُقِمْ دراصل لاتُقوِمْ وو بروزن لاتُكرِمْ دى كښى د يُقِيمُ په مثل تعليل شوے دے۔

2۔باب تفعيل التصوير (صورت جوړول)يا لكه: تكوير راغونډول:

صرف صغير:

صَوَّرَ يُصَوِّرُ تصويرًا فهو مصوِّرٌ و صُوِّر يُصَوَّرُ تصويرًا فهو مصَوَّرٌ الامر منهُ صَوِّرْ والنهى عنهُ لاتُصَوِّر والظرف منهُ مصَوَّرٌ ۔

دلته چرته تعليل ندے شوے ،د صحيح په مثل دے۔

3۔باب افتعال الاِجتيابُ (صحراء ځنګل كښي لار وهل سفر كول)

اِجتابَ يَجتَابُ اجتيابًا. فهو مُجتَابٌ و اُجتِيْبَ يُجتابُ اجتيابًا فهو مُجتَابٌ الامر منهُ اِجْتَبْ والنهى عنهُ لاتَجتَبْ والظرف منهُ مُجتَابٌ۔

اِجتابَ اصلًا اِجتَوَبَ وؤ بروزن اجتَنَبَ د قال په مثل تعليل شوے دے۔

يَجتَابُ دراصل يَجْتَوِبُ وؤ   بروزن يَجتَنِبُ دلته هم د قال په مثل تعليل شوے دے۔

اجتيابًا دراصل اجتوابٌ وو مصدر کښې واو د کسرے نه بعد واقع شو او په فعل کښي ئی تعليل شوے دے نو واو ئے په ياء سره بدل کو۔

مُجتَابٌ اسم فاعل دراصل مُجتَوِبٌ او اسم مفعول مُجْتَوَبٌ وو دواړو کښي د قالَ په مثل تعليل وشو۔

يعنی واو متحرک ماقبل مفتوح واو په الف سره بدل شو ،او دواړه اسم فاعل او اسم مفعول هَم شکل شول۔

اُجتِيْبَ دراصل اُجْتُوِبَ وؤ په دی کښی د قِيْلَ په مثل تعليل شوے دے۔

اِجْتَبْ دراصل اِجتَوِبْ وو د قالَ په مثل تعليل نه بعد الف التقاۓ ساکنين د وجے نه حذف شو۔

لاتَجْتَبْ دراصل لاتَجْتَوِبْ وو ،پدی کښی هم د امر يعنی اجْتوِبْ پشان تعليل شوے دے ۔

4۔باب استفعال الاستقامةُ (سيدها کيدل)

صرف صغير:

اِسْتَقَامَ يَسْتَقِيمُ اِستِقامةً فهو مستَقِيمٌ و اُسْتُقِيمَ يُستَقامُ اِستِقامةً فهو مُستَقامٌ الامر منهُ اِسْتَقِمْ والنهی عنهُ لا تَسْتَقِمْ والاٰلةُ منهُ مابهٖ الاستِقامةُ و اسم التفضيل اَشَدُّ استِقامةً۔

اِسْتَقَامَ دراصل اِسْتَقْوَمَ وؤ د يُقَالُ په مثل تعليل پکښی وشو ۔

يَسْتَقِيمُ دراصل يَستَقْوِمُ وؤ ۔دواو حرکت ما قبل له ورکو بيا واؤ ماقبل کسره شو نو واؤ په ياء سره بدل شو۔

اِستِقامةً دراصل اِسْتِقْوامٌ د يُقالُ په مثل تعليل کولو نه بعد کوم واو چی په الف سره بدل کړے وؤ هغه ئی حذف کو او د هغے په عوض کښی آخر کښی ۃ زياته شوه۔

مستَقِيمٌ دراصل مُسْتَقْوِمٌ وؤ دواو حرکت ماقبل ته ورکه مُسْتَقِوْمٌ شو ،بيا واو ما قبل کسره واو په ياء سره بدل که۔

اُسْتُقِيمَ دراصل اُسْتُقْوِمَ وؤ د د مُستَقِيمٌ په مثل تعليل دلته هم شوے دے۔

يُسْتقَامُ دراصل يُسْتَقْوَمُ وؤ او مُستَقامٌ دراصل مُسْتَقْوَمٌ وؤ ،دی دواړو کښی د يُقالُ په مثل تعليل شوے دے۔

5۔باب انفعال الاِنقِياد فرمانبر دار کيدل:

صرف صغير: اِنقادَ يَنقادُ انقيادًا فهوَ مُنقادٌ اُنقِيدَ يُنقادُ انقيادًا فذاک مُنقادٌ الامر منهُ اِنقَدْ والنهی عنهُ لاتَنقِدْ والظرف منهُ مُنقادٌ والاٰلةُ منهُ ما بهٖ الانقياد اسم التفضيل اَشَدُّ انقيادًا۔

اِنقَادَ دراصل اِنْقَوَدَ وو يَنقادُ دراصل يَنقَوِدُ وو،مُنقادٌ اسم فاعلل دراصل مُنقَوِدٌوو،مُنقادٌ اسم مفعول دراصل مُنقَوَدٌ وو۔ په تمامو کښی د قالَ په مثل تعليل شوے دے۔

يعنی واو متحرک ما قبل مفتوح واو په الف سره بدل شو ۔

اُنْقِيدَ دراصل اُنْقُوِدَ وو د قيلَ په مثل تعليل پکښی شوے دے۔

اِنْقِياد دراصل اِنقِوَاد وو ،مصدر کښی واو د کسرے نه بعد واقع شو ،او په فعل کښی ئی تعليل شوے دے نو واو ئی په ياء سره بدل شو۔

اِنْقَدْ دراصل اِنقَوِدْ وو د قالَ په مثل تعليل نه بعد الف کوم چی د واو نه بدل کښی راغلے وو دغه الف د اجتماع ساکنين د وجے نه حذف شو۔

هم دغه تعليل به په لاتَنْقَدْ فعل نهی کښی وی چی اصل ئی لاتَنْقَوِدْ وؤ۔

6۔باب مفاعله المطاوعةُ همنوا کيدل/ اطاعت کول۔

صرف صغیر: طاوَعَ يُطاوِعُ مطاوَعةً فهو مطاوِعٌ و طووِعَ يُطاوَعُ مطاوعةً فهو مطاوَعٌ الامر منهُ طاوِعْ والنهی عنهُ لا تُطاوِعْ الظرف منهُ مطاوَعٌ۔

7۔باب تفاعُل التَّشاوُرُ باهم مشوره کول۔

صرف صغیر:تَشاوَرَ يَتَشاوَرُ تشاوُرًا فهو مُتَشاوِرٌ و تُشووِرَ يُتشاوَرُ تشاوُرًا فهو مُتَشاوَرٌ الامر منهُ تَشاوَرْ والنهی عنهُ لا تَتَشاوَرْ الظرف منهُ مُتَشاوَرٌ۔

8۔باب تفَعُّل التَّزوُّج نکاح کول ۔

صرف صغیر:تزوَّجَ يَتَزوَّجُ تزوَّجًا فهو متزوِّجٌ تُزوِّجَ يُتَزوَّجُ تزوَّجًا فهو متزوَّجٌ الامر منهُ تزوَّجْ والنهی عنهُ لاتتزَوَّجْ الظرف منهُ مُتَزَوَّجٌ۔

آخری درے بابونو صرف صغیر د صحیح په مثل دے۔

د اجوف یائی بیان:

کچرے د عین کلمے په ځائے یاء وی نو دیته اجوف یائی وائی ،اجوف یائی د دریو بابونو نه رازی ۔(ضَرَبَ، نصرَ، سَمِعَ)

1۔اجوف یائی ازباب ضرَبَ البَیْعُ (خرخول)

صرف صغیر:باعَ يَبِيعُ بَيعًا فهو بائعٌ و بِيعَ يُباعُ بَيعًا فذاکَ مَبِيعٌ الامر منهُ بِعْ والنهی عنهُ لاتَبِعْ الظرف منهُ مَبِيعٌ مَبِيعَانَ مَبايِعُ ،والاٰلةُ منهُ مِبْيَعٌ مِبْيَعانِ مَبَايِعُ مِبْيَعةٌ مِبْيَعتانِ مَبَايِعُ مِبْياعٌ مِبْياعانِ مَبَايِيْعُ، اَبيَعُ اَبيَعانِ اَبيَعونَ اَبايِعُ بُوعیٰ بُوعيانِ بُوعياتٌ بُيَعٌ۔

بَاعَ دراصل بَيَعَ وؤ بروزن ضَرَبَ یاء متحرک ما قبل مفتوح یاء په الف باندی بدل شوه۔

يَبِيعُ دراصل يَبْيِعُ وؤ بروزن يَضْرِبُ یاء متحرک ماقبل حرف صحیح ساکن وؤ د یاء حرکت ماقبل له ورکو ۔۔۔

بَائِعٌ دراصل بايِعٌ وؤ یٔ د الف زائده نه بعد واقع شوه په همزہ سره بدل شوه۔

بِيعَ دراصل بُيِعَ وؤ بروزن ضُرِبَ یاء کسره ماقبل له ورکه بِيعَ شد۔

يُباعُ دراصل يُبْيَعُ وؤ بروزن يُضْرَبُ ياء متحرک ماقبل حرف صحیح ساکن وؤ د ياء حركت ماقبل له ورکو نو وس بله قاعده راله :چی ياء دراصل متحرک وه او وس ئی ماقبل مفتوح شو نو بدل شوه په الف باندی ۔

مَبِيعٌ دراصل مَبْيُوعٌ وؤ د مضروبٌ په وزن ياء متحرک ماقبل حرف صحیح ساکن وؤ د ياء حرکت ماقبل له ورکو بیا یٓ د اجتماع ساکنین د وجے نه حذف شوه مَبُوعٌ شو ،بیا ضمه په کسرے سره بدله شوه تاکه دلالت وکی په حذف د ياء باندی ،مَبِوعٌ شو بیا واو ما قبل کسره راغے یاء سره بدل شو مَبِيعٌ شو۔

بِعْ دراصل اِبْيِعْ وو د اِضْرِبْ په وزن باندی يَبِيعُ په مثل تعلیل کولو نه بعد همزه وصل ته ضرورت پاتی نه شو۔او ياء د اجتماع ساکنین د وجے نه حذف شوه ۔

لَاتَبِعْ دراصل لاتَبْيِعْ وو د لاتَضرِبْ په وزن د ياء حرکت باء له ورکو بیا ياء د اجتماع ساکنین د وجے نه حذف شوه ۔

مَبِيعٌ دراصل مَبْيِعٌ وؤ د يَبِيعُ په مثل تعلیل وشو او په جمع کښی تعلیل ندے شوے ۔

اسم اٰله او اسم تفضیل مذکر کښی تعلیل ندے شوے ۔

بُوعیٰ دراصل بُيْعیٰ وؤ ياء ساکن غیر مدغم ماقبل مضموم وو ياء په واو سره بدل شوه۔

صرف کبیر:

ماضی مثبت معروف:

بَاعَ	بَاعَا.	بَاعُوا	بَاعَتْ	بَاعَتا	بِعْنَ	بِعْتَ
بِعْتُما	بِعْتُم	بِعْتِ	بِعْتُما	بِعْتُنَّ	بِعْتُ	بِعْنا

ماضی مثبت مجهول:

بِيعَ	بِيعَا	بِيعُوا	بِيعَتْ	بِيعَتا.	بِعْنَ	بِعْتَ
بِعْتُما	بِعْتُم	بِعْتِ	بِعْتُما.	بِعْتُنَّ	بِعْتُ	بِعْنا

مضارع مثبت معروف:

يَبِيعُ	يَبِيعَانِ	يَبِيعُونَ	تَبِيعُ	تَبِيعانِ	يَبِعنَ	تَبِيعُ
تَبِيعانِ	تَبِيعونَ	تَبِيعينَ	تَبِيعانِ	تَبِعنَ	اَبِيع	نَبِيعُ

مضارع مثبت مجهول:

يُباعُ	يُباعَانِ	يُباعُونَ	تُباعُ	تُباعانِ	يُبَعنَ	تُباعُ
تُباعانِ	تُباعونَ	تُباعينَ	تُباعانِ	تُبَعنَ	اُباعُ	نُبَاعُ

نفی تاکید بَلن معروف:

لَنْ يَبِيعَ	لَنْ يَبِيعَا	لَنْ يَبِيعُوا	لَنْ تَبِيعَ	لَنْ تَبِيعا	لَنْ يَبِعنَ	لَنْ تَبِيعَ
لَنْ تَبِيعا	لَنْ تَبِيعو	لَنْ تَبِيعی	لَنْ تَبِيعا	لَنْ تَبِعنَ	لَنْ اَبِيعَ	لَنْ نَبِيعَ

نفی تاکید بَلن مجهول:

لَنْ يُباعَ	لَنْ يُباعَا	لَنْ يُباعُوا	لَنْ تُباعَ	لَنْ تُباعا	لَنْ يُبَعنَ	لَنْ تُباعَ
لَنْ تُباعا	لَنْ تُباعو	لَنْ تُباعی	لَنْ تُباعا	لَنْ تُبَعنَ	لَنْ اُباعَ	لَنْ نُبَاعَ

نفی جحد بَلمْ معروف:

لَمْ يَبِعْ	لَمْ يَبِيعَا	لَمْ يَبِيعُوا	لَمْ تَبِعْ	لَمْ تَبِيعا	لَمْ يَبِعنَ	لَمْ تَبِعْ
لَمْ تَبِيعا	لَمْ تَبِيعو	لَمْ تَبِيعی	لَمْ تَبِيعا	لَمْ تَبِعنَ	لَمْ اَبِعْ	لَمْ نَبِعْ

نفی جحد بَلمْ مجهول:

لَمْ يُبعْ	لَمْ يُباعَا.	لَمْ يُباعُوا	لَمْ تُبعْ	لَمْ تُباعا	لَمْ يُبَعنَ	لَمْ تُبعْ
لَمْ تُباعا	لَمْ تُباعو	لَمْ تُباعی	لَمْ تُباعا.	لَمْ تُبَعنَ	لَمْ اُبَعْ	لَمْ نُبَعْ

لام تاکید بانون تاکید ثقیله معروف:

لَيَبِيعَنَّ	لَيَبِيعَانِّ	لَيَبِيعُنَّ	لَتَبِيعَنَّ	لَتَبِيعانِّ	لَيَبِعنَانِّ	لَتَبِيعَنَّ
لَتَبِيعانِّ	لَتَبِيعنَّ	لَتَبِيعِنَّ	لَتَبِيعانِّ	لَتَبِعنَانِّ	لَاَبِيعنَّ	لَنَبِيعَنَّ

لام تاکید بانون تاکید ثقیله مجهول:

لَيُباعَنَّ	لَيُباعَانِّ	لَيُباعُنَّ	لَتُباعَنَّ	لَتُباعانِّ	لَيُبَعنَانِّ	لَتُباعَنَّ
لَتُباعانِّ	لَتُباعُنَّ	لَتُباعِنَّ	لَتُباعانِّ	لَتُبَعنَانِّ	لَاُباعَنَّ	لَنُبَاعَنَّ

لام تاکید بانون تاکید خفیفه معروف:

لَيَبِيعَنْ		لَيَبِيعُنْ	لَتَبِيعَنَّ			لَتَبِيعَنْ
	لَتَبِيعُنْ	لَتَبِيعِنَّ			لَاَبِيعن	لَنَبِيعَنْ

لام تاکید بانون تاکید خفیفه مجهول:

لَيُباعَنْ		لَيُباعُنَّ	لَتُباعَنْ			لَتُباعَنْ
	لَتُباعُنْ	لَتُباعِنْ			لَاُباعَنْ	لَنُبَاعَنْ

امر معروف:

لِيَبِعْ	لِيَبِيعَا	لَيَبِيعُوا	لِتَبِعْ	لِتَبِيعا	لِيَبِعنَ	بِعْ
بِيعا	بِيعوا	بِيعى	بِيعا	بِعنَ	لِاَبِعْ	لِنَبِعْ

امر مجهول:

لِيُبَعْ	لِيُباعَا	لِيُباعُوا	لِتُبعْ	لِتُباعا.	لِيُبَعنَ	لِتُبعْ
لِتُباعا	لِتُباعو.	لِتُباعی	لِتُباعا	لِتُبَعنَ	لِاُبَعْ	لِنُبَعْ

امر بانون تاکید ثقیله معروف:

لِيَبِيعَنَّ	لِيَبِيعَانِّ	لِيَبِيعُنَّ	لِتَبِيعَنَّ	لِتَبِيعانِّ	لِيَبِعنَانِّ	بِيعَنَّ
بِيعانِّ	بِيعَنَّ	بِيعِنَّ	بِيعانِّ	بِعنَانِّ	لِاَبِيعنَّ	لِنَبِيعَنَّ

امر بانون تاکید ثقیله مجهول:

لِيُباعَنَّ	لِيُباعَانِّ	لِيُباعُنَّ	لِتُباعَنَّ	لِتُباعانِّ	لِيُبَعنَانِّ	لِتُباعَنَّ
لِتُباعانِّ	لِتُباعُنَّ	لِتُباعِنَّ	لِتُباعانِّ	لِتُبَعنَانِّ	لِاُباعَنَّ	لِنُبَاعَنَّ

امر بانون تاکید خفیفه معروف:

لِيَبِيعَنْ		لِيَبِيعُنْ	لِتَبِيعَنْ			بِيعَنْ
	بِيعُنْ	بِيعِنْ			لِاَبِيعنْ	لِنَبِيعَنْ

امر بانون تاکید خفیفه مجهول:

لِيُباعَنْ		لِيُباعُنْ	لِتُباعَنْ			لِتُباعَنْ

	لِتُباعُنْ	لِتُباعِنْ			لِأُباعَنْ	لِنُبَاعَنْ

نهی معروف:

لايَبِعْ	لايَبِيعَا	لايَبِيعُوا	لاتَبِعْ	لاتَبِيعا	لايَبِعنَ	لاتبِعْ
لاتبِيعا	لاتبِيعوا	لاتبِيعی	لاتبِيعا	لاتبِعنَ	لااَبِعْ	لانَبِعْ

نهی مجهول:

لايُبَعْ	لايُباعَا	لايُباعُوا.	لاتُبعْ	لاتُباعا.	لايُبَعنَ	لاتُبعْ
لاتُباعا	لاتُباعوا	لاتُباعی	لاتُباعا	لاتُبَعنَ	لااُبَعْ	لانُبَعْ

نهی بانون تاکید ثقیله معروف:

لايَبِيعَنَّ	لايَبِيعَانِّ	لايَبِيعُنَّ	لاتَبِيعَنَّ	لاتَبِيعانِّ	لايَبِعنَانِّ	لاتبِيعَنَّ
لاتبِيعانِّ	لاتبِيعُنَّ	لاتبِيعِنَّ	لاتبِيعانِّ	لاتبِعنَانِّ	لااَبِيعنَّ	لانَبِيعَنَّ

نهی بانون تاکید ثقیله مجهول:

لايُباعَنَّ	لايُباعَانِّ	لايُباعُنَّ	لاتُباعَنَّ	لاتُباعانِّ	لايُبَعنَانِّ	لاتُباعَنَّ
لاتُباعانِّ	لاتُباعُنَّ	لاتُباعِنَّ	لاتُباعانِّ	لاتُبَعنَانِّ	لااُباعَنَّ	لانُبَاعَنَّ

نهی بانون تاکید خفیفه معروف:

لايَبِيعَنْ		لايَبِيعُنْ	لاتَبِيعَنْ			لاتبِيعَنْ
	لاتبِيعُنْ	لاتبِيعِنْ			لااَبِيعنْ	لااَبِيعَنْ

نهی بانون تاکید خفیفه مجهول:

لايُباعَنْ		لايُباعُنَّ	لاتُباعَنْ			لاتُباعَنْ
	لاتُباعُنْ	لاتُباعِنْ			لااُباعَنْ	لانُبَاعَنْ

تمرین:

درج ذیل مصادرو نه ګردانونه وکړئ!

1ـالبيتوتةُ شپه تيرول بائتٌ بِتْ لاتبِتْ۔

2ـالخِياطةُ خائطٌ مَخِيطٌ خِط لاتَخِط۔

3ـالسير مزل کول سائرٌ سِرْ لاتَسِرْ۔

4۔العیشُ ژوند کول عائشٌ عِشْ لاتعِشْ۔

5۔الغیبُ غائبٌ غِبْ لاتغِبْ۔

6۔المیلُ مائله کیدل مائلٌ مِلْ لاتَمِلْ۔

اجوف یائی ازباب سَمِعَ النَیلُ حاصلول:

صرف صغیر: نَالَ یَنالُ نَیلًا فهو نائلٌ نِیلَ یُنَالُ نَیلًا فهو مَنِیلٌ الامر منهُ نَلْ والانهی عنهُ لاتَنَلْ الظرف منهُ مَنالٌ مَنالانِ مَنائلُ ولاٰلةُ منهُ مِنْیَلٌ مِنیلانِ مَنائلُ مِنْیَلةٌ مِنیَلتانِ مَنائلُ مِنْیَالٌ مِنیالانِ مَنایِیلُ اسم التفضیل منهُ اَنیَلُ انیلانِ انیلونَ انائلُ والمؤنث منهُ نُولیٰ نولیانِ نولَیاتٌ نُیَلٌ۔

تمرین: گردان وکړۍ!

الهیبَةُ خوفزده کیدل هائِبٌ هَبْ لاتَهَبْ

ماضی معروف او مجهول صرف کبیر باعَ او بِیعَ په مثل دی۔

او باقی گردانونه د سَمِعَ یَسمَعُ د اجوف واوی خافَ یخافُ په مثل دی او تعلیل هم یو دے ۔فرق صرف دادے چی اجوف واوی کښی واو ، او یائی کښی په یاء کښی تعلیل شوے دے۔

نُولیٰ دراصل نُیلیٰ وو یاء ساکن ما قبل مضموم وو یّ په واو بدل شوه ۔

اجوف یائی از باب نصرَ الغَیطُ جَوَری ته کوزیدل:

صرف صغیر: غَاطَ یَغُوطُ غَیطًا فهو غائطٌ و غِیطَ یُغَاطُ غَیطًا فهو مَغِیطٌ الامر منهُ غُطْ والنهی عنهُ لاتَغُطْ الظرف منهُ مَغَاطٌ مَغاطانِ مغائطُ الاٰلةُ منهُ مِغْیَطٌ مِغطةٌ مِغیاطٌ اسم التفضیل اَغْیَطُ غُوطیٰ۔

غَاطَ دراصل غَیَطَ وو بروزن نَصَرَ د بَاعَ تعلیل دلته هم شوے دے۔

یَغُوطُ دراصل یَغْیُطُ وو بروزن یَنصُرُ د یاءحرکت ماقبل له ورکو او ،اس یاء ساکن ماقبل ضمه شوه یاء په واو بدل شوه۔

غِیطَ دراصل غُیِطَ وو بروزن نُصِرَ د بُیِعَ تعلیل کښې شوے دے۔

یُغَاطُ دراصل یُغْیَطُ بروزن یُنصَرُ وو د یُبَاعُ تعلیل په کښې شوے دے۔

مَغِیطٌ اسم مفعول دراصل مَغْیُوطٌ وو د مَبِیعٌ تعلیل شوے دے ۔

غُطْ دراصل اُغْیُطْ بروزن اُنصُرْ وو د یٓ حرکت ماقبل ته ورکه یٓ د اجتماع ساکنین د وجے نه حذف که اودهمزه ضرورت پاتے نشو۔

لاتَغُطْ دراصل لاتَغْیُطْ وو بروزن لاتَنْصُرْ د یَغُوطُ په مثل تعلیل وشو۔بیا واو د اجتماع ساکنین د وجے حذف شو۔

مَغَاطٌ دراصل مَغْیَطٌ وو د مضارع مجهول تعلیل شوے د ے۔

غُوطیٰ دراصل غُیْطیٰ وو بروزن نُصریٰ د بُوعیٰ په مثل تعلیل شوے دے۔

د ماضی ګردان غَاطَ د باعَ په مثل دے،او د مضارع (یَغُوطُ) نه تر اسم ظرف پورے د قَالَ (اجوف واوی از نَصَرَ)په وزن دے فرق صرف دادے چی اجوف واوی کښې واو ، او یائی کښې په یاء کښې تعلیل شوے دے۔

اجوف یائی از ثلاثی مزید فیهٖ

<u>**1۔باب افعال الاطارةُ الوزول هوائی کول۔**</u>صرف صغیر:اَطارَ یُطِیرُ اِطارةً مُطِیرٌ   اُطِیرَ یُطارُ اِطارةً فذاکَ مُطارٌ الامر منهُ اَطِرْ والنهی لاتُطِرْ الظرف مُطارٌ۔

اطارَ دراصل اَطْیَرَ وو صرف ئی د اَقامَ په مثل دے ۔ فرق صرف دادے چی اجوف واوی کښې واو ، او یائی کښې په یاء کښې تعلیل شوے دے۔

مُطارٌ د الوَتَکِ د الوَتو ځائے ته مُطار وائی او د مجردو نه مَطارٌ رازی ۔

(مجرد ئی طارَ یَطیرُ دے د ضربَ نه فهو طائرٌ مرغۍ ته طایرةٌ وائی او جهاز ته طیّارة /طائره وائی ۔

<u>**2۔باب تفعیل التقیید پابند کول،قید کول،بندول۔**</u>

صرف صغیر:قَیَّدَ یُقَیِّدُ تقییدًا فهو مقَیِّدٌ قُیِّدَ یُقَیَّدُ تقییدًا. فذاک مُقَیَّدٌ الامر منهُ قَیِّدْ والنهی عنهُ لاتُقَیِّدْ والظرف منه مُقَیَّدٌ۔

ددی باب صرف کبیر د صحیح په مثل دے۔

3۔باب مفاعله المُطایَرةُ الوزول۔

طَایَرَ یُطایِرُ مُطایَرةً فهو مُطایِرٌ طُویِرَ یُطایَرُ مطایَرةً فذاکَ مطایَرٌ الامر منهُ طَایِرْ والنهی عنهُ لاتُطایِرْ الظرف منهُ مُطایَرٌ۔

4۔باب تَفَعُّل التَّخَیُّر

صرف صغیر: تَخَیَّرَ یَتَخَیَّرُ تَخَیُّرًا فهو متَخَیِّرٌ تُخُیِّرَ یُتَخَیَّرُ تَخَیُّرًا فذاک مُتَخَیَّرٌ الامر منهُ تَخَیَّرْ والنهی عنهُ لاتتَخَیَّرْ الظرف منهُ مُتَخَیَّرٌ۔

5۔تَفاعُلٌ تَمایُزٌ دیو بل نه جدا کول۔

صرف صغیر: تَمَایَزَ یَتَمَایَزُ تَمَایُزًا. فهو مُتَمَایِزٌ تُمُویِزَ یُتَمَایَزُ تَمَایُزًا. فذاک مُتَمَایَزٌ الامر منهُ تَمَایَزْ والنهی عنهُ لاتَتَمَایَزْ الظرف منهُ مُتَمَایَزٌ۔

6۔باب افتعال الاختیار پسند کول۔صرف صغیر:اِختَارَ یَختارُ اختیارًا. فهو مُختارٌ اُخْتیرَ یُختارُ اختیارًا. فذاکَ مُختارٌ الامر منهُ اِخْتَرْ والنهی لاتَخْتَرْ الظرف منهُ مُختارٌ۔

اِختارَ دراصل اختَیَرَ وو بروزن افتعل، یَختارُ دراصل یَختَیِرُ وو بروزن یَفتعِلُ ،مُختارٌ اسم فاعل دراصل مُخْتَیِرٌ ووبروزن مُفتعِلٌ ،یُختارُ دراصل یُخْتَیَرُ وو بروزن یُفتعَلُ ،مُختارٌ دراصل مُخْتَیَرٌ وو بروزن مُفتعَلٌ۔

تمامو کښی د یٓ متحرک ماقبل مفتوح یٓ په الف سره بدل شوه۔

اِختَرْ دراصل اِخْتَیِرْ وو بروزن اِفتعِل ،او لاتَخترْ لاتَخْتَیِرْ یٓ متحرک ماقبل مفتوح یٓ په الف سره بدل شوه بیا الف التقاء. ساکنین دوجے نه حذف شو۔

7۔باب استفعال الاستخارةُ خیر طلب کول۔

صرف صغیر: اِسْتَخارَ یَسْخِیرُ اِستِخارةً فهو مُستَخِیرٌ اُسْتُخِیرَ یُستَخارُ اِستِخارةً فهو مُسْتَخارٌ اِسْتَخِرْ لا تَسْتَخِرْ۔

اِسْتَخارَ اِسْتَخْیَرَ یَسْتَخْیِرُ مُستَخْیِرٌ وؤ تمامو کښې د یبیع پشان تعلیل شوے دے۔

اِسْتِخَارةٌ دراصل اِسْتِخیارٌ وؤ د یاء حرکت ئې ماقبل ته ورکه بیا یٓ اصلًا متحرکه وه په الف سره بدل شوه،بیا. الف حذف شو او د هغې په بدل کښې آخر له ةٓ راغله ۔

مُستَخارٌ دراصل مُستَخْیَرٌ وو د یاء حرکت ئې ماقبل ته ورکه بیا یٓ اصلًا متحرکه وه په الف سره بدل شوه۔

<u>8۔باب انفعال الانقِیاض دیوال غورزیدل۔</u>

صرف صغیر:اِنقاضَ یَنقَاضَ اِنقِیاضًا. فهو مُنقاضٌ اِنقَضْ لاتَنْقَضْ۔۔۔

د اِنْقَاضَ او اختارَ اعلال یوشان دے۔

د ناقص(معتل اللام) بیان

که چرے دلام کلمے په ځائے حرف علت راغلے وی نو دیته ناقص وائی معنیٰ ئې ده نیمګړے چې کمیدو واله وی چونکه حرف علت د آخر نه اکثر حذف شی نو کلمه کمه شی ،نو داسےکلمے ته ناقص وائی ۔بیا ناقص واوی او یائی ۔

دناقص د تعلیل قاعدے :

1۔کوم واو چې په آخر کښې وی او ماقبل ئې مکسور وی نو دغه واو په یاء سره بدل که۔لکه: دُعِوَ نه دُعِیَ رَضِوَ نه رَضِیَ۔

2۔کوم واو چې په ماضی کښې په دریم ځا ئے وی چې کله څلورم ځا ئے ته شی یا ددی نه هم زیات مخکښې لاړشی او ماقبل حرکت ئې د هغه نه مخالف وی نو دغه واو په یاء سره بدلیږی بیا یاء د ماقبل فتحے په وجه په الف سره بدل شی ۔لکه یُدعَوُ یُدعَیُ او بیا یُدعیٰ ،یَرضَوُ نه یَرضَیُ او بیا یرضیٰ۔

3۔په ناقص کښې حرف علت د جزم په حالت کښې حذف کیږی۔یَخشیٰ نه لم یخشَ،لم یرمِ ، لم یَدعُ ۔

4۔کوم واو چی د کلمې په آخر کښې وی او مخکښې تری کسره وی ،نو دغه واو د قاعده نمبر1 په وجه اول په یّ سره بدل شی ،بیا په یاء ضمه بهاری وی نو ساکن شی ،بیا د اجتماع ساکنین (یاء او نون تنوین) په وجه یاء حذف شی او تنوین ماقبل حرف له ورکی۔لکه: داعِوٌ نه داعِیٌ بیا داعین بیا داعٍ شو۔

5۔چی کله واو او یاء یوځائے شی او اول ساکن وی نو واو به په یاء سره بدل شی او یاء به په یاء کښې مدغم شی او د یاء ماقبل په مکسور شی د یاء د مناسبت د پاره ۔لکه: مَرْمویٌ نه مَرمُی یٌ بیا مَرمُیٌّ بیا مَرمِیٌّ ۔

6۔چی کوم الف زائده د تثنیه او جمع د الف نه مخکښې راشی نو هغه په یاء سره بدل شی ۔لکه: فُعلیٰ فُعلیانِ فُعلیاتٌ۔

7۔کوم واو چی د اسم په آخر کښې د الف زائده نه بعد راشی نو هغه به په همزه سره بدل شی لکه:دعاوٌ نه دعاءٌ۔

<u>ناقص واوی ثلاثی مجرد پنځه بابونو نه رازی ،نصر،سمع،فتح،کرُمَ، او ضرب خو د ضربَ</u>

<u>نه کم رازی ۔</u>

<u>از باب نَصَرَ۔ الدعاءُ والدعوةُ (رابلل)(بلنه)</u>

دَعا یدعُو دُعاءً فهو داعٍ دُعِیَ یُدعیٰ دُعاءً فذاکَ مَدعوٌّ اُدعُ لاتَدْعُ مَدعًی مَدعیانِ مَداعٍ مِدعًا مِدعَیانِ مَداعٍ مِدعاةٌ مِدعاتانِ مِداعٍ مِدعاءٌ مِدعاءانِ مَداعِیٌّ اَدعیٰ ادعیانِ اَدعَونَ اَداعٍ والمؤنث دُعْیٰ دُعیَیَانِ دُعیَیَاتٌ دُعیً۔

دَعا دراصل دَعَوَ وو بروزن نصر واؤ متحرک ماقبل مفتوح بدل شو په الف باندی ۔

یَدْعُو دراصل یدْعُوُ وو ضمه په واو بهاری (بوجهـ) وه ساکن شو۔

دُعاءً دراصل دعاوًا وو ،واو د اسم په اخر کښې د الف زائده نه بعد راغې په همزه بدل شو۔

داعٍ دراصل داعِوٌ وو واو په آخر کښې راغې ماقبل مکسور وو بدل شو په یاء باندې ،داعِیٌ شو بیا ضمه په یاء بوجهـ وه یاء ساکنه شو ه،بیا نون تنوین او یاء ساکن جمع شول یعنی(داعِیْنْ) شو ،یاء د اجتماع ساکنین د وجې نه حذف شوه داعِنْ شو چې لیکلے داعٍ شی ۔

دُعِیَ دراصل دُعِوَ واو په طرف کښې راغې ماقبل ترې کسره وه په یٓ بدل شو۔

یُدعیٰ دراصل یُدْعَوُ وو،واو په ماضی کښې په دریم ځائے وو اوس څلورم ځائے ته شو او ماقبل حرکت ئې مخالف وو نو واو په یاء سره بدل شو۔یُدْعَیُ شو ،بیا یٓ متحرک ماقبل مفتوح په الف سره بدل شوه ۔

مَدْعُوٌّ دراصل مَدْعُوْوٌ وو واو په واو کښې مدغَم شو ۔

اُدعُ دراصل اُدْعُوْ وو د امر صیغه کښې اخر ته جزم وی او په جزم سره د ناقص نه اخری حرف حذف کیږی۔دغه شان نهی لاتَدْعُ لاتدعُوْ وو۔

مَدعیً دراصل مَدعَوٌ وو ، واو اوس څلورم ځائے ته شو او ماقبل حرکت ئې مخالف وو نو واو په یاء سره بدل شو، بیا یٓ متحرک ماقبل مفتوح په الف سره بدل شوه،بیا الف

ساکن او نون تنوین ساکن جمع شول نو الف حذف شو۔مَدْعَنْ شو مَدعًی لیکلے شی ۔

مَداعٍ دراصل مَداعِوٌ وو د داعٍ په مثل تعلیل شوے دے۔

مِدعًی مِدعَوٌ وو د مَدعًی په مثل تعلیل شوے دے۔

مِدعاۃٌ دراصل مِدعَوَۃٌ وو ،واو متحرک ماقبل مفتوح بدل شو په الف سره ۔

مِدعاءٌ دراصل مِدعاوٌ وو واو د الف زائده نه بعد راغې په همزه سره بدل شو۔

مَداعِيٌّ دراصل مداعِيوٌ وو واو او یاء جمع شول نو واو یاء شوه او یاء په یاء کښې مدغم شوه ۔

اَدْعیٰ دراصل اَدْعَوُ وو دیُدعیٰ په مثل تعلیل شوے دے۔

اَداعٍ دراصل اداعِوُ وو واو په طرف کښې راغے بعد الکسره نو په یاء سره بدل شوً ،اداعِیُ شو بیا ضمه په یاء بوجهِ وه ساکنه شوه او حذف شوه او عوض کښې ئې تنوین راغے نو اداعٍ شو۔

دُعًی دراصل دُعَوٌ وو فُعَلٌ وو واو متحرک ماقبل مفتوح بدل شو په الف سره نو دُعَانْ شو اجتماع ساکنین د وجے نه الف حذف شو دُعَنْ شو لیکلے دُعًی شی ۔

صرف کبیر: ماضی مثبت معروف:

دَعَا	دَعَوَا	دَعَوْا	دَعَتْ	دَعَتَا	دَعَونَ	دَعَوتَ
دَعَوتُما.	دَعَوتُم	دَعَوتِ	دَعَوتُما.	دَعَوتُنَّ	دَعَوتُ	دَعَونَا

دَعا دراصل دَعَوَ وو بروزن نَصَرَ واو متحرک ما قبل فتحه. په الف بدل شو۔

دعوا دلته د قالَ باعَ قاعده نده جاری شوی شرط ئی نشته ،هغه دادے چی واو د الف د تثنئیے نه مخکښې نه وی او دلته د الف د تثنیه نه مخکښې راغلے دے۔

دعَوْا دَعَوُوْا وو مثل نَصَرُوا واو متحرک ما قبل فتحه. په الف بدل شو دَعاوْ شو الف د اجتماع. ساکنین د وجے نه حذف شو دَعَو پاتی شو۔

دَعَتْ دَعَوَتْ نَصَرَتْ وو او دَعَتا. نصرَتا وؤ واو الف سره بدل شو بیا الف د مؤنث تاۓ ساکنه سره یو ځاۓ شو نو حذف شو(کوم الف چی د قالَ په قاعده سره د واو یا یَّ نه بدل راغلے وی ددغه نه روستو چی تاۓ تانیث راشی نو الف غورزیږی۔

دَعَونَ نَصَرنَ تر آخره پورے تمامی صیغ په خپل حال دی ۔

ماضی مثبت مجهول:

دُعِیَ	دُعِیا	دُعُوا	دُعِیَتْ	دُعِیَتا	دُعِینَ	دُعِیتَ
دُعِیتُما.	دُعِیتُم	دُعِیتِ	دُعِیتُما	دُعِیتُنَّ	دُعِیتُ	دُعِینا.

دُعِيَ دُعِوَ نُصِرَ وو کوم واو چې لام کلمه کښې راشي هغه د کسرے نه بعد ياء سره بدل شي دغه تعليل په ټولو صيغو کښې شوے دے۔

دُعُوا دُعِوُوا نُصِرُوا وو ړومبے واو مذکوره قاعدے په وجه ياء شوه ،بيا د هغې حرکت ماقبل له ورکو يعنې د ماقبل حرکت لرے کولو نه بعد ،بيا ياء د اجتماعِ ساکنين د وجے وغورزيده۔

مضارع مثبت معروف:

يَدعُو	يَدعُوانِ	يَدْعُونَ	تَدْعُو	تَدعُوانِ	يَدْعونَ	تدْعو
تَدعوانَ	تَدْعونَ	تدعِينَ	تَدعوانِ	تدعونَ	اَدعُو	نَدْعو

يَدعُو يَدعُوُ وو يَنصُرُ ضمه په واو دشواره وه واو ساکن شو۔

يَدعُونَ جمع مذکر غائب يَدعُوُونَ يَنصُرونَ وو،اولنے واو ساکن شو بيا يو واو د اجتماعِ ساکنين دوجے حذف شو۔دغه تعليل تَدعُونَ جمع مذکر حاضر کښې هم دے۔

يَدْعُونَ جمع مؤنث غائب يَنْصُرنَ او تَدْعُونَ جمع مؤنث حاضر تَنْصُرنَ پديکښې خه تعليل نشته۔

پدې ګردان کښې د جمع مؤنث او مذکر حاضر او غائب صيغې يوشان دی ۔

تَدْعِينَ تَدْعُوِينَ وو تَنْصُرِينَ واو کسره ماقبل له ورکه يعنې ماقبل حرکت لرے کولو نه روستو ،ځکه چې کسره په واو بوجهـ وی،بيا واو ساکن ماقبل مکسور واو په ياء سره بدل شو،تَدعِيْيْنَ شو اجتماعِ ساکنين د وجے يوه ياء حذف شوه۔

مضارع مثبت مجهول:

يُدعىٰ	يُدعيانِ	يُدعَونَ	تُدعىٰ	تُدعَيانِ	يُدْعَينَ	تُدعىٰ
تُدعيانِ	تُدعَونَ	تُدعَينَ	تُدعَيانِ	تُدعَينَ	اُدعىٰ	نُدعىٰ

يُدْعىٰ يُدْعَوُ يُنْصَرُ وو واو په څلورم ځائے راغې او ماقبل حرکت ئې مخالف وو په ياء بدل شو يُدعَيُ شو اُس ياء متحرک ماقبل مفتوح په الف سره بدل شوه۔

واحد مذکر حاضر او واحد مؤنث غائب تُدعیٰ تُدعیٰ کښې او د متکلم دواړو صیغو کښې هم دغه تعلیل جاری دے ۔

یُدعیانِ یُدعوانِ وو یُنصرانِ د یُدعیٰ په مثل تعلیل وشو،او یٓ ئ په الف بدل نکړه ماقبل ئ مفتوح دے ،ځکه چې روستو ترینه الف د تثنیۓ دے ۔

تُدعَیَانِ تُدعَیَانِ تُدعَیَانِ تثنیه مذکر حاضر او تثنیه مؤنث غائب و حاضر دغه تعلیل دے۔

یُدعَونَ یُدعَوُونَ وو یُنصَرونَ د یُدعیٰ په مثل تعلیل وشو،بیا الف د اجتماع ساکنین د وجے نه حذف شو۔تُدعَونَ هم دغه تعلیل دے۔

یُدعَینَ یُدعَونَ وؤ یُنصَرنَ جمع مؤنث غائب د یُدعیٰ په مثل تعلیل وشو،البته یٓ چې کومه د واو نه بدل راغلیده هغه ساکن ده نو ځکه ئ په الف سره بدل نکړه،تُدعَینَ جمع مؤنث حاضر هم دغه تعلیل دے۔

نفی تاکید بَلنْ معروف:

لَنْ یَدعُوَ	لَنْ یَدعُوا	لَنْ یَدْعُو	لَنْ تَدْعُوَ	لَنْ تَدعُوَا	لَنْ یَدْعُوْنَ	لَنْ تدْعوَ
لَنْ تَدعُوَا	لَنْ تَدْعُوْ	لَنْ تَدعِی	لَنْ تَدعُوَا	لَنْ تدعُوْنَ	لَنْ اَدعُوَ	لَنْ نَدْعوَ

لَنْ یَدعُوا جمع مذکر غائب لَنْ یدعُوُوا وو لن یَنصُرُوا پشان ضمه په واو دشواره وه ،واو ساکن شو دوه ساکنان جمع شول دے وجے نه یو واو لرے شو۔

لَن تَدعُوا جمع مذکر حاضر هم دغه تعلیل دے۔

لَنْ تَدعِیْ واحد مؤنث حاضر لَنْ تَدعُوی لَن تَنصُری وو تَدعِینَ په مثل تعلیل شوے دے۔

نفی تاکید بَلنْ مجهول:

لَنْ یُدعیٰ	لَنْ یُدعیا	لَنْ یُدعَو	لَنْ تُدعیٰ	لَنْ تُدعَیا	لَنْ	لَنْ تُدعیٰ

					يُدْعَيْنَ	
لَنْ تُدعيا	لَنْ تُدعَو	لَنْ تُدعَی	لَنْ تُدعَیا	لَنْ تُدعَینَ	لَنْ اُدعیٰ	لَنْ نُدعیٰ

پدی ګردان کښی د مضارع مجهول په مثل تعلیل شوے دے۔

<u>نفی جحد بلَمْ معروف:</u>

لَمْ يَدعُ	لَمْ يَدعُوَا	لَمْ يَدْعُوا	لَمْ تَدْعُ	لَمْ تَدعُوَا	لَمْ يَدْعونَ	لَمْ تدْعُ
تَدعُوَا	لَمْ تَدْعُوْا	لَمْ تدعِی	لَمْ تَدعُوَا	لَمْ تدعُونَ	لَمْ اَدعُ	لَمْ نَدْعُ

<u>نفی جحد بلَمْ مجهول:</u>

لَمْ يُدعَ	لَمْ يُدعَيَا	لَمْ يُدعَوَا	لَمْ تُدعَ	لَمْ تُدعَيَا	لَمْ يُدْعَيْنَ	لَمْ تُدعَ
لَمْ تُدعَيَا	لَمْ تُدعَوْا	لَمْ تُدعَی	لَمْ تُدعَیَا	لَمْ تُدعَینَ	لَمْ اُدعَ	لَمْ نُدعَ

پنځه صیغو کښی د اخر نه حرف علت واو حذف شوے دے،ددی نه علاوه هغه تبدیلئ هم شویدی کومی چی د لَمْ په وجه په فعل مضارع کښی کیږی۔

د مضارع مجهول او نفی جحد بلَمْ تعلیل یو شان دے ،او د لَمْ په وجه پنځه صیغو کښی د اخر نه حرف علت واو حذف شوے دے۔

<u>لام تاکید بانون تاکید ثقیله معروف:</u>

لَيَدعُوَنَّ	لَيَدعُوَانِّ	لَيَدْعُنَّ	لَتَدْعُوَنَّ	لَتَدعُوَانِّ	لَيَدْعُونَانِّ	لَتدْعُوَنَّ
لَتَدعُوَانِّ	لَتَدْعُنَّ	لَتَدْعِنَّ	لَتَدعُوَانِّ	لَتَدْعُوْنَانِّ	لَاَدعُوَنَّ	لَنَدْعُوَنَّ

لَیَدْعُنَّ دراصل لَیدْعُوُنَّ وو بروزن لَیَنصُرُنَّ ضمه په واو بوجهِ وه واو ساکن شو،نو دوه ساکنان جمع شول واو ساکن او دنون مشدد اول نون واو حذف شو۔دغه تعلیل په لَتَدعُنَّ کښی شوے دے ۔

لَتَدعِنَّ دراصل لَتَدعُوِنَّ وو لَتَنصُرِنَّ وؤ دتَدعِینَ واحد مؤنث حاضر په مثل تعلیل شوے دے ۔

<u>لام تاکید بانون تاکید ثقیله مجهول:</u>

لَیُدعَیَنَّ	لَیُدعَیَانِّ	لَیُدعَوُنَّ	لَتُدعَیَنَّ	لَتُدعَیَانِّ	لَیُدْعَیْنَانِّ	لَتُدعَیَنَّ
لَتُدْعَیَانِّ	لَتُدعَوُنَّ	لَتُدعَیِنَّ	لَتُدعَیَانِّ	لَتُدْعَیْنَانِّ	لَاُدْعَیَنَّ	لَنُدْعَیَنَّ

لَیُدعَیَنَّ(واحد مذکر غائب) دراصل لَیُدعیٰ وو چی کله نون ثقیله ولګوو نو هغې خپل ماقبل له فتحه غوختهٔ دی وجے نه یٓ د الف اصل وه واپس راغله ،دغه تعلیل لَتُدعَیَنَّ لَاُدعَیَنَّ لَنُدعَیَنَّ کښی هم د ے۔باقی صیغو کښی د مضارع مجهول په مثل تعلیل شوے د ے ۔

لام تاکید بانون تاکیدخفیفهٔ معروف:

لَیَدعُوَنْ		لَیَدْعُنْ	لَتَدْعُوَنْ			لَتدْعُوَنْ
	لَتَدْعُنْ	لَتدعِنْ			لَاَدْعُوَنْ	لَنَدْعُوَنْ

لام تاکید بانون تاکید خفیفه مجهول:

لَیُدعَیَنْ		لَیُدْعَوُنْ	لَتُدْعَیَنْ			لَتُدْعَیَنْ
	لَتُدعَوُنْ	لَتُدعَیِنْ			لَاُدعَیَنْ	لَنُدعَیَنْ

لَیَدْعُنْ دراصل لَیَدعُوُنْ وو لَیَنصُرُنْ جمع مذکر معلوم ضمه واو باندی بوجهِ وه ساکن شو،دوه ساکنه جمع شول پس واو حذف شو،هم دغه تعلیل په لَتَدعُنْ جمع مذکر حاضر کښی شوے د ے ۔

لَتَدعِنْ دراصل لَتَدعُوِنْ وو لَتَنصُرِنْ واحد مؤنث غائب معلوم واو باندی کسره بوجهِ وه ماقبل له ئی ورکه وس واو ساکن ماقبل مکسور واو په یاء باندی بدل شو،لَتَدعِینْ شو ،دوه ساکنه جمع شول یٓ حزف شوه لَتَدعِنْ شو۔باقی نورو صیغو کښی تعلیل ند ے شو ے۔

امر معروف:

لِیَدْعُ	لِیَدعُوَا	لِیَدْعُوْا	لِتَدْعُ	لِتَدْعُوَا	لِیَدْعُوْنَ	اُدْعُ
اُدْعُوْا	اُدْعُوْا	اُدْعِی	اُدْعُوْا	اُدْعُونَ	لِاَدْعُ	لِنَدْعُ

امر مجهول:

لِیُدْعَ	لِیُدْعَیَا.	لِیُدْعَوْا	لِتُدْعَ	لِتُدعَیَا	لِیُدْعَیْنَ	لِتُدْعَ
لِتُدعَیَا	لِتُدعَوْا	لِتُدعَی	لِتُدعَیَا.	لِتُدْعَیْنَ	لِاُدْعَ	لِنُدْعَ

د غائب او د متکلم صیغو کښی د نفی جحد بَلَمْ په مثل عمل شوے د ے۔

اُدْعُ دآخر نه واو حذف شوے دے ۔

اُدعِی اُدعُوِی وو ،دواو کسره ماقبل له ورکه بیا واو ساکن ماقبل مکسور شو نو واو ئ په یاء بدل که بیا دوه یّٔ جمع شوی اولنۂ حذف که ۔

لِنُدعَ کښې د د نفی جحد بَلَمْ په مثل عمل شوے دے ۔

امر بانون تاکید ثقیله معروف:

لِیَدعُوَنَّ	لِیَدعُوَانِّ	لِیَدْعُنَّ	لِتَدْعُوَنَّ	لِتَدعُوانِّ	لِیَدْعونَانِّ	اُدْعوَنَّ
اُدعوانِّ	اُدْعُنَّ	اُدعِنَّ	اُدعوَانِّ	اُدعُوْنَانِّ	لِاَدعُوَنَّ	لِنَدْعُوَنَّ

امر بانون تاکید ثقیله مجهول:

لِیُدعیَنَّ	لِیُدعَیَانِّ	لِیُدعَوُنَّ	لِتُدْعَیَنَّ	لِتُدعَیانِّ	لِیُدْعَینَانِّ	لِتُدعیَنَّ
لِتُدعیانِّ	لِتُدعَوُنَّ	لِتُدعَیِنَّ	لِتُدعَیانِّ	لِتُدعَینَانِّ	لِاُدعَیَنَّ	لِنُدعَیَنَّ

اُدْعُنّ دراصل اُدعُوُنَّ وو ضمه په واو بوجهہ وه ساکن شو بیا واو د اجتماع ساکنین دوجے اغورزیدو۔

اُدْعِنَّ واحد مؤنث حاضر دراصل اُدعُوِنَّ اُنصُرِنَّ وو واو کسره ماقبل ته نقل که بیا واو ساکن ماقبل مکسور شو واو په یاء بدل شو،بیا د اجتماع ساکنین په وجه یّٔ لرے شوه۔

غائب متکلم په صیغو کښې د لام تاکید بانون ثقیله په مثل تعلیل شوید ے۔

لِنُدعَیِنَّ کښې د لام تاکید بانون ثقیله په مثل تعلیل شوید ے،

امر بانون تاکیدخفیفه معروف:

لِیَدعُوَنْ		لِیَدْعُنْ	لِتَدْعُوَنْ			اُدْعوَنْ
	اُدْعُنْ	اُدعِنْ			لِاَدعُوَنْ	لِنَدْعونْ

لِیَدْعُنْ دراصل لِیَدعُوُنْ وو لَیَنصُرُنْ پشان ضمه په واو بوجهہ وه ساکن شو بیا واو د اجتماع ساکنین دوجے اغورزیدو۔

اُدعُنْ دراصل اُدعُوُنْ وو اُنصُرُنْ دغه تعلیل د ے۔

اُدْعِنْ اُدعُوِنْ وو اُنصُرِنْ دواو كسره ماقبل له وركه بيا واو ساكن ماقبل مكسور شو نو واو ئی په یاء بدل كه بيا دوه ئ جمع شوی اولنۍ حذف كه ۔

امر بانون تاكيد خفيفه مجهول:

لِيُدعيَنْ		لِيُدعَوُنْ	لِتُدعيَنْ			لِتُدعيَنْ
	لِتُدعَوُنْ	لِتُدعَيَنْ			لِاُدعيَنْ	لِنُدعيَنْ

په مجهول كښې دلام تاكيد بانون تاكيد ثقيله په مثل تعليل شوے دے ۔

نهی معروف:

لايَدعُ	لايَدعُوَا	لايَدْعُوْا	لاتَدْعُ	لاتَدعُوَا	لايَدْعُوْنَ	لاتدْعُ
لاتدعُوَا	لاتدْعُوْا	لاتدعِی	لاتَدْعُوَا	لاتَدْعُوْنَ	لااَدْعُ	لَانَدْعُ

نفی جحد بلَمْ معروف پشان تعليل شوے دے۔

نهی مجهول:

لايُدعَ	لايُدعَيَا	لايُدعَوْا	لاتُدعَ	لاتُدعَيَا	لايُدْعَينَ	لاتُدْعَ
لاتُدعَيَا	لاتُدْعَوْا	لاتُدعَی	لاتُدعَيَا	لاتُدعَيْنَ	لااُدْعَ	لانُدْعَ

نفی جحد بلَمْ مجهول پشان تعليل شو ے د ے۔

نهی بانون تاكيد ثقيله معروف:

لايَدعُوَنَّ	لايَدعُوانِّ	لايَدْعُنَّ	لاتَدْعُوَنَّ	لاتَدعُوانِّ	لايَدْعونانِّ	لاتدْعوَنَّ
لاتدعوانِّ	لاتدْعُنَّ	لاتدعِنَّ	لاتدعوانِّ	لاتدعونانِّ	لااَدعُوَنَّ	لانَدْعونَّ

دلام تاكيد بانون تاكيد ثقيله معروف پشان تعليل شوے دے۔

نهی بانون تاكيد ثقيله مجهول:

لايُدعيَنَّ	لايُدعيانِّ	لايُدعَوُنَّ	لاتُدعيَنَّ	لاتُدعَيانِّ	لايُدْعَينانِّ	لاتُدعيَنَّ
لاتُدعيانِّ	لاتُدعَوُنَّ	لاتُدعِينَّ	لاتُدعَيانِّ	لاتُدعَينانِّ	لااُدعيَنَّ	لانُدعيَنَّ

دلام تاکید بانون تاکید ثقیله معروف پشان تعلیل شوے دے۔

نهی بانون تاکیدخفیفه معروف:

لايَدعُوَنْ		لايَدْعُنْ	لاتَدْعُوَنْ			لاتدْعوَنْ
	لاتدْعُنْ	لاتدعِنْ			لاأَدعُوَنْ	لانَدْعونْ

دلام تاکید بانون تاکید خفیفه معروف پشان تعلیل شوے دے۔

نهی بانون تاکید خفیفه مجهول:

لايُدعيَنْ		لايُدعَوُنْ	لاتُدعيَنْ			لاتُدعيَنْ
	لاتُدعَوُنْ	لاتُدعَيِنْ			لاأُدعيَنْ	لانُدعيَنْ

دلام تاکید بانون تاکید خفیفه مجهول پشان تعلیل شوے دے۔

اسم فاعل:

داعٍ	داعِيانِ	داعُوْنَ
داعِيَةٌ	داعِيَتانِ	داعِياتٌ

داعِيةٌ داعِوَةٌ وو داعٍ په مثل تعلیل نه بعد داعِيَةٌ شو۔

داعُوْنَ داعِوُونَ وو د داعٍ د تعلیل نه بعد داعيُونَ شو ضمه په یاء دشواره وه ماقبل ته ئی نقل کړه اوس دوه ساکنه جمع شول نو یاء حذف شوه ۔

اسم مفعول:

مَدعُوٌّ	مَدعُوَّانِ	مَدعُوُّونَ
مَدْعُوَّةٌ	مَدْعُوَّتانِ	مَدعُوَّاتٌ

دلته د مَدْعُوٌّ چی کوم تعلیل تیر شوے دے هغه دلته هم دے۔

تمرین

ذیل مصادرو نه گردانونه وکئ !

1۔الرجآءُ امید ساتل راجٍ اُرجُ   لاتَرجُ

2۔السهوُ هیریدل ساهٍ اُسهُ لاتسهُ۔

3۔العدوُ منډه وهل عادٍ اُعدُ لاتَعدُ ۔

4۔العفوُ معاف کول عافٍ اُعفُ لاتَعفُ ۔

5۔النجاةُ خلاصے موندل ناجٍ اُنجُ لاتَنجُ۔

6۔المحوُ ورانول ماحٍ اُمحُ لاتَمحُ۔

ناقص واوی از سَمِعَ الرضوان خوش کیدل ۔

صرف صغیر:رَضِیَ یَرضیٰ رِضوانًا فهو راضٍ و رُضِیَ یُرضیٰ رضوانًا فذاکَ مَرضیٌّ اِرضَ لاتَرْضَ مَرضًی مِرضًی مرضةً مِرضاةً آرضیٰ رُضیٰ رُضیانِ رُضَیاتٌ رُضیً ۔

رَضِیَ رَضِوَ وو واو په طرف کښې راغے او ماقبل ئې مکسور وو په یاء سره بدل شو۔

یَرضیٰ د یُدعٰی تعلیل شوے دے۔

راضٍ د داعٍ تعلیل شوے دے۔

مَرضیٌّ مَرضویٌ وو اول واو څلورم ځائے کښې راغے په یاء سره بدل شو مَرضُیْیٌ شو بیا یاء او واو یوځائے راغلل او یو پکښې ساکن وو نو واو په یاء بدل شو او د یاء په یاء کښې ادغام وشو ،بیا د یاء د مناسبت د وجے نه د ضّ ضمه په یاء بدل شوه مَرضِیٌّ شو۔

اِرْضَ اِرضوْ وو بروزن اِسمَعْ واو حرف علت د امر دوجے نه حذف شو،لاترضَ هم دغه شان دے۔

مَرضیً مَرضَوٌ وو اول واو یاء شوه بیا یاء متحرک ماقبل مفتوح بدل شوه په الف باندی بیاد اجماع ساکنین د وجے نه الف حذف شو او تنوین ئې ضّ له ورکو۔

آرضیٰ آرضَوُ وو واو په یاء بدل شو بیا یاء په الف بدل شوه ۔

<u>فعل ماضی معروف:</u>

رَضِیَ	رَضِیَا	رَضُوا	رَضِیَتْ	رَضِیَتا	رَضِینَ	رَضِیتَ
رَضِیتُما	رَضِیتُم	رَضِیتِ	رَضِیتُما	رَضِیتُنَّ	رَضِیتُ	رَضِینَا

فعل ماضی مجہول:

رُضِیَ	رُضِیَا	رُضُوا	رُضِیَتْ	رُضِیَتا	رُضِینَ	رُضِیْتَ
رُضِیْتُما	رُضِیْتُم	رُضِیْتِ	رُضِیْتُما	رُضِیْتُنَّ	رُضِیْتُ	رُضِیْنَا

فعل مضارع معروف:

یَرْضیٰ	یَرْضَیانِ	یَرضَونَ	ترضیٰ	تَرضَیانِ	یَرضَینَ	تَرضیٰ
تَرضَیانِ	تَرضَونَ	تَرضَینَ	ترضَیانِ	تَرضَینَ	اَرضیٰ	نَرضیٰ

فعل مضارع مجہول:

یُرْضیٰ	یُرْضَیانِ	یُرضَونَ	تُرضیٰ	تُرضَیانِ	یُرضَینَ	تُرضیٰ
تُرضَیانِ	تُرضَونَ	تُرضَینَ	تُرضَیانِ	تُرضَینَ	اُرضیٰ	نُرضیٰ

نفی تاکید بلَنْ معروف:

لَنْ یَرْضیٰ	لَنْ یَرْضَیا	لَنْ یَرضَوا	لَنْ ترضیٰ	لَنْ تَرضَیا	لَنْ یَرضَینَ	لَنْ تَرضیٰ
لَنْ تَرضَیا	لَنْ تَرضَو	لَنْ تَرضَی	لَنْ ترضَیا	لَنْ تَرضَینَ	لَنْ اَرضیٰ	لَنْ نَرضیٰ

نفی تاکید بلَنْ مجہول:

لَنْ یُرْضیٰ	لَنْ یُرْضَیا	لَنْ یُرضَو	لَنْ تُرضیٰ	لَنْ تُرضَیا	لَنْ	لَنْ

					يُرضَينَ	تُرضىٰ
لَنْ تُرضَيا	لَنْ تُرضَو	لَنْ تُرضَی	لَنْ تُرضَيا	لَنْ تُرضَينَ	لَنْ اُرضىٰ	لَنْ نُرضىٰ

نفی جحد بَلَمْ معروف:

لَم يَرْضَ	لَم يَرْضَيا	لَم يَرضَوا	لَمْ ترضَ	لَمْ تَرضَيا	لَمْ يَرضَينَ	لَمْ تَرضَ
لَمْ تَرضَيا	لَمْ تَرضَو	لَمْ تَرضَ	لَمْ ترضَيا	لَمْ تَرضَينَ	لَمْ اَرضَ	لَمْ نَرضَ

نفی جحد بَلَمْ مجهول:

لَمْ يُرْضَ	لَمْ يُرْضَيا	لَمْ يُرضَو	لَمْ تُرضَ	لَم تُرضَيا	لَمْ يُرضَينَ	لَمْ تُرضَ
لَمْ تُرضَيا	لَمْ تُرضَو	لمْ تُرضَ	لَمْ تُرضَيا	لَمْ تُرضَينَ	لَمْ اُرضَ	لَمْ نُرضَ

لام تاکید بانون تاکید ثقیله معروف:

لَيَرْضَيَنَّ	لَيَرْضَيانِّ	لَيَرضَوُنَّ	لَترضَيَنَّ	لَتَرضَيانِّ	لَيَرضَينَانِّ	لَتَرضَيَنَّ
لَتَرضَيانِّ	لَتَرضَوُنَّ	لَتَرضَيِنَّ	لَترضَيانِّ	لَتَرضَينَانِّ	لَاَرضَيَنَّ	لَنَرضَيَنَّ

لام تاکید بانون تاکید ثقیله مجهول:

لَيُرْضَيَنَّ	لَيُرْضَيانِّ	لَيُرضَوُنَّ	لَتُرضَيَنَّ	لَتُرضَيانِّ	لَيُرضَينَانِّ	لَتُرضَيَنَّ

لَتُرضَیانِّ	لَتُرضَوُنَّ	لَتُرضَینَّ	لَتُرضَیانِّ	لَتُرضَینَانِّ	لَاُرضَیَنَّ	لَنُرضَیَنَّ

لامِ تاکید بانونِ تاکید خفیفه معروف:

لَیَرْضَیَنْ		لَیَرضَوُنْ	لَترضَیَنْ			لَتَرضَیَنْ
	لَتَرضَوُنْ	لَتَرضَینْ			لَاَرضَیَنْ	لَنَرضَیَنْ

لامِ تاکید بانونِ تاکید خفیفه مجهول:

لَیُرْضَیَنْ		لَیُرضَوُنْ	لَتُرضَیَنْ			لَتُرضَیَنْ
	لَتُرضَوُنْ	لَتُرضَینْ			لَاُرضَینْ	لَنُرضَینْ

امر معروف:

لِیَرْضَ	لِیَرْضَیا	لِیَرضَوا	لِترضَ	لِتَرضَیا	لِیَرضَینَ	اِرضَ
اِرضَیا	اِرضَو	اِرضَیْ	اِرضَیا	اِرضَینَ	لِاَرضَ	لِنَرضَ

امر مجهول:

لِیُرْضَ	لِیُرْضَیا	لِیُرضَو	لِتُرضَ	لِتُرضَیَا	لِیُرضَینَ	لِتُرضَ
لِتُرضَیا	لِتُرضَو	لِتُرضَ	لِتُرضَیا	لِتُرضَینَ	لِاُرضَ	لِنُرضَ

امر بانونِ تاکید ثقیله معروف:

لِیَرْضَیَنَّ	لِیَرْضَیانِّ	لِیَرضَوُنَّ	لِترضَیَنَّ	لِتَرضَیانِّ	لِیَرضَیْنَانِّ	اِرضَیَنَّ
اِرضَیانِّ	اِرضَوُنَّ	اِرضَینَّ	اِرضَیانِّ	اِرضَینَانِّ	لِاَرضَیَنَّ	لِنَرضَیَنَّ

امر بانونِ تاکید ثقیله مجهول:

لِيُرْضيَنَّ	لِيُرْضَيانِّ	لِيُرضَوُنَّ	لِتُرضيَنَّ	لِتُرضَيانِّ	لِيُرضَينَانِّ	لِتُرضَيَنَّ
لِتُرضَيانِّ	لِتُرضَوُنَّ	لِتُرضَينَّ	لِتُرضَيانِّ	لِتُرضَينَانِّ	لِأُرضَينَّ	لِنُرضَينَّ

امر بانون تاكيد خفيفه معروف:

لِيَرْضيَنْ		لِيَرضَوُنْ	لِترضيَنْ			اِرضَيَنْ
	اِرضَوُنْ	اِرضَيِنْ			لِاَرْضَيَنْ	لِنَرضَيَنْ

امر بانون تاكيد خفيفه مجهول:

لِيُرْضيَنْ		لِيُرضَوُنْ	لِتُرضيَنْ			اِرضيَنْ
	اِرضَوُنْ	اِرضَيِنْ			لِأُرضَيَنْ	لِنُرضَيَنْ

لِيَرضَ لِيَرضَوْ وو واو په ثلورم خائ شو په ياء بدل شو بيا امر په اخر كښى حرف علت حذف كو۔

اِرْضَينَ اِرضَونَ وو واو په ثلورم خائ شو په ياء بدل شو۔

نهى معروف:

لايَرْضَ	لايَرْضَيا	لايَرضَوا	لاترضَ	لاتَرضَيا	لايَرضَينَ	لاترضَ
لاترضَيا	لاترضَو	لاترضَى	لاترضَيا	لاترضَينَ	لاَأرضَ	لانَرضَ

نهى مجهول:

لايُرْضَ	لايُرْضَيا	لايُرضَو	لاتُرضَ	لاتُرضَيا	لايُرضَينَ	لاتُرضَ
لاتُرضَيا	لاتُرضَو	لاتُرضَى	لاتُرضَيا	لاتُرضَينَ	لاأُرضَ	لانُرضَ

نهى بانون تاكيد ثقيله معروف:

لايَرْضَيَنَّ	لايَرْضَيانِّ	لايَرضَوُنَّ	لاترضَيَنَّ	لاتَرضَيانِّ	لايَرضَينَانِّ	لاترضَيَنَّ
لاترضَيانِّ	لاترضَوُنَّ	لاترضَيِنَّ	لاترضَيانِّ	لاترضَينَانِّ	لاآرضَيَنَّ	لانَرضَيَنَّ

نہی بانون تاکید ثقیلہ مجہول:

لايُرْضَيَنَّ	لايُرْضَيانِّ	لايُرضَوُنَّ	لاتُرضَيَنَّ	لاتُرضَيانِّ	لايُرضَينَانِّ	لاتُرضَيَنَّ
لاتُرضَيانِّ	لاتُرضَوُنَّ	لاتُرضَينَّ	لاتُرضَيانِّ	لاتُرضَينَانِّ	لااُرضَينَّ	لانُرضَينَّ

نہی بانون تاکید خفیفہ معروف:

لايَرْضَيَنْ		لايَرضَوُنْ	لاترضَيَنْ			لاترضَيَنْ
	لاترضَوُنْ	لاترضَيِنْ			لاآرضَيَنْ	لانَرضَيَنْ

نہی بانون تاکید خفیفہ مجہول:

لايُرْضَيَنْ		لايُرضَوُنْ	لاتُرضَيَنْ			لاترضَيَنْ
	لاترضَوُنْ	لاترضَيِنْ			لااُرضَيَنْ	لانُرضَيَنْ

اسم فاعل:

راضٍ	راضِيانِ	راضُونَ
راضِيَةٌ	راضِيَتانِ	راضِياتٌ

اسم مفعول:

مَرضِيٌّ	مَرضِيَانِ	مَرضِيُّونَ
مَرضِيَّةٌ	مَرضِيّتانِ	مَرضِيَّاتٌ

اسم تفضیل:

اَرضیٰ	اَرضیانِ	اَرضَونَ	اراضٍ
رُضیٰ	رُضیَیَانِ	رُضیياتٌ	رُضیً

اسم اٰله:

مِرضیً	مِرضیَانِ	مَراضٍ
مِرضةٌ	مِرضتانِ	مَراضٍ
مِرضاءٌ	مِرضاءَانِ	مَراضِیٌّ

راضُونَ راضِوُونَ وو جمع اسم فاعل فاعلونَ وزن دے د راضٍ په مثل تعلیل وشو نو واو یاء شوه او ضمه په یاء دشواره وه ماقبل ته ئی ورکه ،بیا یَ ّ د اجتماع ساکنین د وجے نه حذف شو۔

راضِیَةٌ راضِوَةٌ وو اسم فاعل واحد مؤنث فاعلةٌ وزن وو ،دراضٍ په مثل تعلیل وشو واو په یاء بدل شوه ۔

مَرْضِیٌّ اسم مفعول مَرضُووٌ وو بروزن مفعولٌ ړومبے واو په خلورم ځائے راغې نو په یاء باندی بدل شو ،مَرضُی وٌ شو ،بیا یاء او واو جمع شول او اوّل ساکن وو ،نو واو یاء شوه او یاء په یاء کښی مدغم شوه ،او ضَ ّ له مو کسره ورکړه ځکه یاء ماقبل د کسرے تقاضا کوی ۔

مَرضیً اسم ظرف مسمَعٌ په وزن مَرضَوٌ وو واو یاء شوه ،بیا یَ ّ متحرک ماقبل مفتوح په الف بدل شو بیا الف حذف شو د اجتماع ساکنین په وجه (الف او تنوین) او تنوین ضَ ّ له ورکو۔ او په تثنیه کښی واو یاء شوه خو یَ ّ بیاپه الف نده بدل شوے

مَراضٍ مَراضِوٌ وو د داعٍ په مثل تعلیل شوے دے ۔

مِرضًی د اسم اٰله تعلیل دَعا یَدعُوا د اسم اٰله تعلیل په مثل دے ۔

اَرضَونَ د اسم تفضیل اَسمَعونَ په وزن اَرْضَوُونَ وو ،د اَرضیٰ په مثل تعلیل شوے دے،بیا الف د اجتماع ساکنین په وجه حذف شو۔

اَراضٍ اراضِوٌ وو آداعٍ په مثل تعلیل وشو۔

رُضْیٰ رُضویٰ وو بروزن سُمعیٰ د باب د مناسبت په وجه واو یاء شوه۔

رُضیً رُضَوٌ وؤ د باب د موافقت په وجے واو یاء شوه بیا یاء متحرک ماقبل مفتوح په الف بدل شوه ،بیا دوه ساکنه (الف ،تنوین) جمع شول الف حذف شو ،تنوین ضّ له راغے۔

<u>ناقص واوی ازباب افتعال الاجتباءُ انتخاب کول،اہرول</u>

صرف صغیر: اِجْتبیٰ یَجْتَبِی اِجْتِباءً فهو مُجتَبٍ اُجْتُبِیَ یُجتَبیٰ اِجتِباءً فهو مُجْتَبیً الامر منهُ اِجْتَبِ لاتَجْتَبِ۔

اِجْتبیٰ اِجتَبَوَ وو بروزن اِجتَنبَ وو،واو څلورم ځائے نه بعد واقع شو ،او ماقبل حرکت ئی مخالف دے ،واو په یّ بدل شو اِجتَبَیَ شو اس یاء متحرک ماقبل مفتوح یّ په الف بدل شو ،او یّ په لیکلو کښی باقی پاتی شوه ۔

یَجْتَبِی یَجتِبِوُ وو بروزن یَجتَنِبُ واو یاء شوه بیا ضمه په یّ بوجهہ وه ساکن شوه ۔

اِجْتِباءً اِجتِباوٌ وو ،واو الف زائده نه بعد واقع شو په همزہ بدل شو ۔

مُجتَبٍ مُجتَبِوٌ وو د مضارع په مثل تعلیل وشو دوه ساکنه (یاء او تنوین) جمع شول ،پس یاء ئی حذف که۔

اُجْتُبِیَ اُجتُبِوَ وو حسب قاعده واو یاء شوه ۔

یُجتَبیٰ یُجتَبَوُ وو واو ئی یّ کړه بیا یّ متحرک ماقبل مفتوح په الف سره بدل شوه ۔

مُجْتَبیً اسم مفعول د یُجتَبیٰ په مثل تعلیل کولو نه بعد الف د اجتماع ساکنین د وجے نه ساقط شو تنوین بّ له راغے۔

اِجْتَبِ اِجتَبِو وو بروزن اجتَنِبْ واو یاء شوه د امر د وجے نه حذف شوه ۔

لاتَجْتَبِ د امر تعلیل پکښی شوے دے ۔

دناقص یائی بیان

ناقص یائی از ضَرَبَ الرَّمیُ غشے ویشتل۔

صرف صغیر: رَمیٰ یَرمِی رَمیًا فهو رَامٍ و رُمِیَ یُرمیٰ رَمیًا فذاک مَرمِیٌّ اِرْمِ لاتَرْمِ مَرْمًی و مِرْمیً مِرماةٌ مِرماءٌ اَرمیٰ رُمیٰ۔

رَمیٰ رَمَیَ وو ىّ متحرک ماقبل مفتوح په الف بدل شوه ۔

یَرمِی یَرمِیُ وو ضمه په یاء ثقیله وه ساکنه شوه ۔

رامٍ رامِیٌ وو ضمه په یاء ثقیله وه ساکنه شوه بیا یاء د اجتماع ساکنین د وجے نه حذف شوه ،تنوین مّ له راغے ۔

یُرمیٰ یُرمَیُ وو یاء متحرک ماقبل مفتوح په الف بدل شوه ۔

مَرْمِیٌّ مَرمُویٌ وو واو او یاء جمع شول یو پکښې ساکن وو واو په یاء بدل شو او دیاء په یاء کښې ادغام وشو ما قبل له ئې کسره ورکه د یاء د مناسبت دوجے ۔

اِرْمِ اِرمِیْ وو یاء حرف علت د امر د جزم په وجه حذف شو۔

مَرمیً مَرمَیٌ وو ىّ متحرک ماقبل مفتوح ىّ الف شو بیا د اجتماع ساکنینو د وجے نه الف ساقط شو۔تنوین مّ له راغے ۔

مِرمًی اسم اٰله مِرمَیٌ وو د اسم ظرف تعلیل دلته هم شوے دے ۔

مِرماةٌ مِرمَیَةٌ وو ىّ متحرک ماقبل مفتوح ىّ الف شو ۔

مَرماءٌ مِرمَایٌ وو ىّ د الف زائده نه روستو راغله په همزه بدل شوه ۔

اَرمیٰ اسم تفضیل اَرمَیُ وو ىّ متحرک ماقبل مفتوح ىّ الف شو۔

صرف کبیر:

ماضی مثبت معروف :

رَمیٰ رَمَیا رَمَوْا ۔۔۔۔پدی کر دان کښې رَمَوْا په اصل باندی رَمَیُوا وو د رَمیٰ تعلیل وشو بیا الف د اجتماع ساکنین په وجه حذف شو رَمَینَ نه تر آخره پورے تعلیل ندے شوے ۔

ماضی مثبت مجهول:

رُمِیَ رُمِیا رُمُوا-----رُمُوا رُمِیُوا وو ضمه په یاء دشواره وه نقل شوه ماقبل ته بیا د اجتماع ساکنین په وجه یٓ ساقطه شوه ،بل په یوه صیغه کښی هم تعلیل ندے

شوے-

مضارع مثبت معروف:

یَرمِی یَرمِیانِ یَرمُونَ-----دلته یَرمُی یَرمِیُ وو ضمه په یاء دشواره وه یَرمِی شو-یَرمُوا یَرمِیُونَ وو د رُمُوا په مثل تعلیل شوے دے،تَرمِینَ تَرمِیِینَ وو کسره په یاء سخته وه بیا یاء د اجتماع ساکنین د وجے نه حزف شوه -

مضارع مثبت مجهول:

یُرمیٰ یُرمَیانِ یُرمَونَ ----یُرمیٰ یُرمَیُ وو یٓ په الف بدل شوه،یُرمَونَ یُرمَیُونَ وو یاء الف شو او الف حزف شو،تُرمَینَ تُرمَیِینَ وو یٓ متحرک ماقبل مفتوح الف شو او الف حذف شو،یُرمَینَ کښی تعلیل ندے شوے لکه چی تَرمِینَ معروف کښی تعلیل ندے شوے -

نفی تاکید بَلن معروف: لَنْ یَرمِیَ لَنْ یَرمِیا لَنْ یَرمُوا ----

نفی تاکید بَلن معروف: لَنْ یُرمیٰ لَنْ یُرمَیا لَنْ یُرمَوا-----

نفی جحد بلَم معروف: لَمْ یَرمِ لَمْ یَرمِیا لَمْ یَرمُوا----- دلته لَم یَرمِ لَمْ یَرمِیْ وو ،یٓ په جزم سره حذف شوه ،ددے باقی نظائر کښی هم دغه تعلیل شوے دے،د تثنیه او جمع مؤنث غائب او حاضر په صیغو کښی تعلیل ندے شوے - جمع مذکر غائب او حاضر او واحد مؤنث حاضر کښی د مضارع معروف په مثل تعلیل شوے دے -

نفی جحد بلَم مجهول: لَمْ یُرمَ لَمْ یُرمَیا لَمْ یُرمَوا---- لَمْ یُرمَ لَم یُرمَیْ د لَم یضرِبْ پشان وو یٓ د لَمْ په وجه حذف شوه ددے باقی نظائر کښی هم دغه تعلیل شوے دے باقی نورو صیغو کښی د مضارع مجهول تعلیل شوے دے -

لام تاکید بانون تاکید ثقیله معروف:لَیَرمِیَنَّ لَیَرمِیَانِّ لَیَر مِیُنَّ---۔

لام تاکید بانون تاکید ثقیله مجهول:لَیُرمَیَنَّ لَیُرمَیانِّ لَیُرمَوُنَّ---۔دلته لَیُرْمَوُنَّ دراصل لَیُرْمَیُونَّ وو یّ متحرک ماقبل مفتوح یّ په الف بدل شوه ،بیا الف د اجتماع ساکنین د وجې نه حذف شو، بیا د واو او نون درمیان اجتماع ساکنین راغله او واو غیر مدّه زائده دے نو د اجتماع ساکنین ختم کولو دپاره واو له ضمه ورکه۔لَیُرمَوُنَّ شو۔

لام تاکید بانون تاکید خفیفه معروف:لَیَرمِیَنْ لَیَرمُن لَتَرمِیَنْ لَتَرمِیَنْ لَتَرمُنْ لَتَرمِنْ لَاَرمِیَنْ لَنَرمِیَنْ۔

لام تاکید بانون تاکید خفیفه مجهول:لَیُرمَیَنْ لَیُرمَوُنْ---۔دلته د مضارع په مثل تعلیل شوے دے په معروف کښی د معروف او په مجهول کښی د مجهول ۔

امر معروف:لِیَرمِ لِیَرمِیا لِیَرمُوا---

امر مجهول: لِیُرمَ لِیُرمَیَا----دلته د نفی جحد بلم په مثل تعلیل شوے دے ۔

امر معروف بانون تاکید ثقیله:لِیَرمِیَنَّ لِیرمِیانِّ ---

امر مجهول بانون تاکید ثقیله:لِیُرمَیَنَّ لِیُرمَیانِّ----۔

امر معروف بانون تاکید خفیفه:لِیَرمِیَنْ لِیَرمُنْ---

امر مجهول بانون تاکید خفیفه:لِیُرمَیَنْ لِیُرمَوُنْ---۔دلته د لام تاکید بانون تاکید ثقیله /خفیفه په مثل تعلیل شوے دے ۔

نهی معروف:لایَرمِ لایَر مِیا لا یَرمُوا ---

نهی مجهول : لایُرمَ لایُرمَیا لا یُرمَوا---۔ دلته دنفی جحدبلم په مثل تعلیل شوےدے۔

نهی معروف بانون تاکید ثقیله:لایَرمِیَنَّ لا یَرمِیانِّ لایَرمُنَّ---

نهی مجهول بانون تاکید ثقیله:لا یُرمَیَنَّ لایُرمَیانِّ لایُرمَوُنَّ---

نهی معروف بانون تاکید خفیفه:لایَرمِیَنْ لایَرمُنْ ----

نهی مجهول بانون تاکید خفیفه:لایُرمَیَنْ لایُرمَوُنْ ----

اسم فاعل :

رامٍ	رامِیانِ	رامُونَ	رامِیَةٌ	رامِیَتانِ	رامِیاتٌ

رامُونَ رامِیُونَ وو د مضارع جمع مذکر په مثل تعلیل شوے دے ۔

اسم مفعول:

مِرمِیٌّ	مِرمیانِ	مَرمِیُّونَ	مَرمِیَّةٌ	مَرمِیَّتانِ	مَرمِیَّاتٌ

اسم ظرف:مَرمیً مَرمَیانِ مَرامٍ ، مَرامٍ دراصل مَرامِیٌ وو ضمه په یاء ثقیله.وه حذف شوه بیا د اجتماع. په وجه حذف شوه ۔او تنوین د میم سره شو۔

اسم اٰله:

مِرمیً	مِرمَیانِ	مَرامٍ
مِرماةٌ	مِرماتانِ	مرامٍ
مِرماء	مِرماءانِ	مَرامِیٌّ

مِرمًی اسم اٰله مِرمَیٌ وو د اسم ظرف تعلیل دلته هم شوے دے ۔

مِرماةٌ مِرمَیَةٌ وو یٓ متحرک ماقبل مفتوح یٓ الف شو ۔

مَرماءٌ مِرمَایٌ وو یٓ د الف زائده نه روستو راغله په همزه بدل شوه ۔

اسم تفضیل :

اَرمیٰ	اَرمَیانِ	اَرمَونَ	اَرامٍ
رُمْیٰ	رُمیَتانِ	رُمْیَیَاتٌ	رُمیً

اَرمَون۔ ارمَیُونَ وو د اَرمیٰ په مثل تعلیل نه بعد الف د اجماع ساکنین دوجے نه حذف شو۔اَرامٍ اَرامِیٌ وو د رامٍ په مثل تعلیل شوے دے ۔

تمرین

درج ذیل مصادرو نه گردانونه وکئ!

1۔البکاءُ ژړل باکٍ اِبکِ لاتَبکِ ۔

2۔الثناءُ تعریف کول ثانٍ اِثنِ لاتَثنِ۔

3۔الحکایۃ خبره نقل کول حاکٍ اِحکِ لاتحکِ۔

4۔الشفاءُ شفاء ورکول شافٍ اِشفِ لاتشفِ ۔

5۔المَشیُ ګرزیدل ماشٍ اِمشِ لاتَمشِ ۔

6۔المعصیۃ نافرمانی کول عاصٍ اِعصِ لاتعصِ۔

ناقص یائی ازسَمِعَ الخشیُ والخشیّۃُ یره کول

صرف صغیر: خَشِیَ یَخْشیٰ خشیًا و خشیۃً فهو خاشٍ خُشِیَ یُخْشٰی خشیًا و خشیۃً فذاکَ مَخشِیٌّ اِخشَ لاتَخشَ مَخشًی مِخشًی مِخشاۃً اَخشٰی خُشیٰ۔

یَخشیٰ یَخشَیُ وو بروزن یَسْمَعُ یاء متحرک ماقبل مفتوح په الف بدل شوه ۔

خاشٍ کښی د رامٍ تعلیل شوے دے ۔

مَخشِیٌّ کښی د مَرمِیٌّ تعلیل شوے دے ۔

مَخشًی کښی د مَرمًی تعلیل شوے دے ۔

او په اسم اٰله او اسم تفضیل کښی د الرمیُ د اسم اٰله او اسم تفضیل هغه تعلیل دے ۔

صرف کبیر:

خَشِیَ خَشِیَا خَشُوا ۔۔۔خَشُوا خَشِیُوا وو ضمه په یاء درنه وه ماقبل ته نقل شوه یٓ د اجتماع ساکنین د وجے حذف شوه ۔دغه تعلیل په خُشُوا کښی هم دے ۔

خُشِیَ خُشِیَا خُشُوا۔۔۔

يَخشىٰ يَخشَيانِ يَخشَونَ۔۔یَخشَونَ یَخشَیُونَ وو یّ الف شو الف د اجتماع ساکنین دوجے حذف شو،تَخشَینَ تَخشَیِیْنَ وو د یَخشونَ تعلیل دے ۔

لَنْ یَخشىٰ۔۔لَنْ یُخشىٰ۔۔لَمْ یَخشَ۔۔۔لَمْ یُخشَ۔۔لَیَخشَیَنَّ۔۔لَیُخشَیَنَّ۔۔۔ لَیَخشَیَنْ۔۔۔لَیُخشَیَنْ۔۔لِیَخشَ۔۔۔اِخشَ۔۔اِخشَیْ۔۔لِیُخشَ۔۔۔ لِیَخشَیَنَّ۔۔۔لِیُخشَیَنَّ۔۔لِیَخشَیَنْ۔۔لِیُخشَیَنْ۔۔لایَخشَ۔۔۔لایُخشَ۔۔۔ لایَخیَنَّ۔۔لایُخشَیَنَّ۔۔لایَخشَیَنْ ۔۔۔لایُخشَیَنْ۔۔۔خاشٍ۔۔۔۔ مَخشِیٌّ۔۔۔ مَخشیً۔۔۔مِخشیً۔۔۔اَخشىٰ۔۔۔۔

د لفیف بیان

په کلمه کښې چې دوه حرف علته وی دیته لفیف وائی۔دادوه قسمه دی :

1۔**لفیف مقرون**: چې دوه حرف علته په کلمه کښې پیوست وی لکه وَحْیٌ۔

2۔ **لفیف مفروق** : چې دوه حرف علته په کلمه کښې جدا جدا وی لکه :رَوَىٰ۔

لفیف مفروق کښې د فاء کلمے تعلیل د وَعَدَ یَعِدُ پشان دے او لام کلمے تعلیل ئی د رَمىٰ یَرمِی پشان دے د ضربَ او د رَضِیَ یَرضىٰ پشان دے د سَمِعَ نه ۔

او په لفیف مقرون کښې په عین کلمه کښې تعلیل نه وی، او په لام کلمه کښې ناقص په مثل تعلیل وی ۔

<u>لفیف مفروق ازباب ضرَبَ۔ الوقایةُ حفاظت کول تکلیف نه بچ کول۔</u>

صرف صغیر:وَقىٰ یَقِی وِقایَةً فهو واقٍ وُقِیَ یُوقىٰ وِقایَةً فذاک مَوقِیٌّ الامر منهُ قِ لاتَقِ مَوقیً مَوقَیانِ مَواقٍ اٰله مِیقیً مِیقیانِ مواقٍ مِیقاةٌ مِیقاتانِ مَواقٍ مِیقاءٌ مِیقاءانِ مَواقِیُّ اوقیٰ اَوقیانِ اوقَونَ اَواقٍ وُقىٰ وُقیَیانِ وُقییاتٌ وُقیً

وَقىٰ مثل رَمىٰ ۔۔۔وُقِیَ مثل رُمِیَ

یَقِی دراصل یَوقِیُ وو واو د علامت مضارع مفتوح او کسرے درمیان راغے اوغورزیدو یَقِیُ شو،بیا ضمه په یاء بهاری وی ساکنه شوه یَقِی شو۔

دغه شان په تمامو صیغو کښی واو حذف دے په اخر کښی یٓ ده لام کلمه ده په تمامو کښی د یَرمِی تعلیل دے ۔

او مضارع مجهول یُوقیٰ د یُرمیٰ په مثل تعلیل دے البته دلته به فاء کلمه نه حذف کیږی۔

امر قِ دراصل اِوْقِیْ وو تَقِی نه واو حذف شو نو دلته هم حذف شو بیا د همزه وصل ضرورت پاتی نشو قِی شو یاء د امر دوجے نه حذف شو ۔

ګردان: قِ قِیا قُوا قِی قِیا قِینَ۔

تمرین

ګردان وکړئ!

1۔الوفاءُ وعده پوره کول وافٍ فِ لاتَفِ۔

2۔الوعیُ یادوَل واعٍ عِ لاتَعِ۔

لفیف مفروق ازباب حسِبَ الولیُ نزدے کیدل۔

صرف صغیر:وَلِیَ یَلِی وَلیًا وَالٍ وُلِیَ یُولٰی وَلیًا فهو مَولِیٌّ الامر منهُ لِ ولاتَلِ ظرف مَولیً مَولَیانِ مَوالٍ اٰله مِیلیً مِیلیانِ مَوالٍ مِیلاةٌ مِیلاتانِ مَوالٍ مِیلاءٌ مِیلاءانِ مَوالِیٌّ اَولٰی اَولَیانِ اولَونَ اوالٍ وُلیٰ وُلیَیَانِ وُلیَیَاتٌ وُلیً۔

ددے تمامو ګردانون تعلیل د وقیٰ یقِی پشان دے ،البته ماضی معروف کښی به عین کلمه مکسور وی ۔

لفیف مفروق ازباب استفعال الاستیفاءُ د پوره حق حصول کول۔

اِستَوفیٰ یَستَوفِی اِستِیفاءً فهو مُستَوفٍ اُستُوفِیَ یُستَوفیٰ اِستِیفاءً فذاکَ مُستَوفیً اِستَوفِ لاتَستَوفِ۔

لفیف مقرون ازباب ضربَ الروایةُ خبره نقل کول ۔

صرف صغیر: رَویٰ یَرْوِی رِوایةً فهو راوٍ و رُوِیَ یُرویٰ رِوایةً فذاکَ مَروِیٌّ اِروِ لاتَروِ مَروًی مَروَیَانِ مَراوٍ اٰله مِرویً مِروَیانِ مَراوٍ مِرواةٌ مِرواتانِ مِراوٍ مِرواءٌ مِرواءانِ

مَراوِیٌّ اَرویٰ اروَیانِ اَروَونَ رُیًّ رُوَیَانِ رویَیَاتٌ رُویً۔

نوټ رَوِیَ یَروٰی د سَمِعَ نه تنده ختمیدو /خړوبیدو ته وائی۔

<u>**تمرین**</u>

ګردان وکئ!

1۔الغَیُّ/الغوایةُ ګمراه کیدل باب ضَرَبَ غاوٍ مَغویٌّ اِغوِ لاتغوِ۔

2۔الطیُّ انغختل باب ضربَ طاوٍ مَطوِیٌّ اِطوِ لاتَطوِ۔

3۔القوةُ قوی کیدل باب سَمِعَ قَوِیٌّ اِقوَ لاتَقوَ۔

4۔الایحاءُ وحی کول باب افعال مُوحٍ مُوحیً اَوحِ لاتَوحِ۔

5۔التسویةُ برابرے راوستل باب تفعیل مُسَوٍّ مُسَویً سَوِّ لاتُسَوِّ ۔

6۔الاستواءُ برابر راتلل سم راتلل باب افتعال مُستَوٍ اِستَوِ لاتَستَوِ۔

7۔الالتواء تاؤ راتاؤُ کیدل پیچیده کیدل مُلتَوٍ مُلتَویً ۔

8۔تَسلیةٌ تسلّی ورکول باب تفعیل مُسَلٍّ سَلِّ لاتُسَلِّ۔

9۔ تصلیه مُونځ کول ،درود شروف وئیل ۔مُصَلٍّ صَلِّ لاتُصَلِّ۔

د مُضاعف بیان از باب نَصَرَ المَدُّ راخکل

مُضاعف هغه کلمے ته وائی چی یو حرف پکښی دوه ځله راغلے وی او دواړه حرفونه اصلی وی

بیا مضاعف په دوه قسمه دے :1۔ثلاثی 2۔رباعی

1۔مضاعف ثلاثی هغه کلمه ده چی عین کلمه او لام کلمه کښی یو شان حرفونه وی جنس ئی یو وی لکه سَرَّ مَدَّ مَدَدَ سَبَبٌ ۔۔۔

د مضاعف ثلاثی آسان تعریف مضاعف مقرون دے دوه حرفونه یو شان په یو ځائے وی پیوست راغلی وی ۔۔

2۔مضاعف رباعی :هغه کلمه چی یو حرف پکښی دوه پیرے راغلے وی خو پیوست نه ویمفروق وی ۔دیته مضاعف مفروق هم وائی ۔یعنی یو حرف فؔ کلمه کښی وی دویم اول لؔ کلمه کښی وی،او بیا بل حرف هم د عؔ کلمه کښی وی دویم ثانی لؔ کلمه کښی وی ۔لکه مَضْمَضَ، زَلْزَلَ۔

قاعده 1۔چرته چی دوه حرفه د یو جنس وی یا دواړه هَم مخرج وی یا قریبُ المخرج وی او مقرون وی (یعنی)مضاعف ثلاثی وی او دواړه حرفونه متحرک وی ۔ اول ساکن که دویم متحرک کښی ئی دننه (جُخت)مُشدد اُوایه۔

اول حرف ته مدغم او دویم ته مُدغم فیه وائی ۔

قاعد 2۔کچرته ادغام نه بعد په دویم حرف باندی وقف کوی ،یا د حرف جازم یا د امر نهی د وجے نه نو دویم حرف له فتحه او کسره جائز دی او فک ادغام هم جائز دے چی ادغام نکوی ۔لکه: فِرَّ فِرِّ اِفرِرْ

او که ماقبل مضموم وی نو موافقت دپاره دویم حرف مُدغم فیه باندی ضمه وئیل هم جائز دی ۔لکه: مُدَّ مُدِّ مُدُّ اُمدُدْ۔

<u>صرف صغیر:</u> مَدَّ یَمُدُّ مَدًّا فهو مادٌّ مُدَّ یُمَدُّ مَدًّا فذاک ممدودٌ الامر منهُ مُدَّ مُدِّ مُدُّ اُمْدُدْ نهی لاتَمُدَّ لاتمُدِّ لاتمُدُّ لاتمْدُدْ ظرف مَمَدٌّ مَمَدَّانِ مَمَادٌّ اٰله مِمَدٌّ مِمَدّانِ مَمَادٌّ مِمَدَّةٌ مِمَدَّتانِ مَمَادٌّ مِمْدادٌ مِمدادانِ مَمَادیدُ اسم تفضیل اَمَدُّ اَمَدّانِ اَمَدُّونَ اَمادٌّ مُدّیٰ مُدَّیانِ مُدَّیاتٌ مُدَدٌ۔

مَدَّ مَدَدَ وو دوه حرفونه یو جنس راغلل او متحرک دی نو اول ساکن که او ساکن لره په دوئم کښی ادغام وکه ۔

یَمُدُّ یَمْدُدُ وو دلته هم ادغام وشو۔

مادٌّ مادِدٌ وو دلته هم ادغام وشو۔

مُدَّ مُدِدَ وو دلته هم ادغام وشو۔

يُمَدُّ يُمْدَدُ وو دلته هم ادغام وشو۔

مُدَّ فعل امر اُمدُدْ وو اخر کښې د امر په وجه جزم دے نو ادغام په صورت کښې مُدَّ مُدِّ زبر زير پيش درےواړه جائز دی او که ادغام نه کئ نو هم جائز دی فکّ ادغام اُمْدُدْ وئيل ۔

مَمَدٌّ مَمْدَدٌ وو دلته هم ادغام وشو۔

مَمَادٌّ مَمَادِدٌ وو دلته هم ادغام وشو۔

مُدّیٰ مُدْدیٰ وو دلته هم ادغام وشو۔

مَدَدْتُّ مَدَدْتُ وو دال او تاء قريب المخرج دی دال په تاء کښې مُدغم شو۔

ماضی مثبت معروف:

مَدَّ مَدَّا مَدُّوا مَدَّتْ ۔۔۔۔مَدَدنَ مَدَدْتَّ ۔۔۔۔مَدَدْنا۔

مَدَدْنا دلته دويم دال ساکن دے ادغام ونشو۔

ماضی مثبت مجهول:

مُدَّ مُدَّا مُدُّوا ۔۔۔۔ مُدَّتْ۔۔۔مُدِدْنَ ۔مُدِدْتَّ۔۔۔۔مُدِدْنا۔

مضارع مثبت معروف:

يَمُدُّ يَمُدَّانِ يَمُدُّانَ۔۔۔۔يَمْدُدْنَ۔۔۔تَمُدُّونَ تَمُدِّينَ۔۔۔۔تمدُدْنَ ۔۔۔اَمُدُّ نَمُدُّ۔

مضارع مثبت مجهول:

يُمَدُّ يُمَدَّانِ۔۔۔۔

نفی تاکيد بَلن معروف:

لَن يَمُدَّ لَنْ يَمُدّا لَن يَمُدُّوا ۔۔۔۔

نفی تاکید بَلن مجهول:

لَنْ يُمَدَّ لن يُمَدّا ۔۔۔۔۔

نفی جحد بلم معروف:

لَم يَمُدَّ(لم يَمُدُّ لم يَمُدِّ لم يَمدُدْ) لم يَمُدّا لم يَمُدُّوا۔۔۔۔

نفی جحد بلم مجهول:

لم يُمَدَّ (لم يُمَدِّ لم يُمَدُّ لم يُمْدَدْ)لم يُمَدّا لم يُمدّوا۔۔۔۔۔

لام تاکید بانون تاکید ثقیله معروف:

لَيَمُدَّنَّ لَيَمُدّانِّ۔۔۔

لام تاکید بانون تاکید ثقیله مجهول:

لِيُمَدَنَّ لَيُمَدَّانِّ۔۔۔

لام تاکید بانون تاکید خفیفه معروف:

لَيَمُدَّنْ لَيَمُدُّنْ۔۔۔

لام تاکید بانون تاکید ثقیله مجهول:

لَيُمَدَّنْ لَيُمَدُّنْ۔۔۔

امر حاضر معروف:

مُدَّ مُدِّ مُدُّ اُمْدُدْ مُدّا مُدّوا مُدِّی مُدّا اُمْدُدْنَ۔

امر بانون تاکید ثقیله معروف:

مُدَّنَّ مُدّانِّ مُدُّنَّ۔۔۔

امر بانون تاکید خفیفه معروف:

مُدَّنْ مُدُّنْ مُدِّنْ۔

نهی معروف:

لایَمُدُّ لایَمُدِّ لایَمُدَّ لایَمدُدْ لایَمُدَّا لایَمُدُّوا ۔۔۔الخ۔

نهی مجهول:

لایُمَدَّ لایُمَدِّ لایُمَدُّ لایُمْدَدْ۔۔۔۔الخ۔

نهی معروف بانون ثقیله :

لایَمُدَّنَّ لایَمُدّانِّ۔۔۔۔الخ۔

نهی مجهول بانون ثقیله :

لایُمَدَّنَّ لایُمَدَّانِّ۔۔۔

نهی معروف بانون خفیفه :

لایَمُدَّنْ لایَمُدُّنْ۔۔۔۔الخ۔

نهی ممجهول بانون خفیفه:

لایُمَدَّنْ لایُمَدُّنْ۔۔۔۔الخ۔

اسم فاعل :

مادٌّ	مادَّانِ	مادُّونَ	مادَّةٌ	مادَّتانِ	مادَّاتٌ

اسم مفعول :

ممدُودٌ	مَمدودانِ	مَمدودونَ	ممدودةٌ	ممدودتانِ	ممدوداتٌ

تمرین

ګردان وکئ !

1ـالجرُّ راخکل جارٌّ مجرورٌ جُرَّ لاتَجُرَّ۔

2ـالذمُّ بدی وئیل ذامٌّ مذمُومٌ ذُمَّ لاتَذُمَّ۔

3ـالردُّ واپس کیدل رادٌّ مَردودٌ رُدَّ لاترُدَّ ۔

4ـالظنُّ ګمان کول ظانٌّ مَظنونٌ ظُنَّ لاتَظُنَّ۔

5ـالعدُّ شمارل عادٌّ معدودٌ عُدَّ لاتَعُدَّ۔

6ـالکفُّ کافٌّ مکفوفٌ کُفَّ لاتکُفَّ۔

7ـ الدلالةُ خودل دالٌّ مَدلولٌ دُلَّ لاتَدُلَّ۔

مضاعف ازباب ضَرَبَ الفرارُ تیخته کول ۔

فَرَّ يَفِرُّ --------فِرَّ فِرِّ اِفرِرْ---

جِفَّ ----جافٌّ ---مجفوفٌ---جِفَّ---لاتجِفَّ---

مضاعف از سَمِعَ المَسُ بَلَسیدل ټچ کول۔

مَسَّ يَمَسُّ---ماسٌّ ---ممسوسٌ---مَسَّ مَسِّ اِمْسَسْ---

تمرین

1ـالبرُّ نیک کیدل بارٌّ مبرورٌ بَرَّ لاتَبَرَّ۔

2ـالوَدُّ دوست نیول وادٌّ مودودٌ وَدَّ لاتوَدَّ۔

3ـالمصُّ چوسل ماصٌّ ممصوصٌ مَصَّ لاتمصَّ۔

مضاعف ثلاثی مزيدٌ فیه از افتعال الاضطرار لاچاره کیدل۔

اِضطرَّ يَضطِرُّ اِضطِرارًا مُضطَرٌّ اسم فاعل اسم مفعول ظاهرًا یو دی ۔

امر اِضطَرَّ اِضطَرِّ اِضطَرِرْ---

د مرکباتو بیان

کلمه کښې همزه،حرف علت ،يوقسم دوه حرفه او صحيح جمع کيدو کښې ډير صورتونه جوړيږی په ديکښې يو ګردان ياد کړئ!

مهموز العين او ناقص يائی از باب فَتَحَ الرَّأئُ ليدل۔

صرف صغير: رَاٰی يَرىٰ رَاْيًا ورُؤْيَةً فهو راءٍ رُاِئَ يُرىٰ رَاْيًا ورُؤْيَةً فذاك مَرئِیٌّ الامر منهُ رَ نهی لاتَرَ الظرف مَرئًی مَرئيانِ مَراءٍ ولاٰلة مِرئً مَرئَيانِ مَراءٍ مِرئَةٍ مِرئَتانِ مَراءِیٌّ اسم تفضيل اَرئٔ اَرئَيانِ اَرْاَونَ اَراءٍ رُؤْيا رُؤيانِ رُؤْيياتٌ رُئً۔

صرف کبير:

ماضی مثبت معروف:

رَاٰی	رَاَيَا	رَاَوْا	رَاَتْ	رَاَتَا	رَاَيْنَ	رَاَيْتَ
رَاَيْتُما	رَاَيْتُم	رَاَيْتِ	رَاَيْتُما.	رَاَيْتُنَّ	رَاَيْتُ	رَاَيْنَا

ماضی مثبت جهول:

رُءِیَ	رُءِيا	رُؤُوْا	رُءِيَتْ	رُاِيَتَا.	رُاِيْنَ	رُايتَ
رُاِيتُما.	رُاِيتُم	رُايتِ	رُاِيتُما	رُاِيتُنَّ	رُايتُ	رُاِينَا

مضارع مثبت معروف: ----

يَرىٰ	يَرَيانِ	يَرَوْنَ	تَرىٰ	تَرَيَانِ	يَرَيْنَ	تَرىٰ
تَرَيَانِ	تَرَوْنَ	تَرَيْنَ	تَرَيَانِ	تَرَيْنَ	اَرىٰ	نَرىٰ

مضارع مثبت جهول:

يُرىٰ	يُرَيانِ	يُرَونَ	تُرىٰ	تُرَيَانِ	يُرَينَ	تُرىٰ
تُرَيانِ	تُرَونَ	تُرَينَ	تُرَيَانِ	تُرَينَ	اُرىٰ	نُرىٰ

نفی تاکيد تاکيد بَلَنْ معروف:

لَنْ يَرىٰ	لَنْ يَرَيا	لَنْ يَرَوْا	لَنْ تَرىٰ	لَنْ تَرَيَا	لَنْ يَرَيْنَ	لَنْ تَرىٰ
لَنْ تَرَيَا	لَنْ تَرَوْا	لَنْ تَرَیْ	لَنْ تَرَيَا	لَنْ تَرَيْنَ	لَنْ اَرىٰ	لَنْ نَرىٰ

نفی تاکيد تاکيد بَلَنْ مجهول:

لَنْ يُرىٰ	لَنْ يُرَيا	لَنْ يُرَوا	لَنْ تُرىٰ	لَنْ تُرَيَا	لَنْ يُرَينَ	لَنْ تُرىٰ
لَنْ تُرَيا	لَنْ تُرَوا	لَنْ تُرَى	لَنْ تُرَيَا	لَنْ تُرَينَ	لَنْ اُرىٰ	لَنْ نُرىٰ

نفی جحد بَلَمْ معروف:

لمْ يَرَ	لمْ يَرَيا	لمْ يَرَوْا	لمْ تَرَ	لمْ تَرَيَا	لمْ يَرَيْنَ	لمْ تَرَ
لمْ تَرَيَا	لمْ تَرَوْا	لمْ تَرَىْ	لمْ تَرَيَا	لمْ تَرَيْنَ	لمْ اَرَ	لمْ نَرَ

نفی جحد بَلَمْ مجهول:

لمْ يُرَ	لمْ يُرَيا	لمْ يُرَوا	لمْ تُرَ	لمْ تُرَيَا	لمْ يُرَينَ	لمْ تُرَ
لمْ تُرَيا	لمْ تُرَوا	لمْ تُرَىْ	لمْ تُرَيَا	لمْ تُرَينَ	لمْ اُرَ	لمْ نُرَ

لام تاکید بانون تاکید ثقیله معروف:

لَيَرَيَنَّ	لَيَرَيانِّ	لَيَرَوُنَّ	لَتَرَيَنَّ	لَتَرَيَانِّ	لَيَرَيْنَانِّ	لَتَرَيَنَّ
لَتَرَيَانِّ	لَتَرَوُنَ	لَتَرَيِنَّ	لَتَرَيَانِّ	لَتَرَيْنَانِّ	لَاَرَيَنَّ	لَنَرَيَنَّ

لام تاکید بانون تاکید ثقیله مجهول: ---

لَيُرَيَنَّ	لَيُرَيانِّ	لَيُرَوُنَّ	لَتُرَيَنَّ	لَتُرَيَانِّ	لَيُرَينَانِّ	لَتُرَيَنَّ
لَتُرَيانِّ	لَتُرَوُنَّ	لَتُرَيِنَّ	لَتُرَيَانِّ	لَتُرَينَانِّ	لَاُرَيَنَّ	لَنُرَيَنَّ

لام تاکید بانون تاکید خفیفه معروف:

لَيَرَيَنْ		لَيَرَوُنْ	لَتَرَيَنْ			لَتَرَيَنْ
	لَتَرَوُنْ	لَتَرَيِنْ			لَاَرَيَنْ	لَنَرينْ

لام تاکید بانون تاکید خفیفه مجهول:

لَيُرَيَنْ		لَيُرَوُنْ	لَتُرَيَنْ			لَتُرَيَنْ
	لَتُرَوُنْ	لَتُرَيِنْ			لَاُرَيَنْ	لَنُرَيَنْ

امر معروف:

لِيَرَ	لِيَرَيا	لِيَرَوْا	لِتَرَ	لِتَرَيَا	لِيَرَيْنَ	رَ
رَيَا	رَوْا	رَیْ	رَيَا	رَيْنَ	لِاَرَ	لِنَرَ

امر مجهول:

لِيُرَ	لِيُرَيا	لِيُرَوا	لِتُرَ	لِتُرَيَا	لِيُرَينَ	لِتُرَ

لِتُرَيَا	لِتُرَوا	لِتُرَیْ	لِتُرَيَا	لِتُرَينَ	لِأُرَ	لِنُرَ

امر بانون تاکید ثقیله معروف:

لِیَرَیَنَّ	لِیَرَیانِّ	لِیَرَوُنَّ	لِتَرَیَنَّ	لِتَرَیَانِّ	لِیَرَیْنَانِّ	لِتَرَیَنَّ
لِتَرَیَانِّ	لِتَرَوُنَ	لِتَرَیِنَّ	لِتَرَیَانِّ	لِتَرَیْنَانِّ	لِاَرَیَنَّ	لِنَرَیَنَّ

امر بانون تاکید ثقیله مجهول: ---

لِیُرَیَنَّ	لِیُرَیانِّ	لِیُرَوُنَّ	لِتُرَیَنَّ	لِتُرَیَانِّ	لِیُرَینَانِّ	لِتُرَیَنَّ
لِتُرَیانِّ	لِتُرَوُنَّ	لِتُرَیِنَّ	لِتُرَیَانِّ	لِتُرَینَانِّ	لِأُرَیَنَّ	لِنُرَیَنَّ

امر بانون تاکید خفیفه معروف:

لِیَرَیَنْ		لِیَرَوُنْ	لِتَرَیَنْ			لِتَرَیَنْ
	رَوُنْ	رَیِنْ			لِاَرَیَنْ	لِنَرینْ

امر بانون تاکید خفیفه مجهول:

لِیُرَیَنْ		لِیُرَوُنْ	لِتُرَیَنْ			لِتُرَیَنْ
	لِتُرَوُنْ	لِتُرَیِنْ			لِأُرَیَنْ	لِنُرَیَنْ

نهی معروف:

لایَرَ	لایَرَیا	لایَرَوْا	لاتَرَ	لاتَرَیَا	لایَرَیْنَ	لاتَرَ
لاتَرَیَا	لاتَرَوْا	لاتَرَیْ	لاتَرَیَا	لاتَرَیْنَ	لاآرَ	لانَرَ

نهی مجهول:

لایُرَ	لایُرَیا	لایُرَوا	لاتُرَ	لاتُرَیَا	لایُرَینَ	لاتُرَ
لَاتُرَیا	لاتُرَوا	لَاتُرَیْ	لاتُرَیَا	لاتُرَینَ	لاأُرَ	لانُرَ

نهی بانون تاکید ثقیله معروف:

لایَرَیَنَّ	لایَرَیانِّ	لایَرَوُنَّ	لاتَرَیَنَّ	لاتَرَیَانِّ	لایَرَیْنَانِّ	لاتَریَنَّ
لاتَرَیَانِّ	لاتَرَوُنَ	لاتَرَیِنَّ	لاتَرَیَانِّ	لاتَرَیْنَانِّ	لاآرَیَنَّ	لانَریَنَّ

نهی بانون تاکید ثقیله مجهول: ---

لایُرَیَنَّ	لایُرَیانِّ	لایُرَوُنَّ	لاتُرَیَنَّ	لاتُرَیَانِّ	لایُرَینَانِّ	لاتُرَیَنَّ
لاتُریانِّ	لاتُرَوُنَّ	لاتُرَیِنَّ	لاتُرَیَانِّ	لاتُرَینَانِّ	لاأُرَینَّ	لانُرَیَنَّ

نهی بانون تاکید خفیفه. معروف:

لایَرَیَنْ		لایَرَوُنْ	لاتَریَنْ			لاتَریَنْ
	لَاتَرَوُنْ	لَاتَرَیِنْ			لاآرَیَنْ	لانَرَین

نهی بانون تاکید خفیفه. مجهول:

لایُرَیَنْ		لایُرَوُنْ	لاتُریَنْ			لاتُریَنْ
	لَاتُرَوُنْ	لاتُرَیِنْ			لااُریَنْ	لانُریَنْ

اسم فاعل :

راءٍ	رَائِیَانِ	رَائُونَ	رَائِیَةٌ	رَائِیَتَانِ	رَائِیَاتٌ

اسم مفعول :

مَرءِیٌّ	مَرْئِیَّانِ	مَرْئِیُّونَ	مَرْئِیَّةٌ	مَرْئِیَّتَانِ	مَرْئِیَّاتٌ

رَءیٰ د رمیٰ پشان دے او رُءِیَ د رُمِیَ پشان دے ۔

یَریٰ یَرْءَیُ وو د همزه حرکت ماقبل ته نقل شو همزه حذف شو، یَرَیُ شو بیا یاء متحرک ماقبل مفتوح یاء په الف بدل شوه ۔

او د تثنیو په صیغو کښی یاء په الف نده بدل شوے،ځکه چی هغه د الف تثنیه نه مخکښی وی او د مانع دے د تبدیلئ دپاره ۔

یَرَوْنَ تَرَونَ کښی د واو سره التقاء ساکنین په وجه او په تَرَیْنَ کښی د یٓ سره د التقاء ساکنین په وجه الف حذف شوے دے ۔

لَم یَرَ لَم یُرَ دلته الف د جزم په وجه حذف دے ،باقی صیغو کښی لَم هغه عمل کړے دے کوم چی په صحیح کښی کوی ۔

باقی ګردانون کښی د یَریٰ په شروع کښی لام تاکید او په آخر کښی نون ثقیله او خفیفه. راغے چی د ځان نه مخکښی فتحه غواړی او الف قابل د حرکت نه وو نو ددے وجے نه هغه یاء واپس راغله کومه چی د الف اصل وه

لَيَرَوُنَّ يَرَوْنَ وو نون خفيفه او ثقيله راتلو سره نون اعرابی حذف شو،او د واو او نون اوّل درمیان اجتماع ساکنین شوه واو متحرک شو ځکه چی غیر مده دے ۔

لَتَرَيِنَّ واحد مؤنث حاضر کښی نون اعرابی حذف کولو نه بعد یّ لره کسره ورکه۔

رَ امر حاضر معروف اصل کښي تَرىٰ وو علامت مضارع حذف کولو نه بعد حرف متحرک وو همزه وصل ضرورت نه وو ،او په اخر کښی جزم په وجه الف حذف شو،باقی صیغو کښي نون اعرابی حذف شوے دے ۔

رَيْنَ کښی څه تغیر ندے شوے ،

رَيَنَّ رَ وو ۔

لِيَرَ تعلیل د لَمْ يَرَ پشان دے ۔

رَءَوُنَّ او رَيِنَّ کښي واو او یاء د اجتماع په وجه حرکت د ضمه او کسره ورکړه۔

اختتامیه

خاصیات ابواب: خاصیات. د خاصیَت جمع ده معنیٰ ئی خصوصیت د ے ۔یو خاص خبره چی په یو شی کښی اوموندلے شی ۔

په عربیٔ کښی د خاصّةٌ جمع خواصٌّ او په اردو کښي خاصیات استعمالیږی۔

د مجرد او مزید فیه ابوابو څه خاصیات دی چی هم په دغه باب کښی مندل شی ،او دامشکل علم د ے زبان عربیٔ باندی عبور (مهارت)نه بعد پدی پوهه رازی ۔ دلته یو څو خصوصیات ذکر دی :

1۔سَمِعَ اکثر لازم وی،او ددی نه هغه افعال رازی چی
رنج ،خوشی ،بیماری ،رنګ ،عیب،جسمانی نقصان باندی دلالت کوی ۔

2۔نَصَرَ، ضَرَبَ،سَمِعَ اُمهات الابواب دی ځکه چی بکثرت افعال هم ددی ابوابو نه رازی ۔

3۔فَتَحَ عین یا لام کلمه به ئی حرف حلقی وی خو رَکَنَ یَرکَنُ او اَبَی یَأْبیٰ ددی نه مستثنیٰ دی ۔ دا مطلب ئی ند ے چی حرف حلقی ئی په عین یا لام کښی وی نو هغه به د فَتَحَ نه وی ۔

4۔ کَرُمَ لازم وی اسم فاعل ئی د فَعِیلٌ په وزن وی ،دی باب والا افعال اکثر طبعی ،خلقی صفات باندی دلالت کوی لکه حَسُنَ، صَغُرَ، کَبُرَ۔

5۔که فعل لازم متعدی کول وی نو باب افعال یا تفعیل ته نقل شی لکه:د قَامَ نه اَقَامَ او فَرِحَ نه فَرَّحَ، او په مجرد کښی کوم فاعل وو هغه به باب افعال او تفعیل له مفعول جوړشی لکه: فَرِحَ زیدٌ کښی زید فاعل دے خو فَرَّحَ زیدًا کښی زید مفعول بهٖ دے۔

6۔کچرے د فعل په معنیٰ کښی زیادتی او مُبالغه کولو اراده وی نو دغه فعل باب تفعیل،افتعال ،افعلالکښي حاصلولے شی ۔لکه: جالَ زیدٌ زید چکر اوخو جَوَّلَ ډیر وګرزیدو ،اِقتَدَرَ زیدٌ زید پوره قابو وموندو،اِبیَضَّ الثوبُ جامه ډیره خه سپینه شوه۔

7۔کچرے د چا نسبت اصل فعل طرفته کول مقصود وی نو دا هم باب تفعیل ته وړی ،لکه:کَفَرَ زیدٌ نه کَفَّرْتُ زیدًا۔

زید انکار وکو ماهغه ته نسبت د کفر وکو۔

8۔کچرے جمله مختصر کول وی نو هم باب تفعیل او استفعال سره مختصر کیږی۔لکه: سَبَّحَ،هلَّلَ،کَبَّرَ زیدٌ، استَرجَعَ زیدٌ۔

9۔کچرے ددؤو یا زیاتو کسانو په مینځ کښی یو کار خودل وی نو باب مُفاعله ،تفاعُل ته ئی وړ ی ۔لکه:ضاربَ زیدٌ و عَمروٌ۔تخاصَمَ زیدٌ وعمروٌ زید او عمرو جنګ وکو۔

10۔ انفعال ہمیشه لازم وی او په داسی معنیٰ باندی دلالت کوی چی د هغے تعلق د ظاهری اندامونو ،بدن سره وی ۔لکه: اِنفطار. اِنقِیاد۔

خو چی د فعل فٓ کلمه نٓ وی نو ددی باب نه به نه رازی ،بلکه باب افتعال ته به زی ۔لکه:نَفَعَ   اِنْتَفَعَ۔

11۔باب اِفعِلال ہمیشه لازم وی او د رنګ او یا عیب په معنیٰ دلالت کوی لکه: اِعوَرَّ الرجلُ۔

12- چی یو کار په محنت او خواریٔ سره کړے شوے وی نو باب تفعُّل نه استعمالیږی۔لکه: تَعَلَّمتُ العلمَ۔

13۔تکلف ،بناوټ د اظهار دپاره باب تفاعُل رازی ۔لکه:تَجاهَلَ زیدٌ زید ځان نا نګاره کو، تَنَاوَمَ زیدٌ زید ځان اوده کو۔

14۔دیو شی د طلب دپاره باب استفعال استعمالیږی۔لکه: اِستَغْفَرتُ اللّٰهَ ما د الله نه مغفرت طلب کو۔

(تمَّت بالخیر)

والحمدُ لِلهِ ربِّ العٰلمینَ والصلوٰة والسلامُ علیٰ سیدِالمُرسلینَ وعلیٰ اٰلہٖ واصحابہٖ الطیِّبینَ الطاهرینَ۔

د رمضان المبارک دوئمه هفته. کښی دنهے(من ګل،پنځمه) ورځ دوئمه

حصه ددی کتاب پوره شوه ،او نن شپه په تراویح کښی

دقُرآن پاک د ختم شپه هم ده ،د شمنال

حافظ صاحب په صحبت کښی

داسعادت نصیب شو۔

الله پاک دی معافی اوکړی (اٰمین)

۱۳ ۶-۵- ۲۰۲۰
رمضان ۱۴۴۱

یو التماس:دکتاب کاتب او مولف په خپله دعا کښې ضرور یادوئ

اَلنَّحْوُ الْمُیَسَّرَّ

تالیف:استاذ الحدیث حضرت مولانا

عبدالحلیم (صاحب حق صاحب دامت برکاتہم

خلیفہ مجاز:شفیق الامہ محمد

عزیز الرحمٰن ہزاروی نوّراللہ مرقدہٗ

مدرسہ امام اعظم ابو حنیفہ

ملحقہ انغاپور تورورسک بونیر